

Giovanni SCOGNAMILLO

İstanbul Gizemleri

Sırlar, Ziyaretçiler, Büyüler, Doğaüstü Olaylar

x-font-ttf

İSTANBUL GİZEMLERİ

Sırlar, Ziyaretçiler, Büyüler, Doğaüstü Olaylar

GIOVANNI SCOGNAMILLO

x-font-ttf

SUNUŞ

Yüzyıllardan beri İstanbul hakkında pek çok şey yazıldı. İstanbul'lu olan ve olmayanlar yazdı, İstanbul'u bilen ve bilmeyenler, İstanbul'u yaşayan ve yaşamayanlar, içinde bulunanlar ve gelip geçenler yazdı. İstanbul'u Batılılar ve Doğulular yazdı, tüm değişik adları ile, heyecanla, merak, ilgi ve sevgi ile, şaşırarak, bazen bozularak İstanbul yazıldı, yazılıyor ve hiç durmaksızın yazılacak, anlatılacak ve araştırılacaktır, İstanbul İstanbul ve dünya dünya olduğu sürece.

Dünyanın tüm büyük ve eski kentleri, Roma, Paris, Londra, Prag vb her zaman bir merkez görev ve işlevini gördüler. İstanbul da böyledir; bir tarih, kültür, sanat ve düşünce merkezi olarak. Ancak İstanbul'un bir farkı ve bir özelliği vardır, her zaman olmuştur. İstanbul bir kültür, medeniyet ve bunlardan oluşan bir inanışlar potasıdır. Doğu ve Batının değişmeyen bir buluşma, kaynaşma noktası, bir odak noktası ve ola ki "manyetik" bir alan.

Ve tarihin yükünü omuzlarında taşıyan, tarihin izleri ile dolup taşan her büyük ve eski kent gibi İstanbul da gizemleri olan, gizemler yaratan bir gizemdir. Ve öyle olmayı sürdürüyor.

Ancak "gizem" sözcüğünü kullandığımızda amacımız nedir, bir araştırmaya girdiysek neyi, neden araştırmak istedik, ne tür sonuçlar bekleyerek?

Gizem bir sırdır, gizli tutulan, gizli anlamları, giderek değerleri olan bir “şey”dir. Bir kavram, bir kuram, bir bilgi, inanış, olaydır gizem. Bir arayış ve evrensel bir sentezdir. Bazen bir hayal, bir fantezi, bir masal da olabilir hatta bir uydurma ya da bir “komplo teorisi.” Ancak bir kişi, toplum ya da bir kent için gizem bir “arka yaka” bir “gizli yüz,” bir bilinmeyen veya açıklanamayandır, öyle de olabilir.

Bu araştırmanın amacı alternatif, belki az bilinen, unutulmak üzere olan, sararmış yapraklarda, kaynaklarda kalmış bir İstanbul portresini çizmektir, içinde yaşadığımız bu kentin doğaüstücü, düşündürücü ola ki eğlendirici kimliğini saptamaktır, dününü ve bugününü karanlıklarını ve tedirginliklerini başka ve değişik bağlantılarla bağlamak ve imkânların dahilinde, resimlendirmek

İstanbul kendi başına bir gizemdir, bir gizem tarihi ve bir gizemler merkezidir her çeşidinden. Ve İstanbul yüzyıllardan beri süregelen bir arayışın buluşma noktasıdır, ölümsüzlerin, gizli ve bilinmeyen üstünlerin, bilgelerin, gizemcilerin ve de şarlatanların uğrağıdır.

Onların ve başkalarının arayışı bizim de arayışımız oldu bu sayfalar boyunca, katılmanızı dilediğimiz heyecanlı bir maceraya yol açtı.

Bu çalışmamızda bizi yüreklendiren, sürekli kaynak avına çıkan dost Orkun Uçar’a ayrı bir teşekkür borçluyum.

Popüler gizemlere ekranlarını açan özel kanalların moda deyimiyle “bizi izlemeye devam edin!”

GIOVANNI SCOGNAMILLO

x-font-ttf

BİRİNCİ BÖLÜM - ESKİLERİN GİZEMLERİ

Fethedilen İstanbul'dan önce bir Bizans vardır ya da bir Doğu Roma İmparatorluğu ve ondan önce de bir Bizans öncesi, gide gide mitolojinin inanışlarına, efsanelerine ve Olimpos'un tanrılarına kadar varan.

Çok gerilere gidip M.Ö. 667 yılına ulaştığımızda karşımıza ilk Byzantion'u kuran Megaralı'lar çıkıyor. Ya daha daha öncesi? Ya Bizans'tan ve İstanbul'dan çok önce buralara kadar gelip yerleşen Keltler?

Her insanın yaşamı ve kendisi nasıl ki zamanla çözülen veya hiç çözümlenmeyen, aksine derinleşen bir gizem ise kentlerin yaşamı ve geçmişi de bir başka gizemdir, özellikle İstanbul gibi "merkez" olan kentler için.

İstanbul'u 1550'lerde ziyaret eden Flaman gezgincisi Ogier Ghisen von Busbeek kendine bir soru sorar: "Bütün dünyanın başkenti burası mı?" diye. Ve Fransız ozanı Alphonse de Lamartine bir yorumda bulunur: "Doğa burasını dünyanın başkenti olmak için yaratmışa benziyor" diyerek.

İstanbul'a gelip heyecanlar geçiren çoğu Batılıların görüşüdür bu ve bu görüşün ne denli doğru olduğunu İstanbul'da yaşayan bizler herkesten daha iyi biliyoruz.

Eski olmak, çok geçmiş çok görmüş olmak hem birikim, hem de bir ayrıcalıktır. Belirli, kalıcı, gözle görülebilen, elle dokunulabilen izler

taşımak - ki bir eski kent için bunlar surlar, kaleler, hisarlar, binalar vb'dir - başka, bu izlerin geçmişini, geçmiş anlamlarını çözmek başkadır.

İstanbul herkesi çekiyor; yazarı, ozanı, düşünürü, araştırmacıyı, maceraseveri, meraklıyı, burnu havada turisti, bir anda duygulananı ve soğuk soğuk bakanı, önyargılı olanı ile bilgi, ölçü ile değerlendireni. Ve bir gerçek "merkez" olduğundan İstanbul, bilinen ve bilinmeyen olanaklar sunduğundan, ticaret erbabı gezginciye de çeker.

1260 yılında Venedik'ten Nicolo ve Maffeo Polo adlı iki kardeş gelir İstanbul'a. Polo Kardeşler İstanbul'a yerleşirler, başka Venedik'liler gibi, ticaret yaparlar, Kırım'a, Volga Nehri'ne, Buhara'ya kadar uzanırlar, mal alıp İstanbul'da satarlar. Dokuz yıl sonra Venedik'e dönerler. Yıllar geçer ve günün birinde Polo Kardeşler yeniden görünürler Galata'daki Venedikliler arasında. Bu kez en küçük kardeşleri olan Marco'yu da getirirler yanlarına ve İstanbul'dan uzun ve çok ünlü yolculuklarına çıkarlar, "İpek Yolu"nu izleye izleye.

Dönüş 1295'te oluyor; Trabzon'dan kalkan bir gemi ile İstanbul'a dönerler. Sonra Venedik'e yanlarında ölümsüz bir hazineyle, Marco Polo'nun gezi notlarından oluşan "İl Milione" (Milyon) adlı seyahatnameyle dönerler.

Çin yolunu tutan gözü pek macera severlerin, zeki ve girişken tüccarların konumuz olan kentsel gizemlerle ne ilgisi var ki?

Çağrışım yapıyor olsa bile ilgi apaçık ortadadır; Polo'lar ve onları izleyenler, bildiğimiz kadarıyla, gizemci değiller, inanç sahibi, dinlerine bağlı insanlardır. Ancak Doğu'nun ve Uzakdoğu'nun oluşturduğu gizemi, artı bunun maddî ve ticari potansiyelini, İstanbul'da yıllarca kalmış olan Nicolo ve Maffeo Polo iyi biliyorlar. "Merkez" İstanbul, bu kimliği ve geleneği ile onlar için bir "kapı"dır, bir kaçınılmaz bağlantıdır ve bu bağlantıya inanarak, güvenerek arayışlarına başlıyorlar.

Bunu bir parantez, bir "tırnak arası" sayıp daha gerilere dönelim.

Boğaziçi ve kıyıları, bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak göreceğimiz gibi, mitolojik efsaneler ve kahramanlarla dolup taşıyor. Ve Boğaziçi'nden başlayan bu inanışlar gelip Sarayburnu'na kadar dayanırlar.

Bizans’ın en eski tarihçilerinden biri olan Hesychius’a göre Bizans öncesi ilk yerleşim yerlerinden biri de Sarayburnu’nda, bölgenin Kralı olan, Barbisius tarafından kuruluyor. Daha sonra kurulan kenti surlarla kapatan ve Barbisius’un kızı Phidelia ile evlenen Byzas, efsaneye göre, denizler tanrısı Poseidon’un oğlundan başkası değildir.

Böylece Byzas’ın adını alan ilk Bizans (Byzantion) tanrısal ya da yarı tanrısal bir kimlik ve önem kazanmış oluyor, her ne kadar olayın gerisinde mitolojide sık sık rastlanan bir ırza tecavüz durumu yatıyorsa da. tanrı Poseidon, Byzas’ın annesi olan ve kendi de tanrı soyundan gelen güzeller güzeli Kerassa’yı iğfal ederek bu durumu yaratıyor.

İki kıtayı birleştiren, Batı’dan, Ortadoğu’dan, Uzakdoğu’dan ve unutulan, yok olmuş ve kayıp uygarlıklardan gelen kültürleri barındıran ve kaynaştıran İstanbul’da, kentin ilk kuruluşundan şimdiye dek, gizem daima vardı ve vardır, her çeşidi, yorumu ve eğilimi ile.

Tüm kaynakları tarayabilmek imkânsız olsa bile elde edebildiğimiz kaynaklardan seçtiğimiz, kimi bağıntısız gibi görülen efsaneler, inanışlar ve olaylar kocaman ve kendi içinde kendini tamamlayan bir mozaik, dev boyutlu bir duvar resmini oluşturuyorlar. Ancak boyutlarını belirleyebilmek için her şeyi birbirine iyice karıştırmak, birbiri ile iyice karşılaştırmak, çarpıştırmak gerekiyor, yorum yapmaktan, varsayım yürütmekten, çağrışımları kullanmaktan hiç çekinmeden.

Bilinen ve bilinmeyen, var olan ve yitirilen, kaçırılan kaynaklar...

Fetih öncesi ve Fetih sonrası İstanbul’u terk eden Bizanslı bilginler beraberlerinde kaynak ve bilgi kaçırıyorlar. İster sonradan bunları başkalarıyla paylaşsınlar, ister paylaşmasınlar.

İtalya’ya sığınan Bizanslı Gemiste Phleton, Eflatuncu akademisinin öğretilenlerini meslektaşlarına iletiyor; Verona’lı Guarini ise Bizans’tan iki sandık dolusu el yazması kaçırıyor, birini yolculuk esnasında yitiriyor, ikincisindekileriyse hiç kimseye göstermiyor, açıklamıyor.

Bizans’tan kaçıp değerli metinleri, el yazmaları bu ara Eflatun’un başyapıtlarını Batı’ya ulaştıranlar arasında kimler yok ki: Johanes Argyropulos, Theodorus Gaza, Demetrius Chalchondilis, Andronicos

Challistos, Marco Musurus, Johannes ve Costantinos Lascaris Kardeşler gibi bilim adamları ve aydınlar.

Rönesans'a yol açacak olan feodal düzenli Orta Çağ için Bizans bir bilim, bilgi kaynağı ve bir gelenektir çökmesine neden olan tüm aşırılıklarına karşın. Hatta ve hatta lânetli bir gelenektir, bolca şeytanlık ve büyücülük kokan. Hem, anlatılanlara göre, İmparator Justinien, Aya Sofya'yı inşa ettirebilmek için Şeytan'dan bile yardım istememiş miydi?

Bizans yıkılıyor ancak Bizans'ın tarihinde bazı ilginç ve dikkat çekici olaylar yüzeye çıkıyor.

Tarihin devresel dönemler ve dönüşlerle kendini sık sık tekrarladığını biliyoruz ve bunlara tarihin iniş ve çıkışları deriz, öyle kabul ederiz.

Bir yüce Costantin'i ele alalım ve hiç yüce olmayan bazı davranış ve eylemlerine bir göz atalım:

Costantin kayınpederi olan Maximus'u öldürtüyor, kayınbiraderi olan Licinius'u boğazlatıyor, oğlu Crispus'u ve yeğeni Lucinius'u katlettiriyor. Derken eşi olan İmparatoriçe Fausta'yı kaynar bir banyoda boğdurtuyor.

Costantin'in ailesi de aynı şekilde saltanatını sürdürüyor, daha doğrusu sürdürmeye çalışıyor. Costantin'in iki oğlu cinayetlere kurban gidiyorlar, ikisi hariç (12 yaşındaki Gallus ve 6 yaşındaki Julianus) tüm yeğenleri askerler tarafından öldürülüyorlar. Cinayetleri üstlenen ise İmparatorun son üç oğlu oluyor, yani Constantin, Constant ve Constance. Üçü de kısa süre sonra, trajik şekilde ölüyorlar ve 337 yılında işlenen yeğen katliamından kurtulabilen Julien de fazla uzun ömürlü olmuyor, saltanatı sadece üç yıl sürüyor.

Kanlı bir ailenin öyküsüdür bu, siyasal oyunların, saray entrikalarının, hırs ve kıskançlıkların bir sonucu. Gizemli bir öykü hiç değildir ancak gizemlerle dolu bir ortamda geçiyor, çünkü kanlı bir saltanat süren, son döneminde iyiden iyiye çığrından çıkan bu Bizans aynı zamanda kentin içinde bulunan kutsal ya da kutsal gibi bilinen emanetlerin koruyucusu konumundadır.

Nedir bu kutsal gibi bilinen emanetler ve Fetih öncesi Bizans'ta ne tür gizemlerin kaynağını oluşturuyorlar?

1554’te İstanbul’u ziyaret eden ve gezi notlarını “İstanbul ve Anadolu’ya Seyahat Günlüğü”nde toplayan Alman bilgin ve araştırmacısı Hans Dernschwam emanetlerin bir kısmını şu şekilde sıralıyor:

- Havari Andre’nin tabut içinde beyaz ketene sarılmış cesedi (ceset 1210’da İtalya’nın Amalfi kentine oradan da 1462’de Roma’ya naklediliyor aslında)

- İsa’nın yeğeni Zebedeus’un eşi Maria Salome’nin tabutu

-İsa’nın bağlanıp işkence edildiği renkli, cilâlı bir taş.

Dernschwam, Batı’nın kutsal emanetleri bir yana, bize 16’ncı yüzyıl İstanbul’undan ilginç gözlemler de veriyor.

“Bizim Elçihanın yanında bir adam bir köşeye büyücek bir sandık yerleştirdi. Sandığın içini darı ile doldurdu. Hemen hemen çıplak bir vaziyette bir örtüye bürünerek yalnız başı dışarıda kalacak şekilde sandığın içine girdi ve darıların arasına gömüldü,” diye anlatıyor Alman gezgini. “Türkler bu herifi evliya sandılar ve ona yiyecek içecek taşımaya başladılar. Bu adamın etrafında başka fakirler gece gündüz oturuyorlar. Zamanla herif öyle şişmanladı ki, boynu domuz boynuna benzedi, yanakları da borazancı yanakları gibi tombullaştı. Padişah civardan geçip giderken ona dua eder durur.”

Batı’nın kutsal saydığı emanetleri hiç tartışmadan ve yorum yürütmeden kabul eden Dernschwam, doğal olarak Evliya Çelebi’nin kaleminden çıkmışa benzer bu Darılı Evliya’ya, haklı ya da haksız, bir fırsatçı gibi bakıyor, bir inanışın, bir inanışa dönüşebilen bir olayın başlangıcını çiziyor. Burada ilgimizi çeken de Alman yazar ve hümanistin yorumundan çok bu Darılı Evliya’nın yarattığı olay ve etrafında toplanan başkaca “fakirler”dir. Evliyalık bir yana, “yöntem”in ne denli uygulandığı ve kabullendiği, nasıl izleyici ve taraftar bulduğu Dernschwam’ın çizdiği canlı sahneden ortaya çıkıyor.

Meraklı ve izlenimci Alman günce yazarı, kitabının başka bir yerinde, ilgisini çeken hatta şahit olanları hayrete düşüren başka ve çok doğal gibi görünen bir olaydan da söz açıyor.

“Akbabaların kaybolduğu bir sırada, 31 Ağustosta ve 14 Eylül’de bir karga geldi. Ali Paşa Camii’nin ve bizim konağın karşısında yüksek, eski Romalılar’dan kalma bir sütun üzerine kondu. Acı acı öttü. Halk bunu da çok acayip ve gayritabii buldu ve hayretler içinde kaldı.”

Günlüğün yazarı bu kez herhangi bir yorum yürütmüyor, dolayısıyla bu iş bize kalıyor ve hiç hayret etmemekle birlikte nakledilen olayı ilginç bulduğumuzdan 440 yıl sonra bir “naif” denemeye girişiyoruz.

Olay aslında son derece doğaldır: İlkin akbabalar İstanbul’dan ayrılıyor, göç ediyorlar, sonra iki ayrı günde bir karga geliyor, bir sütuna konup “acı, acı” ötüyor. Ancak olay bu denli doğal ve basit ise yazarımız neden bunu kaydetmek ihtiyacını duyuyor?

Yazın son günlerinde akbabalar mevsimlik göçlerine başlarlar ve tarih ne olursa olsun, kargalar bir yere konarak hep öterler. Civar halkı neden bunu acayip sayıyor ve İstanbul’u ziyaret etmekte olan bir yabancı neden bunu günlüğüne geçiriyor?

Kaldı ki, duyulan hayret sadece çevre halkında değildir, Alman hümanistinde de beliriyor.

Dernschwam bir araştırmacıdır, tarihî ve arkeolojik eserler tutkunudur, hobisi eski Roma kitabelerinin kaydını tutmaktır. Günlüğü boyunca (en azından bizi ilgilendiren İstanbul bölümlerinde), dinsel emanetler bir yana, sadece somut, pratik şeylerle ilgilenmektedir. Darılı Evliya’dan söz etmesi halkın saflığını belirtmek açısındandır ancak, görünüşte acı acı veya tatlı tatlı öten bir kargaya yer ve zaman ayıracak birine hiç benzemiyor.

Benzemiyor fakat bu el yazması koleksiyoncusu köklü bir hümanist aydınıdır ve böyle olduğundan hiç kuşkusuz karganın simgesel anlamını biliyordur.

Ya nedir kapkara karganın simgelediği?

Değişik inançlara göre karga tanrıların habercisidir, kehanetlerde bulunur, yalnızlığın imgesidir ve aynı zamanda ölümün de habercisidir. Kargalar hep acı acı öter. Gel gelelim antik gizemciler, kehanetleri çözenler, kargaların ses tonlarında her biri ayrı bir anlam taşıyan, 64 değişik sesi ayırmayı

bilirlermiş. Üstelik karga, siyah rengi ile simyadaki işlemlerde çürüme adını alan sürecin de simgesidir.

Ya sütun neyi simgeler?

Sütun hayat ağacıdır, bilgidir, gökyüzü ile yeryüzü arasında bağlantıdır, Tanrının gücünü belirtir, evrensel ve tinsel bir simgedir.

Sonuçta civar halkını hayretler içinde bırakan karganın ötmesi bir günce maddesi oluyor, özel olay kimliğini kazanıyor, tüm doğallığına karşın. Bu uzattığımız bir abartma değildir, bu Dernschwam’ın notlarından da çıkan bilinçli bir yöntemdir, olağan görüleni, sayılanı deşmektir, anlamını, doğurduğu, bağlandığı simgeleri çözmektir, görülenin ve bilinenin ötesine gitmektir, belirlenmeyeni aramaktır. Bir tekniktir bu ya da bir çeşit bilgeliğin yoludur.

İstanbul kentinin içerdiği, kapsadığı ve doğurduğu gizemler zaman zaman tarihî ya da folklorik açıdan araştırıldıysa da bir tüm olarak pek değerlendirilmedi. Oysa ki, ilerdeki bölümlerde çeşitli ve değişik örneklerden görüleceği gibi, enine boyuna araştırılması gereken geniş, ilginç bir konudur.

İstanbul gizemleri sistemli bir şekilde araştırılmadıysa da Türkiye gizemleri, en azından bir otuzüç yıl öncesine kadar, Haluk Egemen Sarıkaya tarafından kapsamlı bir yaklaşımla tarih boyunca araştırıldı ve yorumlandı. İstanbul kenti de, doğal olarak nasibini aldı.

Haluk Egemen Sarıkaya’nın çalışmasını tararken bir dizi ilginç, gizem dolu, çıkış noktası olarak kullanabileceğimiz ve tartışmaya her zaman açık olaylarla karşılaşırız, örneğin;

- İstanbul’da 16’ncı yüzyılda yaşamış olan Şair Bâli Efendi bir gece, düşünde genç yaşta ölen arkadaşlarından Piruza Ali’yi görür ve ondan bir armağan ister. Düşteki Piruza Ali bir kâğıda biraz toprak koyup düşü görmekte olan şaire verir, Bâlı Efendi de kâğıdı sarığının kıvrımına yerleşltirir, düş biter.

Ertesi gün bu düşünü arkadaşlarına anlattığında eliyle aynı hareketi yapar, sarığını kurcalar ve düşünde kendisine verilen içi toprak dolu kâğıt parçasını bulur.

İnanılmaz Öykülerden bir örnek denilecektir, öyle de yorumlanabilir üstelik, bu çalışmamızda amacımız psişik olayların üzerinde durmaktan çok her türden örnekler vermek olduğundan yüzyıllar öncesinden kalma böyle bir olayı “çeşni”den de sayabiliriz. Ancak araştırmacı Sarıkaya’nın “İstanbul Ansiklopedisi”nden aktardığı bu olay, klasik anlamı ile, bir “apor” olayıdır ya da spiritüalistlerin, ruhçuların tanımlamasına göre kapalı bir mekânın içinde dışardan (transfer) ya da öte dünyadan bir veya birkaç nesnenin getirilmesidir.

Bilinen ve izlenilen bilimsel kurallar bu ve bu gibi olayların somut bir açıklamasını yapamadıklarına göre eskiden kalma bu “apor” olayını gizemlerimizin arasına, türünün bir klasik örneği olarak, katmayı uygun gördük.

Sarıkaya kitabının başka bir yerinde, bir başka ilginç olayı da naklediyor bu kez yerini de belirterek. araştırmacıya göre Beyazıt, Soğanağa Mahallesi, Cami Sokağı’nda,

1970’lerin sonlarında halen yerinde duran bir apartmanın yükseldiği eski bir evin bahçesinde bulunan, taşla doldurulmuş, bir kuyudan imdat istercesine uzanan bir el birçok kez görülmüştür.

Kullandığımız kaynakta bu elin kimler tarafından ve hangi zamanlarda görüldüğü belirtilmediğine göre, büyük bir ihtimalle, gösterilen mekânda hiçbir araştırma yapılmamış ve olay (şayet gerçek bir olaydan söz edebilirsek) İstanbul’un gizemli inanışların kayıtlarına böylesine geçmiştir.

Öte dünyadan gelen içi toprak dolu kâğıt parçaları, doldurulmuş kuyulardan çıkan eller ve değişik bir türün kapsamına giren, kediler ve farelerle ilgili bir başka olay...

“1921 yılında, bir gece, İstanbul’daki Asaf Paşa Tekkesi’nde bir toplantı yapılıyordu,” diye anlatıyor Sarıkaya. “Aralarında Neyzen Tevfik’in de yer aldığı davetliler, akşam yemeğini yemişler, yatsı namazı vaktini bekliyorlardı. O sırada şeyhlerden biri, odanın orta kısmını boşalttırarak, davetlilerin odanın iki yanına çekilmelerini istedi. Şeyh, kapının karşısına rastlayan duvarın önüne oturdu ve sağ elindeki tespihini çekerek dualar okumaya başladı. Az sonra, açık kapıdan içeriye farelerin girdiği görüldü.

Fareler, doğrudan şeyhin sağ yanına giderek, bir sıra oluşturdular. Şeyh bu kez tespihi sol eline aldı ve duasına devam etti. İzleyenlerin hayret dolu bakışları arasında, kapıdan içeriye ikinci bir hayvan gurubu girmişti. Bunlar, farelerin doğal düşmanları olan kedilerdi. Farelerin üzerine atılacakları yerde, onlar da şeyhin sol tarafında sıralandılar. Kediler, gözlerini farelerin üzerine dikmişler, ağız ve bıyıklarını oynatıyorlar ancak sanki aralarında bir engel varmış gibi, farelere doğru bir harekette bulunmuyorlardı. Bu durum, on beş dakika kadar böylece devam etti. Sonunda şeyh yine önce farelerin ve arkasından da kedilerin, geldikleri şekilde, kapıdan çıkarak gitmelerine izin verdi.”

Bu olayı naklettikten sonra Haluk Egemen Sarıkaya bunu hayvanlardaki parapsikoloji açısından inceleyebileceğimizi belirterek hayvanların kendilerine yansıtılan tepkileri (burada söz konusu olan bir tepkiden çok bir çağrı ya da bir komutadır) paranormal yoldan algılayıp beklenen cevabı verdiklerini açıklıyor.

Burada bir an duralım: İlkin bir “apor” olayını gördük, sonradan bir bedenlenme, sonunda da bir psi ya da bir hipnoz durumunu. Bunları bir araya getirdiğimizde ne gibi bir ortak noktayı öne sürebiliriz?.

Ortak nokta şu ki üçü de, aynen ve aktarıldıkları şekilleri ile kabul edildiklerinde, bizleri normal ötesinin, parapsikolojik olanın “ruhsal” alanına götürüyorlar.

Şair Bâli Efendi’nin öyküsü, ister gerçek, ister uydurulmuş, kurallara uyan, benzerlerinin sürecini izleyen bir “apor” dur, şu farkla ki, bir düşün akışı içinde yer alıp düşle gerçek arasında bir köprü kurmaktadır, düşsel planda görülen bir nesneyi aynı anda gerçek plana aktarmaktadır. Bu açıdan ele alındığında, kurgusal olabilmesi ihtimali bile, ilginçliğini hiçbir şekilde zedelemiyor. Üstelik, anlatılan öyküde, düşte ifade edilen bir isteğin somutlaşması da yani düşün dışına taşıp gerçeğe aktarılması da olaya değişik bir boyut kazandırıyor, varsayımsal düşüncelere yol açıyor.

Beyazıt’ın bir mahallesinde kuyudan çıktığı söylenen el ise, benzeri birçok kaynaklarda bulunabilen, bir “hayalet öyküsü”dür, ister kuyuda

kalan birinin, ister o yerde büyük bir ihtimalle şiddet sonunda ölen, katledilen birinin.

Şeyhin çağrısına uyan fare ve kedilerinin olayı ise bugün bilimin de kabul ettiği bir uzaktan telkin örneğidir, şartlı refleks değilse de trans veya hipnoz durumlarına ait ve bunlara özgü kurallarla açıklanabilen bir olaydır.

Yorum yürütmek kolay gibi görünüyorsa da, bir yerden sonra, önemli olan anlatılan öyküdeki, dile getirilen inanıştaki durumlardan çok bu durumların çağrıştırdığı bilinmeyenler ve açıklanamayanlardır.

Eskiden kalma kaynaklar tarandığında, bir zamanların İstanbul'unun birçok ilginç kişileri yeniden dirilir gibi oluyor, birçok gizemli olaylar sanki yeniden yorumlanmak istercesine karşımıza dikiliyor.

Evliya Çelebi'ye kulak verdiğimizde 17'nci yüzyıldan kalma bir Kapanî Deli Safer Dede ile karşılaşırız. Ya da Unkapanı'ndaki Ekmekçi Ali Çelebi'nin kızgın fırında uyuyan, oradan çıkıp denize atlayıp gözden kaybolan, yedi yıl sonra Cezayir'den dilsiz dönen ve ölümünden sonra Unkapanı'nın dışındaki Horoz Dede Mezarı'nın yanı başında gömülen Safer Dede'nin öyküsü.

Kızgın fırına girip mışıl mışıl uyuyan bir adamın öyküsüne inanmak zor geliyorsa bile, ateş üstünde yürüyenleri ya da kendi kendilerini yakanları, birden parlayıp kül olanları düşündüğümüzde Evliya Çelebi'ye daha bir anlayışla kulak verebilmemiz olası oluyor.

1885'te Üsküdar'da iyi tanınan, yakışıklı, terbiyeli yorgancı kalfası Besim, temmuz ayının sıcak bir gününde işyerinde fenalaşıp can veriyor ve kalabalık bir cenaze töreni ile Karacaahmet Mezarlığı'na gömülüyor.

Ertesi gün ise Besim yeniden tezgâhının başında görülüyor. Ancak rengi iyice sararmış, kararmış bir ölü rengine dönüşmüştür. Şaşkın mahalleliye Besim başından geçenleri anlatır: gece mezarında kedine gelmiş, bağırmaya başlamış, mezarın yakınlarında âlem yapmakta olan bir fahişe ile iki bıçkın sesini duymuşlar ve mezarı kazıp onu kurtarmışlar. Çıplak kalfaya biçkinlerden biri donunu, diğeri gömleğini giydirmiş, fahişe onu feracesi ile sarmış ve yorgancı dükkânına kadar götürmüşler.

121 yıl önce Üsküdar’ı ayağa kaldıran bu “dirilme” bu “ölümden dönme” olayı bugün bir katalepsi veya senkop örneği gibi değerlendirilince eskinin “garip” ve “gizemli” öyküsü normal boyutlarına, olağanlığına kavuşur.

Eskiden İstanbul’da geçtiği söylenilen ve kentimizin folklorunda yerleşip normal bir süreç içinde değerlendirilmeyen olaylar da vardır. Bunlardan biri de 17’nci yüzyıldan kalma “sönmeyen mum” öyküsüdür.

Mehmet Seyda bu öyküyü şöyle anlatıyor.

“Yalancının mumu yatsıya kadar yanar demişler. Mum söndü âlemleri demişler. Bir de sönmeyen mum var. on yedinci yüzyılda İstanbul’da Mevlevi Mehmet Dede adında bir ermiş-kaçık yaşarmış. Bu deli, kar demez, buz demez yalınayak, başıkabak gezermiş. Tipide, fırtınada gece yarıları bir şamdanla dolaşırmış. O tipide, fırtınada bütün sokakları dolaşır da, şamdanındaki mum bir türlü sönmezdi.”

En bunaltıcı sıcaklara ve en dondurucu soğuklara, nerdeyse çırılçıplak, günlerce ve haftalarca dayanabilen “yogi” ya da Hint “fakir”i örnekleri çoktur. Oysa tüm meteorolojik dalgalanmalara dayanabilen ve sönmeyen bir mum gariplikler ya da gizemler tarihine geçmeye hiç kuşkusuz hak kazanmış sayılabilir!.

Evliya Çelebi’ye dönelim 1302 yılında Çelebi’nin Unkapanı’nda dünyaya geldiği anlatılan gözleri al al, ateş saçan, burnunun orta direği olmayan bir çocuğa geçelim.

“Kırmızı gözlü çocuk” denilirmiş çocuğa. Bu çocuk buluğa erdiğinde çiçek hastalığına tutuluyor, derisi tümden soyuluyor, yılan örneği, altından da kırmızı bir deri çıkıyor, üstelik tümden tüysüz.

Yıllar geçiyor, çocuk “ahlâkı güzel” anlayışlı, herkesle iyi geçinen fakat konuşması zor anlaşılan bir delikanlı oluyor. Evleniyor, bir attar dükkânı açıyor ve kendi gibi kırmızı tenli, burnunun orta direği olmayan, kısa süre sonra ölen bir yavrunun babası da oluyor.

Kırmızı gözlü, kırmızı tenli adam, “Revan yılı ölüp, Kasımpaşa’da bizim mezarlığın yanında gömüldü,” der Evliya Çelebi öyküyü böylece sonuçlandıracak.

Batı kaynaklarını karıştırdığımızda “garip” ya da “esrarengiz” olmaktan çok “dehşetengiz” yaratıklarla karşılaşırız, İstanbul’da yaşadıkları söylenen; Kedi Kadınlar ve Kurt Adamlar gibi.

İstanbul’un Kedi Kadınları’ndan söz eden Amerikalı romancı ve senaryo yazarı Guy Endore oluyor, ilk baskısını 1934’de yapan, “Paris’in Kurt Adamı” (The Werewolf of Paris) adlı kitabında.

Endore kurgusal bir öyküyü anlatıyor fakat, 1870 yılının Komün ayaklanmasında geçen bir Kurt Adam’ın macerasını anlattığında, konusunu ayrıntılı bir araştırma ile destekliyor, daha önce yazmış olduğu başka tarihî romanlarında yaptığı gibi (Casanova; Jeanne d’Arc v.b)

“Paris’in Kurt Adamı”nın bir bölümünde Guy Endore “Likantropi” olaylarına, insanı kurda dönüştüren durumlara değindiğinde bunlara dünyanın her yerinde inanıldığını belirtip, örnekleri arasında, İskandinavların Ayı Adamları’nı, Kızılderililerin Bizon Adamları’nı, Afrika’nın Sırtlan Adamları’nı ve İstanbul’un (Endore “Constantinople” diyor) Kedi Kadrınları’nı da katıyor, onlarla ilgili bu bilgiyi vererek:

“Bir saç tokasını kullanarak pirinç tanelerini yerler ve bilirler ki, yaratıkların mezarlıklarda kurdukları sofrada, karınlarını iyice dolduracaklardır.”

Az bir şey yerler görünürde bu Kedi Kadınlar, çünkü temel gıdalarını mezarlıklardan, mezarlardaki cesetlerden temin ederler, onlara benzer başka yaratıklarla birlikte.

Mezarlıklarda sofralar kurup cesetleri parçalayıp yiyen bu “yamyam” Kedi Kadınlar kimlerdir, nereden çıkmadırlar?

Amerikalı yazar Guy Endore bir korku romanını yazıyor ve elindeki folklor malzemesini buna göre kullanıyor, yorumluyor, kurguluyor ve gerektiğinde abartıyor. Yazar, büyük bir ihtimalle, Kedi Kadınlar diye folklorumuzda ve masallarımızda geniş bir yer tutan, her kılığa giren cadılardan, cadı karılardan söz etmek istiyor ve bu cadıları kendi tezine uygun şekilde biçimliyor.

Sonuçta Guy Endore’un romanındaki İstanbul’un Kedi Kadınları, İstanbul’un Cadıları, Cehennem Kadınları oluyor, çocuk tekerlemelerinde

bile anılan:

Ne ne Nermini
Çok yeme peyniri
Peynir seni öldürecek
Cehenneme götürecek
Cehennemin kadınları
İstanbul'un cadıları
Çık pık
Nerden geldin ordan çık.

"Cadılar, hortlayan ölülerdir," diye açıklar Prof. Pertev Naili Boratav. "Onlar üzerine de pek çok hikâyeler anlatılır. Çokluk, kadınların cadı olduklarına inanılır; cadı-karı sözü bu inanıştan gelmeli. Ama, erkeklerden de cadılaşanların bulunduğuna tanık belgeler vardır. Türk geleneğindeki cadı, aşağı yukarı, Batı inanışlarındaki vampire'ı karşılar. Cadılar mezarlardaki taze ölüleri çıkarıp ciğerlerini yerlermiş. Bir Rumeli anlatmasından öğrendiğimize göre eskiden cadıları zararsız hale sokan uzman "cadıcılar" olurmuş. Cadılar üzerine inanış ve hikâyeler, Anadolu'dan çok İstanbul ve Rumeli bölgelerinde yaygın olsa gerek."

Boratav'ın vurguladığı cadı-vampir ilişkisini ve "cadıcılar"ı kanıtlayan ilginç bir belgeyi Mehmet Seyda sunuyor:

"Aşağıdaki yazı 1833 yılında Tırnava Kadısı Ahmet Şükrü Efendi tarafından hükümet merkezine gönderilmiş, Takvim-i Vekâyi Gazetesi'nin 69'ncu sayısında yayınlanmıştır:

Tırnava'da cadılar türedi. Gün battıktan sonra evlere dadanmaya başladı. Zahireye dair un, yağ, bal gibi şeyleri birbirine katar ve bazen içlerine toprak karıştırır. Yüklüklerde bulduğu yastık, yorgan, şilte ve bohçaları didikler, açar, dağıtılır. İnsanların üzerine taş, toprak, çanak ve çömlek atar. Hiç kimse bir şey göremez. Birkaç erkek ve kadının da üzerine saldırmış. Bunlar çağrıldı, soruldu: "Üzerimize sanki manda çökmüş sandık!" dediler. Bu yüzden mahalle halkı evlerini başka yana taşımışlardır. Kasaba halkı

bunların cadı denilen habis ruhların eseri olduğunda ittifak etti. İslimye kasabasında cadıcılık ile tanınmış Nikola adındaki adam getirildi ve kendisiyle sekiz yüz kuruşa pazarlık edildi. Bu adamın elinde resimli bir tahta vardı (bir “ikona”) Mezarlığa gider, tahtayı parmağının üzerinde çevirir, resim hangi mezara bakarsa, cadı o mezardaki habis ruh imiş. Büyük bir kalabalık ile mezarlığa gidildi. Resimli tahtayı parmağında çevirmeye başlayınca resim, sağlıklarında yeniçeri ocağının kanlı zorbalarından olan Tekinoğlu Ali Alemdar ile Apti Alemdar denilen iki şakinin mezarlarına karşı durdu. Mezarlar açıldı. Cesetleri yarım misli büyümüş, kılları ve tırnakları da üçer, dörder parmak uzamış bulundu. Gözlerini kan bürümüş, gayet korkunç idi. Mezarlıktaki bütün kalabalık bunu gördü. Bu adamlar, sağlıklarında her türlü pis çirkin işi yapmış, ırza, namusa, mala saldırmış, adam öldürmüş, ocakları kaldırıldığı zaman her nasılsa yaşlarına bakılarak cellâda verilmemiş, ecelleri ile ölmüş kişilerdi. Sağlıklarında yaptıkları yetmemiş gibi şimdi de halka habis ruh olarak tebelleş olmuşlardı. Cadıcı Nikola’nın tanımına göre, bu gibi habis ruhları defetmek için cesetlerinin göbeğine birer ağaç kazık çakılır ve yürekleri kaynar su ile haşlanır imiş. Ali Alemdar’ın cesetleri mezarlarından çıkarıldı. Göbeklerine birer ağaç kazık çakıldı ve yürekleri bir kazan kaynar su ile haşlandı. Fakat hiç tesir etmedi. Cadıcı, ‘Bu cesetleri yakmak gerek...’ dedi. Bu hususta şer’an da izin verilebileceğinden, izin verildi. Ve iki yeniçerinin mezarlarından çıkarılan cesetleri mezarlıkta yıkıldı ve çok şükür kasabamız da cadı şerrinden kurtuldu.”

İstanbul’dan bir hayli uzaklaştık ancak, bağlantıdan bağlantıya ve örnekten örneğe, Kedi Kadınlar’dan yola çıkıp folklorun, Rumeli ve İstanbul folklorunun cadılarına ve cadıcılarına, giderek vampirlere kadar vardık.

Tırnava Kadısı’nın naklettiği olay, her ayrıntısı ile, türün literatürüne uygun bir vampir olayıdır. Kandan veya parçalanan cesetlerden söz edilmiyorsa da bizim Yeniçeri Vampirler ortalığı birbirine katmakla yetiniyorlar, ne hikmetse! Olayın geçmişi ve özellikle, cadıcının yöntemleri klasik çizgileri izlemekteler. Arada, kuşkusuz bazı “nüans”lar eksik

değildir, örneğin kazık göbeğe değil de göğüse, kalbin hizasına çakılır, yürekleri kaynatmak kadar cesetlerin kellelerini uçurtmak da geleneğe göre etkin bir çaredir vb.

Vampir ya da günbatımı ile şafak vakti arasında dirilen, mezarından çıkan, insanlara saldırıp kanlarını emen canavar evrensel inanışlara, Babil'den kalma örneklere ve bunları yüzyıllar boyunca inceleyen kapsamlı folklorik-tarihsel araştırmalara temel teşkil ettiyse de Türk ve İstanbul folklorlarında pek bir yeri yoktur, vampir-cadı bağlantısı ve kriminoloji kayıtlarında da yer edinmiş olan - ancak abartılmış bir şakadan ibaret olan - 70'li yılların başlarından kalma, "Cihangir Vampiri" gibi olaylar bir yana.

Nedir ki Batı'nın vampir inanışları, folkloru ve literatürüne yönelik bazı kaynaklara göz attığımızda ilgimizi çeken bazı "bilgiler" ve "kişiler"le karşılaşmış oluruz.

1884'te, Budapeşte Üniversitesi Öğretim üyelerinden ve "Şarkiyat" akademisinin kurucusu, Prof. Arminius Vambery'nin yayınladığı hayatına dair kitabı "Arminius Vambery; hayatı ve maceraları"nda Türkler'deki bazı vampir inanışlarına da değinmektedir. Macar dilinin kökenlerini araştırmak amacıyla Orta Asya'ya kadar derviş kılığında yolculuk eden Vambery'ye göre:

Osmanlılar'da yaygın bir inanışa göre, vampirler ağaç kovuklarında gizlenirler, oralarda avlanırlarmış:

Ele geçirilen vampirler, kelleleri kesildikten sonra, bir çuvala konup denize atılırmış.

Daha yakın bir kaynak ise İstanbul'da yaşayan, "özel" bir kan bankasını işleten "gerçek" Kont Dracula'yı ayrıntılı bir şekilde anlatmaktadır.

Kaynak 1965 tarihli "Fate" (Yazgı) adlı Amerikan dergisidir, olayı kaleme alan ve bu "gerçek Dracula"yı İstanbul'da ziyaret eden Leo Heiman adlı bir yazardır.

Yıllar yılı vampir konusunu araştıranlar tarafından "güvenilir" (?) bir kaynak olarak bakılan, seçkilerde yer alan yazıya göre Kazıklı Voyvoda'nın soyundan olan Kont Alexander Cepesi, Romanyalı olup 1947 yılında, kızıl saçlı eşi Olga ile birlikte, İstanbul'a yerleşiyor, bir "özel kan bankası"nı

kuruyor, kişilerden kan ve plasma satın alıyor ve de Türk hastahanelerine, Kızılay’a pazarlıyor.

Yazar Heiman, Kont Cepesi ile İstanbul Hilton’un barında buluşuyor ve söyleşisini Kont’a ait küçük bir yelkenlinin de barındığı, İstanbul Yat Kulübünde sürdürüyor.

Kont doğal olarak bir vampir uzmanıdır, ailesinden kalma eski kaynakların, değerli el yazmalarının sahibidir. Boğaziçi’ne bakan beş odalı bir dairede yaşıyor, eşi, iki kedisi ve bir papağanı ile birlikte. İki de kızı vardır bu “gerçek” Dracula’nın, biri bir Fransız cerrahıyla evli, diğeri de bir Türk bankacısıyla.

Sohbet boyunca kan kırmızısı “Yassıada” (!) şarabını yudumlayan kont, atası Kazıklı Voyvoda’nın, paralı asker Vlado Cepesi’nin öyküsünü uzun uzun anlatıyor.

İlk başta Vlado Cepesi acımasız, korkunç bir Türk düşmanıdır, 1450’de bir gönüllü ordusunun başında Osmanlılara karşı savaşıyor. Nedir ki, Fetih’ten kısa süre sonra saf değiştiriyor. Hıristiyan kardeşlerinden vazgeçip Osmanlıların tarafına geçiyor, ordusu ile Eflak’ı ele geçiriyor Vlado ve karşılığında Voyvoda (Prens) ünvanı ile ödüllendiriliyor. Srinca Dağı’nın eteklerine yükselen kalesine yerleşiyor.

Sadist ruhlu, kan dökmekten, eline geçeni kazığa çaktırmaktan korkunç bir zevk alan Vlado Dracul (Ejderha) zamanla ipin ucunu iyice kaçırıyor ve 1477’de, Ordea savaşında, Osmanlılar tarafından yok ediliyor.

Yıllar geçiyor ve günün birinde mezarı açıldığında içi boş bulunuyor.

Atasını böyle anlatıyor İstanbul’daki “kan bankası”nın sahibi Kont ve Vlad Dracul’un soyunun tek vampiri olduğunu, ne olur ne olmaz diye, ısrarla vurguluyor (Kazıklı Voyvoda’nın gerçek öyküsünü merak edenler ise Osmanlı tarihini karıştırıp güvenilir bir kaynaktan öğrenebilirler)

Leo Heiman’ın yazısı 1980 yılında yeniden gündeme geldiğinde Amerikalı bir araştırmacı (Fern S. Miller) yazarın kimliğini çözmeye çalışıyorsa da onunla ilgili pek bir iz bulamıyor. Yazıyı yayınlamış olan “Fate” dergisi Heiman’ın adresine sahip olmadığını söylüyor, İsrail’de

(Hayfa) bir Leo Heiman'ın adresi bulunuyor ama adrese gönderilen mektup cevapsız kalıyor vb.

Yazının içeriği ile ilgilenen kuruluşlardan "Vampir Bilgileri Değiş Tokuşu" (Vampire Infomation Exchange, Rochester, New York) na gönderdiğimiz bir mektupta aşağıdaki hususları belirtiyorduk:

1) Yazının yayınlandığı 1978 yılından beri hiçbir ciddi vampir ya da Dracula araştırmacısının Cepesi ile temas etmemiş olması, onunla ilgili herhangi bir bilgiyi iletmiş olmaması oldukça gariptir,

2) Vlad Dracul'un soyundan olduğunu söyleyen birinin İstanbul'a yerleşmiş olması, bir "kan bankası"nı işletmesi ne denli acayip ise bu kişinin, gerçek Vlad Drakul'un değil de kurgusal Dracula'nın ünvanı olan, Kont ünvanını kullanması üstelik soyadı olarak Vlad'a yakıştırılan "Kazıklı" (Tepesh, Cepesi) adını uygun bulması bir o kadar acayiptir,

3) Romanya ve İstanbul ile ilgili bilgiler çok az, yetersiz ve tutarsız,

4) İstanbul'da yabancı uyruklu bir kişinin ya da herhangi özel bir kişinin bir "kan bankası"nı işletmiş olabilmesi imkânsızdır,

5) Alexander Cepesi adlı birine ne İstanbul telefon rehberlerinde, ne de iki ayrı yat kulüplerinin kayıtlarında rastlanılmamıştır.

Sonuçta 1980'den bu yana ne yazar Heiman, ne de kahramanı Kont Cepesi hakkında hiçbir haber alınmadığı gibi "kaynak" bir düzmece kaynak olarak arşive kaldırıldı.

Bir de 1960 yılında İstanbul basınını meşgul eden, "Yeni Akşam Gazetesi"nde manşet konusu olan vampirler vardır. Nedir ki, bunlar da tümden uydurma ve Edouard Roditi'nin kara mizah türündeki "İstanbul Vampirleri: çağdaş iletişim yöntemleri konusunda inceleme" (The Vampires of İstanbul:a study in modern communication methods) adlı öyküsünün kahramanlarıdır.

Cadılar, Kedi Kadınlar, Vampirler ve de İstanbul'un Kurt Adamları..

Kaynağımız yeniden Batı'dan alınmadır ve bir uzmanın, bir Fransız araştırmacısının imzasını taşımaktadır. İnancımız ve yöntemimiz şu ki, bir yerlere varabilmek için, tek ve de bilimsel (değilse de yan bilimsel) yol kaynakların ön yargısız karıştırılması ve gerektiğinde karşılaştırılmasıdır.

Bazen çok ufak bir nokta, değersiz gibi görünen bir ayrıntı, satırların arasına karışmış bir satır, ilgisiz sandığımız bir ad, bir referans bize yararlı bağlantılar, aydınlatıcı, yönlendirici çağrışımlar sağlayabiliyor.

Gizemcilik konusundaki kitapları ile tanınan Fransız Roland de Villeneuve Kurt Adamları ve Vampirleri araştıran bir çalışmasında 1542'de İstanbul'da sürü halinde gezen Kurt Adamlardan söz ediyor. Villeneuve, 17'nci yüzyıl yazarı Jacques d'Autun'un "Sihirbazlar ve Büyücüler Konusunda Bilimsel İnançsızlık ve Cahil Saflık" (L'incredulite savante et la credulite ignorante au sujet des Magiciens et des Sorciers, Jean Molin yayını, Lyon 1671) adlı çalışmasından aşağıdaki alıntıyı veriyor:

"Sultan, has askerleri ile birlikte, silâhlanıp saraydan çıktı; Kurt Adamlardan yüz elli kadarını surlara dizdi fakat bunlar, toplanan halkın gözleri önünde, surlardan atlayıp, kayboldular."

D'Autun'un anlattığı, de Villeneuve'un naklettiği bu olaydaki Kurt Adamlar kurtlar mı yoksa İstanbul'un eski ve ezeli dertlerinden biri olan başıboş köpekler mi?

Orası hiç belli değildir. Ancak sultanın (ki belirtilen tarihte Kanuni Sultan Süleyman'dır) silâh kuşanıp vahşi köpek sürülerinin peşine düşmesi hiç düşünülebilir mi?

Eski kaynaklardaki eski "olaylar" yeniden ele alınıp yorumlanınca efsanenin ya da inanışın yerini "uydurmaca" alıyor.

Ancak, her ayrıntı ve bilgiyi kullanmak pahasına, Doğu gizemciliğinin sayılı araştırmacılarından İdris Şah'ın bir notunu da ekleyelim.

"Araplar'ın sözünü ettiği bir başka büyü (sihir) şekli Maskh'dır ya da insanları hayvana dönüştürme sanatıdır. Batı'da" diye ekler İdris Şah "buna likantropi (Kurt Adam) derler."

x-font-ttf

İKİNCİ BÖLÜM - MEKÂNLAR VE GİZEMLER

Kıyı kıyı Boğaziçi bir efsane, destan, mitos ve gizem şerididir, her köşesinde eskiden hatta çok eskiden kalma çarpıcı, çekici ve hayal gücümüzü zorlayan bir ya da birkaç iz taşır. Bir yol, bir geçiş, bir kapıdır Boğaziçi, isteyene Karadeniz'e, isteyene Marmara'ya açılan.

Gelişigüzel bir "güzergâh" çizildiğinde bile yola çıktığınız her yer bir masalın eski, bir inanışın, daha da eski kahramanların ve kahramanlıkların, sevgilerin ve bilgeliklerin tılsımlı bir noktası gibidir.

Kahramanlar, krallar, kraliçeler, tanrılar, ermişler ve efsaneleri yaratanlar! Gürol Sözen'in dediği gibi: "Efsane deyip geçmeyin. Efsanelerde güzellerin yanı sıra gerçek yatar. Hem de boylu boyunca"

Altın Post'u ele geçirmek için Karadeniz'e açılan 55 kürekli Argos gemisi geçiyor Boğaz'dan, nice ünlü, kimi bilimci, kimi yarı tanrısal yolcuları ve gemicileri ile. Kimler yok ki, o gemide! Jason var seferi düzenleyen ve yöneten, gemiyi inşa edip ona adını veren usta Argos, Truva savaşlarına neden olacak güzel Helena'nın kardeşleri Castor ve Pollux, erişilmez ozan Orfeus, canavar Minotor'u öldürecek olan Theseus.

Ve dünyanın en güçlüsü diye bilinen Herkül bile var, Yunanistan'dan Karadeniz'e kaçırılan kanatlı koçun postunu arayanların arasında. Ayrıca bir

dizi macerasever bilim adamı: İdmon, Amphiaros ve Mopsos gibi isimler de bulunmakta.

Altın Post'un öyküsü bilinen bir öyküdür: Jason, Medea'nın yardımı ile, postu koruyan ejderi öldürüyor, istediğini elde ediyor ve geri dönüyor. Altın Post'un öyküsü bir arayışın öyküsüdür ancak, dikkat edelim, asıl ilginç olan bu öykünün, bu maceranın izlediği "yol"dur.

Dodona Tapınağı'nın kehanetler yağdıran ağacın kerestesi ile inşa edilen Argos gemisi de kehanetlerde bulunuyor, çünkü, "konuşan" bir gemidir. Denize açılan bu konuşan, ses veren gemi bir arayışın aracı oluyor; denizden bir yolculuk yapılıyor, yaşamak ile ölüm arasındaki ince çizgiyi, ayrımı simgeleyen denizden.

Denizleri aşarak, Boğaziçi'nden geçerek, Altın Post ya da bilgi yeniden elde ediliyor. Batı'dan çalınan ve Doğu'ya getirilen bilgi geri dönüyorsa da bu bilgiye erişebilmeleri için Jason'ın ve onu izleyenlerin Batı'yı Doğu'dan ayıran ya da Batı'yı Doğu ile birleştiren bir geçitten, bir boğazdan geçmeleri gerekiyor.

Jason'ın tehlikelerle (denizkızları, ateş soluyan boğalar, yarı kartal yarı kadın canavarlar) dolu yolculuğu bilgiye sahip olmak isteyen, kaynağına (Karadeniz'e) ulaşan ve aradığını elde eden gerçek bir "giz sahibi"nin yolculuğu değildir. Jason bir ihanet işleyerek bilgiye sahip olabiliyor, cehenneme kadar iniyor, değişimden geçiyor, oysa gerçekten arzuladığı bilgi ve erdem değil servet ve güçtür.

Yunan mitolojisinden kalan bu efsane, büyücü Sirse'nin Kral Ulises'e anlattığı bu öykü bizce iki açıdan ilginçlikler taşımaktadır:

1. Boğaziçi'nden geçiş,

2. Altın Post'un (bilginin) Karadeniz'den güçlenerek, Batı'ya dönmesi,

Yoksa, Fransız Louis Charpentier'nin düşündüğü gibi, Doğu'ya açılan kapı (Boğaz) ve Doğu gibi sayılan Anadolu (Küçük Asya) Atlantis kıyametinden kaçan, çeşitli yerlere (Kafkasya, İrlanda, İngiltere) sığınan ve engin bilginlerin taşıyıcısı olanların barınakları, giderek merkezleri mi oldular?

Argos gemisi geri dönüyor, yeniden Boğaziçi’nden geçiyor, zorunlu olarak. Argonotlar boğazın iki kıyısında saltanat kuran Bebriker’in Kralı Amicus’a karşı savaşırlar ve galip geldiklerinde onlara yardım eden kanatlı cin Sostenion’a İstinye’de (Stenya, Sostenion) bir tapınak inşa ediyorlar.

Anadolu Kavağı’ndan geçiyor konuşan gemi Argos ve bu kez yoluna olaysız devam edebiliyor çünkü bir çıkıp bir batan adalar çoktandır devingenliklerini yitirdiler.

Boğaz kıyılarında az olay yaratmıyorlar bu Argonotlar, Altın Post’u kapıp geri döndüklerinde: Kral Amicus, Pollux’a meydan okuyor, onunla dövüşüyor ve vuruluyor. İstinye’de bu olaydan sonra inşa edildiği söylenilen tapınak bir yana, Pollux, Beykoz’da bir defne ağacını dikiyor ve sonradan, bu ağacın dallarını kıranlar çıldırıyorlar veya başka bir yoruma göre, görünmez oluyorlar.

Fakat neden bir defne ağacı ve defne ağacının delililik veya görünmezlikle ne ilgisi vardır, ne ilgisi olabilir?

Defne ağacının yaprakları ile eskilerin, antiklerin krallarına, kahramanlarına, tanrılarına taçlar ördüklerini biliyoruz çünkü defne bir seçkinlik, bir yücelik anlamını taşıyordu. Nedir ki, bazı inanışlarda söz konusu olan defne ağacının içinde bir hayli değişken ve delişmen bir ruhun gizlendiği söyleniyor. Bazen bir çocuk kadar şakacı bir ruh, bir cinmiş bu, ısrarlı, tuttuğunu koparan, birinden hoşlandığında ondan hiç ayrılmayan, hep izleyen. Zaman oluyor ki, bu ruh ve cin, ısrarlı bağlılığı yüzünden, kâbusa dönüşüyor, bağlandığı insanları taciz ediyor. Sonuçta sabırlarını tüketiyor (çıldırtıyor) ya da kaçmalarına, kaybolmalarına (görünmez olmalarına) neden oluyor.

İstinye’de gizemli özellikleri ve güçleri olan bir defne ağacı dikilirken Medea, Tarabya’yı (Therapia’yı) kuruyor. Hangi Medeea bu? Hiç kuşkusuz büyücü Medea, daha önce Jason’ın yanında gördüğümüz ve ilerde, kocasının ihanetine bir karşıt olarak çocuklarını öldüren ve antik tragedyanın unutulmaz ve lânetli kişilerinden biri olan.

Tarabya’nın hatırlanan eski adı Therapia oluyor, yani Şifa, ancak daha önceki adı ise Farmakeus’dur. Zehirleyen’dir. Efsanelere kulak verecek

olursak ilk Tarabya'nın bu tür bir ad almasının nedeni de, Jason'a destek olduktan sonra peşine düşen, Medea'nın tüm sahil boyunca döktüğü zehirdir.

Boğaziçi'nin her köşesinde, her şirin, destansal küçük koyunda bir giz bizleri bekliyor ve antik inanışlardan dirilip bizlere yeniden sorular soruyor, kıyıdan kıyıya bir gizem zincirini kuruyor, ister bağımlı ister (görünüşte) bağıntısız.

Bir zamanların Büyükderesi'nde bin yıllık bir çınar yükselirdi. Beykoz'un defne ağacı kadar gizemli ve efsaneler yaratan. Kimi eski tarihçilere göre 1097 yılında haçlılardan ve Godefroy de Bouillon bu ağacın altında yatmıştı, daha sonraki kimi tarihçilere göre de De Bouillon hiçbir zaman Büyükdere'ye ayak basmamıştır.

Bu tarihî çınardan Fransız yazarı Theophile Gautier söz ediyor efsaneye inanarak, bu tarihî çınarı İstanbul'da yayınladığı "Revue de Constantinople" dergisinin 20 Şubat 1876 tarihli sayısında Vikont Alfred de Gaston anlatıyor uzun uzun.

Çınarın gizemi nerede diye sorulacak. Çınarın gizemi kendinde, yaşında ve yaşından dolayı neden olduğu efsanelerde. Başka bir deyimle gizemleri yaratabilmek için her şey her zaman yeterlidir. Her şey her zaman bir çıkış noktası olur ve en önemlisi, eskiden, çok eskiden kalmış bir nesne, yer, bina ve kalıntı taşıdığı izlerle, hatırlattığı olaylar ve kişilerle kendi içine kapanmış bir gizemdir.

İstanbul'u sarıp sarmalayan efsanelere göre antik Kabataş'ta ya da Ajantion'da yunuslar bolca görünür, sesleri gün boyunca duyulurdu. Argos'u akla getirerek, mesafeleri aşarak ve mitosu gerçeklere bağlayarak denizkızlarının sesi ile yunusların sesini bir tutabiliriz, çokça yürütülen çağdaş bir yorum ve yaklaşımla.

Denizkızları efsanevi yaratıklardı, şarkıları ile denizcilerin, gemicilerin akıllarını çelen. Buna bir diyeceğimiz yok (bir zamanlar Amazonlar, tek göğüslü savaşçı ve anaerkil kadınlar da efsanevi sayılıyordu, tarihî bulgular onların gerçek olduklarını kanıtlayıp bizim Karadeniz'e bağlayıncaya dek!)

fakat yunuslar, Boğazın ve Marmara'nın yunusları bir gerçektir, en azından İstanbul'lular için yarım yüzyıl öncesine kadar bir gerçekti.

Kabataş'ta mitolojik kanun çalgıcısı Chalkis'in taksimleri ile yunusları mest etmesi, çoban Chanandas tarafından öldürülen bir yunusa bir mezar inşa etmesi de bu çok eski gerçeğin şiirsel bir simgesinden başka bir şey değildir.

Kabataş'ta yunuslar ve Kuruçeşme'de (antik adı ile Anaplus) sütunların tepesine tırmanıp yıllarca kalan Bizans'ın keşişleri; 433'te Keşiş Simeon bir sütunun tepesine yerleşip 27 yıl orada kalıyor, 460'ta yerine geçen Daniel ise aynı sütunun tepesinde 34 yıl yaşıyor, çile çekerek.

Boğaz ruhun arındığı, inanışların kanat gerdiği fakat, aynı zamanda, orduların çarpıştığı bir çeşit özel bölge gibidir: Rumeli Hisarı'ndan 700.000 kişilik ordusunun başında Kral Darius geçiyor, 1097'de Rumeli Hisarı'nda Haçlılar kamp kuruyor, kenti talan ederek. Sonunda 1453'te Fatih Sultan Mehmet tarihin yeni bir dönemini açıyor.

Bir ordugâh merkezi oluyor tarih boyunca Rumeli Hisarı oysa unutmayalım ki, hisarın bulunduğu tepenin adı, bir zamanlar, Evliyalar diye bilinirdi ve bir ziyaret yeriydi Durmuş Dede'nin, Şeyh İsmail Maaşuk'un, Şeyh Hassan Sarifi'nin ve başkalarının mezarlarını içerdiğinden...

Boğaz turumuzu sürdürelim: Kireçburnu balık lokantaları ile ünlü şirin bir mekândır, aynı zamanda çok eskiden kalma bir efsanenin içerdiği bir ahlâk dersinin de yeridir.

Kireçburnu ile Kefeli arasında adı Sadık Kaya olan bir kaya bulunurdu ve Bizanslı Dionisios'un anlattığına bakılırsa seferden dönen iki denizci arkadaş, günün birinde, biriktirdikleri paraları o kayanın altındaki yere gizlemişlerdi. Sonra biri yalnız kaldığında, geri dönmüş paranın tümünü almaya kalkışmış. Kalkışmış ama başaramamış çünkü kaya vere vere sadece kendine ait olan parayı almasına izin vermiş, sadık ve sadakate bağlı bir kaya olduğundan.

Ya Emirgân? Emirgân'ın lânetli bir yer olduğunu, en azından antikler tarafından öyle sayıldığını kim düşünebilir ki?

Derler ki Emirgân'ın adı Kiparodes iken orada bir tapınak yükselirmiş üçlü bir tanrıça olan Hekate'ye adanmış.

Emirgân ve büyücülüğün, cehennemin, uğursuz kavşakların üç yüzlü, eli meşaleli, peşinden uluyan köpekleri çeken, gece vakti kara bulutlar şeklinde gökyüzünde dolaşan ejderhaların tanrıçası Hekate!

Boğaziçi mitolojiden kalma izleri, efsaneleri, inanışları, evliya ve keşişleri ile gizem dolusu, antik gizemlerin anılarını koruyan bir uzun geçit olarak karşımıza dikiliyor, sadece Karadeniz'e ya da Marmara'ya değil de öte dünyaya hatta cehenneme açılan bir geçit. Tüm güzelliği, çekiciliği ve geçmişi ile adeta her boyuta açılan bir kapı.

Konumuz olduğu için abartmak niyetinde değiliz ancak, sayfalar boyunca gördüğümüz ve göreceğimiz gibi, İstanbul'un gizemler kenti niteliği ve dolayısıyla, ayrıcalığı tartışılmaz bir gerçektir. Yorumlar daima ve herkese açıktır fakat, yorumunuz hangi yönde olursa olsun, gizem havası ister hissedin, ister hissetmeyin bu kentin her tarafını daima sarmıştır ve sarıyor. Anıtların, kalıntıların, ibadet yerlerinin, saray ve hanların, meydan ve sokakların hiç eksilmeyen aksine geçen zamanla daha da pekişen bir güç taşıdıklarını ve bu gücün, ister dalga dalga ister dairesel şekilde yayıldığını, biriktiğini ve merkezler oluşturduğunu biliyoruz. Mekânlara, taşınamazlara hatta nesnelere tanınan "bellek" potansiyeli (belleği şarj etmek ya da bellekle şarj olmak işlemleri ile) bu gücün izdüşümünden başka bir şey değildir.

İnançsal bir işlevi olan yerlerde bu güç, sürekli olarak beslendiğinde artıyor ve bu gücün simgeleri olarak görülen nesneler daha da etkin oluyorlar.

İşte karşımızda Ayasofya (Ayia Sofia) 921 yıl sürece bir kilise, 481 yıl boyunca bir cami ve bugün bir müze, bir kültür ve sanat merkezi. Hiç kuşkusuz Batı ve Doğu'yu bir araya getiren, sentezini yapan bir merkez, gizemleri ve efsaneleri, inanışları ve izleri ile. Gezegenimizin kutuplaşma (polarite) haritasında önemli bir nokta.

1833'de Ayasofya'yı camiyken ziyaret eden Prusya elçilik danışmanı M. Von Tietz, Hıristiyan inançlarına göre kutsal sayılan emanetleri bu şekilde

değerlendirmektedir.

“Güney yönde bulunan üst galeride, çukur, kırmızı renkte bir mermer var. Bunun peygamberimiz İsa’nın beşiği olduğu söyleniyor. Bir de annesi tarafından İsa’nın yıkandığı kurna var. Bunların ikisi birlikte Kudüs’ten getirilmiş. Tapınağın kuzey yöndeki giriş kapısının soluna doğru bir sütun görülüyor. Buna “Terleyen Sütun” adı verilmiş. Sürekli olarak rutubetten ıslandığı için, buna el değdirmenin, her derde deva olacağı söyleniyorsa da cami avlularındaki insanların hali bunu kesinlikle yalanlamakta.”

Ayasofya’yı Batılı bir diplomatın yorumu ile değil de folklor açısından ele aldığımızda başka noktalara değinmiş oluruz:

“Ayasofya... sade mimarlık, mozaik ve başkaca bezeme sanatlarının sergilendiği bir yer değil, efsane ve inanışların da hazinesidir” der Pertev Naili Boratav. “Bizans çağında ve daha sonraları da Türkler’in onu camiye çevirmelerinden sonra İstanbul’un, Müslüman topluluğu, insan emeğinin bu yüce yapıyı yaratmasında insanüstü güçlerin payı olduğuna, onun köşe bucağında aklın çözümleyemeyeceği nice sırların gizli durduğuna inanmış.”

532 yılında, Nika isyanı sırasında, Ayasofya tümden yandığında İmparator Justinien yeniden bir inşaata giriyorsa da kubbeye gelindiğinde maddî zorluklar çekmeye başlıyor. Bir efsaneye göre de beyazlara bürünmüş bir delikanlı ona katırlarla, çuval dolusu altın getiriyor. Heyecana kapılan İmparator bu olayı yakınlarına anlatmaya kalkınca da büyü bozuluyor, altın getiren delikanlı bir daha görünmüyor.

“Terleyen Sütun” veya “Terleyen Direk” ya da “Ağlayan Direk” konusunda Pertevu Naili Boratav’dan aşağıdaki bilgileri aktarıyoruz:

“Müslümanlar derler ki: Ayasofya, Muhammed peygamberin zamanında bir zelzeleden yıkılmış, tamire kalkıştıklarında kubbeyi bir türlü tutturamamışlar. Sonunda, Hızır’ın öğüdünü dinleyerek, peygamberin tükrüğü, Zemzem suyu ve Mekke toprağı ile karıştırılmış bir harç sayesinde kubbe yapılabiliyor. Evliya Çelebi’ye göre, tapınağın “Terleyen Direk” diye adlanan sütununun altında karılmış bu harç. Büyük kubbeden sarkan altından top kandili, bu mucizeye bir saygı anısı olarak Fatih astırmıştı.

Terleyen Direk (yahut Ağlayan Direk)te bulunan delik, Hızır'ın, kiliseyi camiye çevirmek isteyince, yapının yönünü kıbleye döndürmek için parmağını soktuğu delik imiş. Bu delikten sızan ıslaklığın türlü dertlere deva olacağı sanılır. Hızır'ın, Kadir gecesi Ayasofya'ya geldiğine, tam altıntop kandilin altında namaz kılanlar arasına katıldığına inanılır."

Ayasofya'nın "mucizeler"i ve neden olduğu inanışlar saymakla bitmez ve her nesil, her toplum ve her inanç bunlara bir şeyler katmıştır: kimi Ortodoks efsanelerine göre son Ayasofya'nın maketi bir arı peteğinden çıkmadır, kimine göre de büyük salonun ortasında bulunan, demir bir kapakla örtülü eski bir kuyunun suyu kalp hastalıklarına şifa veriyormuş.

Fetih'ten kalma bir başka efsaneye göre Fatih, Ayasofya'ya girdiğinde ayin yapmakta olan patrik duvarın içine girip kaybolmuştur.

Ayasofya nerdeyse bir çeşit gizemler ve inanışlar ansiklopedisi ise Çemberlitaş bir esrarlar seçkisidir.

Çemberlitaş ya da Constantin sütunu Bizans'ın merkezi ve de simgesi olarak bilinir ve sayılırdı çünkü, Bizans'ın Constantin tarafından fethinin (18 Eylül 324) ve kutsamasının (8 Kasım 324) bir işaretiydi. Aynı zamanda başkaca kutsal emanetlerin bir araya getirildiği bir gizemler noktasıydı.

Bizans inanışlarına göre Constantin sütunun temelinde Truva'dan gelme Tanrıça Palas Atina'nın tahtadan yapılmş heykelini, Nuh Peygamber'in asasını, Hz. Musa'nın sular fışkırttırdığı taşı, Hz. İsa'nın ekmekler dağıttığı günden kalan yedi ekmeğin kırıntılarını gömdürmüş ve temeli kendi eli ile kapatmıştı.

Çemberlitaş'ın tepesinde yükselen ve Apollo'ya benzetilen Constantin'in heykelinde de İsa'nın haçından (çarmıhından) bir parça bulunduğuna dair inanışlar da vardı.

1105 yılında heykel kopan bir fırtınada, birkaç kişiyi de ezerek yıkılıyor sonraki yıllarda, İmparator I. Manuel Commenos'un döneminde, sütun tamir ediliyor ve 1779'da I. Abdulhamit'in emri ile çemberler yenileniyor.

İstanbul'daki sütunlar, dizi dizi efsaneler yaratarak, etrafa gizemler dağıtıyorlar:

Avratpazarı’nda içi boş, mermer parçalarından yapılmış bir sütun ve tepesinde bir heykel, o da bembeyaz mermerden. Yılda bir kez heykel ses verir, kuşlar etrafına dönmeye başlarlar çılgıncasına ve bir kısmı yere düşer bitik. Halk onları toplar kendine bir ziyafet çeker. Bizde Avrat Taşı olarak bilinen Arcadius sütunudur bu, kala kala bir kaidesi kalmıştır Cerrahpaşa’da bir de tepesinden kopan bir parça.

Sütun 403 yılında İmparator Yüce Theodorius’un anısına dikiliyor İmparator Arcadius tarafından; 421’de 2’nci Theodosius tepesine babası Arcadius’un kuşları cezbeden heykelini yerleştiriyor, 542’de sütuna düşen bir şimşek bir elini kırıyor; 740’ta ise heykel kendiliğinden devriliyor ve 1719’da sütun yıkılıyor.

Avratpazarı’ndaki Avrat Taşı’na karşın Fatih’te bir Kız Taşı veya Marcianus sütunu...

Bunun tepesinde de, Bizans döneminde bir heykel duruyordu: İmparator Marcianus’un oturmuş haliyle bir heykeli. Efsanelere göre problem çıkaran bir imparator heykeliydi bu, çünkü yakınlarından geçen kızların bakire olup olmadıklarını açık açık duyurmak gibi kötü bir huya sahipmiş.

Evliya Çelebi de bir başka olağanüstü sütun ve heykelden söz ediyor, Çatladıkapı’da bulunan. Dört köşeli olan bu sütunun tepesindeki heykel ise tunçtan yapılmıştı ve bir çeşit haberci-koruyucu görevini görüyormuş: Akdeniz’den yaklaşan düşman gemilerini haber verir, gemiler yaklaşınca da ağzından çıkan bir ateşle yakıp kül edermiş.

Çemberlitaş’a dönelim: Çemberlitaş ve altında bulunduğu söylenilen iç oda ile ilgili ilginç bir yorum Haluk Egemen Sarıkaya’dan gelmektedir. Sarıkaya’nın görüşüne göre, “Mabet Prototipine uygun her kutsal yapı gibi, Çemberlitaş’ın da yeraltı Agarta sistemiyle ilişkisi olması söz konusudur.”

Bu görüşü ile ilgili olarak araştırmacımız 1930’lu yıllarda Çemberlitaş civarında yapılan bir arkeolojik kazı sonucu labirent şeklinde bazı dehlizlere rastlandığını, bu noktadan hareket edildiğinde Çemberlitaş’ın İstanbul’un altındaki dehlizlere açılan bir kapı, bir giriş hatta bir enerji noktası işlevini gördüğünü de eklemektedir, rahatça tartışılabilir bir yorumla.

Eski Bizans’ın merkezi olan Hipodrom, Sultan Ahmet ve civarının Aksaray’a ve belki de daha ötesine kadar yeraltı galerileriyle döşendiği bir gerçektir ve Sarıkaya bu gerçeğe kaynak olarak, “İstanbul’un Yedi Harikası” adlı 80 küsur yıllık bir kitaba dayanarak Yerebatan Sarayı ile Kınalıada arasında uzanan bir tünelden söz etmektedir.

“Köpek Öldüren Kanalı denilen bu dehlizin, Yerebatan Sarayı’nın gizli bir girişinden başlayarak kuzeydoğu yönünde ilerlediği ve boğazın Marmara’ya açıldığı yerde denizaltından geçtiği, Üsküdar’dan itibaren de güneydoğuya doğru bir açı yaparak, düz bir hat halinde, önce Üsküdar-Kadıköy sahillerinin ve daha sonra yine Marmara’nın altından uzanıp Kınalıada’ya ulaştığı ve buradaki manastırda son bulduğu belirtilmektedir.”

Dehlizler, gizli dehlizler, denizaltı kanalları, kıyıları kıyılara giderek adalara bağlayan geçitler, işlevleri, simgeleri ve anlamları...

Araştırmacı Sarıkaya konuyu cesur bir varsayımla, ilerdeki bir bölümde üzerinde duracağımız Agarta’ya bağlamak için gayret sarf ediyorsa da dehlizlerle birlikte İstanbul’un bilmediğimiz ya da pek iyi bilmediğimiz yeraltısı halen çözülmemiş problemleri ile karşımıza dikilmektedir.

Labirentlerin, gizli dehlizlerin, mağaraların önemi salt arkeolojik veya jeolojik değildir. İlkel inanışlara dönüp dünyamızı kocaman bir ana gibi gördüğümüzde, yeraltındaki kanallar ve gizli yollar bu dünyasal ananın rahminden başka bir şey değiller. Dolayısıyla labirente ya da dehlize girmek anaya bir dönüştür, bir yeniden doğuş, bir arayış ve bir eğitim görmedir.

1972’de Aksaray’da Belediyenin kanalizasyon inşası için yaptığı bir kazıda Bizans devrinden kalma bir mezarlık (katakomb) bulunuyor, ikinci katı sularla dolu; 1963’te Taşlıtarla’da, Havuzbaşı semti’nde, oto tamircisi Cavid Cinci boş bir arsada açılan bir delikten, define aramak niyetiyle yeraltına iniyor. Cinci ortadan kayboluyor, tarlanın altında açılan dehlizi arkeologlar araştırıp bunun da iki katlı ve yaklaşık olarak 87 metre uzunluğunda olduğunu belirliyorlar.

Arayışlar sürdürülürken Cinci’nin cesedi bulunuyor, fakat bir bataklığa varan dehlizin devamına ulaşılmıyor, ne olduğu, ne işe yaradığı ve hangi döneme ait olduğu ise kesinlikle anlaşılmıyor.

Ayaklarımızın altında yerini, sayısını ve işlevini bilmediğimiz bunca dehlizler, yeraltı yolları ve labirentler açıldığına göre zaman zaman yerin altından garip seslerin çıkmasına, yükselmesine hiç şaşmamamız gerekiyor. 26 Eylül 1980 gecesi, İnönü Stadı'nın civarlarında, yeraltından gelen ve balyoz sesine benzeyen gürültüler duyuluyor. sesleri duyan ve meraklanan bir gurup asker ilgililere haber veriyor, yerinde bir araştırma yapılıyor fakat ne seslerin nedeni, ne de kesin çıkış noktaları anlaşılamıyor.

Anlaşılmayan veya açıklanamayan her olayın altında bir esrar aramak değildir niyetimiz. Ancak yukarıdaki örnekte en basit, doğal bir açıklama olarak bir yankılanmadan söz edebiliriz. Aynı şeklide, mantıki bir süreç içinde, bu ve benzeri sesleri, aşırı gibi görülebilecek ama araştırmaya her zaman açık bir yaklaşımla gürültüleri henüz bilmediğimiz, gereği ile araştırılmamış bir "yeraltı yolları" varsayımına da bağlayabiliriz.

Yeraltı dehlizleri, yeraltından çıkan sesler ve yine yeraltından çıkan hayvanlar...

16'ncı yüzyıla dönüp Hans Dernshwam'a kulak verelim:

"Birçok kimse bize inanılabilecek şu hikâyeyi anlattılar. Yıllar önce bir gün Avratpazarı'ndaki büyük kuleden binlerce yılan dışarı fırlayıp denize doğru yola koyulmuşlar. Aralarında çok iri bir yılan varmış. Bu olayı binlerce kişi gözleriyle görmüş. Yılanlar arkalarında bir toz bulutu bırakmışlar. Hiç kimse bunlara bir şey yapmamış."

Olaya bir "yılan göçü" gibi bakabiliriz ve aynı yazarın naklettiği karga örneğine bağlayarak bu toplu göçün altında başka, ola ki simgesel anlamlar da arayabiliriz.

Türk mitolojisinde yılan önemli bir yer tutmaktadır, efsanelere göre kozmik (evrensel) âlemle birlikte yaratılmıştır (Lakhmu ve Lakhamu), boynuzlu olunca koruyucu görevini üstlenmektedir, Volga Türkleri için uğurlu bir hayvandır vb.

Buna karşın, halk inanışlarında, bazı yılanlar uğursuz sayılır, görüldükleri yerlerde öldürülmeleri gerekir. Ancak, ölü yılan yağmur duasında kullanıldığı gibi yılan derisi de büyülerde, yılan gözleri de nazar değmelerinde kullanılır, özelikle Anadolu'da.

Aşırı göstergebilimsel bir yaklaşım gibi görünürse bile inancımız şu ki her şey her şeyle her zaman bağlantılıdır, her şey bir neden-sonuç ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Gerçek gibi anlatılan bir olayın altında gizli, simgesel bir anlam yatabildiği gibi efsane, masal, destan, batıl inanç diye nitelendirdiğimiz anlatıların temelinde bir gerçek de yatabilir veya yatmaktadır.

Hayvanlardan söz ettiğimize göre konuyu sürdürelim ve bu kez bir “ayazma”ya bağlı bir efsaneyi nakledelim.

Mekânımız Silivri Kapı ve Balıklı Ayazma. Bu mekâna bağlı bir efsaneyi eski İstanbul’un ünlü ziyaretçilerinden İtalyan ozan ve yazar Edmondo de Amicis’in kaleminden okuyalım:

“Müslümanlar İstanbul surlarına son kez saldırmakta iken manastırdaki (eski Balıklı Manastırı) bir Rum keşişi balık kızartmaktaydı. Birden mutfağın kapısında bir başka keşiş göründü ve dehşet içinde bağırdı: Kent düştü! -Nasıl?” diye sordu diğeri. -Bu balıklar tavanın dışına fırlarsa böyle bir şeye inanabileceğim. -Ve bunu der demez balıklar, yarı yanmış yarı pembe ve yalnızca bir taraftan kızartılmış olarak tavadan dışarı fırladılar ve büyük bir ihtimamla, alındıkları ve içinde halen yüzdükleri suya daldılar.”

Edmondo De Amicis İstanbul’da 1878 yılında bulunuyor ve ayazmayı bir Rum papazı ile birlikte ziyaret ettiğinde papaz ona yukarki efsaneyi anlattığı gibi bir sarnıcın içinde yüzen kırmızı balıkları da gösteriyor.

Balıklı ayazması ile ilgili eskiden kalma başka inanışlar da vardır ve bunlardan birine göre İmparator Justinien oralardan geçmekteyken, bir kaynağın etrafında toplanmış bir kadın kalabalığını görüp duruyor, sorup soruşturuyor. Kadınlardan biri ona “Şifalı suyun kaynağıdır bu” deyince de Ayasofya’dan kalma malzeme ile orada, ayazmayı da içeren bir kilise inşa ettiriyor.

Acı acı öten kargalar, göç halinde yılanlar, kehanetlerde bulunan kırmızı balıklar ve...

“Abdülhamit zamanında Galata’da, Lavirentos adlı 17’nci yüzyıldan kalma bir tekçi meyhanesinin mahzenindeki bir şarap fıçısının içinde, görenleri şaşırtacak büyüklükte ve sütten beyaz bir örümcek bulundu.

Acayip hayvan hâlâ canlıydı, 300 yaşındaydı," diye anlatıyor Mehmet Seyda.

İlginç bir adı var bu meyhanenin, Lavirentos yani labirentin, dolambaçlı dehlizin Yunancası. Ve bu meyhanenin mahzeninde bulunuyor bu 300 yıllık olduğu söylenilen kocaman ve bembeyaz örümcek. Ola ki, o da eskinin yeraltı geçitlerinden, nerede başladıkları, nereye vardıkları bilinmeyen gizli ve gizlenmiş yollarından kopup gelen bir yaratıktı.!

Hem unutmayalım ki, antiklerin Galata'sı mitoslarda yeri olan bir bölgeydi. İlk Galata'ya da Sykae (sika=incir) incirleriyle ünlenmişti ancak, Strabon, Dionisios vb tarihçilere bakılırsa, mitologyanın tanrılarına, tanrıçalarına Eros, Venüs ve Diana'ya, tapınakları ile ilişkili, bir bölge ve cinselliğe dayalı gizemli ayinlerin, kutlamaların bir merkezi.

Galata'nın yüzyıllar sonrası, meyhaneleri, eğlence yerleri ve hayat kadınları ile zevk ve "sefahat" bölgesini oluşturması belki de bu antik inanışların, halen ortalarda esen "havası"ndan kaynaklanmıştır.

Eski İstanbul'un çeşitli semtlerinde, mahallelerinde tekinsiz gibi bilinen ruhların, hayaletlerin dolaştığı, göründüğü evler bulunurdu. İyi Sıhhatte Olsunlar'ın mekân olarak seçtikleri, barındıkları ve huzura kavuşmadan terk edemedikleri yerler.

İlk çocukluğumuzda Bostancı'da, köprünün karşı tarafında yükselen yarı yıkık ve ahşap bir konak eskisinin tekinsiz olduğu gece vakti içinde ışıkların dolaştığı söylenilirdi. Yeniyetmelik yıllarımızın Büyükadası'nda da benzer bir ev yükselirdi Maden denen mevkinin bir tepesinde. O da ahşap, çökmek üzere ve üstelik nedeni bilinmeyen bir lânetle damgalanmış.

Hayaletsiz bir eski kent, eski mekân düşünülemediği gibi hayaletsiz bir İstanbul da düşünülemez. Abdülhak Hamit, Çamlıca'nın hayaletlerinden söz ediyor, Necip Fazıl Kısakürek 20 odalı bir konakta gezindiğinde büyükbabasının hayaletini görür gibi oluyor.

Topkapı Sarayı'nın Harem dairesinde gece vakti havuz başından gelen kadın seslerinden, görülen ya da görülür gibi olan saydam şekillerden söz eden gece bekçilerini tanımıştık bundan 40 küsur yıl önce ve Topkapı Perileri mitolojimize dahil edilen bir konuyu teşkil ediyorlar.

Sultan 2'nci Mahmut'un berber başılığından emekli olmuş yaşlı Memiş Efendi'nin hikâyesi anlatılır, Topkapı Sarayı'ndaki perilerle ilgili olarak. Sultan I'nci Abdülhamit'in zamanında Enderûn'a girmiş olan bu Memiş Efendi tüm ömrünü sarayda geçirmiş, nücûm ve simya konuları ile uğraşmış ve kendini bu konularda çok bilgili sanıyormuş. Cinlere, perilere ve yıldızlara inanan yaşlı gizemci Memiş sarayın bahçesinde bulunan bir şimşirliğin perilerin mekânı olduğunu, perilerin Türkleri ve de padişahı çok sevdiklerine de inanırmış. Hatta ve hatta, Memiş Efendi'nin anlattığına göre, her gün seher vaktinde tüm üst rütbeli periler o şimşirlikte toplanır, divan kurulur ve peri padişahı da bu divanı yönetirmiş.

Memiş'in tüm bu anlattıklarına rağmen şimşirliği kaldırma kararı alındı ve karar uygulandı. Buna kızan yaşlı gizemci de bundan böyle Topkapı'da felâketlerin hiç eksik olmayacağını söylemiş durmuş.

Peri ya da cin olup olmadığını bilmiyoruz fakat ailemizde anlatılan bir olayı burada nakletmenin ilginç ve yerinde olacağını düşünüyoruz.

Olayın geçtiği yer Beyoğlu, Asmalımescit Sokak 50 numaralı evdir, olayın geçtiği tarih 1912-1914 yılları arası, olayın kahramanı ise bu yazarın büyükannesi, adı Mariana Filipucci.

Ailenin oldukça dar bir gelirle yaşamakta olduğu o yıllarda (Birinci Dünya Savaşı öncesi ya da başlangıcı) bir kış sabahı evin genişçe avlusunu süpürmekte olan, kara kara düşüncelere dalmış büyükanne Mariana üst kat merdivenlerinden birinin inmekte olduğunu, yaklaştığını duymuş, dönmüş bakmış ve hayretler içinde kalmıştı.

Merdivenlerden inen ve yaklaşan, evde daha önce hiç görmediği, bir zenciydi, alımlı, kır saçlı ve fesli. "Bir paşa gibi giyinmiş, sırmalarla süslenmişti," diye anlatırdı büyükanne. Zenci önünde durmuş, eğilip selam vermiş sonra da redingotunun cebinden bir kese çıkarıp, Mariana'nın eline bırakmış ve kapıdan çıkıp gitmişti.

Büyükanne hayretten dona kalmış, bir süre sonra kendine gelmiş, keseyi açtığındaysa içinin altınlarla dolu olduğunu görmüştü.

Tam o sırada sokaktan kızı (annemiz) Elisabetta gelmiş büyükanne de sormuş ona sokakta şöyle böyle bir zenciyi görüp görmediğini. Hayır kızı

böyle bir kimseyi görmemişti, ne o, ne de başka birileri. Sanki birden cisimlenmiş, büyükannenin maddî meselelerini bir çırpıda halletmiş ve de kayıplara karışmıştı.

Kesin olan bir şey varsa o da o gün, o evde herhangi bir zencinin kalmadığı, daha önce ve daha sonra hiç gelmediği, görünmediğidir.

Ancak o evde, dört-beş yıl sonra, bir ruh çağırma seansı esnasında üç bacaklı yuvarlak bir orta masanın dört kat merdiven boyunca indiği seansa katılanlar tarafından görüldü!

Altın dağıtımı ile ilgili bir olayı Haluk Egemen Sarıkaya bu şekilde anlatıyor:

“1930’larda İstanbul, Paşabahçe’de, İncirköy Mahallesi, Köybaşı Sokağı’ndaki 10 numaralı evde, Mahmut Ağa ve ailesi oturuyordu.

Kendilerine hizmet eden Hüsamettin Efendi ile hanımı da, evin alt katına yerleşmişti. Kıt kanaat geçinen hizmetkârların hayatında, bir gün, dikkati çeken bir değişiklik oldu: bayağı refah içinde yaşamaya başlamışlardı. Bu durumun devam etmesi üzerine Mahmut Ağa, Hüsamettin Efendi’den kuşkulandı ve zenginliklerinin sebebini öğrenene kadar adamcağızı sıkıştırdı. Hüsamettin Efendi de, çaresiz kalınca, her sabah namazından sonra bahçedeki kuyunun başında bir Osmanlı altını bulduğunu açıklamak zorunda kaldı. Ne var ki, her gün tekrarlanan bu “apor” fenomeni de o andan itibaren sona erdi. Mahmut Ağa’nın merakı tatmin olmuştu ama zavallı Hüsamettin Efendi ile hanımı yine fakirlik içinde kalmışlardı.”

Sarıkaya’nın naklettiği olay bir “apor” sayılacaksa bizim naklettiğimiz aile olayının açıklanması ve tanımlanması da bir özdekleştirme (materyalizasyon) olabilir, spiritualist açıdan.

Tekinsiz evlerden söz ettiğimizde bunları veya en azından, bunlardan bazılarını “poltergeist” (vurucu ruh) olaylarına da bağlayabiliriz, aşağıda verdiğimiz iki örnekte olduğu gibi:

1. Yeri: İstanbul, Vaniköy, Kuleli Askeri Lisesi’nin yanındaki spor salonuna bitişik mahalledeki evler.

Tarihi: Ağustos 1964

Olayın Süresi: On gün

Olayın Niteliği: Çeşitli yönlerden atılan taşlar ve mozaik kırıntıları.

Olayın Tanıkları: Mahalle muhtarı, mahalleli gençler, polis, askerler.

Olayın nedeni ve çözümü: Evlerin arkasında dolaşan bir asker; asker oradan uzaklaştırılınca olaylar kesildi.

Olaylar kesilmesine kesildi oysa “Poltergeist” belirtisi olarak literatüre geçen bu örnek, sonuçta daha çok bir şaka gibi görünmektedir.

2. Yeri: İstanbul, Halıcıoğlu, Salınadur mevkindeki bir ev

Tarih: Kasım 1966

Olayın Süresi: Üç ay

Olayın niteliği: Evin akşam saat 17.30’dan sabaha dek taşlanması.

Atılan nesneler: Mermer parçaları, tuğla, briket parçaları, taşlar.

Olayın tanıkları: Evin sahibi Muzaffer Özgören, polis, bekçi, komşular, mahalleli.

Olayın Çözümü: Başladığı gibi bitti.

Yukarıdaki iki olay gerektiği gibi incelenmiyor, araştırılmıyor, kalan bilgiler de yeterli olmuyor. Buna rağmen 1967’de Unkapanı’ndaki, basında “uğursuz” diye tanıtılan bir evde geçenler çok daha tipik belirtiler taşımaktalar. Şöyle ki:

Duvarda asılı bulunan bir yer masası yerinden kopup merdivenlerden aşağıya yuvarlanıyor ve bu olay tam yedi kez tekrarlanıyor;

Ertesi gün masa yan kanatlarından beton çivilerle, duvara çivileniyor fakat yeniden yere düşüyor, çivili yerleri duvara asılı kalıyor;

Henüz kurulmamış olan taş kömür sobası üç kez devriliyor;

Oturma odasındaki bir sehpa birçok kez yere düşüyor ve bundan başka vazolar, sandalyeler, ecza dolabı vb aniden yere düşüyor.

Parapsikolojinin kabul edip incelediği bu tür “poltergeist” (vurucu ruh) olayları genelde ruhsal dalgalanmalar geçirmekte olan çoğu buluğ çağında gençlere bağlanıyorsa da sıralanan örneklerde, kaynaklara bakılırsa herhangi bir inceleme yapılmadığından ve bir abartı dozunu daima göz önünde tutarak bu ve bu tür olayları kesin bir kategoriye bağlayıp tatmin edici bir sonuca varabilmek imkânsız gibi görünüyor.

Altın dağıtanlar, evleri taşlayanlar, devingen nesneler ve gizli hazineler.

Bir gizli hazine öyküsü Cerrahpaşa Hastanesi'nin kuruluşu hakkında anlatılır.

"Mirasçısı olmayan çok zengin bir adam ölüm döşeğinde, komşusu fakir bir balıkçıya vasiyetini söylemiş. konağının bodrumunda hazinesi saklıdır ve orayı olağanüstü varlıklar beklemektedir; hazineye, Mısır'da oturan ünlü Cerrah'tan başka kimse girmeyecektir. Balıkçı birçok maceralardan sonra Mısır'daki Cerrah'ı bulur, İstanbul'a getirir. Cerrah, padişaha damat olur ve bugün onun adı ile anılan büyük hastahaneyi kurar."

Hazine inanışlarını, define tutkusunu destekleyen hoş bir masaldır bu, İstanbul folkloruna yerleşmiş. Nedir ki, hastahane, Cerrah Mehmed Paşa'nın adını taşıyorsa da kuruluşu 1910 yılına aittir.

Yukarki öyküyü anlatan ve "İstanbul Ansiklopedisi"ni kaynak olarak kullanan Pertev Naili Boratav'ın belirttiği gibi efsane hastahanenin Cerrahpaşa adını taşımasından ve öte yandan, 1944 yılında ek bir pavyon inşaatı sırasında yapılan kazıda bir işçinin o yerde bir define bulmasından kaynaklanmıştır herhalde.

İstanbul'un her köşesinde bir garip olay, bir gizemli efsane, bir eski inanış karşımıza çıkıyor ve doğrusu, malzeme hiçbir zaman yeterli gibi gelmiyor araştırılmayan, bilinmeyen veya unutulan birçok olay ve örnekler akla gelince.

Kızkulesi'ne bağlanan çok bilinen efsaneyi burada bir kez daha nakletmek gerekli mi acaba? Ama hangi efsane? Batılılar için Kızkulesi halen Leandros Kulesi olarak biliniyor, Venüs rahibesi sevgilisi Hero'ya ulaşabilmek için boğazı geçmeye kalkan ve boğulan genç Leander'ın anısı yüzünden. İstanbul inanışları ise kaderinde yılan tarafından ısırılıp zehirinden ölecek olan, bir sultanın kızından söz ediyor. Kızının hayatını kurtarmak umudu ile sultan genç, güzel kızını sularla sarılı o kuleye kapatıyor fakat kötü yazgıyı yenemiyor, çünkü bir üzüm sepetine gizlenen bir yılan, sonuçta, genç kızı ısırıyor.

Sonra... Bir Haliç'i düşünün, eskilerin Altın Boynuz gibi bildikleri, adlarındaki Haliç'i ve halen taranmayan, araştırılmayan derinlikleri. Batan

gemilerden ve hiç kuşkusuz, gizli, suların altında kalmış definelerden söz ediliyor. Nerede, nasıl ve ne zaman?

Ve neden Altın Boynuz?

Gizemsel inançlara göre boynuzlu atın, mitologyada Likorn olarak bilinen altın boynuzu bir antendir, evrensel (kozmik) bir anten ve bu anteni sayesinde kutsal at Likorn'un evrenin tanrısal merkezi ile bağlı olduğu düşünülmektedir. Moğol inanışları da ata evrensel bir öz tanımakta, tek boynuzlu atın telepatik bir bağlantı kurduğu görüşüne dayanmaktadır.

Yoksa Altın Boynuz adı civarlarda yaşayan atlı Şitler (Scythes)den ve onların boynuza verdikleri, mitoslara bağlı değerden mi kaynaklanıyor?

Ya Galata'yı kurduğu söylenen ve Anadolu'ya açılıp Ancira'nın, bugünkü Ankara'nın temellerini atan, Bohemya-Moraviya tepelerinden kopup gelen Keltlerden hiçbir şey kalmamış mı bu kentin antik inanışlarında ve onlardan kaynaklanan gizemlerinden?

Mekânlar ve gizemler dedik, mekânlar ve efsaneler, mekânlar ve bilinmeyenler...

Kutsal yerler kendiliklerinden inançsal gizemler taşırlar, ister ruhsal, tinsel, ister görünürde daha kesin hatta esrarlı.

Beyazıt'taki Kâtip Sinan Camisi bunlardan biridir, bahçesindeki boş bir mezar, kubbesindeki bir tabutla; camiyi yaptıran (1496) Kâtip Sinan'ın mezarı ve de mezara girmek istemeyen tabutu.

Kâtip Sinan ve tabutu hakkında anlatılan bir İstanbul inanışına ve araştırmacı Namık Talât Güraslan'ın bir çalışmasına göre tabut, bundan yaklaşık beşyüz on yıl önce, mezara konduğunda gece vakti onu örten topraktan kurtulmuş, yükselmiş ve caminin kubbesinin yanına yerleşmiş.

Kubbeden alınıp yeniden mezarına konmuş ama aynı gece tekrar uçup seçtiği yere, yükseklere geri dönmüştür. Üç kez tekrarlanan bu olaydan sonra caminin imamı ve cemaat karara varıp Kâtip Sinan'ın mezarına sığmayan tabutunu seçtiği yerde bırakmışlar. O gün bugün tabut halen yerinde görülmektedir.

Evliya Çelebi'den çıkma değilse de, bir sonraki bölümde bazı örneklerine değineceğimiz, sayısız İstanbul inanışlarından alınmış bir örnek...

x-font-ttf

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM - İSTANBUL İNANIŞLARI

Kimine göre bir Mega Kent, bir Büyük Şehir, kimine göreyse bir büyük Kasaba veya kocaman, kent boyutlarından, bir köy bileşimi olan bugünkü İstanbul'da tümü ile özgün sayılabilecek neler kaldı? Ve bu kalanların arasında yine İstanbul'a tümden özgü ne gibi inanışlar kaldı?

Eskiden, çok eskiden, Fetih öncesinden, Bizans'tan kalanlar artık bir çeşit kozmopolit mitologya oluşturmuşlardır. Sonradakiler, İslam İstanbul, Osmanlı İstanbul ile şekillenenler ve gide gide iç göçlerle beslenenler folklorun sayfalarına karıştılar.

Bugünün çarpık kentleşmesi ile içinde yaşadığımız bu İstanbul çözülmesi ve tanımlanması çok zor olan, renkleri ve çizgileri, anlamları ve değerleri iyiden iyiye karışmış bir mozaik sergilemektedir. Hem öyle bir mozaik ki, somut olmaktan çok her kaynaktan gelen, her kaynaktan beslenen, zaman zaman bir senteze yaklaşan, zaman zaman acayip bir karmaşıklık yaratan tümden soyut, yapay görünmektedir.

İstanbul'un gerçek inanışları ister tümden özgün, ister dış etkenlerle beslenen yukarıda işaret ettiğimiz gibi folklorun kapsamına girmiş türler ve çeşitlemelerdir. Nedir ki, bunların çeşitleri, ilginç tespitleri ve bu tespitlerin, ayrıntı ve çağrışımların doğurduğu varsayım ve yorumlar her zaman üzerinde durulacak bir malzemeyi, bir kaynağı meydana getirmektedirler.

İstanbul'da nelere inanılmadı ki (ve ola ki halen inanılıyor)?

Dünyayı düşünelim, ilkin üzerinde yaşadığımız bu yuvarlak gezegeni...

Kentimizdeki eski bir halk inanışına göre dünya 70 bin ayağı olan bir sarı öküzün boynuzları arasında durmaktadır. Öküz yakuttan dört köşeli bir taşa basar, bu taş bir ateşin üzerinde durur ve bu ateş de Tanrı gücüne dayanır.

Dünyanın durumu ve temeli buysa, geceleri dünyayı aydınlatan bir ufalıp bir büyüyen, bir görünüp bir kaybolan ay nedir?

İstanbul inanışları ayın kimliğini şiirsel tanımlamalarla açıklarlar:

Ay, güneşe âşık bir kızdır. Sevdiği ona yüz vermezse de onlar kıyamet gününde kavuşacaklar ve ay güneşe aşkını anlatacaktır. Bir başka alternatif de var, şöyle ki: Ay ve güneş karı-kocadırlar. Güneşin parıltısı, düğününde başına takılmış olan süslerden, altın ve mücevherlerden olmalıdır.

Veya: Ay ve güneş iki kıskanç sevgilidir, hep birbirinin peşinden koşarlar. Biri diğerini yakaladığında güneş ya da ay tutulması olur.

Ay tutulmasının başka bir açıklaması da vardır: Bir canavardan korkan ay saklanır veya onu kovalayan düşmanlarına yakalanınca kan ağlar, kıpkırmızı bir renk alır.

İstanbul inanışlarında her doğal olayın, ister mutlu, ister acı, bir özgün açıklanması vardır. Örneğin, konu çocuk ölümleri ya da bir çocuğun ölümü ise bunun nedeni şu şekilde ifade edilir: Azrail bir çocuğun canını almak isteyince ona kırmızı, güzel bir elma gösterir. Çocuk elmayı kapmak isterken canı elmaya yapışır, kalır.

Güzel, kırmızı elma, onu kapmak isteyen ve canını yitiren çocuğun, gencin imgesi bizlere, ister istemez, Batı'nın ünlü masallarından Pamuk Prenses'i hatırlatır, kötü Kraliçesi (ölüm) ve Prensenin ölümüne daha doğrusu ölüme benzer büyülü uykusuna neden olan kocaman, kıpkırmızı elması ile.

İstanbul inanışlarında kimler yoktur ki! Köroğlu'nun kır atı bile bu tür inanışlara karışır, çünkü Köroğlu'nun atı her ay İstanbul'a gelir, fakir bir sakanın kapısına varır ve bir ay sürece ona hizmet edermiş.

Sık sık susuzluktan kıvranan İstanbul'umuzda atlı sakalar çoktandır pitoresk bir tarihe ve önceki yüzyıldan kalma gravür ve tablolara

karıştıklarından Köroğlu’nun atının artık kentimize uğradığına inanmak bir hayli zor.

İnanışlar, inanışlar ve inanışlar:

Ev süpürülürken aynı evde başka biri de süpürürse ilk süpürenin başı ağrır;

Yeni elbise giymeden yakasına basmak gerekiyor, yoksa vücutta ağırlık yapar;

Dirseği öpülen kimse Hacca gider;

Başı tokuşanlar kel olur, kel olmamak için ikinci defa tokuşturmak gerekir;

Dudağını emen çocuk büyüyünce katil olur;

Gece tırnak kesenin ömrü kısalır;

Cumartesi kulağı çınlayanın muradı hâsıl olur;

Çocuk emekleyince “eve misafir gelecek,” denir;

Kötü büyülerden kurtulmak için:

Değirmenin dolabından sıçrayan su ile yıkanıp abdest alınır; deniz aşırı bir yere gidilir ya da böyle bir imkân yoksa ırmak, nehir, çay ve benzer akarsuların üzerinden geçilir; çeşitli tütsülere başvurulur; Malta pamuğu ile 41 düğüm yapılır, her biri üzerine “kul e’ûzu” sûreleri okunur ve düğümleri çözülür; bir bardak suyun içine pamuk koyulur ve büyülenen kişiye bu sudan içirilir; kahvenin üzerine kırlangıç pisliği ekilir ve büyülenen kimseye içirilir.

Ve eski İstanbul inanışlarından kalma bir tılsım örneği:

Papatya ile niyet tutmak veya karınca duası, çingenelerden alınan kurt-büzüğü ya da büyülü güçlerine inanılan şeyler taşımak.

Kentimizin eskiden kalma inanışları ve bunların çokça uygulanması konusunda İstanbul’a özgü gibi görünen, ancak başka yörelerden de edinilmesi mümkün olan, halk hekimliğini de unutmamak gerekiyor.

Halk hekimliğinde “gizem nerede?” diye sorulacaksa da, “kocakarı” ilâçlarının ve bileşimlerinin çoğu kez tıp formülleri ile bazen açıklanamayan oysa çok eski bir pratik bilgiye dayandıklarını unutmamak

gerekiyor. Uzun deneylere ve geleneklere bağlı bu “ilkel” daha doğrusu “doğal” bilginin kendi başına bir “gizem” yarattığı bir gerçektir.

İstanbul’un halk hekimliğinden kalma birkaç “reçete”yi aşağıda derliyoruz.

Sıracanın tedavisi için, erkeğe dişi, kadına erkek köstebek yarılarak sıracalı yere sarılır;

Küçük çocukların vaktinde yürümesini sağlamak için, mafsallarına yumurta akı sarılır veya ceviz yaprağı ya da tuz atılmış suda banyo ettirilir; Karacaahmet’in atına götürülür; yeni doğan aya karşı, koltuklarından tutarak, adım attırılır ve “Ay gördüm dağ gibi, çocuğum yürüsün yağ gibi,” denir;

Küçük çocukların vaktinde konuşmasını sağlamak için, çocuğa yemek kaşıklarının, yemek kaplarının bulaşık suyu içirilir veya kanaryanın su kabından, muharremde aşure kâsesinden su verilir.

Veya, Eyüp’te Beşir Ağa türbesinin anahtarı ile ağzı açılır; Cuma ezanında müezzine kara üzüm verilir, müezzin bunu selâ okurken cebinde taşır, çocuğa bu üzüm yedirilir.

İstanbul’a özgü bu tür halk hekimliğinin temelinde dinî ve büyüye dair inançların yattığı apaçaktır ancak geleneklere ve gelenekleri doğuran, şekillendiren inançlar ve inanışlara bağlı olmayan benzer süreç ve uygulamalar dünyanın hiçbir yerinde düşünülemez. Kaldı ki, inanç dendiğinde bunun tanımlaması bu şekilde de ifade edilebilir:

“İnanç, bir kimsenin günlük hayatını, davranışlarını etkileyen, başkalarından öğrenme yoluyla kazanılan düşünce varlığıdır,” der İsmet Zeki Eyüboğlu. “Onun edinilmesinde kişinin deneme yoluna sapması, geçerliliğini kendi yaşamasında geçen bir olayla tanıması gerekli değildir. İnanç denemeden, akıl kurallarına, mantık ilkelerine uygulamadan benimsenen, genel geçerliliği yalnız başkalarından aktarılan olaylara, söylentilere borçlu olan bir düşünce ürünüdür. İnançların en genel, en yaygın olanları bile deneyle belirlenemez. Bütün inançlar kaynakları dışına çıktıkça, deney dışı, akıl dışı bir nitelik taşır.”

Deneye açık, deneye geçerlilik kazanan ve bir uygulama ile varlıklarını sürdüren, kendi mantıklarını kuran inanç ve inanışlar ise büyülü bir nitelik taşıyanlar veya büyü içeren bir imgeyi yaratanlardır. İstanbul'u bu ya da şu özellikleri ile büyüsel ve büyüleyici, büyü taşıyıcı bir kent olarak sayarsak ki, şiir ve sanat içeren yaklaşımlar, doğal tespitler bir yana, öyledir tarihi boyunca her çeşit etkilere açık olan ve bunlarla beslenen, bunları genel potasında eriten bir kentin büyüsel köklerinin çok derin olduğunu kabul etmek zorunda kalırız.

Her şey değilse de pek çok şey Bizans'ta ve Bizans'tan önce başlıyor. İslam ve Osmanlı, İstanbul'a gelmeden önce. Bunlar bir Doğu Roma İmparatorluğu'nun Ortadoğu'dan türemiş bir inanca, bir dine (Hıristiyanlığa) borçlu olduğu unsurlardır ve bunları göz ardı etmek de imkânsız, gizemlerin tarihî sürecini izlediğimizde.

"İstanbul'un alınışı" adlı kroniğinin yazarı, Dördüncü Haçlı Seferlerine katılan Fransız soylusu Robert de Clery, Bizans İstanbul'unda gördüğü kutsal emanetleri büyük bir heyecan ve saf bir inançla sayıyor; gerçek Çarmıh'ın insan büyüklüğündeki iki parçası, İsa'nın böğrüne saplanan mızrağın demiri (yüzyıllar sonra bu demire Adolf Hitler sahip çıkacak ve onu inandığı ırksal kuramların bir simgesi, bir güç kaynağı olarak görecektir), ellerine ve ayaklarına mıhlanan çivilerden ikisi, kanından bir miktar (kristal şişe içinde), Meryem Ana'nın giysisi, Vaftizci Yahya'nın başı vb.

Bu tür inanışlar var olunca Bizans kentinin, Fetih'in arifesinde, Alphonse de Lamartine'in naklettiği türden mucizevi heyecanlar ve inanışlarla dolup taşması doğal gibi karşılanmalıdır:

"Osmanlılar ertesi gün İmparator ve Ispartalılar'ın bütün çabalarına rağmen Aya Romanos Kapısı'nı zorlayacaklar ve oradan kente giderek Hipodrom'a kadar ilerleyeceklerdir. Ancak tam o sırada göklerden bir melek inecek, Osmanlıları kentten, Avrupa'dan hatta Asya'dan kovarak İran'ın bir ucuna kadar sürecek ve kutsal kılıcı sütunlardan birinin dibinde oturan bir ihtiyara verecektir. Böylece İstanbul yeniden dünyanın kraliçesi olacaktır."

Nedir ki, beklenilen kılıçlı melek görünmedi, Osmanlılar Avrupa'nın Viyana'sına dayandı ve İstanbul dünya kraliçelerinden biri olmayı sürdürdüğü gibi bugün bile, tüm çarpıklıklarına rağmen, saltanatını sürme mücadelesini veriyor.

İstanbul'un Fethi ile bir çağ kapanıyor. Bizans'tan kalma kutsal emanetler ve onlara bağlı, onlardan kaynaklanan inanışlar ve efsaneler tarihe karışıyor, tarihin ayrı bir sayfasını oluşturuyorlar ve Osmanlı İstanbul adım adım kendine özgün kentsel inanışlarını ve gizemlerini oluşturuyor.

Şeyhlerin, pirlerin, dedelerin kenti oluyor, İslâm gizemciliğinin bir merkezi ve sonraki bölümlerde göreceğimiz gibi, bu gizemciliği araştıran, bundan etkilenen Batılı usta ve "üstatlar"ın kaçınılmaz uğrak yeri.

İlkin, sonsuz bir kaynak olan, Evliya Çelebi'ye kulak verelim ve ondan Merkez Muslihiddin Efendi, Hazreti Nalıncı Memi Dede, Hatip Zâkiri, Hazreti Kapanî Mehmet Efendi, Yetmiş Kuruş Dede, Elekçi Divanesi vb hakkında bilgiler edinelim.

Halvetiye şeyhlerinden olan, öldüğünde Yenikapı'nın dışındaki tekkenin yanında özel bir türbede gömülen Merkez Muslihiddin Efendi namaz kıldığı sırada bir ses duyar. Yedi bin yıldan beri o mekânda yatan "kırmızı renkli," sedef lezzetli" bir hayat pınarının sesidir bu ve pınar humma hastalığına karşı bir ilâç olarak yaratıldığından şeyhin emriyle yeryüzüne çıkmaya hazırdır.

Şeyh, namaz kıldığı bir seccadenin bulunduğu yerde bir kuyu kazmaya karar verir ve dervişlerinin yardımını ister. "Bismillâh," diyerek topuğu ile yere vurur, kazı başlar ve kırmızı renkli bir su fışkırır, o sudan sabahleyin aç karnına üç kez içenler de hummadan kurtulurlar.

Aslen Bergama'lı olan Hazreti Nalıncı Memi Dede ise Unkapanı'nın Araplar çarşısındaki bir dükkânda nalıncıdır. Günün birinde Unkapanı'nda bir yangın çıkar yayılır, uzanır. Memi Dede'nin etrafındaki tüm evler, dükkânlar kül olurken nalıncı dükkânına hiçbir şey olmaz, dede ise dükkânında kalıp direnir.

Kocaelili olup İstanbul'a gelen ve Şeyh Nureddin Zade'nin hizmetine giren Hatip Zâkiri (yıllar boyu tekkelerde zikircilik yaptığı için bu adı

almıştır) sarığı ile ilgili bir öykü yüzünden Evliya Çelebi tarafından anılır.

Bir gün, öğle ezanında bir çaylak Hatip'in sarığını kapıp ezanın okunduğu minarenin alemi üzerine koyar ve sarık bir hafta boyunca orada kalır. Bu ara sarığından olan Hatip Zâkiri gider olayı Sultan Mustafa'ya anlatırsa da Sultan borçlarını ödemesi, kefen ve cenaze masrafını karşılaması için ona bir kese altın verir.

Zâkiri evine döndüğünde bir rüzgâr eser, minarenin tepesindeki sarık havalanır, yere düşer. Ertesi gün ise Hatip ansızın ölür.

Evliya Çelebi'ye bakılırsa ya Gelibolu'dan ya da Peçe, Sirem taraftarlarından gelip Unkapanı'na yerleşen Hazreti Kapanî Mehmet Efendi elinde bir balta ile gezinip bulunduğu kehanetleri ile ünlenmişti.

Evliya Çelebi kehanetlerinin birini şöyle anlatır:

"Bir gün Kapanî, Sultan Murat'a varıp: "Murat Çelebi, Unkapanı'ndaki Süğlün Muslu Sultan üç gün sonra iflas edecek. Zavallıya elli kese yardım et de borcunu ödesin,' diye ricada bulunur. Murat Han:

"Peki Baba Sultan," der.

Orada bulunanlar bu sözlerden şaşırırlar ama, Allah'ın hikmeti, üç gün sonra Muslu Sultan'ın sarayından bir büyük ateş çıkıp, Sultan ancak yalınayak kaçarak canını kurtarır; her şeyi yandığından iflas eder.

Kehanetlerde bulunan başka biri de Budin'deki Semturna Kalesi'nin Ağası Yetmiş Kuruş Dede. Eğri'de Fatih Sultan Mehmet'in yanında savaşmış, ermişlerle bir araya gelmiş ama sonradan bunu sağa sola anlattığından, yedi yıl tutulmuştur. Yedi yıl dili geçtikten sonra konuştuğunda söyleyebildiği tek şey "Yetmiş kuruş"muş. Sultan Murat'a Revan Kalesini yedi günde alıp sonradan İranlılar'a geri vereceğini söyleyen ve haklı çıkan Yetmiş Kuruş Dede'nin sesi, anlatır Evliya Çelebi, kendisi İstanbul'dayken Sultan Murat tarafından savaş alanlarında duyulurmuş.

Bir de, Çelebi'nin dizisinde, elekten başka bir şey yemeyen dilsiz Elekçi Divanesi var ki, rivayete göre, ölümünden bir gün önce konuşmuş ve yanından geçen birine kapısının dışına gömülmeyi istediğini söylemiştir.

Geçmiş yüzyılların İstanbul'u için şeyhlerin, pirlerin kenti dedik. Ve aynı zamanda bakıcıların, şifacıların, tılsımcıların, nazarcıların da kentidir İstanbul.

Öyleydi, pek çok şeye inanılan dönemlerde. Tüm bunlar, bu inanışlar yalnızca geçmişte mi kaldı? Hiç değil çünkü her çağ kendi inanışlarını getirdiği gibi eskiden kalanlara yeniden sahip çıkıp kendi çağının ihtiyaçlarlarına göre uyarlar ve değişik, tümden çağdaş (giderek teknolojik) işlemlerden geçirerek uygular.

Bugünkü İstanbul'umuzda, ilerdeki bölümlerde göreceğimiz gibi, yarını açıklayanlar, öngörenler ve yorumlayanlar hiç eksik değiller ancak yöntemleri, araçları ve iletişim şekilleri değişti. Eskiden kalma bilgiler bugünün tekniği ile sunulmaktadır artık ve teknik araçlar araya girdiğinden daha kolayca, hatta daha "uygarca" kabul edilmektedir.

Geçmişe dönüp bir kez daha Evliya Çelebiye'ye kulak verelim ve 17'nci yüzyıl İstanbul'undaki bir bakıcı-falcı esnafı olan Remilciler hakkında verdiği bilgileri aktaralım:

"Remilciler Esnafı: dükkânları 15, kendileri 300 kadardır. Bunlar da ulema sınıfından olduklarından kazasker alayı ile tahtırevanlar üzerinde, talih tahtasını, kur'a ve remil tahtalarını meydana koyup: 'Uğur ve mesut talih... uğursuz talih... maksat ve meramızı görelim..' diye, Remilcilere mahsus kelimeler söyleyerek geçerler. Pirleri Hazreti Ali'dir ki, ünlü Remilcidir. Bu bilgi pek eskidir. Asıl kurucusu Hazreti Danyal idi ki bu ilmi Cebrail aleyhisselamdan öğrenmiş ve Remil ile mucize göstermiştir."

Bir zamanlar Tarot furyasına kapılmış bir İstanbul'da geleneksel ve Doğu kökenli kum falı Remil tümden unutulmuş mudur? Sorun "geleceği öngörmek" bu geleceği öngörebilmek için bir fal, bir kehanet aracına başvurmaksa neden kimi "in" ve kimi de "out" oluyor?

Remil, Batı'da "geomancie" olarak tanınır ve Uzakdoğu kökenli bilinir. Bir sözlük tanımlaması ile geleneksel bir bilimdir ve yıldız bilim (astroloji) gibi, horoskoplar düzenler, yeryüzünün "aura"sı ile kıyasla kişinin doğasını ve yazgısını açıklar. Aslında Remil ya da Lim-al-Ramî Arap kökenlidir, sözcük karşılığı ise "yeryüzü cinleriyle haberleşme"dir ve Remilin süreci

içinde “Yeryüzü cinleri” dendiğinde yerkürenin “tellürik” güçleri ya da yeryüzünün “aura”sı anlatılmaktadır.

Yıldızbilimde olduğu gibi Remilde kullanılan ve çizgi ile noktalardan oluşan 16 şeklin her biri, sırası ile, bir burca, bir gezegene, bir gün, unsur, maden ve cinse (kadın, erkek) bağlıdır, iletişimlidir. Remilin İslâm öncesi Araplardaki ilk kullanışı kum üzerinde çizgiler ve noktalar çizmekle yapılırdı. Zamanla tahta veya kâğıt ya da buğday tohumları kullanılmaya başlandı.

Geleneğe göre Remil, Hazreti Danyal’a verilmiş bir mucizedir ve çok ilginçtir ki, bu mucizenin ürünü olan uygulama Çinlilerin ünlü “Değişimler Kitabı” olarak anılan, başlı başına evrenbilimsel (kozmik) bir yöntem oluşturan, “Yi King” ya da “İ Ching” ile çeşitli benzerlikler göstermektedir.

Remil noktaları ve çizgileri ile, 16 şekil oluşturur, Yi King ise 64 şeklini kısa (- -) ve uzun (- -) çizgilerle ifade eder; Remil gezegenlerle bağlantılıdır, Yi King’in 64 şekli bir araya getirildiğinde bir evrenbilimsel harita meydana çıkar. Her ikisi birer fal aracı gibi kullanılıyorsa da her biri, bir kehanet yöntemi olmaktan başka, temsil ettiği kültürün evrenbilimsel görüşlerini yansıtmaktadır. Ya da, Carl Gustav Jung’un yorumu ile, ikisi de ruhbilimsel ve fizikötesi uzantıları, çağrışımları olan birer anahtardılar.

Kimi uğurlu ve uğursuz yazgıyı öngörür, okur ve açıklar, kimiyse bu yazgıyı yönlendirmek, değilse de etkilemek için gizlere ve gizli bilgilere dayanan önlemler alır, boncuklar, nazarlar ve tılsımlar gibi.

Büyük kent İstanbul’da büyüsel işlemlerin yüzyıllar boyunca yapılması, bunlarda yerel ve yerel olmayan, Anadolu’nun her yöresinden ve Anadolu’nun ötesinden, uzaklarından gelen gizemsel inanışların karışması, giderek bir tüm oluşturması kadar doğal ve kaçınılmaz bir şey yoktur.

Büyüsel ve gizemsel inanç ve inanışlar bir kentin, bir toplumun, bir kültürün geleneklerden kopamayan bir hayat şeklinin ayrılmaz ve parçalanmaz öğeleridir. Kaldı ki İstanbul, bazı görüşlere göre, bir kehanetler kentidir yani kendiliğinden büyülü bir kenttir kendi büyülerini oluşturan ya da başka, değişik ve çeşitli kaynaklardan edindiklerini kendine göre şekillendiren ve uyarlayan.

İstanbul, Roma gibi, yedi tepe üzerinde kurulu, çok eskilere dayanan bir merkez kenttir. Denilecek ki, merkez kentin yedi tepe üzerine kurulmuş olması bir gizem değil de jeolojik ve topografik bir özelliktir. Öyledir de biz, bir başlangıç olarak bu tepeleri bir sıralayalım, anımsatalım:

1. Sarayburnu Tepesi
2. Nuruosmaniye Tepesi
3. Beyazıt Tepesi
4. Fatih Tepesi
5. Sultanselim Tepesi
6. Edirnekapı Tepesi
7. Davutpaşa Tepesi

Sıraladıktan sonra da bu tepelerde bulunan bazı yerleri de saptayalım, eski ile bağlantılar kurarak:

1. Sarayburnu Tepesi - Topkapı Sarayı ve Ayasofya
2. Nuruosmaniye Tepesi - Nuruosmaniye Camisi ve Çemberlitaş,
3. Beyazıt Tepesi - Beyazıt ve Süleymaniye Camileri,
4. Fatih Tepesi - Fatih Camisi
5. Sultanselim Tepesi - Sultan Selim Camisi
6. Edirnekapı Tepesi - Tekfur Sarayı, Kariye Camisi
7. Davutpaşa Tepesi - Çukurbostan Sarnıcı (Ermiş Mocius Sarnıcı)

Yedi tepede değişik tarihlerde inşa edilen yedi ibadet yeri, iki saray, gizemlerle donatılmış bir sütun ve eski bir ermişe adanmış bir sarnıç. Başka bir deyimle bir dizi güçsel mekânlar, tapınaklar, inanış kaynakları. Ya da bir dizi güç kaynağı.

Sayıların üzerinde biraz duralım: Tepelerin ve ibadet yerlerinin sayısı (yedi), geriye kalanları topladığımızda elde ettiğimiz sayı dörttür, yedi ile dört ise eşittir on bir.

Bu üç sayı (dört, yedi, on bir) üzerinde durup bunların, çeşitli inanış ve kültürlerdeki, değer ve anlamlarını sıralayalım:

- Dört: Yunan felsefecisi ve matematikçisi Fisagoras’a göre bu sayının anlamı “doğruluk” ve “adalet” ve “dünya”dır;

Türk mitolojisine baktığımızda: Göktürklerde dört yönü temsil eden dört Tanrı buluruz; Şamanların hırkalarında dört adet çıngırak vardır; Abakan Türkleri'nin kutsal törenleri dört kutsal kayın ağacının yanında yapılırdı; ilk kez cennetten çıkma olan atın dört gözü vardı.

Başka kaynakları incelediğimizde: Gizemsel inançlara göre dört tanrıyı, dolayısıyla en üstün yüceliği, simgeleyen sayıdır ve ilginçtir ki, bazı dinlerde Tanrı'nın adı da dört harften oluşmaktadır, örneğin:

Latincede Deus

Mısır'da Amun

Sümer'de Jabe

Asur'da Adad

İran'da Sire

Tatarlarda İtga

Yahudilerde Yhvh.

İhvan-ı Safa'nın "Risaleler"inde ise dört aşağıda olduğu gibi değerlendirilir:

"Tanrı, tabiattaki her şeyi dört gurup halinde yarattı. Mesela sıcaklık ve soğukluk, kuruluk ve nemlilikten oluşan dört fiziki özellik; ateş, hava su ve toprak'tan meydana gelen dört unsur; kan, balgam, sarı ve karasafradan oluşan dört salgı; dört mevsim... dört esas yön... dört rüzgâr.. takım yıldızlara göre tayin edilen dört yön, metaller, bitkiler, hayvanlar ve insanlardan oluşan dört ürün." Bundan başka dört ölümsüzlüğün, dayanıklılığın, ısrarın, başarının ve umudun sayısı olarak da bilinir.

Yedi: "Yedinin kutsal bir nitelik taşıdığı inancı Anadolu ile onun komşularıyla olan ilişkilerinde ortaya çıkıyor. Mısır, Sümer, Akad, İran, Hint, Hitit daha sonra Yunan, Roma uluslarının düşüncesinde yedinin ayrı bir önemi, bir kutsallığı vardır sayı olarak. Genellikle kutlu, uğurlu sayılır," der İsmet Zeki Eyüboğlu.

Örneğin: Yedi kat gök, yedi kat yerin altı inançları; yedi yerden yamalı, yedi iklim, yedi deniz, yedi başlı yılan vb deyimleri gibi.

Büyüsel işlemlere baktığımızda da yedi sayısı sık sık karşımıza çıkar:

-Muhabbet için yedi pâre kemik üzerine kazıp bir ite yedire..

-Muhabbet için, her kim ayın yedisinde yüz kere okuya, niyet eyleye...

-Sevdiğin kişinin saçından yedi kıl alasın, bu duayı yedi kere okuyasın...

-Muhabbet için, yedi tane tuz üzerine yedi “Tebbet” suresi okunur...

-On bir: (iki kez dört artı üç, yani iki kez Tanrı’nın sayısı ile dünyanın sayısı) tartışmalı bir sayıdır ve genelde şansı ve gizli refahı simgeler. Hakimiyetin, gücün, cesaretin, mücadele ve başarının sayısı olarak bilinir.

Sayılara kapılıp İstanbul’dan yedi tepelerinden sanki bir hayli uzaklaştık. Hiç değildir, belirli sayıların gizemsel anlamları üzerinde durmamızın nedeni, tepelerle ilgili sayıları incelediğimizde, bunların da tepelerdeki güç potansiyelini kanıtlamaları, en azından işaret etmeleridir.

Güç potansiyeli bir gerçek ise araştırmacı Celal Kodamanoğlu’nun öne sürdüğü bir görüş başka bir gerçeği yansıtabilir.

Kodamanoğlu’ya göre Rumeli Hisarı’nın yedi burcu ile İstanbul’un yedi tepesi arasında bir bağlantı kurulduğunda: “yaklaşık 500 metre yükseklikten deniz tarafından bakıldığında Rumeli Hisarı’nın konumu, Osmanlıca bir tür el yazısı şekli olan Hattı Kûfi ile yazılmış Muhammed sözcüğü yazıyordu, bir başka açıdan bakıldığında ise bu kez Arapça Mehmet sözcüğü yazıyordu.”

Ve böylece, Rumeli Hisarı da kentimizin gizemler yaratan, gizemler taşıyan mekânları arasında yerini bulmuş oluyor, bir başka inanışa yol açarak.

Yukarda güç merkezi, güç potansiyeli gibi sözcükler ve kavramlar kullandık, daha önceyse İstanbul kentini bir enerji merkezi gibi gördük, en azından öyle olduğunu, olabilme ihtimalini taşıdığını belirtmiş olduk.

İyi de tüm bu sözcüklerle neyi ifade etmek istiyoruz, açık ve somut olarak?

Konumuz bir kentin toplumsal gücü, toplumsal kimliği mi, kalabalıklaşmasından doğan “güç,” insan gücünün tartışılmaz varlığı mı yoksa başka anlamların, değişik sonuçların peşinde miyiz?

Antik çağlara bağlanan gizemsel inançlara göre “Tanrının vücudu” sayılan evren ve bu sonsuz evrenin bir parçası, bir parçacığı olan dünyamız yeryüzündeki doğuşumları, değişimleri ve “mahşerler”i şartlandıran,

gezegenimizin gidişatını düzenleyen güç merkezlerine sahiptir. Bu merkezlerin her biri değişik türden bir güç yaymaktadır ve aynı zamda, “mutlak gücün” (Tanrının) yaydığı enerjinin bir “ara istasyonu” görevini görmektedir.

Başka bir deyimle, bu merkezler hem kendi güçlerini yaratmakta hem de “mutlak güç”ü yansıtmaktalar. Nedir ki, bunların tümü maddesel desteklere (mekânlar, yerler, binalar vb) sahip değiller, evrenin derinliklerinde sadece radyasyonlardan oluşan bazı yıldızlarda olduğu gibi. Yazgımızı yöneten “genel merkez” ise, Mısır, Yunan, Alman ve İskandinav inanışlarına göre, başka bir galakside bulunmaktadır.

Evrendeki merkezlerle dünyamızdaki merkezler arasındaki ilişki, gezegenimizin yüksek noktaları ve yeraltı geçitlerinin aracılığıyla telepatik bir biçimde sürdürülmektedir.

Bu tür merkezler hangileri ve neredeler?

Kuram ve inanışa göre güç merkezi dendiğinde akla gelen ilk yerler Mısır’daki Ehramlar (başta Keops olmak üzere), And Dağları’ndaki yaşı bilinmeyen kent ve uygarlık kalıntıları, Himalaya dağları, Tibet’in Lasa kenti ve oradaki tapınakların oluşturduğu çember, Yunan mitologyasına göre tanrıların konutu olan Olimpos Dağı ve Doğu Afrika’daki dağ silsileleri.

Dünyanın yüksek dağları, yerleri - ki bunlar, aynı zamanda, kayıp kıtalar ve uygarlıklar kuramına ya da varsayımına da bağlıdırlar - bir çeşit anten görevini görüyorlarsa, birer yansıtıcı olarak kullanılıyorsa İstanbul’un Yedi Tepesi için benzer bir işlev de düşünebiliriz, yukarda özetlediğimiz kuram ve inanışa bağlı bir “çalışma” varsayımının hudutları dahilinde.

Kimi araştırmacılar, güç merkezi ve “anten” denildiğinde, eskinin izlerini ve anılarını taşıyan sütunlara, dikilitaşlara belirli bir önem ve işlev tanımaktalar; kimi araştırmacılar ise, kuramın çerçevesi içinde, birer iletişim yolu olarak yeraltı geçitlerine, dehlizlere bağlanırlar. İstanbul her iki konuda zengin ve ilginç bir çeşitlemeye sahip olduğundan yorumları ve örnekleri çoğaltmak her zaman mümkündür.

İstanbul’a “kehanetler kenti” de dendi, daha İstanbul, Bizans iken. Bu konuda haçlı Romert de Clery’ye bir kez daha kulak verelim:

“Şehrin bir başka yerinde pek şaşılacak bir şey daha vardır. Her biri en azından kulacın üç katı ve en azından kulaç yükseklikte iki sütundu bunlar. Ve münzevi kişiler bu sütunların tepesindeki küçük barınaklarda yaşarlardı ve sütunlarda, insanın yukarı çıkabileceği kapılar vardı. Bu sütunların dışına, Konstantinopolis’te olmuş ya da olacak bütün olaylar ve bütün fetihlere ilişkin kehanetlerin resmi yapılmış ve yazılmıştı. Ama olay meydana gelene kadar kimse bunun ne olduğunu anlamıyordu ve meydana gelince de insanlar oraya giderek durum üzerinde düşünüp taşınıyorlar ve sonra da, ilk olarak, olayı görür ve anlarlardı. Ve Fransızların bu fethi, hatta şehrin alınmasıyla sonuçlanan saldırıyı yaptıkları gemiler bile burada yazılmış ve resmedilmişti. Rumlar olay meydana gelmeden önce bunu anlayamadılar ama, olay meydana gelince bu sütunlara bakmaya ve durumu düşünüp taşınmaya gittiler ve resmedilmiş gemilerin üzerine yazılmış kelimelerle, kısa saçlı ve demir kılıçlı bir ırkın Batı’dan Konstantinopolis’i fethe geleceğini söylendiğini gördüler.”

Nedir soylu haçlının sözünü ettiği ve kehanetlerin resimleri ile süslenen bu sütunlar? Bunlar hiç kuşkusuz, Apollonius’un yazdırttığı bronzdan dikili taşlardır!

M.S. I’nci Yüzyılın başlarında doğan ve 97 yılında öldüğü, daha doğrusu yok olduğu, ortadan kaybolduğu söylenilen Kapadokya doğumlu Tyana’lı Apollonius, Bizans olan İstanbul’u ziyaret eden, gizemlerine gizemler katan antik “sihirbazlar”dan ilki değilse de kentin tarihinde izler bırakan, inanışlara yol açan ilklerden ve ünlülerden biridir. kehanetler dolusu sütunlardan başka sineklerin istilasına uğramış olan İstanbul’da tunçtan büyük boyda bir sinek heykeli yaptırır ve bu büyülü heykelin sayesinde kenti sinek belâsından kurtarır.

Bizans’ın yücelişini ve çöküşünü öngördüğü söylenen ve Fisagoras’ın izleyicisi olan Apollonius yukarıda sözü edilen sütunları diktirir, İmparator sarayının kapılarında tılsımlı yazılar yazar. Ölümünden veya kayboluşundan sonra Roma İmparatoru Caracalla, Kapadokya’da, onun anısına bir tapınak

inşa ettirir, İmparatorun annesi Julia Dona ise Yunanlı Philostratos'a "Apollonius'un hayatı"nı yazdırır.

Kapadokyalı Apollonius yalnızca bir kâhin değildi, bir gizemci, bir gezgin, gizli öğretimden geçen biriydi, öyle biliniyor ve anılıyor Batı gizemciliğinde. Mucizeler yaratıyor Voltaire'in bile çok önemsediği bu Apollonius. Roma'dayken bir cenazeyi durduruyor, ölü sanılan oysa kataleptik transta olan bir genç kızı uyandırıyor. Şifa dağıtıyor, Efes'i vebadan kurtarıyor.

Daha yirmi yaşındayken keşişliği seçiyor, bir süre Antakya'daki Apollonius Tapınağı'nda kalıyor, Hindistan'a gidiyor, Tibet'e kadar uzanıyor, Roma'yı, İspanya'yı, Mısır'ı ziyaret ediyor ve Tarsus'tan da geçiyor.

Hindistan'da gördüğü bazı son derece değerli, inanılmaz bilgiler içeren, bilinmeyen bir geçmişten kalan, unutulan bir bilgeliğin ürünü olan kitaplardan söz ediyor Apollonius, Hint gizemcileri ile yaptığı konuşmaları naklediyor, tanık olduğu - bugün parapsikolojinin kapsamına giren - olayları anlatıyor, havada duranları, hiçbir dış etkene başvurmadan ateş yaratanları anlattığı gibi.

Ölümünden iki yüzyıl sonra Apollonius'un hayaleti Kapadokya'yı talan etmeye hazırlanan Roma İmparatoru Aurelianus'a görülüyor ve Roma'lılar geri çekiliyorlar.

Uzakdoğu'nun öğretileriyle yüklü "Anadolu Çocuğu" Apallonius Uzakdoğu'nun gizemlerini, Anadolu ve İstanbul yoluyla, antik Batı'ya ulaştırıyor, kehanetleri ve şifacılığı ile destekliyor, bir "Gizem Yolu"nun başlangıçlarını çiziyor.

Batı'dan İstanbul'a gelen, bir arayış veya bir sentez peşinde olan gizemcilere Apollonius bir işaret verir gibi oluyor, birçoklarını yüzyıllar boyunca getirecek, çağıracak bir işaret.

Fetih'i ve Bizans'ın çöküşünü Apollonius kehanetlerinde öngörüyor bir dizi kehanetin öncülüğünü yaparcasına ve kehanetlerden kaynaklanan bazı inanışları Joseph von Hammer, "Osmanlı Tarihi"nde ayrıntılı olarak sıralıyor.

“Konstantiniyye (İstanbul) halkı bu sıralarda bazı boş inançlara da yer veriyor ve bunlar üzerinde tartışmalarda bulunuyordu. Sözgelimi, günün birinde Latinlerin zaferle yaldızlı kapıdan içeriye girecekleri hakkındaki eski bir boş inanç yüzünden o kapı bu tarihten çok önceleri ördürülmüştü. Ama inanç sökülememiştir. Bir başka söylentiye göre, Serkoporta denilen kapıdan da İmparator Frederik ile Latinlerin geçeceği inancı mevcut olduğundan orası da eskiden ördürülmüştü. Fakat Konstantiniyye kuşatmasından önce açıldı ve Türkler şehre buradan girdiler.

Konstantiniyye’nin iki kapısı ile ilgili bu iki inançtan başka bizzat şehre has iki boş inanç daha vardı. Bunlardan birine göre düşman şehre girerek Boga meydanına kadar gelecek, fakat oraya kadar kovalanan halk oradan geri dönerek düşmanlarını sur dışına kadar püskürtüp memleketlerine tekrar sahip olacaktı. Çok eski çağlardan beri sürüp gelen ve azizlerden Morenus adında bir adama mal edilen öteki inanca göre de, oklarla silâhlanmış bir halk bütün Rumları yok edeceklerdi. Bu iki boş inanç arasında bir karşıtlık vardı. Bir başka söylentiye göre de, bir falcı kadından, Paleologların ilki olan İmparator Mişel, torunları zamanında imparatorluğunun sonucunun ne olacağını sormuş ve falcı da ona karşılık olarak sadece “Mamaimi” kelimesini söylemişti. Aslında anlamdan yoksun olan bu sözün, harf sayısından dolayı Paleolog ailesinden yedi imparator geleceği ve en sonrakinin tahttan indirileceği ifade olunuyordu.”

Öyle yazıyor Von Hammer ancak “Mamaimi” sözcüğüne verilen bir başka geleneksel anlam da “Mehmet” oluyor!

Tepeler, güç merkezleri, kâhinler, geleneklere karışan kehanetler; tüm bunları içeren, doğuran ve tarihi boyunca taşıyan bir kentin, dünden bugüne, gizemle uğraşanların, gizemleri araştıranların ilgisini çekmesi kadar olağan bir şey olabilir mi?

Ve kehanet dediğimizde ve kâhinlerin “en yücesi” sayılan Nostradamus’a ya da 16’ncı yüzyılın Michel de Nostre - Dame’a baktığımızda İstanbul az mı karşımıza çıkıyor?

“Önceki tekelcilerin danışmanları,

Fatihler kandırılmış, Melite’den,

Rodos, İstanbul, zıtlar karşılaşacak,
Yer gerekecek, takipçilerden kaçanlara."
"Büyük bir örtü, Adriyatik denizi dışından,
İstanbul yakınında büyük bir teşebbüs,
Düşmanlar kayıpta, dostlar olacak,
Üçüncü karışıklık yapacak, sap üstünde"
"Borazan sahte, onu saklamak çılgınlık,
İstanbul'da yasal bir değişim olacak,
Mısırlı taklitçi, zayıf ve çözülmüş,
Yasa, kural değişecek para, kazanç."

x-font-ttf

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM - GİZEMCİLER İSTANBUL’DA

“Kutsal Sihir Kitabı” 15’nci yüzyıldan kalma olduğu söylenilen sayılı bir el yazmasıdır. Geleneğe göre ve metnin önsözünde açıklandığı gibi yazarı Yahudi Abraham ya da Avram’dır ve Yahudi Abraham - Avram, oğlu Lemeh’e ünlü büyücü Abramelin (Abra-Melin)’in öğretilerini bu metinde açıklıyor.

Abramelin’le ilgili pek bir bilgi yoktur fakat Abraham - Avram önsözünde, Kabala’nın gizlerini babasından öğrendikten sonra, ilk önce Mısır’a oradan da İstanbul’a geçtiğini anlatıyor ve bir şans eseri ya da yazgısal bir sonuçla Abramelin’in gizli el yazmasını İstanbul’da buluyor, düzenliyor ve 1458’de yayınlıyor.

Kullanışı tehlikeli, en azından sakıncalı sayılan “Sihirbaz Abramelin’in Kutsal Sihir Kitabı” yazılış biçimine bakıldığında 15’nci değil de 18’nci yüzyıldan kalma gibi görünüyorsa da değişmeyen ve tartışılmayan gelenek kökeni olarak hep İstanbul’u gösteriyor.

Hayal ya da gerçek! Bu araştırmamız boyunca birçok kez sorulacak, akla gelecek bir sorudur bu. Ancak, bu aşamada, kanımızca önemli olan cevaplar değil de bir araya getirilen malzemedir, yani belgeler, olaylar, gelenekler, inanışlar ve bunlara karışan ve bunları yaratan kişilerdir. Cevap, yorum,

açıklama, tartışma sonradan gelmektedir araştırılan ve de araştırmaya yarayan malzeme ortaya serildikten sonra.

Daha önce de belirtmiştik, yeniden tekrarlayalım çünkü “repetita juvant” yani tekrardan yarar gelir: İstanbul kenti ister bir “güç merkezi,” ister bir bağlantı, geçiş yeri veya bir sentez noktası (sentez aracı) olarak yüzyıllardan beri Batılı gizemcilerin, bireyci araştırmacıların ve örgüt üyelerinin ya da örgüt kurucularının ilgisini çekmiştir. Kimi İstanbul’a uğramakla yetinmiş, kimi İstanbul’da bir süre kalmış, kimiyse ilk eylemlerini İstanbul’da gerçekleştirmiştir.

Bu ve sonraki bölümde “Batı’dan gelenler”i ve “Doğu’dan dönenler”i izlemeye çalışacağız, imkânlarımız nispetinde ve var olan kaynaklarımızın elverdiği kadarıyla. Konumuzun ve amacımızın “kahramanları” olan bir dizi bilinen, az bilinen ya da bilinmeyen kişinin, gezgincinin, olumlu-olumsuz gizemcinin peşinden oldukça uzun bir yolculuğa çıkacağız. Bazen bir yerlere varacağız bazen ise bir noktada durmak, duraklamak ve varsayımlar dizmek zorunda kalacağız.

Kanımızca bu da pek önemli değildir çünkü, önemli saydığımız, ayrıntılardan, olaylardan ve varsayımlardan (belki de gerçeklerden) oluşacak olan bir başka, değişik, alternatif İstanbul’un portresi ve anatomisidir.

Örneklerimizi sıralamaya koyulalım..

Goethe’nin ölümsüzleştirdiği yaşlı, ihtiraslı, gençliğini ve eski gücünü arayan, bir yönü ile destansal ve bir diğer yönü ile gerçek, Doktor Faust’un bile İstanbul ile bir bağlantısı olduğu söyleniliyor her ne kadar (bilindiği kadarıyla), Tanrı bilimden mezun Johannes Faust bedensel olarak İstanbul’a ayak basmış değilse bile.

İstanbul’da görünmüyor Faust ama, Paracelsus adı ile ünlenen Theophrastus Bombastus ve arkadaşı Heinrich Cornelius Agrippa ile birlikte, 1510 yılında Prag kentine geliyor, kentin ünlü üniversitesine yazılıyor gizemciliği, gizli ilim ve sanatları öğrenmek amacıyla. Bu üç candan arkadaş resmen felsefe öğrencileridir. Ama, tüm güçleri ve hırsları ile, Prag’ın kitaplıklarında bol sayıda bulunabilen Keldanlı, İranlı, Arap

metinlerini karıştırıyorlar, Yakın ve Ortadoğu'nun gizemli öğretilerini araştırıyorlar. Üniversitenin öğretmediklerini ise, kentin kenar mahallelerinde, "üstatlar"dan öğreniyorlar: sihirli sözcükleri, büyücülüğü, bakıcılığı, durugörüyü ve tılsımları.

Ve Faust, Leipzig'li dostu Doktor Jonas Victor'a yazdığı bir mektupta, sekiz gün süren "astral" ya da beden dışı bir yolculuğunu uzun uzun anlatıyor. Asya'yı, Afrika'yı, Avrupa'yı dolaşıyor, böylece, Doktor Faust ve yolculuğunun ikinci gününde Türkiye'ye varıyor ve İstanbul'u inceliyor.

Başyapıtında Goethe bu olayları, kurgusal-şiirsel bir yaklaşımın içinde, başka şekilde yorumluyor, şeytan Mefistofeles'i de karıştırarak. Öte yandan Johannes Faust'un gerçek yaşantısında da sarışın Margherita'ya rastlanmıyor!

Faust, İstanbul'a bedensel olarak gelmiyor ancak, aldığı öğretinin ve sahip olduğu bilginin bir sonucu olarak, beden dışı yolculuğunda İstanbul'u incelemeden yapamıyor!

16'ncı yüzyıl gizemcisi, sihirbazı, "magus"u Doktor Faust'un aksine dönemin bir Alman Aydını ve gezgincisi olan Kont Bernhandt'ın, "Yolculuk Notları"nda açıklandığı gibi, simyanın gizine sahip bir kişinin peşinden tüm Avrupa'yı dolaştıktan sonra İstanbul'a geliyor, sonradan İran'a ve İskenderiye'ye geçiyor.

16'ncı yy'da simyanın gizine sahip birini arayan Alman soylusunun macerası konumuza, zorunlu ve bağlantılı olarak, Orta Çağ gizemciliğinin en ünlü temsilcilerinden biri sayılan Fransız simyacısı Nicolas Flamel'i getiriyor.

"Türkiye Gizemleri" adlı araştırmasında Haluk Egemen Sarıkaya,Thomas A. Shambhala'nın "Işık Vahası" (Oasis of Light, 1977) kitabından aşağıdaki alıntıyı naklediyor.

"14'ncü yüzyılda, sahte bir ölüm ve gömülme olayı düzenlediği ve sonra Orta Asya'da ortadan kaybolduğu sanılan bir diğer tarihi şahsiyet de, Nicolas Flamel'di... Başrahip Vilain, 18'nci yüzyılda, Flamel'in Türkiye'deki (İstanbul'daki) Fransız Sefiri Desalleurs'ü ziyaret ettiğini yazmıştı, yani Flamel'in sözde ölümünden dört yüz yıl sonra!

XIV. Louis, Paul Lucas'ı, Ortadoğu, Mısır ve Yunanistan'dan antik eserler toplamakla görevlendirmişti. Lucas, 1714 yılında, "Kralın emriyle, Bay Paul Lucas'ın Gezisi" adında bir kitap yayımladı. Bu eserde, Bursa'da dört dervişle karşılaştığından ve bunlardan birinin, Fransızca da dahil olmak üzere çok sayıda lisan bildiğinden bahseder. Söz konusu derviş, ermişlerin yurdu olan uzaktaki bir yerden geldiğini söylemiştir. Görünüşe göre otuz yaşlarında olmasına rağmen, anlattığı uzun yolculuklar en azından yüzyıllık bir süreyi kapsıyordu. Flamel'in adı geçtiğinde, derviş şöyle der: "Flamel'in öldüğüne gerçekten inanıyor musun? Hayır, hayır, dostum, kendini aldatma, Flamel hâlâ yaşıyor; ne o, ne de hanımı ölümle henüz karşılaşmış değillerdir. Her ikisini de Hint Adaları'nda bıraktığımızdan beri üç yıldan fazla bir süre geçmedi. Hem o, benim en yakın arkadaşlarımdan biridir! Bu derviş, Asya'daki Olimpos'un (Yüce varlıkların mekânının, yani Agarta'nın) belirli bir vazifeyle görevlendirdiği bir elçisi olsa gerekti."

Sarıkaya'nın kullandığı başka ve daha eski bir kaynak olan Fransız Maurice Magre'nin "Sihirbazların Dönüşü" (Le retour des Magiciens, 1931) olayı bir iki değişik ayrıntı bir yana, aynı şekilde anlatıyor ve ek olarak, bu bölümün başında sözünü ettiğimiz Yahudi Abraham Avram'ın büyüsel el yazması hakkında bazı açıklamalar da getiriyor, Flamel ile ilgili olarak.

Tekrara kaçmamak için özet olarak vereceğimiz bu bilgilerden önce simyacı ve "ölümsüz" Nicolas Flamel'i kısaca tanıtmak yerinde olacaktır.

Nicolas Flamel'in yaşam öyküsü gizemcilik tarihinin belki de en iyi belgelenmiş gerçek hikâyesidir, kendi el yazısı yazılmış Paris'teki Ulusal Kitaplık'ta (Bibliotheque Nationale) korunan belgelerle kanıtlanmış.

14'ncü yüzyılın ortalarında Flamel, Paris'te kitapçılık yapıyor, cahil genç soylulara okuma yazma dersleri veriyor. Kendisinden biraz daha yaşlı olan, hafif çapta mal mülk sahibi Dame Pernelle ile evlidir. Kitapçımız simya ile yakından ilgileniyor, eski metinlerle ve el yazmalarıyla bir aşinalığı vardır ancak, onun için, simya salt kurşunu altına dönüştürmek ya da hayat iksirini bulmak için değildir. Flamel'e göre her simyacının, her "magus"un bulmayı

hayal ettiği Felsefeciler Taşı'nın gerçek anlam ve değeri, işlevi doğayı yöneten yasaları keşfedip bilgeliğe ulaştırmaktı.

Günün birinde Flamel'in hayatı, bir kitap yüzünden, tümden değişiyor: Yahudi Abraham - Avram'ım İstanbul'da bulduğu ünlü Abramel'in kitabıdır bu.

Kitabı, el yazmasını Flamel ilk kez düşünde görüyor ve kitabı elinde tutan bir melek ona şöyle diyor:

"Bu kitaba iyi bak. İlk başta içindekilerden hiçbir şey anlayamayacaksın, ne sen, ne de herhangi başka bir insan. Ancak gün gelecek ki, hiçbir insanın göremediklerini onda göreceksin."

Düşten sonra bir süre geçiyor ve bir sabah Flamel'in küçük dükkânına bir adam giriyor, elinde satmak istediği bir el yazmasıyla.

22 sayfalık bu el yazmasını Flamel hemen tanıyor, düşünde meleğin elinde gördüğü kitaptır bu!

Flamel kitabı satın alıyor ve içindekileri çözebilmek için 21 yıl uğraşıyor, İbranice olarak yazılmış metnin inceliklerini, simgesel çizimlerini, şekillerini kavrayabilmek amacı ile İspanya'ya kadar gidiyor, uzman bir gizemci olarak bilinen yaşlı üstad Canches ile tanışıyor, üç yıl daha metinle uğraşıyor sonra da...

Sonrası simyacı Nicolas Flamel'in altın çağının başlamasıdır: dar gelirli ve sıradan kitapçı Flamel birden zengin oluyor, kiliselere bağışlar yağdırıyor, altın yapıyor Flamel ancak altınlarını kendi için kullanmıyor, kendi sade yaşama tarzını değiştirmiyor. Zaman geçiyor, eşi Dame Pernelle ölüyor, bir süre sonra da Flamel bu dünyadan göçüyor. Nedir ki, Kral 13'ncü Louis'nin devrinde (1610-1643İ), mezarı açıldığında tabutu boş bulunuyor ve destan ya da gerçeğin diğer yüzü başlıyor.

Bu arada Yahudi Abraham - Avram'ın kitabı ne oluyor?

Flamel'den yeğenine geçtiği sanılıyor ve kuşaktan kuşağa ailenin içinde kaldığı söyleniyor. Kral 13'ncü Louis'in zamanında yaşamış ve Flamel ailesinden Dubois adlı biri kralın önünde kurşundan yapılı birkaç küçük topu altına dönüştürüyor. Bu marifeti ona yarar sağlamıyor çünkü, işlediği söylenilen bazı suçlardan dolayı, tutuklanıp idama mahkûm ediliyor ve

efsanevi el yazması ünlü Kardinal Richelieu’nun eline geçiyor, Richelieu’nun ölümünden sonra da kayıplara karışıyor.

Daha doğrusu kitabın tümü kayıplara karışıyor ancak metine ait olduğu düşünülen bazı çizim ve şekiller (diyagramlar) 17’nci yüzyılda Milano’da bulunuyor.

18’nci yüzyılda Nicolas Flamel olayı yeniden gündeme geliyor, Kral 14’ncü Louis’in görevlisi Paul Lucas’ın “Türkiye’de Yolculuk” (Voyage dans la Turquie, 1719) adlı anı kitabı sayesinde.

Araştırmacı Haluk Egemen Sarıkaya’nın alıntısında (Sarıkaya’nın kullandığı kaynakta Lucas’ın kitabı “Kral’ın emriyle, Bay Paul Lucas’ın Gezisi” adı ile anılıp yayın tarihi 1714 olarak veriliyor, bizim kullandığımız ikinci kaynakta ise tarih 1719 olup, “Voyage dans la Turquie” diye gösteriliyor) anlatıldığı gibi Lucas, Bursa’da, bir “felsefeci” ile tanışıp Flamel ile ilgili ek bilgileri ondan öğreniyor. Bizim kaynağımız olan Fransız Maurice Magre’nin kitabına göre bu “felsefeci,” yedi kişiden oluşan, bilgelik peşinde dünyayı dolaşıp her yirmi yıl ayrı bir ülke ve kentte buluşan bir örgüt veya tarikata bağlıymış.

Lucas’ın konuştuğu kişi ona Flamel’den söz ediyor, gizemli kitabın Flamel’in eline nasıl geçtiğini ayrıntılı bir şekilde anlatıyor ve gerek Flamel’in gerekse eşi Pernelle’nin yaşadıklarını söylüyor.

Paul Luccas, Bursa’da, Flamel’i yakında tanımış olan bir Türkle uzun bir sohbete giriyor, aynı yüzyılda yukarda gördüğümüz gibi İstanbul’daki Fransız elçisi Desalleurs’ün, Flamel’in kendisiyle görüştüğü söyleniyor.

Kaynağı İstanbul olan bir “sihir” kitabı sayesinde “ölümsüzleşen” bir Orta Çağ Fransız simyacısı, ölümünden 400 yıl sonra İstanbul’da yeniden ortaya çıkıyor: Flamel’in bu “dirilişi” bir başka İstanbul gizemi değilse nedir acaba?

18 Mayıs 1711’de Dubrovnik’te dünyaya gelen ve 13 Şubat 1787’de, bir Fransız vatandaşı olarak, İtalya’nın Monza kentinde ölen Rugerus Boscovich felsefe ve matematik konularını ele alan 75 ciltlik yazıları ile dönemini aşan bir matematikçi sayılmaktadır. Sadece bir matematikçi

olmakla da yetinmiyor, aynı zamanda arkeolog, ozan, araştırmacı ve Fransız Deniz Kuvvetlerine bağlı optik laboratuvarının yöneticisidir.

1761 yılının Kasım ayında Boscovich ki bu ara Rus Bilimler Akademisinin onur üyesi ve İngiliz Kraliyet Cemiyetinin üyesi seçilip Benjamin Franklin’le de tanışıyor. İstanbul’da bulunuyor. Amacı Venüs gezegeninin geçişini İstanbul’dan izlemektir. Nedir ki, İstanbul’a gecikmeli varıyor, Venüs’ü kaçırıyor fakat bir öncü arkeolog olarak Truva kalıntıları üzerine duruyor, Truva’da kazı yapılmasını öneriyor ve Schliemann’dan bir yüzyıl önce haklı çıkıyor.

Uzayın, zamanın ve hareketin göreliliğini (izafiyetini) açıklayan, uzaysal boyutları öngören, eğri ve içe dönük bir evrene inanan, ilk kez uluslararası bir jeofizik yılını öneren, simyayı bilimsel açıdan inceleyen, döneminin bilimselliğini aşıp fizik, kimya, biyoloji, atom biliminin kuramlarını savunan din adamı (Cizvit papazı) Rugerus Boscovich bir İstanbul “gizemi” değildir, hiç kuşkusuz, ancak İstanbul’un yoğunlaştırdığı bir bilgiyi de kullanarak destan sayılan bir Truva’nın gerçeğine ilk işaret eden bir “gizem” adamıdır.

Orta çağ simyacısı Nicolas Flamel için, haklı ya da haksız, “ölümsüz” deyimini kullandık. Ya, Flamel gibi ölümünden sonra İstanbul’da göründüğü söylenilen ve tarihin belki de en ünlü “ölümsüzler”den biri olan Saint Germain Kontu için ne dememiz gerekiyor?

Ve ne kadar ilginçtir ki, “ölümsüz” diye bilinenler ile “ölümsüz üstatlar”ın gelenek ve inancını sürdürenler, ne hikmetse, İstanbul yolcusu oluyorlar, İstanbul’da görünüyorlar, İstanbul’dan geçiyorlar onları Doğu’nun pek çok gizemli merkezlerine götüren yolculukları boyunca.

Yine çok ilginçtir ki, bugüne kadar, ülkemizde Batı’nın ve Doğu’nun gizemleri ile, gizemli kişileri ile yakından uzaktan ilgilenenlerin çoğu bu duruma hiç önem vermediler, bu ziyaretlerden ve bu ziyaretçilerden çıkabilmesi olası olan sonuçlar, değilse bile varsayımlar ve tahminler üzerinde pek durmadılar. Hatta, burada denediğimiz gibi, bir araya getirip, sıraya dizip bir yönteme oturtmaya bile çalışmadılar. Oysa ki ülkemizin çağdaş, gitgide teknolojiye ve medyalara bağlanan ve bunların sayesinde

gizemleri, artı kendi gizemsel bilgilerini, metalaştırıp piyasaya sunan bazı uzmanlarımız bu tür bir araştırmayı sürdürebilecek donatımlarla sahip gibi görünüyorlar, küçük ekrandan izleyicilere seslendiklerinde.

Ola ki, eksikliğini duydukları bilgi ve uzmanlık değildir, eksikliğini duydukları pazarlanması, bir telefon hattına bağlanması olası olan bir konuyu araştırıp yorumlamak gereksinimidir!

Çağdaş ve çağdaşlaşmış uzman gizemcilerimizi, şimdilik bir yana bırakıp biz yeniden eskilere, eski “üstatlar”a dönelim.

Nicolas Flamel örneğinde olduğu gibi, Türkiye’de esrarengiz Saint-Germain Kontu üzerinde duran çok az sayıdaki gizem araştırmacılarından biri, sık sık andığımız (oysa tüm yorumlarına katılmadığımız) Haluk Egemen Sarıkaya’dır. Sarıkaya’dan önce ise Saint-Germain’e yer ayıran, belki de ülkemizde ondan ilk kez söz eden 70’li yıllardan kalma bir kitabımız oldu: “Uzaydan Geldiler.”*

Sarıkaya, ilginç ama geçerliliği tartışmaya açık olan bir yorumla Macaristan kurtuluş savaşı önderlerinden Erdel Prensi II. Franz Rackoczi ile Saint Germain arasında bir bağlantı kurarak ikincisinin ilkinin bir yeniden cisimlenmesi (reenkarnasyonu) olduğunu öne sürmektedir.

Macaristan’ın bağımsızlığı için (1703-1711) mücadele eden, ilkin Polonya’ya sonra ise Türkiye’ye sığınan, Türkiye’de himaye gören prens, 1717 yılına kadar, İstanbul’da kalıyor ve hayatının son yıllarını (1720-1735) Tekirdağ’da kendisine tahsis edilen bir evde geçiriyor.

Sarıkaya’ya göre Prens Ragoczi “Agarta Üstatları”ndan biridir, Saint-Germain ise onun yeniden bedenlenmiş kişiliği. İyi de, baştan başlamak için, bu ölümsüz Saint-Germain Kontu kimdi ve Türkiye ile, İstanbul ile nasıl bir bağlantısı vardı?

“Uzaydan Geldiler” (1974) adlı kitabımızda kont hakkında aşağıda tekrarladığımız temel bilgileri vermiştik:

“Saint-Germain Kontu’nun kim olduğu, nerede doğduğu hiçbir zaman bilinmedi. Günün birinde Kral 15’nci Louis’in sarayına gelip yerleşti. Bir rivayete göre Portekizli bir musevinin oğluydu. Başka bir rivayete göre de

Strasbourglu bir doktorun oğlu ya da manastırdan kaçan bir İspanyol papazı veya 2'nci Franz Rackoczi'nin oğlu.

Kimin nesi olduğu bilinmediği gibi, yaşı da bilinmedi. Saint-Germain'in. Yıllar geçer yaşlanmazdı, yüzyıllardan beri yaşadığını söylerdi.

Kralın sarayına yerleşir yerleşmez, Saint-Germain, Paris sosyetesinin, soyluların salonlarını dolaşmaya başladı. Her yere davet edilir, hiç kimseyi davet etmez; en zengin sofralarda oturur, ağzına bir lokma yemek koymaz; sürekli olarak en çarpıcı ve en pahalı mücevherleri taşır, soylulara atalarından söz eder ve pek az kimsenin bildiği ayrıntılara girer, herkesi şaşırtırdı.

Krala yaranmak için Saint-Germain bir ara casusluk da yaptı. Hollanda'ya geçti; oradan Almanya'ya, oradan da Rusya'ya Prusya Kralının hizmetine girdi ve her yerde herkesi şaşırttı; kurnaz bir diplomat, yakışıklı bir erkek, her telden çalan bir kültür ve bilim adamıydı Saint-Germain. Hollanda'da rastladığı Casanova'ya çizmiş olduğu ilk buharlı geminin planlarını gösterdi ve:

"Bu keşfe bir yüzyıl sonra sahip olacaksınız," dedi.

Geleceği öngördüğü için Kraliçe Marie-Antoinette'i kurtarmaya çalıştı.

Tarihi kaynaklara göre, "Olağanüstü Kont" 4 Şubat 1784'te Almanya'nın Cassel kentinde öldü. Fakat tarihi kaynaklar ne derece doğru, bilinmiyor: 1789'da Marie Antoinette, Kontun imzasını taşıyan bir mektup alır. Benzer bir mektup, Kraliçenin yakınlarından olan Mme d'Adhemar'a da gönderilir. Mme d'Adhemar, ölü bilinen, Çin'den ve Japonya'dan döndüğünü söyleyen Saint-Germain ile karşılaşır.

Bir yıl sonra "Ölümsüz Kont," Viyana'da "Gül-Haç'lı arkadaşlarıyla buluşur. Oysa onu herkes ölmüş bilmektedir.

"Sizden ayrılıyorum," der kont. "İstanbul'da beni bekliyorlar. Oradan İngiltere'ye gideceğim, bir yüzyıl sonra kullanacağınız iki icat üzerinde çalışacağım. Bunlar, tren ve buharlı gemidir. Himalaya Dağları'na çekilip istirahat edeceğim bir süre. 85 yıl sonra yeniden ortaya çıkacağım."

"Ölümsüz Kont" hakkında çok şeyler yazıldı, tahminler yürütüldü fakat bugüne kadar ne gerçek kimliği ortaya çıktı, ne de gerçek görevi. Çok

zengindi, mücevherleri değer biçilmezdi oysa servetinin kaynağı meçhuldu; çok bilgiliydi, geçmiş ve uzak tarihin olay ve kişilerini gözleriyle görmüş gibi anlatırdı; usta bir müzikçi ve bir ressam, usta bir kimyager ve bir dilbilimciydi. Bunlarla birlikte hiç kuşkusuz ki, aynı derecede usta bir casus, bir gizli ajan ve 18'nci yüzyılın şatafatlı gizemcilik dünyasının etkin temsilcilerinden biriydi, Giacomo Casanova'dan daha kurnaz, Cagliostro'dan daha başarılı.

Prens Rackoczi'nin bir yeniden cisimlenmesi (reenkarnasyon'u) miydi kont yoksa, çağdaş araştırmacıların yorumu ile, oğlu mu? Sarıkaya'nın görüşü oldukça "fantastik," ikinci mantıklı ihtimal ise hem de başka nedenlerle birlikte, Saint-Germain'in İstanbul'a gelmesi için daha geçerli.

Tarihsel bir çizgiye göre:

1707 - Claude Louis de Saint - Germain dünyaya geliyor

1743 - İlk kez ortaya çıkıyor

1758 - Paris'e geliyor

1760 - Hollanda'ya kaçıyor, Londra'da tutuklanıyor

1762 - Rusya'da casusluk yapıyor

1763 - Belçika'da Casanova ile karşılaşıyor, De Surmont adını kullanıyor

1778 - Berlin'de görünüyor

1784 - Cassel'de öldüğü söyleniyor

1789 - Paris'te, kralın sarayında görülüyor

1790 - Viyana'da "Güç-Haç" örgütünün bir toplantısına katılıyor.

1877 - Elena Petrovna Blavatsky onunla karşılaşıyor.

Görüldüğü gibi, Saint-Germain'in İstanbul ziyaretiyle ilgili bir tarih yoktur. Bir "ilk" ziyaret olarak 1762 yılı öngörülmüştür, Rusya dönüşünde; ikinci ziyareti için 1790 yılı uygun düşmektedir.

Kesin tarihler ve bilgiler var olmuyorsa bile ölümsüz diye anıları Kontun bir "İstanbul ziyaretçisi" olması tüm ihtimallerin dahilindedir ve de bu olasılıkla uymaktadır. Saint-Germain gibi dönemin ünlü sosyete gizemcilerinden olan çapkın Casanova ile sahte Cagliostro Kontu, Giuseppe Balsamo İstanbul'a uğrayacaklar da "Ölümsüz Üstat" uzak mı kalacak?

Hiç mantıklı gibi görünmüyor çünkü her üçü de, casusluk faaliyetleri bir yana, gerçek gizemci ve özellikle örgüt adamıdırlar.

Saint-Germain buharlı tren ve gemi tasarıları üzerine çalışmış olabilir veya olmayabilir bizce bunun pek bir önemi yoktur fakat usta bir simyacı-kimyager (bu bilgilerini daha çok renk ve boya bileşimlerinde ya da soylu hanımlara ikram ettiği güzellik losyonlarında kullanıyorsa da) olduğu ve gizli sanatların her kolu ile yakından ilgilendiği bir gerçektir.

Kontun İstanbul'a ne zaman ve ne için geldiğini, bu aşamada, bilmiyoruz yine de gelmiş olduğunu kabul ediyoruz, ister babası olduğu düşünülen Prens Rackoczi ile ilgili olarak, ister Doğu'nun kaynaklarından ve İstanbul'un gizemlerinden bilgisine bilgi katmak için. Ya da üyesi, hatta "üstat"ı olduğu örgütler konusunda faaliyetler ve temaslar yürütmek için.

Muhakkak ki, bir yerde, açıklanmayan, bilinmeyen unutulan bir ya da birkaç kaynakta örneğin İstanbul'u sık sık ziyaret eden meraklı gezgincilerin, araştırmacıların bıraktığı günlüklerin, yolculuk notlarının birinde bilgiler vardır ve bu bilgiler, bu kesin kanıtlar gün ışığına çıkarılmayı bekliyorlar. Gün ışığına çıktıklarında da birçok "bilinmeyenler"in gizemi çözüleceği gibi birçok "bilinenler"in kimliği de bir değişime uğrayacaktır.

Saint-Germain için söylenenler, bir noktaya kadar, Cagliostro Kontu olarak ünlenen Giuseppe Balsamo için de geçerlidir.

Şu farkla ki, Alexandre Dumas'nın altı ciltlik bir romanında uzun uzun anlattığı, Balsamo tüm gayretlerine karşın ne Batı gizemciliğinin tarihinde gerçek bir "olay" yaratabildi, ne de "ölümsüzlüğe" erişebildi. Ancak o da, Batı gizemciliğinin birçok sayılı temsilcisi gibi, İstanbul'un çekiciliğine (ki, burada, çekicilik sözcüğünü "turistik" bir anlamla kullanmıyoruz, başka türden bir çekicilikten söz etmek istiyoruz) dayanamayan biridir.

Saint-Germain'in uyrukluğu tartışılıyorsa Balsamo'nun kökenleri ve yaşam öyküsü iyice bilinmektedir. Balsamo 1743'te Sicilya'nın Palermo kentinde dünyaya geliyor, kentin sefil mahallelerinin birinde. Yeniyetme yıllarında hırsızlıkla geçiniyor, hapse atılıyor ve 22 yaşına vardığında Roma'ya kaçıyor. Roma'da 14 yaşındaki güzel Lorenza Feliciani ile tanışıp

baştan çıkartıyor ve de onunla evleniyor. Sahte senetler, düzmece kredi mektupları düzenleyen Giuseppe Balsamo ve sıkıştıklarında, fahişelik bile yapan genç eşi Avrupa'nın tüm büyük kentlerini ziyaret ediyorlar, Paris'ten Londra'ya ve Venedik'ten Napoli'ye dek. Bununla da yetinmeyip Cezayir'e kadar uzanıyorlar.

1777'de Londra'da Balsamo bir Mason locasına giriyor, kendini Kont Alessandro Cagliostro olarak tanıtıyor ve eşi Lorenza için Kontes Serafina adını uygun görüyor. Aynı dönemde gizemcilikle de yakından ilgilenmeye başlıyor, "Gül-Haç" ve "Aydınlanmışlar" (İlluminati) örgütlerine de katılıyor.

Derken, Paris'te eski Mısır törenlerinden esinlenerek düzenlediği yöntem ve öğretilerle kendi locasını kuruyor.

Paris'te Balsamo, diğer adıyla Cagliostro Kont'u, günün adamı oluyor ta ki, tarihe geçen çok ünlü bir üç kâğıt oyununa katılıncaya dek. Saint-Germain'in idamdan, giyotinden kurtarmak istediği Kraliçe Marie - Antoinette'in aleyhine oynanan "gerdanlık" oyunudur bu: görkemli bir elmas gerdanlık için Kraliçeden, peşin olarak, bir servet alınıyor fakat Kraliçe gerdanlığı göremiyor bile. Balsamo tutuklanıyor, yargılanıyor, suçsuz bulunuyor (işin içinde başka soylular da vardır çünkü!) fakat Fransa'yı terk etmek zorunda kalıyor.

1790'da sahte kont ile sahte kontes eşini Roma'da buluyoruz; Lorenza bir tartışma sonucunda kocasını büyücü diye Engizisyon Mahkemesine ihbar ediyor. Cagliostro yeniden tutuklanıyor, ömür boyu hapisle cezalandırılıyor, kuzey İtalya'daki San Leo Kalesi'ne kapatılıyor ve beş yıl sonra ölüyor. Lorenza ise, Engizisyon'un emri ile, hayatını bir manastırda gözaltında geçiriyor.

Genel hatları ile Giuseppe Balsamo'nun yaşam öyküsü ve yaşama şekli budur ve sayılı bir gizemci, bir "magus" için hiç de örnek bir hayat değildir, doğrusunu söylemek gerekiyorsa. Hem, kentten kente geçen, her gittiği yerde şu ya da bu şekilde çaresini bulan, gerektiğinde büyü yapan, iksir satan, eşini satan gezginci bir maceraperestin İstanbul'dan geçmesi, İstanbul'un "doğuluğu"nu denemesi son derece doğal karşılanmalı.

Ancak... Balsamo sadece bir şarlatan, bir sahte gizemci ya da bir gizem sömürücüsü müydü?

Batı gizemciliğini ve başlıca temsilcilerini incelediğimizde Batılı gizemcinin, özellikle küçük veya büyük tarihin sayfalarına girmiş olanın, dönem dönem bir değişime uğradığını, çağına ayak uydurduğunu görmüş oluyoruz.

İdeal ve ideal olduğu için ender rastlanılan bir yaklaşımla, gizemle uğraşan, tüm çağları aşmayı çalışan bir kişidir, bunu başarabildiğinde. Nedir ki, uygulamada, her zaman böyle olmuyor, arayış aranılanı vermiyorsa zorlamaya gidiliyor.

Nasıl ki Orta Çağ gizemcileri daha çok kapalılığı ve gizliliği yeğlemişlerse 18'nci yüzyılın önde gelen, krallar ve soylularla haşır neşir olan, bunlardan destek gören gizemciler-casus ya da "gizli ajan" faaliyetleri bir yana- popüler olmaktan, dikkati çekmekten, görkemli bir yaşam sürmekten vazgeçemiyorlar.

Saint-Germain etrafına masalımsı bir dünya yaratarak, kendini herkesten çok farklı göstererek ölçüsünü koyuyor; Casanova- ki gizemci örgütlerinin ve Cagliostro'nun Paris'te kurduğu Mısır Locasının adamıdır-çapkınlığı ön plana sürüyor, onun sayesinde ünleniyor; Cagliostro ise sefalet içinde geçen bir çocukluğun ve bir ilk gençliğin izlerini ardından sürükleyerek çizgiyi aşıyor ve "seyirlik" uğruna, para, servet, ve şan uğruna kurban oluyor.

30 Ocak 1785'te Paris'e gelip bir "malikâne" satın alan Kont Alessandro Cagliostro veya Alexandre de Cagliostro'nun bir şifacı olduğu, bir "uzun yaşam iksiri" imal ettiği haberi etrafa yayılınca kapısında kuyruklar oluşmaya başlıyor.

Kral 16'nci Louis'nin ilgisini ve Rohan Kardinalinin desteğini kazanıyor Cagliostro, dillere destan olan ziyafetlerinde konuk hanımlara elmaslar hediye ediyor ve artık herkes onun altın elde eden bir simyacı olduğunu kabul etmiş oluyor. Sonra da, ziyafetlerin birinde, Voltaire, Diderot ve d'Alembert gibi ünlü göçenlerin ruhlarını konukları arasında oturtuyor.

Cagliostro ya da gerçek adı ile Giuseppe Balsamo dönemin çoğu macerasever gizemcileri gibi, çokça yolculuk eden biridir. Avrupa'yı

dolaştığını, zaman zaman haltlar karıştırdığını gördük. Nedir ki, Avrupa ona yeterli gelmiyor: Öğreti sahibi ise, ki hiç kuşkusuz öyledir, simya ile uğraşıyorsa, ki uğraşıyor, Mısır'a kadar uzanması Ortadoğu'yu ziyaret etmesi ve İstanbul'a uğraması şart gibidir.

Arabistan yarımadasını ziyaret ettiğinde Medine'de Cagliostro, sağ kolu olacak ve Felsefeciler Taşı'nı araştıran, Yunanlı simyacı Althotas ile karşılaşıyor. Birlikte İskenderiye'ye gidiyorlar, oradan da Kahire'ye ve Kahire'den İstanbul'a geçiyorlar, İstanbul'da bir süre kalıp iksir ve tılsımlar, nazarlıklar satıp geçiniyorlar.

Bu yolculuklar Cagliostro'nun gençlik yıllarına aittir ve bu yolculuklarından, Malta'daki simya konusundaki çalışmalarından, Roma'daki ilk başarılarından ve Almanya'da Saint-Germain ile ilk tanışmasından sonradır ki, Cagliostro, Paris çıkartmasını yapıyor, zirveye ulaşıyor ancak sonuçta Saint Angelo Hapishanesi'nde (San Leo'dan transfer edilerek) eşinden kaptığı frengiden ölüyor.

Simya ile uğraşan, sanki hiçten ve tıpkı Saint-Germain gibi değerli taşlar, mücevherler, som altınlar yaratan bu gizemcileri İstanbul'a çeken nedir?

İstanbul yolculuklarında, salt bir geçiş noktası mı yoksa ziyaret edilmesi, bulunması zorunlu olan bir kent, bir "merkez" mi?

Simya büyük bir olasılıkla, İskenderiye'de ortaya çıkıyor ve İskenderiye'de Mısırlılar'dan, Keldanlılar'dan ve Yahudiler'den kalma gelenekler ve bulgularla oluşuyor, 4'ncü yüzyılda ise bir "kutsal sanat" olarak tüm Mısır'a ve Roma'ya yayılıyor. Ancak "ilm-i simya"nın tarihinde Bizans'ın yerini de unutmamak gerekiyor çünkü İskenderiye'den simya Bizans'a da geçiyor, İmparator Heraclius tarafından himaye ediliyor, hatta 2'nci yüzyılda Eflatuncu felsefeci Mihal Psellos'un desteği ile nerdeyse somut, usa dayanan bir "sanat" haline getiriliyor.

Simyanın öğretileri Bizans'tan Arap yarımadasına geçiyor, Anadolu yoluyla ve Arap yarımadasından Batı'ya ulaşıyor.

Yahudi Abraham-Avram, Nicolas Flamel, Saint-Germain ve Cagliostro, İstanbul'da, başka gizlerle birlikte yoksa simyayı mı araştırıyorlardı?

Flamel işaret ettiğimiz gibi, simyaya bir "mistik," bir tasarrufçu gibi yaklaşmıştı ve Bursa'daki bilgeli kişi, ister Flamel'in kendisi olmuş olsun, ister onu tanımış, duymuş olan biri olsun, bir "mistik," bir tasavvufçudur. Ama ya Saint-Germain, ki bir örgüt (Gül-Haç) adamıdır ve Cagliostro?

Bu soruları tam anlamıyla cevaplandırabilmek için ya yorumlara ve varsayımlara geçmeliyiz ya da başka kaynaklara başvurmalıyız, kaynakların özellikle yerli kaynakların pek bol olmadığı bir konuda.

Yorumdan çok bir varsayımın üzerinde durmamız gerekiyor ve bu varsayımı, daha önce yapmış olduğumuz ve ilerde yapacağımız gibi, bir temel, bir taban olarak kullanmamız gerekiyor.

İstanbul'a gelmiş olan her Batılı gizemci, çizgisi ve oluşumu ne olursa olsun, turistik bir yolculuğun ya da "egzotik" Doğulu mekânların, örf ve âdetlerin peşinde değildir. Herkesin aradığı sahip oldukları bilgiye katkıda bulunacak, ola ki tamamlayacak bir başka bilgidir ve bunun, en azından, bir kısmını değilse de bir ip ucunu İstanbul'da, İstanbul'un kültürel-inançsal birikiminde erittiği ve yüzyıllar boyunca çeşitli kaynaklardan, inanışlardan edindiği bilgidir.

Şayet bu tür bir varsayım geçerliyse, şayet bu varsayım bir "sohbet" varsayımı değil de, kullandığımız gibi bir "araştırma" varsayımı ise yukarda sözünü ettiğimiz gizem araştırmacılarının arasına Casanova adı ile ünlenen ve bol ciltli "Anılar"ında yolculuklarını, özellikle gönül maceralarını ve cinsel deneylerini anlatan Giacomo de Seingalt'ı nasıl ve nerede yerleştirebiliriz?

Sinema filmlerinin ve televizyon dizilerinin kahramanı haline gelen Giovanni Jacopo Casanova (ya da Giacomo de Seingalt) 1725'te Venedik'te dünyaya geliyor; annesi bir tiyatro oyuncusu gerçek babası ise, büyük bir olasılıkla, bir soylu. Gençliğinde gezginci kumpanyalarda keman çalıyor, papazlığa heves ediyor, vazgeçiyor ve Avrupa'yı gezmeye başlıyor.

Paris'te Cagliostro'nun kurmuş olduğu Mısır locasına katılan Casanova 1755'te büyücülükle suçlanıp beş yıl hapis cezasına çarptırılıyor. Ünlü Piombi Hapishanesi'nde tıkanıp kalacak adam değildir, bir yıl sonra firar

ediyor ve bu maceralı firarını “Firarımın Öyküsü” (1786)nde ayrıntılı bir şekilde anlatıyor.

Paris’te, Londra’da bulunuyor, Roma’da Papa tarafından - ne hikmetse! - bir nişanla onurlandırılıyor ve de Venedik hesabına casusluk yapıyor. Bohemya’da arşiv sorumlusu ve kütüphaneci olarak görev görürken “Anılar”ını kaleme alıyor ve bir dizi şiir ve opera librettosunu da imzaladıktan sonra 1798’de yaşamını noktalıyor.

Çapkın Casanova gerçekten bir gizem adamı mıydı? Öyleydi, en azından Kabala’yı inceleyen, astroloji ile yakından ilgilenen, kendisini bile şaşırtan bir durugörüye sahip bir kişiydi.

1745’te Casanova, İstanbul’dadır, elçilikten elçiliğe ve konaktan konağa geçiyor, Hariciye Nazırlarından İsmail Efendi ile, Ali Bey ile, Venedik Büyükelçisi Francesco Venier ve Humbaracı Ahmet Paşa olarak bilinen Monsieur de Bonneval ile dostluklar kuruyor, Bailes ailesinin yanında kalıyor, aşk ve cinsellik konusunda konuşmalara, sohbetlere dalıyor.

İstanbul’a neden geliyor Canasova, sadece merakından dolayı mı?

Fransız araştırmacısı Jean-Louis Bernard’a bakılırsa gizemci kişiliğini o yıllarda oluşturmakta olan Casanova ya da kendine yakıştırdığı adla Seingalt Markisi, Doğu’yu görmüş ve Doğu’da yaşamış bir “magus,” bir “sihirbaz” kimliğine sahip olduğunu kanıtlayabilmek için İstanbul’a kadar uzanmayı uygun görüyor.

Casanova’yı biraz “marjinal” gibi kabul etsek bile gerek Cagliostro, gerekse açık açık kıskandığı, Saint-Germain ile olan örgüt, ortam, çevre ve siyasal ilişkilerini göz önünde tuttuğumuzda İstanbul’a gelişinin yalnızca turistik nedenlere bağlı olmadığını rahatlıkla düşünebiliriz.

Kanımızca, önemli bir nokta daha: Batı’dan gelen bu gizem tutkunlarının İstanbul’da karıştıkları çevreler, Casanova örneğinde görüldüğü gibi, o dönemde var olan elçiliklerin, batıya açık paşa ve beylerin çevresidir. Kendi içine kapanmış bir başka “sosyete”dir bu, her deneye hazır ve Paris’ten, Londra’dan, Venedik ya da Roma’dan gelme gerçek veya sahte soylulara, macera severlere, gizemcilere daima açık. 18’nci yüzyıl İstanbul’unda yaşayan bu çevrenin örgütsel düzeni neydi, örgütsel ilişkiler hangi

düzeydeydi? Bu sorulara da bir cevap vermek gerekiyor. Ama hangi kaynaklara dayanarak, hangi yapılmamış araştırmalara?

Yüzyıllar boyunca İstanbul'dan geçenlerin en azından bir kısmını sıralamak bunların gerçek geliş nedenlerini araştırmak anlamına geliyor, bağlantılar kurarak veya kurmaya çalışarak. Ancak kaçını belirleyebiliriz ve belirlediğimizde, hangi ve kaç kaynağa dayanarak bilgi verip yorumlar yürütebiliriz?

Açıkça ifade etmek gerekiyorsa (ki kesinlikle gerekiyor) bu ve sonraki bölümde ele alınan kişiler, bunların bağlı oldukları bir kısım, bilinen ya da bilinmeyen, örgütler çok daha kapsamlı ve derinlemesine işleyen, yıllardır düşündüğümüz, imkânlarımızın ve ulaşabildiğimiz kaynakların dahilinde, şöyle ya da böyle gerçekleştirmeye çalıştığımız bir araştırmanın yalnızca bir çıkış noktası, bir ipucu mahiyetindedir. Bu öyle bilinmeli ve öyle bilinmesinde yarar vardır.

Örneğin; Rusya'da Çarlığın devrilmesine yol açan nedenlerden biri sayılan din adamı, eski keşiş, şifacı, ispiritizmacı, zevk ve sefahat düşkünü ünlü Grigori Rasputin de İstanbul'dan geçiyor Yunanistan'daki Athos (Aynaroz) Dağı'ndaki manastırları ziyarete çıktığında.

Rasputin'in Provoskoe (Sibirya) köyünden yola çıkıp yakın dostu Dimitri Pecherkin'le yaptığı yolculuğun başlıca safhaları bilinmektedir: Tobol Nehri, Güney Ural'daki Orak, Ukrayna, Odessa Limanı ve oradan gemi ile İstanbul, Çanakkale Boğazı ve Selanik.

Rasputin'in İstanbul'da duraklayıp duraklamadığı kesin olarak bilinmiyor ancak, dönüşünde, uzun yolu yürüyerek katettiği söyleniliyor.

Yüzyıllar öncesine dönerek bir başka İstanbul yolcusundan da söz edebiliriz, 13'ncü yüzyılda yaşamış olan Mayorka doğumlu din adamı, gizemci ve özellikle simyacı Raymondo Lulle. Özellikle simyacı derken de astrolojiye verdiği önemi de unutmamak gerekiyor, çünkü Lulle'nin kurduğu ve inandığı yöntemde yıldızların gücü her şeyle kaynaşıyordu, tamamlanıyordu nesneler, diller ve şifa veren ilaçlarla.

Arapçayı, Yunancayı, Acemce ve İbranice'yi okuyup yazabilen, Fransa Kralı Güzel Philipe'nin hazinesine altı milyon altın para hediye eden

İspanyol papazı ve vali oğlu Raymondo Lulle, Roma'yı, Tunus'u, Kıbrıs ve Malta'yı, Rodos'u ve Yunanistan'ı ziyaret ettiğinde 13'ncü yüzyılın Bizans'ını da ihmal etmiyor. Flamel'de olduğu gibi Lulle'nin de Felsefeciler Taşı'na ve Ölümsüzlük İksiri'ne sahip olduğu söyleniyor.

Çok daha yakın tarihlere, Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen yıllara dönüp, yaşam öyküsü film konusu bile olan (Hanussen, İstavan Szabo, 1988) çağdaş bir gizemci, gözbağcısı, ispiritizmacı ve örgüt adamını incelemeye çalışalım, İstanbul'da kalıp gösteriler düzenlediği zaman kesitini de hesaba katarak.

Bu ara bir noktaya da değinelim: Batı'dan gelen bir kısım gizemciler için "casus" "gizli ajan" sözcüklerini kullandığımız oldu. Doğaldır, diyeceğiz ve bu sözcükleri ilerde de kullanmak zorunda kalacağız, çünkü "profesyonel" diye nitelendirebileceğimiz gizemci yani "mesleği"ni yürüterek, mesleğinden edindiği bilgileri satarak, sergileyerek yaşamını sürdüren gizemci zorlandığında, iktidar, nüfus ve servet peşinde olduğunda, başkaca "karanlık" dünyalara da dalması hem olası, hem de olağandır.

Ya gizemciliğin, gizli diye kabul edilen ve öyle sunulan sanat, bilim ve bilginin bağışladığı ayrıcalıklı "ulvilik" ne oluyor diye sormaya kalkarsanız bu tür bir cevapla karşılaşırsınız: gizem bir "bilgi" ise, bu "bilgi"yi edinebilmek için bir inanç, uzun bir uğraşı ve çeşitli fedakârlıklar şart ise, bu bilgiyi herhangi bir şekilde "meta" haline getirdiğinizde, bilgiyi bir öğreti değil de, bir "ürün" ve tüketim nesnesi haline soktuğunuzda "ulvilik" ruhsal güç ve bedensel zihinsel ayrıcalık ortadan kalkar, kala kala elinizde basit (etkin de olsa yine basit) bir "teknik" kalır.

Bu bölümün Batı'dan gelen son gizemcisine geçelim ve daha önce yaptığımız gibi, eski bir çalışmamızdan bir alıntı aktarıp sonradan bunu ek bilgi ve ayrıntılarla genişletelim:

"1921 yılında İstanbul, Beyoğlu'nun Tepebaşı'ndaki Garden Bahçesi'nde Eric-Jan Hanussen adındaki bir ispiritizmacı ve gözbağcısı esrarengiz, şaşırtıcı oyunlarıyla seyircileri adeta büyülüyor; birkaç yıl sonra Hanussen'i Hitler'in yanında buluyoruz.

Berlin sosyetesinin gözdesi olmuştur, falcılık, ve büyücülükle uğraşmakta ve Hitler'e yeni yeni şeyler öğretmektedir. Yogayı, ayın insanı üzerindeki etkilerini ve üstün ırk kavramını da aşılayan bu Hanussen'dir. Fakat Hanussen'in büyük bir kusuru vardır, geleceği öngörebiliyor ve bir gece seçkin bir topluluğun önünde (Geobbels, Hess, Heydricih vb) bir yangından söz etmeye başlıyor. Bu, aynı gece için (Naziler tarafından) düzenlenen ünlü Reichstag (Alman Parlâmentosu) yangınıdır.

Hanussen ölüm fermanını imzalamıştır. 8 Nisan 1933 günü, Berlin'e yakın bir ormanda parçalanmış olarak Hanussen'in cesedi bulunuyor."

Gözbağcılık yapan, durugörü gücüne sahip birinin gelip İstanbul'un Perası'nda gösteri yapmasında ille de gizli bir anlam ya da bağlantı aramak mı lâzım?

Cevap vermeye yanaşmadan önce bu kişiyi biraz daha yakından tanımaya çalışalım...

İlginçtir ki, çağdaş gizemcilik tarihinin Batılı kaynaklarını incelediğimizde Hanussen'i bulabilmek adeta imkânsız gizemciden çok bir şarlatan, bir macerasever, bir parti adamı sayıldığından. Oysa ki, karıştığı ve karıştırdığı işler bir yana, Hanusen parapsişik güçlere sahip (gerektiğinde bunları abartan, şova dönüştüren) bir kişiydi.

Çok şeyle suçlandı Hitler'in bu medyumu, kara büyücü olmakla da suçlandı ve bir gerçektir ki kara büyüyü, cinsel büyüleri çokça kullanan biriydi.

Hanussen'in öyküsü açıklıkla bilinen bir öykü değildir; Birinci Dünya Savaşı'na katılıp yaralandığı, Prag'da falcılık yaptığı daha önce bir sirkte çalıştığı söyleniyor.

Hanussen'in İstanbul macerası bu oldukça karanlık yıllarının bir parçasıdır ve Pera'nın Garden Bahçesi'nin sahnesinde, daha sonra Berlin'in Scala Tiyatrosu'nda tekrarlayacağı, ipnotizma ve durugörü oyunlarını sergiliyor. Seyirciler arasında seçtiklerini veya gönüllü olanları uyutuyor, herhangi bir seyircinin verdiği bir tarihten yola çıkarak o tarihin o kişi için neler ifade ettiğini, o tarihte geçen bir olayı açıklıyor. "Meine Lebenslinie" (1931) adlı anı kitabında Atina ve Selanik'ten sonra İstanbul'a vardığında

tümden meteliksiz olduğunu, kentin Beyaz Ruslarla dolup taştığını,, güç bela bir iş bulabildiğini, İstiklal Caddesi’ndeki “Lehmann Tiyatrosu”nda konferanslar verdiğini, özetle, anlatıyor fakat “Garden” den ve oradaki, saptadığımız ve seyircilerinden birini bildiğimiz, gösterilerinden hiç söz etmiyor ve anılarının o bölümünü: “İstanbul’un canına, yemin ederim oraya hiç dönmem,” demekle noktalıyor.

Berlin’de düzenlediği gösterilerle Eric-Jan Hanussen kısa sürede şöhrete erişiyor, gecede 850 mark ücret alıyor ve sahnede yapmadıklarını “Gizemcilik Sarayı”nda gerçekleştiriyor, son derece lüks bir ortam içinde, Berlin’in “nezih” Kurfürstendamm Allee’deki özel otelinde.

Özel otelde özel astroloji dersleri veriliyor, bir hayli yüksek ücretler karşılığında ve Nasyonal-Sosyalist Partisi’nin ileri gelenlerine “gizemler” öğretiliyor. Asıl dikkati çeken, dedikoduları çoğaltan Eric Jan Hanussen’in personel kadrosundaki güzel kızlar ve hoş delikanlılar oluyor. Ve de bunların katıldığı cinsel büyü toplantıları.

Dedikodular, suçlamalar, rezaletler alıp gidiyor fakat Hanussen’e kara büyücü etiketi uygun görülüyorsa bile Hitler ve çetesi onu destekliyorlar.

Hanussen’in yayınladığı iki dergide, “Die Hanussen Zeitung” (Hanussen Gazetesi) ve “Die Andere Welt” (Öte dünya), her tür gizemle ilgili yazıların yanında Nazi partisinin propagandası yapılıyor, Hitler mitosu iyice şişiriliyor.

Adolf Hitler kara büyücü Hanusen’in en büyük desteğidir ve Hitler alacağı her karardan önce favori medyumuna başvurmadan edemiyor. Bu fazlasıyla sıkı, bağımlılığa dönüşen danışmanlık Hitler çetesini, başta Rudolph Hess, Heydrich ve Goebbels olmak üzere, rahatsız etmeye başlıyor. Dolayısıyla Hanussen’in geçmişi araştırılmaya, Hanussen’in aleyhien kabarık bir gizli dosya oluşturulmaya başlanıyor.

Dosyada biriken “gizli” bilgilerden kaçı gerçek, kaçı uydurma?

Dosyaya göre Hanussen birçok kez şantajla suçlanmıştır, hatta Hanussen Hanussen bile değildir, gerçek adı Harschel Steinschneider olan bir Yahudidir. Hanussen yaşam öyküsünü yazıp, kendini savunuyor; Hitler ise tarafsız kalmayı yeğliyor.

Ve 24 Şubat 1933'te "Gizem Sarayı"nda verdiği, tüm Berlin sosyetesi ile Nazi Partisinin üst düzey yöneticilerinin katıldığı görkemli gecede Hitler'in medyumu, kendinden geçerek, trans halinde Naziler'in hazırlamış oldukları sabotajı, Reichstad yangınını açıklıyor.

Karanlık bir adamdır Eric Jan Hanussen, karanlık güçlerle (ister gizemsel, ister siyasal) oynayan, bu güçleri pazarlayan. İstanbul'dan geçmiş olması, gözbağcılık gösterileri yapmış olması dosyasına ne getirir, ne götürür? İstanbul gizemlerinin kabarık dosyasına da nasıl bir katkıda bulunur?

Batı'dan gelenlerin her biri yüzyılları kapsayan upuzun yolda birer adımdırlar, ister bağlantılı görünsünler, ister bağlantısız. Bazen bağlantılar ilk baştan belli olmuyorlar, hatta kişiler ve olaylar, uğraşılar ve niyetler tümden bağlantısız, tesadüfi gibi görünebiliyorlar. Bazen ise çok küçük, önemsiz gibi görünen bir ayrıntı, ufacık bir nokta eklenince de bir çağrışım doğuyor, bir ihtimal beliriyor.

Sayfalar boyunca adlar, olaylar, bilgiler ve sorular dizmenin bir yararı da malzemeyi çoğaltmaktadır ve köşe bucaktan bazı varsayımlar kurmak, bazı yorumların temelini oluşturmaktır. Malzeme çoğaldığında bağlantılar, incelediğimizde yüze çıkmaya başlarlar önemsiz gibi görünen ayrıntılar, kopuk kopuk notlar şekillenirler ve karmaşık olanlardan bir tüm çıkmaya başlar.

Ayrıntılar her zaman son derece önemli olurlar, ilk başta bunlara uygun bir yer bulunmazsa bile, örneğin: Bir sonraki bölümde sözünü edeceğimiz "Golden Dawn" (Altın Şafak) örgütünün önde gelen isimlerinden gizem kuramcısı G.S.L. Mathers'in, ünlü Fransız felsefecisi Bergson'un kız kardeşi olan eşi ile birlikte Paris'te Osmanlı Demiryollarının hisselerini satmakla bir süre geçindiklerini bilmek bizim için ne önem taşıyabilir, nasıl bir ipucu teşkil edebilir, şayet bu gerçekten bir ipucu ise?

Soruları çoğaltmakta daima yarar vardır, her soru cevabını bulmazsa bile!

x-font-ttf

BEŞİNCİ BÖLÜM - ÖRGÜTLER VE BİREYLER

Tekrarlamak pahasına da olsa belirtmekte ve vurgulamakta yarar vardır, herhangi bir yanlış anlaşılmaya meydan vermemek için. Konumuza dahil edilen “örgütler” gizemsel ve gizemci örgütleridir, gizli ve gizemli diye adlandırılan öğretileri, bilgileri araştırmayı ve uygulamayı amaçlayan. Bundan dolayıdır ki, genelde her tür siyasal veya siyasal eğilimli örgütler ilgimizin dışında kalmaktadır. Bu tür bir hatırlatma gereksiz gibi görünse de yaşadığımız ve yaşamakta olduğumuz dönemde sadece “örgüt” sözcüğü kimi insanları tedirgin ettiğinden en başta böyle bir giriş yapmayı uygun gördük.

Bu bağlamın kapsamında, “gizli,” “gizli” sayılan veya öyle görünmeyi yeğleyen bir öğretinin, bir geleneğin peşinde olan bir örgütün, bir cemiyetin, bir insan topluluğunun gizliliğe önem vermesi, kapılarını herkese değil de örgütün veya cemiyetin konusu olan öğretiyi alabilecek nitelikte olanlara açması kadar doğal bir durum olamaz.

Ancak örgüt ya da cemiyetin konusu olan öğretinin ne kadar “gizli” olduğu, ne kadar “gizli” kaldığı ve dereceli bir öğreti uygulandığında, bu öğretinin hangi derecelerinin daha gizli, hangilerinin daha açık olacağı bir yöntem sorunudur.

Gizemin, gizli gibi sayılan ve öyle olduğuna inanılan bir bilginin arayışı ille de bir örgüt, bir cemiyet yoluyla mı yürütülmeli?

Baştan açıkça belirtelim ki, kanımızca böyle bir zorunluluk yoktur ve bilginin aranması, araştırılması, incelenip depolanması, arşivlenmesi ve de öğretiye açılması kesinlikle böyle bir zorunluluğa bağlanmamalıdır. Kaldı ki ve ister Batı'nın ister Doğu'nun gizemcilik tarihleri bunu belgeleyip kanıtlamaktalar bir insan topluluğunun (bunlar seçilmiş ve seçkin kişiler olsa bile) dahilinde, bu topluluğun aktif veya pasif katkısı ile yürütülen bir arayış, bir çalışma ve iletilen öğreti örgüt-cemiyetin başında olanın veya olanların kişisel hırslarına, eğilimlerine, varsa saplantı ve sapmalarına her an alet olabilir. Arayış ve öğreti bir çatışmaya, bir iktidar kavgasına rahatça kayabilir ve örgütün amacı olan gizlerin bütünlüğü (artı taşıdıkları ruhsal-tinsel değer) çizgisinden ayrılıp başka ve belki de aksi uçlara yönlenebilir.

Gizem araştırması gizli diye bilinen ve kabul edilen bir öğretinin, bir geleneğin, inanışlara dayalı bir kültürün kişiden kişiye geçmesi sadece usta-çırak ilişkisiyle mi olmalı?

Gizem araştırmacısı temelde, çalışmasını bireysel olarak sürdüren tutkun bir kişidir (en azından belirli bir noktaya varmak istediğinde), alışverişi sınırlıdır ve sınırlı olmasında yarar vardır.

Sorun bir "paylaşmamak" sorunu da değil, mesele doğru kişi, uygun kişi, açık kişi ile paylaşmaktır.

Guruplaşma, örgütleşme ise ayrı sorunlar ve uygulamalar doğurmaktadır, yalnızca bilginin, öğretinin dağılışı, verilişi açısından değil de guruplaşmanın işlevselliğinden dolayı.

Şöyle ki; birey her zaman aktiftir, gurup ise aktif olan ya da olmayan bir topluluktur, olumlu ile olumlu olmayanı bir araya getirmektedir. Bir yerden sora aktif olan yönetir, üretir, yaratır; pasif olanlar ise sadece ve sadece orantısı değişken olan bir katılışla tüketirler, doğru veya yanlış bir şekilde, doğru ya da yanlış kişisel yorumlarla.

Gizemin ve gizli olanın (bilgi olarak gizli olanın) araştırmasına yönelik, ister eski bir geleneğe sımsıkı ve tartışmasız bağlı kalan, ister var olan bir

geleneği değişime uğratan, örgüt genel hatları içinde bu tür bir kuruluştur, kimi olumluya kimiyse olumsuza yönelik .

12’nci yüzyılın Bizans’ında İmparator 2’nci Alexis Commenos’un himayesi altında “Doğu Kardeşleri” adını taşıyan bir gizli örgüt kuruluyor. Hiç kuşkusuz ki bu, Bizans kökenli ilk örgüt değildir ancak, çeşitli değişimlerden geçen ve inançsal temellere dayalı olan çok uzun ömürlü bir gizli örgüt örneği olarak gösterilebilir. Çünkü gide gide, “Gül-Haçlar”a ve Bilinmeyen Üstünler gibi örgütlerin temeline dayanmakta.

Ve ilginçtir ki, bu “Bilinmeyen Üstünler”in 18’nci yüzyıl Paris’teki şubesinde İstanbul’un Galata semtinde doğmuş olan bir Fransız ozanını buluyoruz: Fransız ihtilâlinde giyotinin kurbanlarından biri olacak olan Andre Chenier.

Buna da rastlantı diyelim ve İstanbul doğumlu bir gizli örgüt üyesinden İstanbul ziyaretçisi bir gizemci cemiyetinin kurucusuna, Madame Helena Petrovna Blavatsky’ye geçelim.

“Theosophical Society” (Tanrı bilgi Cemiyeti)nin kurucusu Blavatsky 1831’de, Alman asıllı bir babadan, Rusya’nın Ekaterinoslav kentinde dünyaya geliyor ve daha beş yaşındayken duyuötesi güçlerini, oyun arkadaşlarını hipnotizma ederek sergiliyor. 15 yaşına geldiğinde, durugörü yetenekleri sayesinde polisin ortaya çıkaramadığı bazı suçluları buluyor ve ailesinde sayısız olaylar yarattığından babasının isteği üzerine, daha 17 yaşındayken, Erivan’ın yaşlı vali muavini General Blavatsky ile evleniyor.

Üç ay süren bir evliliktir bu ve üç ay sonra gencecik gelin kocasının evinden kaçıyor ve kaçarken de yanına iki hizmetkâr alarak dokuz yıl boyunca dünyayı gezmeye koyuluyor...

Odessa’dan gemi ile İstanbul’a geliyor sonra da Mısır’a geçiyor, Kanada’dan ABD’ye geçiyor, Orta ve Güney Amerika’yı geziyor, oradan da Hindistan’ın, Java Adası’nın ve en son olarak Tibet’in yolunu tutuyor.

1856’da Rusya’ya, ailesinin yanına dönüyorsa da fazla kalmıyor yeniden yollara düşüyor. Ortadoğu’yu bir kez daha ziyaret ediyor, 1868’de Tibet’e dönüyor ve uzun süre orada kalıyor.

“Theosophical Society’nin inançsal temelini Madame Blavatsky, Tibetli rahiplerinin öğretilerinden oluşturuyor ve özellikle, Bilinmeyen Üstünler ve Tibet’teki Gizli Üstatlar kuramını ön planda tutuyor, hatta bunlardan biri olduğunu söylediği Koot Hoomi’nin öğrencisi diye kendini tanıtıyor.

Madame Blavatsky cemiyetini 1875’te New York’ta, Albay H.S. Olcott’un ve William Q.Judge’un desteği ile kuruyor. Amacı ise her tür cins, ırk, din, dil ayrımından arınmış dünyasal bir kardeşlik örgütünü kurmak ve böyle bir kuruluşun sayesinde karşılaştırmalı din, felsefe ve bilim çalışmalarını yapmak, insanın içindeki bugün parapsikolojinin incelediği duyumötesi güçleri ve doğanın bilinmeyen yasalarını araştırmaktı.

1877’de Helena Petrovna Blavatsky nerdeyse ansiklopedik bir nitelik taşıyan ve öğretisini açıklayan, “Çıplak İsis” (İsis Unveiled) adlı başyapıtını ve gizemcilik klasiğini yayınlıyor.

İki yıl sonra Blavatsky ve Albay H.S. Olcott, Hindistan’a yerleşip Madras kentinde cemiyetlerinin daimi merkezini kuruyorlar.

Gitgide artan taraftarlarına ve 1300 sayfalık temel kitabının gördüğü geniş ilgiye rağmen Madame Blavatsky ağır suçlamalara hedef oluyor. “İngiliz Psişik Araştırmalar Cemiyeti” (British Society for Psychical Research)in görevlilerinden Hodgson’u, Hindistan’a bir araştırma-soruşturma için gönderiyor ve tümden olumsuz raporunda Blavatsky’nin sergilediği birçok psişik olaylarının düzmece olduğunu belirtiyor.

1885’te Hindistan’ı terk eden Helena Petrovna bir süre Almanya’da kalıyor, oradan Londra’ya yerleşip cemiyetinin Avrupa Merkezini kuruyor ve 1891’de ölüyor.

“Helena Petrovna tam mânâsı ile bir Rus idi,” diye yazıyor Marianne Monestier. “Bir an şelale gibi akıcı, şevk dolu heyecanlı olur, sonra birdenbire durgunlaşır, bitap düşer ve bir hayal âleminin içine dalardı. Sekiz lisan konuşuyordu. Müzik sahasında bir virtüöz sayılırdı.

Dış tezahürlerini yakalamaya muvaffak olduğu okült (gizemli) bir dünya ile daimi temas halinde yaşıyordu.”

Helena Petrovna Blavatsky gibi bir gezgincinin Türkiye'den geçmesi, hatta kalması kadar olağan bir durum düşünülemez. Kaldı ki, Türkiye'de, İstanbul'da bulunduğu dönem genç gizemci kadının arayış ve oluşum yıllarıdır. Her gittiği yerde yaptığı gibi Madame Blavatsky Türkiye'de ve bulunduğu İstanbul'da muhakkak ki, bir şeyler incelemiş ve aramıştır. Ancak öğretisinii henüz şekillendirmediği bu yıllarda neyin peşinde olabilirdi?

Bir tanımlamaya geçelim: Theosophie ya da Tanrıbilgisi, Tanrıbilgeliği veya Tanrısal Bilgelik neyi öğretiyor, nedir inandığı ve savunduğu?

Blavatsky'nin kurduğu cemiyetin inanışlarına göre tüm yüce üstatlar, hazretler ve peygamberler (Fitagoras, Hermes, İsa ve Hazreti Muhammed), görevleri dünyayı aydınlatmak olan, tanrısal bir insanlığı oluşturuyorlar.

Theosophlar'ın tanrısı "logos"tur, "söz"dür ve inanışları "yedi" plana, "yedi" düzeye bağlıdır.Bu yedi "plan" düzey (dilerseniz yedi kat gök) yedi diğer düzeye ayrılırlar ve her biri de kendi devresel sürelerine sahip olan, başkaca güneş sistemlerine ayrılır.

Özetle, Theosophie, Antik Mısır, Çin, Hint ve Orta Asya'dan kaynaklanan inanışlarının çizgisini izleyen, deneysel olmayan, "meditasyon"a (derin düşünceye) değil de "ilham"a dayanan, ussal sessizlikten, "düşüncesizlik" ten yararlanan bir felsefedir.

Blavatsky'nin öğretisinde Bilinmeyen Üstünler'in önemi büyüktür. Fakat kim bu Bilinmeyen Üstünler ya da Gizli Yöneticiler?

Bir önceki bölümde karşılaştığımız Osmanlı Demiryollarının hisse satıcısı ve "Golden Dawn" (Altın Şafak) örgütünün kurucusu Samuel Mathers'ın 1896'dan kalma bir bildirisine bakılırsa:

"Sözünü ettiğim, ikinci dereceli bilgeliği edinip size ilettiğim bu Gizli Yöneticiler hakkında hiçbir şey söyleyemem. Dünyasal adlarını bile bilmiyorum ve onları, fiziksel bedenleri ile çok ender gördüm... Daha önceden saptanılan yer ve zamanlarda benimle fiziksel olarak karşılaştılar. Kanımca bunlar yeryüzünde yaşayan fakat korkunç ve insanüstü güçlere sahip olan insanlardır. Onlarla ilişkim bir ölümlü için ne denli ilerlemiş olursa olsun varoluşlarına katlanmasının ne kadar zor olduğunu bana

öğretti. Onlarla karşılaştığım ender olaylarda üzerimde yaptıkları etkinin, manyetik gücün kaybını izleyen, fiziksel bir depresyon olduğunu söylemek istiyorum. Öylesine korkunç bir güçle karşı karşıya bulunuyordum ki, bunu şiddetli bir fırtınadan, şimşeğe yakın olan birinin duyduğu etkiye benzetebilirim, soluk alma güçlüğü dahil olmak üzere... Sözünü ettiğim sinirsel halsizliktan başka soğuk bir ter dökme ile burun, ağız ve bazen kulaklardan boşanan kan belirtileri de oluyordu.”

Mathers, Madame Helena Petrovna Blavatsky’nin yapıtlarından biri olan “Gizli Öğreti” (The Secret Doctrin)in etkisi altındadır ve kendisi de sonsuz gizleri koruyan “En Üstün Öğrencileri’nin Yüce Beyaz Locası”nı oluşturan görünmeyenlere inanıyor, onlarla karşılaştığını söylüyor.

Konumuzu, olayları, kişileri ve inanışları toparlamak amacı ile biraz gerilere gidelim.

İşin başında, saptayabildiğimiz kadarıyla, Bizans’ta kurulan ve Bilinmeyen Üstünler’e inanan bir örgüt vardır. Yüzyılların geçmesiyle bu örgüt (Doğu Kardeşleri) benzer çizgide olan başka örgütleri etkiliyor, tâ ki Bilinmeyen Üstünler inanışını en çok destekleyen bir çağdaş (19’ncu yüzyıl) örgüt kurucusu (Helena Petrovna Blavatsky), daha çalışmalarının başındayken, İstanbul’a uğruyor ve İstanbul’da belirli olmayan bir süre kalıyor. Üstelik, bazı kaynaklara göre, Blavatsky, İstanbul’a bir kez gelmekle yetinmiyor. Ölümünden sonra “Theosophical Society”nin başına gelecek olan Annie Besant ile birlikte, öğretisinin en yaygın olduğu bir dönemde, kentimize tekrar dönüyor (1885 veya 1886)

Acaba bu Bilinmeyen Üstünler İnanışı, Tibet’ten kaynaklanırsa, Doğu ve Batı gizemciliğinin başkaca inanışlarında paralelini buluyor mu?

İslamda “rical-ül gayp” diye bilinen “gizli adamlar”ın dünyayı yönettiklerine inanılıyor, örneğin ve Muhiddin Arabi’nin “Fütuhat”ında anlattığı gibi bunlar her gün, sabah namazından sonra, görevlendirildikleri yere gidip herkese yardımcı olurlar, her gün yer değiştirirler (Bursa’da Flamel’i tanımış olan felsefecinin her yirmi yılda bir yaptığı gibi!)

Bu “gizli adamlar”ın ünlü önerilerinden biri de şudur:

Haftanın ikinci günü doğuya gitme, birinci ve Cuma günü batıya gitme, Çarşamba, Cumartesi günü kuzeye gitme, Perşembe günü güneye gitme.

İstanbul ziyaretçisi Helena Petrovna Blavatsky’nin öğretisine kaynaklık eden Bilinmeyen Üstünler ya da Gizli Yöneticiler bizleri gizemciliğin bir kalesine götürüyor, zorunlu olarak; Agarta’ya.

Haluk Egemen Sarıkaya’nın bir yorumuna göre gelmiş geçmiş bazı Batılı gizemcilerinin (Saint-Germain gibi, Rolanld Villeneuve gibi) İstanbul ziyaretleri Agarta toplantılarına bağlıdır.

Yorumun ve uzantılarının tartışmasına girmeden önce Agarta konusuna değinmemizde yarar vardır.

Dünyanın Bilinmeyen Sahiplerini, Bilinmeyen Üstünleri içeren, mitoslara karışan (hatta kendi başına bir mitos oluşturan) yeraltı kenti Agarta’nın gizleri Batı’da ilk kez, 18’nci yüzyılda Fransız üst düzey devlet görevlisi Alveydre Markisi Alexandre Saint-Yves tarafından “Hindistan’ın Görevi” (Mission de l’İnde) adlı kitabında açıklanıyor.

Alveydre kendine ait olmayan gizleri açıkladığı için, pişmanlık duyduğundan bir nüshası hariç kitabın tüm baskısını imha ediyor. Bu tek nüsha ise başka bir ünlü Fransız gizemcisi olan Dr. Gerard Encause (Papus)un eline geçiyor ve 1910’da kitabın bir ikinci basımı çıkıyor.

Fantastik-Gerçekçilik akımının (Louis Pauwels ile birlikte) kurucularından Jacques Bergier, Saint-Yves d’Alveydre’in imha ettiği başka bir kitabın öyküsünü şöyle anlatıyor:

1885 yılında Alveydre ölümle tehdit edildiğinden, son yazmış olduğu “Hindistan’ın Avrupa’daki görevi ve Avrupa’nın Asya’daki görevi. Mahatmalar’ın sorunu ve çözümü” (Mission de l’nde en Europe et Mission de l’Europe en Asie. La question des Mahatmas et sa solution) adlı çalışmasını imha etmek zorunda kalıyor. Yine tek bir nüsha kalıyor ve 1909’da yayıncı Dorbon bundan az sayılı bir basım çıkarıyor. 1940’ta Fransa’yı işgal eden Alman kuvvetleri ise, araya taraya, bu basımın kalan nüshalarını da yok ediyorlar!

Alveydre’nin anlattığı Agarta nedir? Tibet ile Moğolistan’ın hudutlarında bulunan gizli bir yeraltı dünyası mı, yoksa bir gizli örgüt?

Her iki yorumu destekleyenler olduğu gibi her iki yorumda da bir “gerçek” payı bulmak olasıdır.

Agarta (veya Agarti) konusunu, Saint-Yves d’Alveydre’den sonra, eski Fransız Başkonsoloslarından Jacoliot (Hindistan’da Kutsal Kitap/La Bible dans l’nde), Helena Petrovna Blavatsky (Gizli Öğreti/The Secret Doctrine; Çıplak İsis/İsis Unveiled) ve İslam dinini seçtikten sonra Abdülvahid Yahya adı ile tanınan Fransız yazar ve düşünürü Rene Guenon (Dünyanın Kralı/Le Roi du Monde) ele alıyorlar.

Guenon’a göre, binlerce yıl önce yer alan bir felâket Gobi Çölü’ndeki uygarlığı silip süpürüyor. Buradaki Ruhsal Efendiler ya da “Dış Akılların Oğulları” dıştan gelen bir bilginin izleyicileri Himalaya’nın altında bulunan mağaralara ve gizli dehlizlere sığınırlar. Zamanla bunlar ikiye ayrılırlar, bir kısmı Agarta’ya yerleşir diğer kısmı ise Shamballah’a. Agarta ya da Agarti, “sağ el yolunu” izleyenlerin, dünya işlerine karışmayıp derin düşünce (tefekkür) içinde yaşayanların, Shamballah ise “sol el yolu”nun taraftarlarının şiddet yanlısı merkezleri oluyorlar.

Agarta ile ilgili en şaşırtıcı bilgiler, Kızıl Ordudan kaçarak Moğolistan’ı aşıp Çin’e sığınan Polonyalı Ferdinand Ossendowsky’nin 1924’te yayımlanan “Hayvanlar, İnsanlar ve Tanrılar” (Betes, Hommes et Dieux) adlı kitabında yer alıyor.

Ossendowsky’ye anlatılanlara göre bundan altı bin yıl önce ermişin biri, kabilesiyle birlikte bir mağaraya sığınır ve antik bilgi ve bilimi korumak amacıyla Agarta’yı kurar. O günden beri Agarta’yı doğanın tüm güçlerini bilen, tüm insanların ruhunu okuyabilen ve yazgı kitabına sahip olan dünyanın kralı yönetiyor ve sekiz yüz milyon kişiye emrediyor.

Agarta’dan İstanbul’a ve Haluk Egemen Sarıkaya’nın yorum ve inanışına geçelim.

Saint-Germain’in “İstanbul’da beni bekliyorlar,” sözünden yola çıkan Sarıkaya’ya göre “St. Germain Kontunun sözleri, İstanbul’da Agarta’dan gelen daha başka kişilerle buluşacağını ima etmektedir. Doğu ile Batı arasında bir köprü oluşturan İstanbul belki de Agarta’nın temsilcilerince

yoğun bir şekilde ziyaret edile gelmekte olup, onların mutat buluşma yeri haline gelmiştir."

Yorum durumu (veya sorunu) oldukça geniş ve özgür şekilde ele aldığı gibi bağlantılar konusunda, kanımızca oldukça aceleci de davranmaktadır.

Doğu ile Batı arasında her tür ilişkiyi içeren, sürekli olarak her çeşit kültür alışverişi için bir merkez oluşturan İstanbul'un ister Agarta temsilcilerinin, ister Agarta ile hiçbir bağlantısı olmayanların - oysa "gizemci" etiketini taşıyan, taşıyabilenlerin - bir uğrağı olmasını belki de hiç kimse bizim kadar savunmaz. Yine bu çalışmamızın amaçlarından biri olan, mantıksal yönteme bağlayamaz ve çeşitli örnek ve ihtimallerle bağlamaya da çalışmaz.

Ancak yorum yaparken ve varsayımlar kurarken çok belirgin ve bir o kadar titiz bir mantık silsilesi içinde hareket etmemiz gerekiyor çünkü, hayal gücümüze sarılıp zorlamalı bağlantılara kaydığımızda, varabileceğimiz sonuçların sağlığı her zaman tartışılacağı gibi kuşkulara da açık kalacaklardır.

Sarıkaya'nın iddiasını izlediğimizde; Saint-Germain, bir rivayete göre, Himalayalar'a çekiliyor; Helena Petrovna Blavatsky, Himalayalar'a kadar uzanıyor; Hanussen'in temel öğretisi oralardan türemedir v.b.

Agarta toplantılar ve İstanbul ile ilgili bir kaynak (ki Sarıkaya da bunu kullanıyor) Fransız fantastik - gerçekçi araştırmacısı Robert Charroux'un bir kitabı ve kitabın önsözündeki bazı bilgilerdir.

Charroux'un "Gizemli Bilinmeyenin Kitabı" (Le Livre du Mysterieux İnconnu, 1969) nın önsözünü yazan Andre Bouguenec, Charroux'ya çalışmasında yardımcı olanları sıralarken (Mısırlı rahip Anubis Schenouda, Ufolog Guy Tarade ile Andre Millou'nun o dönemde yönettikleri "Uygarlığın Bilinmeyen Unsurları İnceleme ve Araştırma Merkezi/Centre d'Etude et de Recherches d'Elements İnconnus de la Civilisation" şöyle demektedir:

"Villeneuve Üstadı, 24 Aralık 1966'da İstanbul'da Bilinmeyen Üstlerle (Bilinmeyen Üstünlerle) buluştu. Kendisi bu görüşmeyi sınırlı bir yayında anlatmıştır. Ya da daha doğrusu, açıklaması için Bilinmeyen Üstlerce

kendisine izin verilenleri yayınlamıştır. Kitabın adı, Düşünülemezle Karşılaşma’dır. Bu kitap, yüzyıllarca insanların bahsettiği bu Görünmeyenlerin şarlatanlarla hayalperestlerin icadı olmadığını kesinlikle ispat ettiği için çok önemli bir çalışmadır.

Villeneuve Üstadı’nın anlattığına göre, kendisi Saint Yves d’Alveydre gibi, belirli açıklamalar yapmaya izinlidir.”

İyi de bu Villeneuve Üstadı kim?

Sarıkaya bunu açıklayamıyorsa da Villeneuve Üstadı Fransız Gül-Haç örgütünün Yüce Üstadı Raymond Bernard’dan başkası değildir. Yani sözü edilen Agarta toplantısı İstanbul’da üst düzey Gül-Haç Üstatları arasında yapılan bir toplantıdır. Bunda da şaşılacak bir durum yoktur çünkü, hatırlatalım, Saint-Germain, Cagliostro, Casanova gibileri de üst düzey Gül-Haçlı’lardı.

Bir an duralım: daha önce belirtmiş olduğumuz gibi kimi gizemciler bireysel araştırmalar sürdürüyor, kimi de bireylerini ve özgün, kişisel çizgilerini bozmadan, örgüt üyesi oluyorlar.

İlginçtir ki, bu ve bir önceki bölümde sıraladığımız, ilerde sıralayacağımız kişilerin, İstanbul ziyaretçilerinin bir kısmı , birey olarak değerleri ve bilgileri ne olursa olsun, belirli örgütlere bağlı kimselerdir. Bu durumda ortaya doğal olarak, bir birey-örgüt bağlantısı sorunu çıkıyor. Ve de bundan kaynaklanan bir başka temel soru:

- Bazı gizemcilerin, gizem araştırmacıların İstanbul’a Türkiye’ye geliş nedeni bağımsız ve bireysel bir arayışa mı yoksa örgütlerle ilgili temaslara mı bağlıdır?

Sorular çok fakat cevap yetiştirmekte zorlanmamız kaçınılmazdır çünkü, örneğin, geçmiş yüzyıllarda ve özellikle 18’nci ve 19’ncu yüzyıllardında Türkiye’de, İstanbul’da faaliyette bulunan, bulunması muhtemel olan, gizemci örgütler konusunda (bildiğimiz ve ulaşabildiğimiz kadarıyla) herhangi bir araştırma yapılmış değildir (Masonlar hakkında yapılan ve tarihsel açıdan yetersiz gördüğümüz çalışmaların haricinde) ve itiraf edelim ki, bu konudaki katkımız sadece bir deney anlamındadır.

Kaldı ki, bu tür bir araştırmayı yapabilmek için yerli kaynaklar hiçbir zaman yeterli olmadığı gibi yabancı, Batılı olanlara ulaşabilmek her daim kolay değildir. Üstelik biz “gizemler” peşinde olan “gizli” örgütler ve bunlara üye olan - veya olmayan - “gizemli” kişilerle uğraşmaktayız!

Madame Helena Petrovna Blavatsky’den yola çıkıp Agarta’ya kadar vardık ve bu ara, bazı bağlantılar kurduk, kurar gibi olduk. Devam edelim...

Blavatsky gibi Rusya’dan gelen, İzmir ve İstanbul’da bulunmuş olan, hatta İstanbul’da daha sonra Paris’te biçimlendireceği, bir cemiyetin ilk deneyimini yapan Monsieur Gurdjieff’tedir sıra.

Georges İvanovich Gurjieff 1877’de Ermenistan’ın Andropol kentinde dünyaya geliyor, bir zamanlar varlıklı olan bir aileden. Doğduğunda Yunan asıllı babası marangozlukla idare etmekte ve oğlunu mitoslar ve destanlar, tragedyalar ve epik öyküler anlata anlata eğitmektedir. Georges’ın ilerde “üstün” (?) bir yaşama hazır olabilmesi için baba Gurdjieff oğlunu son derece sert yöntemlerle yetiştirmekte, her ihtimale hazırlamaktadır. Örneğin, yatağına sıçan saklar, yemeğine kurt koyar, yılan yedirtir ve sabahları üzerine bir kova soğuk su boşaltarak uyandırır.

Bu tür bir öğreti çocuk Georges İvanovich Gurdjieff’i iyice etkiler ve sonraki yıllarda, başkaları gibi olmamak tutkusu başlıca amaçlarından biri haline gelir. Bu başlıca amaç tek amaç değildir Çünkü genç Gurdjieff kendini değişik bir uğraşıya da bağlar ki bu, kendi ifadesi ile, “olağandışı türden herhangi doğa olayının nedenlerini araştırmaktır.”

Ermenistan’ı dolaşa dolaşa rahipler, dervişler, pirler, gizemciler ve büyücülerle görüşür. Eline Mısır’ın eski bir haritası geçtiğinde, Mısır’ı ziyaret etmeye, gizemlerle dolu arkeolojik kalıntıları, ehramları ve mezarları gezmeye karar verir.

Bu yolculuğunda uğradığı İzmir’de Gurdjieff bir tavernada kavga çıkardığı için tutuklanır, özgürlüğüne kavuşunca da Süveyş’e giden bir İngiliz gemisine biner.

Mısır yolculuğu bir hayal kırıklığı ile sonuçlanır fakat Gurdjieff artık, meraklısı olduğu gizemli konularla bir arada, gezginciliği de seçmiştir.

İstanbul’u ilk kez 1900’lerin başlarında ziyaret eder ve geçinebilmek için turist rehberliğine soyunur. Buhara’ya geçtiğinde sarıya boyadığı serçe kuşları kanarya diye satar, Roma’da ayakkabı boyacılığı yapar, işini kolaylaştıran otomatik bir koltuk icat eder.

Batı’dan yeniden Doğu’ya geçer, Pamir Dağları’nda dışrek (ezoterik) bir tarikata girer, şeyh tarafından kabul edilir, eğitimden geçer. Derken Tibet yolunu tutar ve bazı rivayetlere göre Agarta’ya ya da Shamballah’a kadar varır, Dünya Kralı’nın mahiyetine bile girer.

Gurdjieff’in Tibet’teki faaliyetleri ile ilgili ilginç bir mektup vardır, New York’un Beşinci Cadde Karakolunun Komiseri Ahmet Abdullah (!) tarafından İngiliz yazarı Ron Landau’ya yazılmış.

Mektubu imza eden bu Komiser Ahmet Abdullah, Gurdijieff’i otuz yıl önce Tibet’te tanıdığını, genç Dalai Lama’nın öğretmenliğini yaptığını ve aynı zamanda Rus gizli servisinin başlıca ajanı olduğunu açıklar.

Mektuba göre Gurdjieff, Baykal Tatarları’ndan Dalai Lama’nın hesabına vergileri tahsil ettiğinden Lasa kentinde büyük itibar görüyormuş. Ruslar onu Hambro Akvan Dorzhieff diye tanır, İngiliz İstihbaratı (Intelligence Service) ise onu Lama Dorzhieff olarak tanırmış.

Tibet istilaya uğradığında Gurdjieff, Dalai Lama ile birlikte, ilkin Moğolistan’a sığınır sonradan da ortadan yok olur.

1913’te Gurdjieff yeniden Rusya’da görünür, çardan yanadır (ancak Stalin ile arkadaştır), ihtilâl koptuğunda da karşıt devrimcidir, Kafkasya eylemlerine katılır.

Gurdjieff’in ikinci İstanbul seferi ise 1922’de gerçekleşir.

Gurdjieff’in eski öğrencilerinden biri olan Fransız yazarı Louis Pauwels,”üstat”a ayırdığı 703 sayfalık kitabında, Monsieur Gurdjieff’in Tiflis’te küçük bir dükkânda kurduğu “İnsanın uyumlu gelişim enstitüsü”nü İstanbul, Berlin ve Londra’da da “denendiğini” yazmakla yetiniyorsa da Gurdjieff’in kendisi, başyapıtlarından biri sayılan, “Dikkate Değer İnsanlarla Karşılaşmalar” (Meetings With Remerkable Men) adlı kitabında İstanbul’daki bu ikinci gelişine ait bazı ipuçları vermektedir.

20’li yılların başında Türkiye’ye sığınan çoğu Beyaz Ruslar gibi Gurdjieff de Beyoğlu’na, Pera’ya yerleşir ve özellikle derviş tekkelerini ziyaret eder, Galata Köprüsü’nde gezinir, köprüden dalan çocukları izler, bir Rum’dan dalış dersleri alır. İlkin Haliç’e dalar sonraysa, atılan paraların peşinde Galata Köprüsü’nden.

Bir hayli zor günler geçirdiği anlaşılan Georges İvanovich Gurdjieff günün birinde, tespihini denizden çıkardığı Üsküdar’lı bir Paşa (N...Paşa) ve oğlu Ekim Bey ile tanışır, Paşanın konağında konuk olur.

Kitabında uzun uzun anlattığı bu “olağanüstü” Ekim Bey ile birlikte Gurdjieff, İran’da Derviş Sarıoğlu’nu ziyaret eder, öğretilerinden yararlanır.

Üsküdar’lı Paşanın oğlu Ekim Bey ise, zamanla, durugörü ve ispiritizma yetenekleri sayesinde büyük bir ün kazanır ve yüce bir sihirbaz diye sayılır.

Gurdjieff’in İstanbul’daki yıllarına, “Milliyet Gazetesi”nde yayımlanan “Vatikan-Fener ve bir gizli örgüt” başlıklı dizisinde, Aytunç Altındal da söz eder ve konuya, ilerde üzerinde duracağımız, Kont Sebottendorf ile giren araştırmacı Altındal sözünü bu şeklide sürdürür.

“1872’de (1877) Kars yakınlarında (Antropol) dünyaya gelen Gurdjieff, Stalin’i evinde saklamış ancak Bolşevikler iktidara geçinse ailesi (?) ve müritleriyle birlikte Rusya’dan ayrılıp İstanbul’a göç etmişti. Taksim, Sıraselviler ve Beyoğlu’na yerleşen Gurdjieff ve taraftarları, ilk örgütlenmelerini İstanbul’da yapmışlardı. Gençliğinde İslami ezoterik (dışrek) tarikatlardan Melamilik’le tanışan Gurdjieff, İslam tasavvufunu ve ‘gizli ilimlerini’ çok iyi öğrenmişti. Daha sonra Tibet’te ve Hindistan’da da yaşamış, Rus Ortodoks Kilisesinin görüşleriyle, İslamı, Hinduizm’i ve Zen-Budizm’i birleştirerek syncretist (Telifiyyeci - kaynaşamayanların birleştiği) bir öğreti yaratmıştı.

1918 (1922)’de İstanbul’a göç eden Gurdjieff’ten, öğrenimlerini Paris’te yapmış zengin Osmanlı ailelerinin çocukları başta olmak üzere birçok siyasetçi ve adı ‘alim’e çıkmış şahıs etkilenmişlerdi...”

Altındal’ın herhangi bir kaynak göstermediğinden, Gurjieff’in İstanbul’da kaldığı yerlerle ilk taraftarlarının kimliği hakkındaki bilgileri nereden elde ettiği meçhuldür. Aynı şeklide Altındal, Gurdjieff’in İstanbul’a

ailesi ve müritleriyle birlikte göç ettiğini söylemektedir oysa ki "Dikkate değer insanlarla karşılaşmalar"a baktığımızda böyle bir durumu kanıtlayacak bilgiler yoktur. Gurdjieff'in ve ihtilâlden kaçan başkaca Rusların İstanbul'dan geçmesi, İstanbul'a sığınması kadar doğal bir durum düşünülemeyeceği gibi her gittiği yerde kendine bir faaliyet alanı arayan ve bulan Gurdjieff'in de İstanbul'da (bir rivayete göre Galata'da) bir örgüt kurması da normal, olağan karşılanmalıdır. Ancak İstanbul bir duraktır ve Rus gizemcisi asıl ününü ve sayılı taraftarlarını Paris'e yerleşince bulacak, daha sonra da Amerika'ya kadar uzanacaktır.

Fransız yazarı François Mauriac'ın yorumu ile, Gurdjieff Doğu'dan Batı'ya "ben"liği, "ego"yu yok eden, insanı gerçek kendiliğine kavuşturan ve ona dünyayı kazandıran bir yöntem getirmişti. Hem öylesine bir yöntem ki, Paris'e yerleştiğinde ve Fontaineblau yakınındaki Avon malikânesinde öğreti merkezini açtığında, kısa süre içinde Gurdjieff dönemin bir dizi Avrupalı ve Amerikalı aydınını, yazarını, sanatçısını (Avon'da ölen Katherine Mansfield, öncü mimar Frank Lloyd Wright, Aldous Huxley, Jean Paulhan, Rene Daumal, Louis Pauwels ve Gurdjieff'in öğretisini yayacak olan Ouspensky) etrafına toplayıp kendine bağlayabilmişti.

Çeşitli kaynaklardan, inançlardan oluşturduğu öğretisinde neler açıklıyordu Gurdjieff?

Özetle; insan bir makinedir, bir makineleşme, makineleştirme toplamıdır. Yaptığı her şey, düşünceleri, alışkanlıkları, duyguları dış etkenlerin ürünüdür. Bundan dolayıdır ki, tüm yaşantımız bir çeşit "uyanık uykuda" geçiyor, bir düşteymiş gibi yaşıyoruz ve düşlerde olduğu gibi, etrafımızdaki dünyanın nasıl olması gerektiğini bizler kararlaştıramıyoruz. Sürekli olarak her şey, bir vampir gibi, bizi boşaltmaktadır, hayran olduğumuz bir manzara, zevk aldığımız bir kadın, sigaramızın dumanı, mutluluklarımız ve acılarımız. Tüm bunların arkasında gerçek bir "varlık" yoktur. Biz, aslında. var olmuyoruz, bir birer makine, birer kabuğuz.

Bu "dünyasal yaratık" kimliğimizden kurtulup üstün bir kendilik, bir varlık olabilmemiz için uyanmalıyız. "yaratık" dediğimiz kendiliğimizin geçici kısmıdır, dış dünyaya ve içinde yaşadığımız ortama uygun olarak

şekillenmiştir; “Yaratık” bir maskedir, bir yalandır, “Varlık” ise bizim gerçek benliğimizdir, kendi derin boyutumuz, maskenin arkasındaki yüzdür, “gizli yüz”dür.

Blavatsky gibi Gurdjieff de Tibet’ten, Himalayalar ve oradaki manastırlardan gelmedir. O da, Saint-Germain, Cagliostro ve Casanova gibi bir gizli ajandır, bir casusdur, en azından bir süre için ve belirli belki de zorunlu şartlarda. Ve o da bir öğretinin adamıdır, gizemlerin adamıdır, her gizem adamı, gizem araştırmacısı gibi Doğu’yu ve Batı’yı bir araya getiren, öğretileri, inanç ve inanışları inceleyen ve İstanbul’dan geçmesi “şart” gibi görünen.

Aytunç Altındal yukarda sözünü ettiğimiz yazı dizisinde, İstanbul’da Gurdjieff’ten çok etkilenenlerin arasında Sebottendorf’u da sayıyor (başka biri ise Rıza Nur’dur)

Bir başka İstanbul konuğu olan, gizem ve gizemli işlerle uğraşan, İslam tarikatları ile ilişkiler kurup tasavvufla ilgilenen bu Baron Sebottendorf kimdir ve İstanbul’da neler yapıyordu?

İlkin Altındal’ın verdiği bilgileri gözden geçirelim:

Saksonyalı Baron Rudolp von Sebottendorf olarak bilinen kişi bir gizli örgüt adamıdır, Alman İşçi Partisinin, perde arkasında, yönettiği Thule örgütünün ileri gelenlerinden biridir. İngiliz “Intelligence Service”e göre hiç soylu değildir, yoksul blir aileden gelmedir, eski bir elektrik teknisyenidir. Dünyayı dolaşan biridir. New York’a, Napoli’ye, Avustralya’ya, Mısır’a gider ve Türkiye’ye de gelir.

1910’a kadar İstanbul’da kalır Baron Sebottendorf, tasavvufla yakından ilgilenir, Türkçesi vardır, sevilen ve sayılan bir kişidir. 1916’da Almanya’ya döndüğünde “Yeni Almancılık” hareketine katılır, Thule örgütü adına yayınlanan “Volkischer Beobachter” (Halkın Gözlemcisi) gazetesinde Hitler’i, ileriki yıllarda destekleyen yazılar yazıyor.

Hitler’i destekliyor Sebottendorf oysa Hitler gibi düşünmüyor ve 1934’de Gestapo tarafından tutuklanıyor, bir süre sonra serbest bırakılıyor ve İstanbul yolunu yeniden tutuyor. Devamını Altındal’dan öğrenelim:

“Sebottendorf, İstanbul’da Asmalımescit’te, Tünel’de ‘Illuminati’ (aydınlatılmış) adının Türkçeleştirilmiş şekli olan Nuru Ziya Sokağı’nda, Kurtuluş’ta ve Pangaltı’da yaşadı. Zengin Levanten aileleriyle ve İstanbul’daki İsviçreli, Avusturyalı ve Alman aileleriyle beraber oldu. İşte ilk kez bu dönemde İstanbul’daki Alman Müslümanı Sebottendorf, kendisinin eski bir istihbarat subayı olduğunu ve halen de Nazi İstihbaratında görevli olduğunu bazı yakınlarına açıkladı.

İstanbul’da Müslüman çevrelerde “gizli Müslüman” diye bilinen Sebottendorf, 2’nci Dünya Savaşının sonunda Almanya’nın kayıtsız şartsız teslim oluşundan birkaç gün sonra Suriye Pasajı’na yakın bir evde önce gizli belgelerini yaktı sonra da beylik tabancasını şakağına dayayıp tettiğine dokundu.”

Gizem ve gizemci derken siyasal eğilimli eylemlere bulaşmış ise de Altındal’ın açıkladıkları son derece ilginçtir. Gönül isterdi ki, bu bilgilerini daha açık tutup, daha bir kesinlikle belirtip kaynaklarını da eklemiş olsaydı.

Kaynak sorunu üzerine sık sık durmamızın kuşkusuz bir nedeni, üstelik önemli bir nedeni vardır. Kaynak, çatışsa bile (ve kaynakları çatıştırmakta yarar vardır) bir kanıttır, ilerde yapılacak bir araştırma için açık bırakılan bir kapıdır. Ne var ki, kimi araştırmacı kaynaklarını “mahfuz” tutar, kimi ise belirtmekten sakınca görmez.

Araştırmacıların yöntem ve taktiklerini bir yana bırakıp biz yeniden gizemli konularımıza dönelim ve itiraf edelim ki, konularımız iyiden iyiye boyutlanmaya başladı.

İstanbul’un gizemlerinden, metafiziksel olay ve inanışlarından yola çıkıp başka gizemlere ulaştık. Aslında kaçınılmazdı, bir gizem başka bir gizemi çağrıştığından hatta başka bir gizemle çatışıp onu tamamladığından.

Baştan belirttiğimiz gibi, İstanbul ister farkına varılsın veya varılmasın, gizemlerle dolup taşan bir mega kenttir, çok eskiden de öyleydi bugün de öyledir, bir “gelenekler” çerçevesinin içinde. Bu ve bir önceki bölümde gördüğümüz gibi İstanbul kimlikleri, uğraşıları, niyetleri, düşünce ve öğretileriyle, üyesi oldukları örgütlerin gizlilikleriyle son derece ilginç, düşündürücü, tartışmalı ama boyutlu ve izler bırakan kişilerin her zaman

uğrağı oldu. Bu bağlamda içinde yaşadığımız, geçmişten kalma izlerine nerdeyse adım başına karşılaştığımız bu kentin değişik sayılabilecek bir panoramasını, bir topografyasını çizeceksek ipucu niteliğini taşıyan, taşıyabilen herkesi ve her şeyi katmalıyız, ayrıntılardan, ilk bakışta ilgisiz ve önemsiz gibi görülebilen ayrıntılardan kaçmadan aksine bunları genel ve çok geniş bir tablonun parçası sayarak, öylesine kullanarak.

Baron Sebottendorf konusunda bazı gizli örgütlerden söz edildi Thule gibi, Illuminatı gibi, yarı gizemsel ve yarı siyasal. Ve Sebottendorf'la ilgili, İstanbul'daki yaşamı ile ilgili başka bağlantılar yapmak da olasıdır, değişik kaynak ve yorumlardan yararlanarak.

Sebottendorf'un kişiliği ve İstanbul macerası üzerinde duran bir başka araştırmacı İngiliz Trevor Ravenscroft'dur. Hitler'in gizem dolu inançlarını ve genelden, Nazism ile gizemciliğin ilişkilerini, bağlantılarını inceleyen "Yazgı'nın Mızrağı" (The Spear of Destiny, 1972) adlı çalışmasında Trevor Ravenscroft, Sebottendorf hakkında aşağıdaki bilgileri veriyor:

Nazi hareketinin ruhsal kurucusu olarak bilinen, Hitler'e ırksal va ırkçı gizemciliği aşılayan (Adolf Hitler bunu "Kavgam/Mein Kampf"da açıklıyor) yazar, ozan, uyuşturucu bağımlısı, bulunduğu hastanelerde, tımarhanelerde oyunlarını hastaların işbirliği ile sahneleyen ve İslamla, İslam fetihlerinin tarihi ile yakından ilgilenen Dietrich Eckart, Baron Sebottendorf'un kurduğu "Thule Gesselschaft" örgütüne girdiğinde kurucusu hakkında bir araştırmayı başlatıyor ve bazı ilginç sonuçlara da varıyor.

Kont aslında, soylu değildir, Dresde doğumlu bir makine ustasının oğludur ve gerçek adı Rudolf Glauer'dir. Glauer'in anlattıklarına bakılırsa kendi, Türk yasalarına göre, Türkiye'de yaşayan gerçek Kont Heinrich von Sebottendorf tarafından evlat edildiğinden unvanına ve soyadına hak kazanmıştır.

Bavyera'da taraftar kazanmakta olan Thule örgütünün prestijini sarsmamak ve Sebottendorf-Glauer'i zor duruma düşürmek için Eckart öğrendiklerini gizli tutuyor ancak araştırmasını sürdürüyor.

Rudolf Glauer, 1901 yılında, 26 yaşındayken İstanbul'a geliyor ve Türkiye'de 1914'e kadar kalıyor. Bu arada tasavvufla ilgileniyor, meditasyon tekniklerini inceliyor. İlgisini çeken başka bir konu ise Madame Helena Petrovna Blavatsky'nin öğretisidir ve bundan yola çıkarak batık ada Thule'nin mitosunu yeniden gündeme getiriyor, eski Alman destanlarını da karıştırarak ve ari Alman ırkının 20. yüzyıldaki yeniden uyanışını öngörerek.

Thule örgütünün ulusal-ırksal kuramları daha sonra Dietrich Eckart ve bir başka İstanbul ziyaretçisi olan General Karl Haushofer tarafından ele alınıyor ve son şekillerini SS'lerin Reichsführer'i Heinrich Himmler'in yönetimi altında buluyorlar.

Ve tüm bu katıksız Naziler "üstün ırk" ve "üstün insan" kuramlarını oluştururken Adolf Hitler, Haçlı Robert de Clery'nin Bizans'ın kutsal emanetleri arasında saydığını gördüğümüz, İsa'nın böğrüne saplanan mızrağın peşine düşüyor, onu yüceliğine yücelik ve gücüne güç katacak yazgısal bir tılsım sayıyor ve Viyana'da eline geçiriyor!

Ya General Karl Haushofer? Gurdjieff'in eski bir arkadaşıdır, bir Uzakdoğu uzmanı. 1869'da Münich'te dünyaya geliyor, gençliğinde bir taraftan askerliğe öte yandan Uzakdoğu'ya merak salıyor, yola çıkıyor, Türkiye'ye uğruyor, Tibet'i, Moğolistan'ı, Mançurya'yı geziyor, Budist manastırlarında konaklanıyor ve 1910'da Tokyo'ya askeri ataşe olarak atanıyor.

Birinci Dünya Savaşı'na General rütbesi ile katıldığında etrafındakilerini şaşırtıcı önsezileri ve durugörü güçleri ile hayrete düşürüyor ve 1919'da, yeni bir bilim olarak sunduğu, "Geopolitik" kuramını oluşturuyor.

Nedir ki, kuramını yayan "Geopolitik Cemiyeti," bir örgüt gibi çalışan ve tüm Avrupa'yı saran bir casusluk teşkilâtına dönüşüyor!.

Gizemler ve gizemciler derken kendimizi, birden siyasal ve ırkçı örgütlerle casusluk şebekeleri arasında bulduk ve gördük ki, gizemler ve gizlilikler, doğal sayılabilecek bir akış içinde, birbirine karışarak başa baş gidiyorlar.

Naziler’in Kara Güçlere inandıkları, Hitler’in kara büyüye başvurduğu söyleniyor. Neden olmasın! Gerek kendisi, gerekse çetesi az mı şeytanca şeyler yaptılar?

Kaldı ki, şeytan ve şeytanın simgelediği kıyıcı, acımasız ve lânetli güç gizemciliğin tarihinde her zaman hazır ve nazırdır.

Büyücülük tarihinin İngiliz uzmanlarından Francis King, “Ayinsel Sihir” (Ritual Magic, 1970) adlı kitabında, O.T.O tarikatından ya da örgütünden söz ettiğinde 1912 yılında, Kardeş E.O.L. adı ile tanınan birinin Kuzey Almanya ve Avusturya’da öğreti verdikten sonra İstanbul’a gönderildiğini yazıyor.

Batı kaynaklı bir gizemci örgütünün temsilcisi, Birinci Dünya Savaşı’nın arifesinde, İstanbul’a kimleri eğitmek için gönderiyor ve İstanbul’da bu eğitimi alacak olanlar kimlerdir?

Soru sormak kolay ama tüm bu soruları yanıtlamaksa gitgide zorlaşıyor. Aradan geçen yıllarla silinen izler, yitirilen veya açıklanmak istenmeyen belgeler, artık aramızda olmayan kişiler ve konu ile ilgili araştırmaların eksikliği yüzünden.

O.T.O. ya da “Ordo Templis Orientis” (Doğu Tapınağı Tarikatı) neydi? İlkin bu soruyu yanıtlayalım.

-O.T.O yüzyılımızın başında Alman Kal Kellner tarafından kuruluyor; 1904’te “yüce bir giz”in koruyucusu olarak tanıtılıyor; 1912’de ise çağdaş gizemciliğin kara büyücüsü Aleister Crowley örgüte üye oluyor.

Özet olarak O.T.O’nun öğretisi “doğanın tüm gizlerini” açıklayan, cinsel sihire dayalı bir öğretidir. Örgütün üyeleri arasında, İmparator Crowley bir yana, Alman gizemcisi Theodor Reuss, İrlandalı siyaset adamı Sean MacBride, Bavyera Kralı I. Louis’nin dillere destan metresi Lola Montes’in kızı Landsfeld Kontesi, Dion Fortune adı ile bilinen gizem kuramcısı ve Kabalacı Violet Firth, İngiliz edebiyatının fantastik ustalarından Arthur Machen ve Osmanlı demiryolları hisselerinin satıcısı Glenstroe Kontu Mattheus MacGregor yer almaktaydılar.

Göstergebilimsel açıdan her şey her şeyle bağlantılı ise (ki öyledir!) ayrıntıdan ayrıntıya sanki bir şeyler belirlenmeye başlıyor, kurulan örgütler,

bu örgütlerin İstanbul görevlileri ya da “hisse satıcıları” arasında.

Ve... O.T.O’nun temelinde Haçlı Seferlerinden kalma Tapınakçılar Tarikatı’nın yattığını da unutmayalım ki, İngiliz Montague Summers’ın yorumuna göre, Tapınak Şövalyeleri de şeytana tapmaktaydılar (Bu çok tartışılan yorum, geçmiş yüzyıllarda özellikle kilise tarafından desteklenmiştir)

Aleister Crowley demiştik, O.T.O.’dan söz ederken yani gizemcilik tarihine yüce şeytan (The Great Beast) olarak geçen, 1887’de kurulan “Altın Şafak” (Golden Dawn)ın ilkin üyesi sonradan başkanı olan cinsel büyü uzmanı, eski dağcı Crowley.

İlginç, geniş akisler yaratan, arkasında bir gelenek bırakan bir gizemci örgütüdür bu “Altın Şafak,” 144 üyesi arasında bir dizi ünlüler yer almakta; Nobel ödüllü Ozan Yeats, İngiliz Kraliyet Akademisi Başkanı Sir Gerald Kelly, Vampir Kont “Dracula”nın yaratıcısı Bram Stoker, “Fu Manchu” roman dizisi ile anımsanan Sax Rohmer ve “Pompei’nin son günleri” romanının yazarı Sir Edward George Bulwer Lytton gibi.

Sax Rohmer bir romanına (Fu Manchu’nun kızı/ Daughter of Fu Manchu,) 1931 gizli örgüt üyesi bir Türkü (İsmail) katıyorsa da Türkiye’ye gelip gelmediği bizce bilinmiyor. Bulwer Lytton’un babası Sir Edward Robert Bulwer Lytton ise bir İstanbul ziyaretçisidir, daha doğrusu 1860’larda İngiliz elçisidir ve Yassıada’da iki şato inşa ettiren kişidir.

Aleister Crowley’e “satanist” yani “şeytana tapan,” deniliyor, kara büyücü deniliyor ve üyesi olduğu O.T.O örgütünden biri İstanbul’a geliyor. Nedir ki, O.T.O kaynaklara bakılırsa, şeytana tapan, kara ayinler yapan bir örgüt değildi, cinsel büyü ve cinsel sihir ile uğraşmayı yeğliyordu.

Ancak... Fransız romancısı ve gizem meraklısı J.K. Huysmans’a bakılırsa İskoçyalı Longfellow’un 1855’te kurmuş olduğu bir “satanist,” şeytana tapan örgütü olan “En Yüce Yeni Theurgistler” (Re-Theurgistes Optimates)in Amerika’daki merkezinden İstanbul’a bir temsilci geliyor ve bu temsilci kentimizde kara ayinler düzenliyor.

İlginç, hem de çok ilginç!

Satanistler, şeytana tapanlar ve şeytanla oynaşanlar bir sonraki bölümde yeniden karşımıza dikilecekler, başkaca gizemli uygulamalarla birlikte. Üstelik çağdaş, neredeyse teknolojik bir görünüm içinde.

x-font-ttf

ALTINCI BÖLÜM - GİZEMDE ÇAĞDAŞ OLMAK

Denetimimiz altında olmayan veya öyle sandığımız, öyle inandığımız güçlerle uğraşmak, gizlerini çözebilme tutkusuna kapılmak ve böylece kendimizi bir çeşit garanti altına almak her ilkel ya da evrimleşmiş insanın bir ihtiyacıdır. Kim ne derse desin insanoğlunun, bildiğimiz ve bilmediğimiz, tarihi boyunca bu böyle olmuştur ve böyle sürecektir, bu gezegenimizin dışına taşıp ayda koloniler kuracağımız yüzyılda bile. Hatta, o gelecek yüzyılda, kendi gezegenimizin gizlerine başka gezegenlerin gizlerini de katacağız (katmışız bile), çünkü huyumuz böyledir, çünkü biz insanlar meraklı yaratıklarız.

Önceki bölümlerde bu “Şehr-i İstanbul” u dolaştığımızda geçmişini, geçmişinde kalan bazı mekânları, binaları, ibadet yerlerini taradığımızda değişik, ilginç düşündürücü olaylar ve inanışlarla karşılaştık. Bazı “izler” saptadık, bazı “değişik” kişileri tanıdık. Sonra ise Batı’dan gelen gizemciler, gizli bilim uzmanları, araştırmacıları ile yüz yüze geldik her biri kendi sihirini ortaya koyan, her biri sorular sordurtan.

Derken, bireylerin yanı sıra gizem peşinde koşan ya da yüce gizemlere sahip olduğunu beyan eden örgütler, örgüt üyeleri gördük. İstanbul diye

diye İstanbul’dan uzaklaştığımız da oldu, bazen Avrupa ülkelerine doğru bazen de Tibet’e, Himalaya Dağları’na ulaşarak.

Bir sürü adlar, olaylar, inanışlar ve varsayımlar dizdik; zaman oldu ki, neredeyse, pire için yorgan yakmaya kalktık, ayrıntılar, benzetmeler ve rastlantılar üzerinde durduk, karışıklıklar yarattık, bazen bilinçli olarak ve bir gizemli, sihirli oyunu oynarcasına.

Dön dolaş hep İstanbul’a döndük, bir “merkez” olarak gördüğümüz, hissettiğimiz, konumuzun merkezi olan bu büyük kente, bu Megapolis’e ya da bu kent-kasaba-köy karışımına.

Ancak dünün İstanbul’unu belirli hudutlarla çevrelemek olası ise de bugünün İstanbul’u için aynı şeyi yapabilmek bir hayli zor ve uğraştırıcıdır; İstanbul, büyümesi, gelişmesi ve karmaşası ile gerçek kimliğini kaybedip değişken bir kimliğe, bir “kimlik arayışı”na büründüğünden ve bunun sancısını çektiğinden.

İstanbul inanışları dedik oysa bugünkü İstanbul’un, özellik taşıyabilen, kültüründen kaç inanış özgün kalabilmiştir ki?

İstanbul gizemleri dedik oysa ki, bunlardan kaçı, halen, saf bir İstanbul’luluk taşıyor, taşıyabiliyor?

Kaynaklar var olduğu sürece eskiyi araştırmak bu denli uğraştırıcı olmuyor, çünkü “eski” dediğmiz yerleşiktir, değişken değildir ve olamaz. Çağdan çağa, dönemden döneme değişebilen, güncelleşip çağdaşlaşan yorumlar ve uygulamalardır.

Yine de her şeye rağmen değişmeyen inanışlar ve değerini, önemini yitirmeyen yerler, mekânlar kalmıştır ister inanışlara, ister daha derin olan, inançlara bağlı.

Kentler değişiyor değişen insanlarıyla birlikte, çağdaşlaşınca kaçınılmaz bir değişime, bir değişikliğe uğruyorlar ancak gizemler kalıyor, gizemlere inanlar da.

Yüzyılımız başına kadar bir “mutlu azınlık”ın sanki tekelinde kalmış olan “bilgiler” bugün iyiden iyiye ortaya yayılmış, etrafa dağılmış birer tüketim malzemesi haline gelmişlerdir.

Kendi kurduğumuz teknolojik bir uygarlığın içinde yaşıyoruz ve bu teknolojik uygarlığın (şayet gerçek bir uygarlıktan söz edebiliyorsak) nimetlerine ve zararlarına, özgürlüklerine ve baskılarına boyun eğmek zorundayız. Yine de teknoloji ve bilim tüm tartışmasız aşama ve başarılarına karşın bizleri her konuda ve her defasında tatmin etmiyorlar, bazı yaşamsal, ruhsal ve tinsel sorularımıza aradığımız, beklediğimiz cevapları vermiyorlar, veremiyorlar ve biz, halen gizleri deşmeye, gizli diye adlandırılan geleneksel bilimlere kulak vermeye yanaşıyoruz.

21’nci yüzyılın arifesinde acaba gizem ve gizli bilim diye bir şey kalmış mıdır, kalabilmiş midir?

Antik çağlardan ve insanoğlunun bilinmeyen tarihinden kalan bilgileri, teknikleri, doğaüstü diye adlandırılan (oysa doğanın bir parçası olan) güçleri araştıran halen kaldı mı, tarihçiler ve meraklılardan başka?

Ya da bunlarla, bu yarı gizli yarı açık, kimi cilt cilt yayınlanan, kimi el yazmalarında, kitaplıkların raflarında, “çok gizli” arşivlerde kalan bu bilgileri uygulayanlar var mıdır (ki vardır) ve uygulayanlar neden, neye hizmet uyguluyorlar?

Teknoloji, çağdaşlaşma, bilimlerdeki yeni, şaşırtıcı buluşlar her şeyi değiştirmediler, sadece bazı inanışları çok daha “popüler,” daha yaygın hatta daha “in” haline getirdiler. Ve hepimizin bildiği gibi, her yerde ve bu kocaman İstanbul’un nerdeyse her köşesinde eski inanışlar ve gizemli uygulamalar halen çokça izleyici, alıcı bulmaktadırlar.

Gizli diye bilinenlerin bu şekilde pazara düşmesi, gerçek gizem açısından, düşündürücü ise de gizemin “serbest piyasası” alenen ortadadır.

Demek ki sihir denilen, gizli ve gizemli denilen şeyler bir tüm olarak sanıldığı kadar gizli ve ulaşılmaz değilmişler.

Denilecek ki, şu yada bu şekli ile bir “gizem pazarı”nın oluşması, oluşturulması işin sonunda bir arz ve talep sorunudur. Doğrudur. Ve yine denilecek ki, bir “gizli bilim” varsa, gizli kalmış, gizlenmiş veya bir azınlığın tekeline bırakılmış ve bu bilimin yararlı tarafları bulunuyorsa yapılabilecek en doğru, en “demokratik” ve toplumcu şey bunu toplulukların kullanışına özgürce açmaktır.

Çok doğru ve bu düşünceye tümden katılıyoruz, ancak...

Ancak sorun yaratan, yaratabilecek bazı sorunlar çıkıyor ortaya, örneğin: “hangi bilgi,” “nasıl bir bilgi” ve “ne tür bir sunuş ve uygulama” vb gibi.

Bu sorulara bir cevap aramadan önce biraz gerilere dönüp yeniden o “gizli örgüt” konusuna dönelim ve çarpıcı olduğundan, öyle sanıldığından, “Satanistler”e, şeytana tapanlara bir göz atalım.

Konunun meraklıları anımsayacaklardır: bundan birkaç yıl önce “renkli” denen basın ve büyük tirajlı gazetelerle güncelliği izleyen magazin dergileri, konu sıkıntısı çekiyormuş gibi, birden şeytana tapanlara, şeytana taptıklarını söyleyenlere kucak açıp onları kapak ve söyleşi konusu yaptılar. Talepten çok bir arz imgesi ile karşılaştık, kimi sanatçı şeytanla alışverişinden örnekler verdi, kimi genç şeytancılar da uzun uzun ayinlerini açıkladılar, inançlarını kaynaklarını, bir hayli özentili, Batı kokan bir karmaşıklık içinde açıkladıkları gibi. Özetle, Müslüman mahallesinde salyangoz satarcasına, şeytanı satmaya, değilse kullanmaya kalktılar başka şeyler ve bilgilerle birlikte.

Şeytan ve şeytanlıklar çekicidir, salt kötülüğe ve şiddete giderek cinselliğe açık oldukları için değil, anarşik bir kimlik taşıdıklarından, sistem düşmanı olduklarından, kabul edilmiş değerleri ters yüz ettiklerinden. Üstelik, sansasyon yaratmaya her zaman hazır bir tür basın için şeytan, kara büyü ve büyü halen ilginç konulardır, haber kıtlığı zamanlarında gündeme getirilebilen.

1987’de “Nokta Dergisi”nin kapak konusu ettiği “Kara Büyü” araştırma yazısı beş yıllık bir ömrü olduğu söylenen “T....” Rumuzlu gizemci örgütünü uzun, ayrıntılı bir söyleşi ile tanıtıyor, iki yıl sonra sayfalarını “Bilinmeyenin Çağrısı: Büyünün Gücü” başlıklı bir başka kapak konusuna ayırıyor ve aynı dönemde, “Hürriyet Gazetesi”nin bir yazı dizisinde (Şeytanla oynaşanlar) Golden Dawn Altın şafak örgütünün İstanbul’daki izleyicileri sunuluyor.

İstanbul’un var olan eski gizemlerine kendi gizemlerini katan bu tür örgütler ya da bireyler ve basına açıklamış oldukları inanış, kuram ve yöntemler üzerinde durmakta yarar vardır. Geçmişleri, bugünkü durumları

ve gelecekleri bir yana bizi ilk plânda ilgilendiren kentimizdeki, örgütsel veya bireysel, çağdaş gizemciliğin çizgisi, kuramsal dayanakları ve (varsa) İstanbul kaynaklı bir geçmişle bağlantılarıdır.

Sözünü ettiğimiz yazıları, söyleşileri incelediğimizde bazı gizemci ve gizem araştırmacılarının daha önceki bölümlerde üzerinde durduğumuz, bazı örgütlerden (Gül-Haç, Altın Şafak) ve Uzakdoğu disiplinlerinden yola çıktıklarına görüyoruz. Ne var ki, ortada bir sentez söz konusu ise, öğreti ve uygulamada bir sentez düşünüldüyse bu tür bir sentezi açıklayan öğeler hangileridir, nasıl ifade ediliyor?

Gizem bir bilgi ve kültür, bir yaşam şekli ve bir inanış, inanç sanatıdır. Tartışılır, kötülenir, anlaşılır ya da anlaşılmaz veya yanlış anlaşılır, kullanılır, pazara çıkarılır, bilgisayara yoksa telefon şebekelerine, cep telefonlarına, televizyon kanallarına bağlanılır ama, genelde öyle kalır.

Yanlış anlaşılmasın, burada ne gizemciliğin, ne de gizli denilen bilimlerin bir savunmasını ya da bir suçlamasını yapmak niyetinde değiliz. Değiliz çünkü hiç bilimsel olmaz, konumuz “bilimsel” sayılmayacaksa bile. Amacımız, bu tür bir araştırmanın boyutları dahilinde, içinde yaşadığımız bu kentin gizem dünyasındaki yerini belirlemek, en azından bazı gizemlerini bir araya getirmektir. Dolayısıyla dünü ve bugünü bağlamaktır, şayet bu tür bir bağlantı halen var olabiliyorsa.

Satanistler şeytana tapanlar demiştik, iyi de şeytan nedir veya şeytan kimdir?

Çok ilkel bir soru gibi görünüyorsa da yerli satanistlerimizin uğruna yanıt vermeye çalışalım, şeytan bilimci değilsek de.

Şeytan, şeytanlar ve cehennem zebanileri hiç kuşkusuz, tek tanrılı büyük dinlerin bir buluşu değildir. Her inanç ve dinde şeytan, ona verilen ad ne olursa olsun, evrenin ve dünyanın kötü ruhu, Tanrının bir çeşit karşıtıdır. Ermiş Augustinus’un deyimiyle “Tanrının maymunu”dur.

Ruhbilimsel açıdan şeytan insanın ilkel, olumsuz, dengesiz, denetimden yoksun yanıdır. Ve insan içindeki ve dışındaki dengeyi tutturabilmek için iki ayrı kutbu Tanrının iyiliğini ve şeytanın kötülüğünü açıklamaya, anlamaya

çalışıyor ve çalışmıştır, iki Ruhlu Adam Doktor Jekyl ve Bay Hyde'te olduğu gibi.

Karanlıklar Prensi adını alır bazen şeytan, İbranicede ise karşılığı düşman, karşı koyan idi. Asurlarda rüzgâr tanrılarından Pazuzu da bir şeytandır, Hintlilerde canavar Rerek bir şeytandır, Mısır'da Tanrı Seth de öyledir. Keldanlılarda ise şeytan tek değil, birçok çeşitleri oluyor, cinlere karışıyor.

Çeşitli adlar yakıştırıldı bu şeytana, örneğin; Hayvan Kara Atlı, Boynuzlu, Koca Keçi, Koca Zenci, Kara Adam, Küçük Usta, Yaşlı Centilmen, Tanrının Gölgesi, Yeryüzü Prensi vb. Bu ad bolluğu yanında Batı'nın Orta Çağ şeytan bilimcileri (Demonoglar) şeytanın etrafına cehennemi yöneten ve insanları tedirgin eden bir prense yakışır bir topluluk yarattılar: 7.405.920 alt dereceli şeytan gibi!

Çağ atlamakla meşgul bir Türkiye'nin İstanbul'unda şeytana tapanlar, şeytanla oynaştığı söylenenler ve ola ki, Kara Ayinler. Ya da Orta çağ'ın karanlıklarına dönme özlemini çekenler! Kaldı ki, Kara Ayin Hıristiyan olmayan bir toplulukta düşünülemez çünkü, özellikle 18'nci yüzyıldan kalma örneklerde, bu tür ayin kilisede yapılanın tam tersi oluyor, karikatürü oluyor, lanetler ve cinsel sapmalarla bir arada.

Bu noktaya vardığımızda yine gerilere dönüp işin başındayken yapmadığımız bazı şeyleri yapmamız yerinde olacaktır, bazı tanımlamaları yeniden gözden geçirerek ve "gizem" nedir, "gizemcilik" nedir, "gizemci kimdir" sorularına yanıtlar arayarak.

Batılıların "occult" (okült) dedikleri olay ve kavram bizler için "gizem"dir, "gizli" olandır. Tümden gizli kalmıyorsa bile "bazı" gizleri halen içermektedir ve bundan dolayı herkese, hazır olmayanlara açılmaz.

Batı'da, Roma-Yunan uygarlığından başlamak üzere, gizli öğreti ve içerdiği gizli bilgiler ve bilimler Mısır'ın "kapalı" (hermetik) denilen öğretinin bir uzantısı olarak ortaya çıkıyor ve konusal olarak, paralel ama görünmeyen bir doğanın deneysel araştırması şekline giriyor, "maji" ile "sihir" ile ifadesini buluyor, İskendiriye'de şekillenip bir öğretinin kalıplarına giriyor..

Klasik bilimin kabul etmediği, edemediği ve metafizik ya da doğaüstücü boyutlara sahip her konu kendiliğinden, geniş bir alanın içinde, gizemciliğin kapsamına dahil ediliyor, haklı ya da haksız, doğru veya yanlış olarak.

Ve bu süreç Batı'da ve Doğu'da geçerlidir, geçerli sayılıyor.

Gizemlerin sanatı olan gizemcilik bir bilgi getirdiği gibi bu bilginin edinebilmesi için gerekli olan disiplinleri de beraberinde getiriyor. Dolayısıyla radikal diyebileceğimiz gizem araştırmacısın yaşamı pek kolay olmuyor.

Antik bir inanışa göre başlangıçta bilim tekdi, sonradan ikiye ayrıldı; biri halka dönük ve dışrek (eksoterik), diğeri ise öğretiden geçmiş olanlara, "iniyseler"e dönük ve içrek (ezoterik), Gizemci de bu içrek bilimi araştıran ve uygulayan kişi olarak bilindi.

Gizem'in gizli bilim ve bilgilerin alanı öylesine geniş tutuldu ki, içine her şeyi rahatça yerleştirmemiz mümkündür; sihiri (majiyi), büyücülüğü, falcılığı, sayı bilimini (nümeroloji), yıldız bilimini (astroloji), simyayı ve şeytancılığı bile.

Bir yerli örnek verelim (ilerde üzerinde duracağımız bir örnek): İslâmi gizemlerin araştırmacısı ve derlemecisi Mustafa İloğlu'nun sekiz ciltlik "Gizli İlimler Hazinesi"ne baktığımızda bu "gizli ilimler"in, dua ve kabulünün yanı başında burçları, yıldızların insan üzerindeki etkilerini, hazineleri bulma yöntemlerini, Remil ve telapatiyi, ilmi kırtasiyeyi, ruh davetini vb gizemli konuları kapsadığını görürüz.

Şayet el kitabı niteliğindeki bir Batı kaynağını karıştırırsak örneğin, Julien Tondriau'nun "Gizemcilik" (L'Occultisme, 1964) adlı çalışmasını - yeniden sihir (majı), sayı bilimi, yıldız bilimi, simya, Kabala, şeytan, el falı, İskambil falı ve de parapsikoloji (bir açıklama yöntemi olarak) ile karşılaşmış oluruz.

Alan geniş tutulunca, konular birbirine eklenince bağlantılar çoğalıyor çoğalınca da karmaşık gibi görünen bir "ayrı evren" ortaya çıkıyor.

"Ayrı evren" salt belirletici bir işlevi olan bir deyimdir çünkü, aslında, "ayrı" diye bir evren yoktur, her şey bir tümdür ve bir tek tümden kaynaklanmaktadır.

Burada amacımız ciltler dolduracak olan bir gizemcilik tarihine girişmek değildir. Kaldı ki, bu bölümde, bazı belirli yerel gizem örgütlerinin öğretisini, bazı kentli uzman ve araştırmacının görüşlerini incelediğimizde Batı ve Doğu Gizemciliğini, oldukça geniş bir şekilde, ele almak zorunda kalacağız. Ancak, bunu yaptığımızda, esas konumuz olan "İstanbul gizemleri"nden uzaklaşmış olur muyuz?

Hayır çünkü genelden hareket etmeden özele varmak imkânsızdır ve birçok kez tekrarladığımız ve tekrarlayacağımız gibi, bağlantılar sanıldığından ve görüldüğünden de sıkıdır. Yeter ki, temelde, "gizemli" ve "gizli" dediğimiz her şey gizemini artık yitirmiş ise bile, "popüler" bir hale sokulmuş ise bile değişmesi olanaksız olan geleneklere bağlı kalsın ve bu geleneklerin gerçek özünden saptırılmış olmasın.

Nedir ki, belki bir zorunluluk sonucunda, bazı durum ve örneklerde sapmalar ve saptırmalarla karşılaşacağız, çaresizce.

1987'de basına yansıyan ve o dönemde otuz üyesi olduğu söylenilen, kara büyü çalışmalarını yapan ve logos olarak "T" işaretini kullanan örgütün dört aşamalı (Chiron, Uranus, Neptün, Pluto) ve "Altın Şafak"tan esinlenen bir öğretiyel dayandığı, kurucuları ve örgüt sözcüsü gece vakti evlerinde kara büyü ayinleri düzenledikleri açıklandı. Bu ara, uygun bir görsel malzeme olarak, fotoğrafçıların objektifine siyah cübbeler, kafatasları, mumlar ve kandiller sunuldu, kandan ve cinsellikten söz edildi.

Bu tür açıklamalar da yapıldı: "Gerçek bir majisyen (sihirbaz) olabilmek için insanın kıskanç, egoist, karşısındaki insanın lokmasını ağzından alacak kadar hain olması gerekiyor. Hani ruhunu şeytana satmak derler ya, böyle bir şey yok aslında, ama her şeye bu ölçüde hazır olunmalıdır."

Kişiden kişiye yorumlar, amaçlar ve niyetler değişir, hiç kuşkusuz, şeytana ruhunu satmak diye bir olay yoktur ancak gizemsel işlem rengi ne olursa olsun kıskançlık, bencillik ve hainlik temellerine dayandırıldığında sonuç kaçınılmaz bir "şeytanlık" olur, Yupi kılığına bürünmüş bir şeytan olsa bile.

Bu ara "T" örgütünün bir de "gizli" iç tüzüğü yayınlandı (ve yayınlanınca gizliliğini yitirdi!)

“1. Gurubu meydana getiren üyelerin her biri okültizmi (gizemciliği) etüt (incelemek) ve pratik etmek (uygulamak) gayesindedir. Anlayışımıza göre okültizm (gizemcilik) tabiatüstü (doğaüstü) olarak tanımlanan her şeyi içerir.

2. Üyelerimiz büyü, sihir, majı (sihir), spiritüalizm (ruhçuluk) mistisizm (tasavvuf), çeşitli yoga ve Budizm teknikleri ve parapsikoloji olarak tanımlanan türün (yan-bilimin) imkân bulunan ve faydaya yönelik her şeklini kullanır. Üyelerimiz yaşanması mümkün olan her türlü majikal (sihirsel) ve mistik (tasavvuf) deneyi yaşamak ve edinilen sonuçları fizik planda somut neticeler almak için kullanmak isteğindedirler. Yapılacak çalışmaların süresi ve çalışma yılı içindeki periyodu gurup başkanı tarafından tespit edilir.

3. Yukarıda sayılan bütün çalışma ve incelemeler kesin olarak maddi sonuç, fayda ve etkiye yöneliktir. Sadece spiritüel (ruhsal) tekamül peşinde koşacak kadar cesaretsizlikler ve salon sohbeti meraklıların gurubumuzun faal üyeleri arasında yeri yoktur.

4. Hiçbir din ve siyasi görüş gurubumuzu bağlamaz. Çalışmalarımız bütün inançları içerebilir. Hepsi eşit olarak denenmeye değer olarak görülür. Önemli olan ayırım değil sonuçtur. Herhangi bir tradisyona (geleneğe) bağlanmak mecburiyeti yoktur.

5. Yapılan operasyonlarda içinde yaşanan toplumun ahlâki kabulleri ve kamu vicdani gurubumuzu hiçbir şekilde bağlamaz.

6. İç meclis, çalışma programını, çalışma hedef ve sonuçları dışarıdaki kişilere aktarmaz.

7. Gerekli doküman (belge), kitap vs belli birim fiyatlarla sadece üyelere verilir. Bu tür bilgi kâğıtları kişinin adına özeldir. Hiçbir şekilde çoğaltılamaz, dışarıya verilemez.”

Aradan iki yıl geçiyor ve “Altın Şafak” bu kez gündelik bir gazeteye konuk oluyor. Belgrat ormanında, ak cübbeler giyip ateş ayinleri yapılıyor, bir dairede mum ışığında “Altın Şafak” kaynaklı olduğu söylenilen “Pentagram Ritüeli” gerçekleşiyor vb.

İnsan merak ediyor: neden İstanbul’daki bu gizem ve büyü meraklıları “Altın Şafak” diyorlar ve başka şey demiyorlar? Ve neden; “Altın Şafak” dediklerinde, örgütün Batı’da kolayca bulunabilen, bolca derlenip açıklanan öğretilerine “satanist” bir damga basmaya çalışıyorlar Los Angeles’te eski vahşi hayvan terbiyecisi Anton LaVey’in kurduğu “Şeytan Kilisesi”nin öğretilerinden ve LaVey’in kaleme aldığı “Şeytanın Kutsal Kitabı” (The Satanic Bible)den esinlenerek?

Altın Şafak” ya da daha doğrusu, “Dıştaki Altın Şafak Tarikatı” (Order of the Golden Dawn in the outer) örgütünün temellerinde Alman kaynaklı, simyaya dayalı bir “Gül-Haç” kuruluşu yattığı söyleniyor, örgütün tarihini ve belgelerini araştıran uzmanlara bakılırsa.

Çoğu MacGregor Mathers’in imzasını taşıyan yayınlanmış belgelere baktığımızda da örgüt öğretilerinin: Hayal Gücü ve İrade; Bedendışı Yolculuk (Astral Projection); insan, Tanrı ve Gülhaç Öğretisi; Dışrek Ruhbilim (Eksoterik Psikoloji); Kapalı (Hermetik) Sevgi ve En Üst Sihir; Simya; Hıristiyan Gizemciliği; Kapalı (Hermetik) Bilgelik ve Tasavvufi (Mistik) Dua vb konuları içerdiğini anlamış oluruz.

Yani kıskanç, bencil, hain ve “faydaya yönelik” bir gizem çizgisinden oldukça uzak amaçlar!

“Altın Şafak” örgütünü inceleyen Jacques Bergier’ye göre üyeler görünmezliği temin eden bir “ritüel” üzerinde de çalışmaktaydılar. 16’ncı yüzyılın çok ünlü İngiliz yıldızbilimci, simyacı, sihirbaz ve Kraliçe I’nci Elizabeth’in danışmanı John Dee’nin aşağıdaki formül, uygun bir şekilde söylendiğinde, görünmez olmak olasıymış:

“Ol sonuf vaorsag goho iad balt, lonsh calz vonpho. Sobra Z-ol ror İ ta nazps.”

Sırası gelmişken; görünmezlikle ilgili bir olayı Prof. Dr. Hans von Aiberg (Muhammed H. Ayberg) “Arz’dan Arş’a Sonsuzluk Kulesi” adlı çalışmasının birinci cildinde bu şekilde dile getiriyor.

“Büyük bilgin ve gizemci Axel Heiberg İslami gizli bilimler içinde ‘insanın kendi tüneline gizlenerek’ görünmez olabileceği, görünmezliğin sırlarını öğrencisi olduğu Mevlânâ Halid’in Kur’an’daki gizli bilimlerden

(özellikle Cifir'den) öğrendiği, hatta kendisini bizzat Hızır A.S.'nın sürekli eğittiği de Gurdsieff (Gurdjieff) tarafından ileri sürülmüştür. Âyetle görünmezliğin sırlarına erdiği ileri sürülen Heiberg'in Türkiye'ye yerleştiği kısa dönemde bu görünmeme yeteneğini sergilemiş olduğunu da yine İstanbul seyahatinde belirtiyor. Öyle ki, ünlü fantezi yazarı H.G. Well'in (Wells'in), 'Görünmeyen Adam' tipinin ta kendisi olduğunu söylemiştir. Hatta 'Görünmeyen Adam İstanbul'da' romanında resmen tarif edildiği ileri sürülmüştür. (Wells, bunu bizzat belirtmiştir.)"

Bir zamanlar çok gündemde olan fakat sonradan gerçek kimliği ortaya çıkan Axel Heiberg'in, "âyetle görünmezliğin sırlarına" erip ermediği konusunda yorum yürütecek değiliz ancak yukarıya aldığımız alıntıda ilgimizi çeken bir iki noktayı düzeltmek ihtiyacını duymaktayız:

1. Herbert Georges Wells "Görünmeyen Adam" (The Invisible Man) romanını 1897'de yazıyor;

2. "Görünmeyen Adam İstanbul'da" bir roman değil, yukardaki romandan uyarlanan Lütfi Akad'ın bir film senaryosudur;

3. Lütfi Akad 1954'te filmini çevirdiğinde Herbert Georges Wells çoktan (1946) ölmüştü, dolayısıyla herhangi bir şeyi "bizzat" belirtebilecek durumunda değildi, herhangi bir ruhsal bildiri dışında.

Esas konularımıza dönelim...

Bir başka ilginç nokta; yerli ve İstanbul'lu "Altın Şafakçılar"ın "gerçek majisyen," yani gerçek sihirbaz, tanımıdır ki, gizemlerle, en azından saydıkları gizemlerle, uğraşan birine değil de, "satanist" eğilimli birine uyabilir. Ancak Türkiye gibi İslam kültürlü laik bir ülkede insan nasıl şeytana tapan olur ve bu şeytana tapmasında Batılı modellere uymaya çalışır, özentiden kurtulmadan?

Şeytan daha önce de gördüğümüz gibi, her dinde, her inançta vardır. Oysa gizemsel açıdan "satanist" denildiğinde karşımıza çıkan ve Batı'dan gelme öğreti kaynakları ile, sinema ve TV filmleriyle beslenen Batı formasyonlu "satanist" oluyor. Yani Orta Çağ'dan bu yana kiliseye karşı cephe alarak, Hıristiyan dininin kutsal ayinlerini ve inançlarını ters yüz ederek, çiğneyip aşağılayarak anarşist bir tavırla şeytana tapanlar.

Her konuda ve hatta yaşam tarzımızda, sanatsal örneklerimizde, beğenilerimizde özentili bir toplum olduğumuz apaçık ortadadır. Bunun bir sonucu olarak da aynı özentiyi Gizli Bilimlere karşı uyguluyoruz. Oysa ki, gizemin genelliği içinde, her yerel, ulusal kültürün ve bu kültürden kaynaklanan, bu kültürü oluşturan inanış ve inançların yeri ve işlevi uygulamada son derece önemlidir. Tüm sorun ise kaynaklara ulaşmaktır.

İstanbul'un gizem meraklıları büyü ile uğraşırlar mı, uğraşmazlar mı? Bu da çok genel bir soru, çünkü büyünün her çeşidi, ister ak, ister kara, ister kırmızı, gizli bilimlerin bir parçasıdır.

Büyü hiç kuşkusuz yapılıyor, her zaman yapıldığı gibi. hatta hayat şartlarının daha da zorlaştığı dönemlerde de daha fazla da yapılıyor, garantisi olsun veya olmasın. ancak, bilindiği gibi, büyünün garantisi yoktur. Niyeti ne olursa olsun ya tutar ya tutmaz,. Büyüyü yapanla büyülenecek olan arasında birçok hesap edilemeyen öğelerin girdiğinden ve uygulamada her zaman birtakım pürüzler çıkabildiğinden.

Üstelik büyünün tür ve niyetleri, işlev ve sonuçları kadar geniş olan bir de "uzmanlaşma" (dilerseniz, "ikna etme ve edilme") alanı vardır. Ve profesyonel gibi bilinen bile, zaman zaman, bir amatörden daha başarısız olabiliyor.

Örnek olarak bir genç kızın başından geçeni nakledelim: birine gönlünü kaptıran fakat umduğu derecede karşılık görmeyen bu genç kız, sora sora, aşk büyüleri konusunda uzman olarak bilinen azınlıktan bir falcıya başvuruyor. Falcı-büyücünün önerdiği "kaşık büyüsü" için bundan bir sekiz yıl kadar önce 200 milyon lirayı peşinen ödüyor. Büyü, ilk yapıldığında, "tutmuyor," ikinci kez tekrarlandığında da "tutmuyor." Yanıp tutuşan ve 400.000 milyondan olan genç kız, yaşıtı olan ve fal-büyü işlemleri ile yakından ilgilenen bir kız arkadaşının yardımına sığınır.

Amatör, ama "tedrisat"tan geçmiş, gizemci kızın önerisi bir "vooodoo" büyüsü oluyor, etkin ama tehlikeli bir yöntem.

Öğretilere uygun olarak kıldan bir heykelcilik yapılıyor, büyünün hedefi olan delikanlıya az çok benzer ve ondan alınan, ona ait olan bir şeylerle donatılmış; ayin yapılıyor, ne gerekiyorsa okunuyor ve - tesadüfi deyin -

amatörün büyüsü, bir süre sonra, “tutuyor,” sonuçsuz gibi görünen ilişki olumlu ve de yasal bir sonuca varıyor.

Kara büyüye başvurarak elde edilen olumlu, mutlu bir sonuç; bu bir tezat gibi görünebilir ancak, büyü düşünüldüğünde, o ünlü “renk ayrımı” üzerinde pek durmamak gerekiyor, kanımızca, çünkü ne “operatör”ün kullandığı bilgi, ne de geleneksel olarak başvurduğu “güç” ölçülerimize uygun bir ahlâksızlığa bağlı değildir. Gizem işlerini, çalışmalarını “olumlu” ya da “olumsuz” diye bir ayrıma göre sınıflandırmak insanın başvurduğu ve sadece insana özgü bir değerlendirmedir, konulan ve uygulanmakta olan tabulara ve toplumsal örf ve âdetlere özgü.

Gizemi araştırmak, dün olduğu kadar bugün de, insanoğlunun vazgeçemediği bir uğraşıdır, ister falcıya bağlansın, ister bakıcıya, büyücüye veya basındaki yıldız falı sütunlarına.

İlkel insan büyüsel işlemler ve ayinler yolu ile, kurallarını henüz yeterince tanımadığı, doğanın güçlerine ve doğadan gelen afetlere karşı korunmak, bunları kendi yararına döndürmek istiyor. İlkel insanın amacı somut bir savunmadır, çağdaş ve evrimleşmiş insanın amacı ise her tür gizemli bilgi ve bilimlere başvurduğunda bir bilinmeyeni, kendine ya da başkasına, açıklamak ve güçlenmektir, ileriye dönük bir çeşit garantiyi aramaktır.

Okuduğumuz gazetelere, karıştırdığımız dergilere, çoğalan televizyon kanallarına bugün baktığımızda gizemli arayışının her çeşit ve uygulaması karşımıza çıkıyor, en uygar, en çarpıcı, etkin ve peşinen garantili, tartışma kabul etmeyen şekli ile. Kimi kanalda astroloji, kimisinde ise son dönemin “furyalar”ından Tarot. Yakında uzman bir Roman küçük ekranda çıkıp bakla falı açarsa hiç şaşmayın, gidişat buna da hazırdır çünkü!

Bu tür sunuşlarla gizem artık bir “gizem” değildir, bir “kararlılık,” bir “emniyettir” şöyle ki, falanca uzmanın filanca konudaki yorumunu (telefondan) dinlemeden ne önemli bir karar alın, ne de önemli bir işe kalkışın gibilerinden.

Hiç kuşkusuz ki, gizli bilimlerin bu tür pazarlamasını, bu tür “serbest piyasası”nı biz keşfetmedik, batısı ve doğusu ile tüm dünyada yapılanları,

belirli bir gecikme ile biz de uyguluyoruz aynı yöntemler, aynı ya da benzer sloganlar ve kesinlik getiren sunuşlarla.

Gizem diye bilinenler açıklanınca hem yararları artar, hem de gizem olmaktan çıkınca, alanları genişler, işlevsellikleri çoğalır. Ancak şunu da unutmayalım: gizli olanın, gizli tutulanın daima gizli olması, öyle bilinmesi genel bir kural ya da bir zorunluluk olarak alınmamalıdır.

Antik çağdan yüzyılımızın başına kadar gizli tutulan, daha doğrusu gizli kalmaları için gayret sarf edilen, tamamen gizli değilse bile belirli örgüt ya da kişilerin tekelinde kalan, öyle kalmaları “uygun” görülen bilgiler ve uygulamalar gitgide genişleyen bir meraklı ve izleyici topluluğuna açıldı.

Açıldı derken nasıl açıldı?

İki şekilde:

a) Dışrek bilgilerin popüler konularda yayınlanması,

b) Uzman olarak bilinen kişilerin, gizem araştırmacılarının açık olarak konum ve konularını ilan ederek ortaya çıkması ile.

Birinci şıkta bir bilgi birikimi, tümden veya kısmen, herkese açıklanıyor, herkesin “hizmeti”ne sunuluyor. İkinci şıkta ise herkese açıklanan kuram, formül ve uygulamaları cilt cilt ortaya konulan bu bilgi ve teknikler uzmanlar (ya da uzman geçinenler) tarafından yorumlanarak geniş bir ilgili ve meraklı kitlesine ulaştırılıyor.

Tutkunu, nerdeyse kölesi olduğumuz medyalara yeniden bir göz atalım ve antik, eski ya da yakın İstanbul gizemlerine bir başka gizemler ekleyelim, tümden çağdaş ve teknolojik. Ve bunu yaptığımızda unutmayalım ki:

Rastlantı diye bir olay yoktur. Tüm rastlantılar anlamlıdır. Çağımız öyle bir çağdır ki, aynı anda uzay araştırmalarını, derinlikler ruhbilimini, uyduları ve yıldız falını kapsıyor. Bir değişimin, bir mutasyon dünyasında yaşıyoruz, çoğu kapıların ardına kadar açıldığı buna karşın ırkçılığın, töresel düşmanlıklarının, aşırı milliyetçi duygularının kol gezdiği bir dünyadır bu.

Bizden önce ruhbilimin, tarihin, dinlerin, bilimin birçok bölgeleri, alanları yalnızca mutlu bir azınlığa açıktı bugünse çoğunluğa, toplumlara

açılmaktadır. Gizemin tarihinde, ayinlerinde ve uygulamalarında bulunan, bulunabilen verilerle insan kişiliğinin bilgisini zenginleştirecek malzemeler, öğretiler bulabiliriz. Kaldı ki, insan için gizem bir dürtüdür ve bu dürtünün etkisi ile insan gizemi açıklamak, gizemi aşmak hareketine kapılıyor.

İletişim imkânları ve teknikler çoğalınca - başta İnternet olmak üzere -her yere ve her şeye ulaşınca gizemleri yaymanın, tanıtmanın, uygulamanın yolları açılıyor ve gizemsel "üretim" artınca da "gizemin satıcıları" ortaya çıkıyor.

Ancak satışa sunulan, hizmete sunulan hangi gizemler, gizli bilim ve sanatlardır?

Genelde falcılıkla ilgili olanlar, falcılığa dönüştürenler ve açık ya da kapalı şekilde, büyüsel olanlar. Yani "geleceğin kapıları"nı açanlar, değilse bile aralayanlar.

Bilgisayarların devreye girmesi ve yaygınlaşması ile eskiden, uğraşmaktan çekinmeyen, meraklıların, uzmanların alanı olan yıldızbilimsel (astrolojik) inceleme ve araştırmalar, yıldız haritaları, "horoskop"lar bugün temel verilere sahip adeta herkesin, programlanmış bilgisayara başvurarak, toparlayabildiği birer "formül, birer "teknik" haline getirdiler. Gide gide, "hazırlop" yıldız bilimsel tahminlerle gündelik ya da magazin basında çıkan yıldız falları arasında pek bir fark kalmadı sanki.

Yıldızbilim bir medya ürünü, üstelik "çok satan" bir medya ürünü olunca da ki, öteden beri, dünyanın her yerinde böyledir tahminler fazlasıyla genelleşiyor gerçek değerlerini, kişiye ait özelliklerini yitiriyor.

Bu ara yıldızbilim kursları, merkezleri açılıyor ve özellikle genç kuşak arasında, tanıştırmada ad ve soyadı kadar "burç"da artan bir önem kazanmış oluyor, burçlar karşılaştırılıyor, ilerisi için olumlu veya olumsuz dostluk, arkadaşlık, ilişki durumları yorum konusu oluyor.

Yıldızbilimin, yıldız falının bir "çok satan" ve de "çok izlenen" haline gelmesi bir hayli eskilere dayanıp kentimizin ve ülkemizin hudutlarını aştığı için bir hâl çaresi görünürde pek yoktur. Ya meraklıları uyarırsınız, bu yan-bilimin, bu hesabın, incelemenin, tahminin bu denli kolay olmadığını ikna edersiniz ya da işi bir gazete sütununa, bir dergi sayfasına, bir TV

programına veya bir telefon hattına bırakırsınız. Sonuçta alan memnun, satan memnun olduktan sonra!

Aynı şey büyüsel işlemler için de geçerlidir: büyü kitapları, büyüsel derlemeler de eksik değildir, kimi folklor araştırması kapsamında, kimi elkitabı kimliğinde. Nedir ki, bu tür çalışmaların, deneylerin ihtiyacını duyan kişi için yazılı kaynak her defasında yeterli görünmüyor. Artı, yazılı kaynakta olanı uygulayabilen "bilen," yapabilen kişi de gerekiyor, uzmanlığından, inancından gelen bir garantiyi, bir bilgi dozunu ve şarjını katabilecek biri.

İşlemi uygulayanda ve işlemi isteyende bu bilgi ve inanç kavramı son derece önemlidir ve söz konusu olan sadece uygulayanın sahip olması beklenen "bilgi" değildir, bunu talep edenin, sonucu arzulayanın "bilgisizliği"dir.

Her insan için gelecek denetlenemeyen bir bilinmeyendir ve insan, bu gezegendeki hayatının kısa, bazen de çok kısa olduğunu bilmesine rağmen, bu "süre" sorunu ile daima burun buruna olduğunu unutmak istiyor. Şu ya da bu gizli bilime, gizli bilgi ve sanata başvurarak geleceğin sır perdesini kaldırtmak, kaldırtabilmek adeta her insanın kaçınılmaz bir ihtiyacı, hayati bir arzusudur. Ancak ne her gizli bilim bu tür bir olanak tanıyor, ne de her gizem uygulayıcısı ister falcı, sihirbaz veya ak ya da kara büyücü bu tür bir kesin güce sahiptir. Bu tür yetenek ve bağlantılar eksik olunca da, isteği karşılayabilmek için, her yol ve çare geçerli sayılıyor. Sonuçta gerçek bir "hizmet" verilmiyorsa bile bir umut veriliyor, bir yol gösteriliyor, bir hâl çaresi belirtiliyor, bir öneride bulunuluyor doğru, yanlış ya da uydurma.

Gizemden sayılan bilgi basitleşince, ayağa düşünce özelliğini ve değerini yitirdiği gibi, kimliğinden olup kendini başka bir anlam ve kapsam içinde buluyor. Hatta ve hatta geçerliliğinden ve gerçek işlevinden tümden kopmuş oluyor.

Örneğin, yıldızbilime yıldızfalı dendiğinde ve salt bu yönü ile kullanıldığında yıldızbilimin ister antik bir bilim, ister bir yan bilim, ister bir inanış olarak kabul edilsin gerçek yönü ve işlevi saptırılmış, basite indirgenmiş oluiyor. Oysa ki yıldızbilim, bir fal aracı olmanın çok ötesinde,

evrensel boyutları kapsayan bir yaşam şeklidir hatta, Muhyiddin-i Arabi'nin de açıkladığı gibi, öte dünyaya kadar uzanan bir bağlantıdır.

Daha güncel (en azından toplumumuz için daha güncel) bir "gizli sanat" örneğine değinelim: İstanbul'un ve Türkiye'deki başkaca yerlerinin gizemlere açık meraklı bir kesiti "Tarot" kartlarını birkaç yıl önce ve geç dahi olsa keşfettikten sonra bunlara, artan bir ilgi ile iyice bağlandı. "Tarot"ları bir fal aracı olarak kullanarak veya kullandırarak. Sonuçta, yıldızbilimin başına geldiği gibi, "Tarot" kartları da, eninde sonunda telefon hatlarına ve televizyon kanallarına yerleşti, ünlü kişilerin "Tarot" falları (rahmetli Turgut Özal dahil olmak üzere) milyonlarca izleyicinin karşısında okundu, açıklandı.

Bugün medyalarda ilginç olan, çekici olan gizemin "in" olmasıdır (iskambil kâğıtları "out," Tarot kartları "in" oldukları gibi); popüler, aranılan, dost meclislerinde, metafiziğe yönelik sohbetlerde konuşulması ve elyordamıyla kullanılmasıdır ilginç olan. Ancak uygulamaya geçmeden önce, uygulamayı sergilemeden önce kaç kişi bu göz alıcı kartların geçmişini, tarihini araştırmıştır? Kaç kişi, hazırlop formüllere ve her Tarot desteği ile birlikte sunulan açıklamalara bel bağlamadan önce, bunların gerçek işlevlerini, hangi inanışlara bağlı olduklarını incelemek zahmetine katlanmıştır?

Hiç kuşkusuz ki, "uzmanlar" bunu yaptı, bunu yapmak zorunda kaldı, fakat bu bilgilerini ve uzmanlıklarını meraklılara sunduklarından, artan isteği karşıladıklarında birçok şeyi göz ardı etmeyi daha uygun ve pratik gördü.

Farkındayız, Tarot bir İstanbul gizemi değildir, fakat Tarot bugün artan bir hızla İstanbul'un bir kesiminde yerleşen bir gizem, bir gizli bilgi, bir gizli sanat konumunu almış bulunmaktır ve dolayısıyla, bu görünüm ve sunuşu ile konumuzun güncel bir parçası oluyor.

"İlk kez Tarot fal kartları veriyoruz" başlığını atıyor kapağında kısa ömürlü "Falınız ve Burcunuz" dergisi Mart 1989 tarihli ilk sayısında. Ve Almanca olarak "Arcana Major"un ya da 22 resimli karttan oluşan "Büyük Giz"in altı kartını veriyor (4, 5, 6, 12, 13, 14, 19, 20, 21) Kartların adları ve

açıklamaları Almancadan veriliyorsa derginin içindeki tanıtma yazısında, Türkçesi ve İngilizcesi uygun bulunuyor.

“Tarot olayı nedir?” başlıklı tanıtma yazısı “yurdumuzda henüz satılamayan bu esrarengiz orijinal kartlar” diyorsa da Tarot Kartları Sezar’ın hakkını Sezar’a vermek için sonradan Tarot’ları yaygın hale getiren Rezzan ve Metin Kiraz’ın Bağdat Caddesi’ndeki “gizbilim” dükkânında satılmaktaydı.

“Falınız ve Burcunuz” dergisi Tarot konusunda aşağıdaki bilgileri de vermekteydi:

Tarot’a sadece bir oyun ya da fal aracı olarak bakmak, gerçeği görmemek demektir. Onun derinlikliklerinde metafizik anlamlar gizlidir. Bir kere, 78 kâğıttan ibaret oluşu Eski Mısır Hiyerogliflerinde rastlanan 78 tabletle bağlantıyı ortaya koyar. Ünlü İskenderiye Kütüphanesi’nde bulunan papirüs ve parşömenden başka kil ve toprak tabletlerde yazılı efsanelerle yakından ilgilidir.

Yukarıdaki alıntıda üzerinde durulması gereken nokta, ki Tarot’ların özünü özümsememektedir, bunların sadece bir oyun ya da fal aracı olmamasıdır. Ancak, ülkemizdeki furyada göründüğü gibi, Tarot yaygın kullanış ve sunuluş şekli ile bizde, başkaca fal tekniklerine eklenilen “in” ve popülerlik kazanan bir araç haline getirildi, ister bilinçli, ister bilinçsiz.

22 simgesel resimden (Arcana Major = Büyük Giz) ve 56 işaretli kâğıttan (Arcana Minor = Küçük Giz) oluşan Tarot desteğinin Çin’den çıktığı sanılıyor ya da Hindistan’tan, değilse Mısır’dan. 1392’de Fransa Kralı 6’ncı Charles’in sarayında kullanıldğı biliniyor. Başka kaynaklara göre, Fransa’dan önce İspanya’da kullanılmıştır.

Tarot’u Batı’ya çingeneler getirdi, deniliyor. Yapılan araştırmalara göre çingenelerin dili, Hindistan’ın en eski, kutsal dili olan, Sanskrit’ten, hatta öz ve katıksız Sanskrit’ten başka şey değilmiş. Örneğin, Sanskritçe iskambil (kâğıt) destesi “Taru”dur, Macar çingeneleri buna “Tar” derler, batı’ya “Tarot” olarak geçmiştir.

Amerikalı Tarot uzmanı Paul Foster Case’a göre 78’lik deste 1200’lerde Fas’ta toplanan ve her ulustan gelen bilginler tarafından, eski ve geleneksel

bilgiyi korumak amacıyla, hazırlanan şifreli bir kitabın kalıntısından başka bir şey değildir.

“Çingenelerin kutsal kitabı” denir Tarot’a. Kimine göre yüz yıllardan beri oluşan simgeleri ile toplumsal, kollektif bilinçdışını açıklıyor. Kimine göre de geçmişi, geleceği ve tüm zamanları öngören tek yol, tek anahtardır. Romaniler kadar Orta Çağ simyacılarını, 17’nci ve 18’nci yüzyıl gizemcilerini etkileyen “mistik” (tasavvufi) bir felsefenin görüntülemesidir. Simgesel adı ile Hermes’in ya da Tanrı Thoth’un kitabıdır evrensel bir yönteme açılan.

Görüldüğü gibi “in” bir fal haline gelen, getirilen bu Tarot’ların geçmişi oldukça geniş, karmaşık ve ortaya koydukları kuramlarla faldan bir hayli değişik, en azından geleneksel Batı kaynaklarını araştırdığımızda (ki, bugüne kadar, Tarot’larla ilgili tümden Doğulu bir kaynağa rastlamış değiliz). Devam edelim:

Tarot kartlarının Mısır’dan kalma olduklarını ilk belirten ve çok tartışılan kaynak Protestan Tanrıbilimcisi Court de Gebelin’in ilk cildini 1773’te yayınladığı, “İlkel Dünya” (Le Monde Primitif) adlı ansiklopedik çalışmadır. De Gebelin’in iddiasına ilk sahip çıkan ise, geçmişi oldukça karanlık olan, Paris’li berber Aliette oluyor. Adını ters yüz edip Etteila olarak kendini tanıtan Alietten 1783’te yayınlanan ve “İlkel Dünya”dan çok esinlenen “Thot kitabının eşanlamlı sözlüğü” (Dictionnaire Synonimique du Livre de Thot)nde Tarot’u popüler bir fal aracı haline getiriliyorsa da öğretisinin temellerini, dön dolaş, Yahudilerin Kabala’sında aramaktan kendini alamıyor.

“Memfis’ten, Ptah Tapınağı’nın mihrabında, altın levhalarda işlenmiş bir deste kâğıt bulunluyordu” der Paris’li berber Aliette-Etteila ve bu destenin Mısır’dan, Hazreti Musa’nın eliyle, Yahudilere geçtiğini öne sürüyor.

Yaklaşık olarak bir yüzyıl sonra ise Tarot’ları derinliğine araştıran Fransız soylusu ve gizemcisi Stanislas de Guaita, her biri 850 sayfayı aşan, iki ciltlik “Kara Büyünün Anahtarı” (La Clef de la Magie Noire) adlı çalışmasında “Büyük Giz”i oluşturan 22 kâğıdı, ayrıntıları ayrıntılara katarak açıklıyor.

Ve önceki yüzyılda, çağdaş gizemciliği dirilten Eliphas Levi'nin (gerçek adı ile Alphonse Louis Constant) "Yüce Sihirin Dogmaları ve Ayinsel Şekilleri" (Dogme et Rituel de la Haute Magie, 1896) adlı temel kitabına bir göz attığımızda Tarot ile ilgili aşağıdaki konu ve bağlantılarıyla karşılaşmış oluyoruz;

Tarot, evrensel bir ABC; Kabala açısından Tarot; kıyametle ilgisi; simyadaki simgeleri; Tarot'larla İbranice harflerin arasındaki bağlantı; İtalyan Tarot'ları; Kutsal Kitabın ve Kabala'nın anahtarı, gizemli bilimlerin temel taşı; en şaşırtıcı kehanet aracı vb.

İstanbul'u mesken tutmuş, Tarot kartları ile sanatçıları, futbolcuları, devlet adamlarını, yüksek finans temsilcilerini etraflarına toplayıp falcılık yapan uzmanlarımızın, konuya el atmadan önce, gerilere dönüp Tarot'larla ilgili kaynakları, yorumları hatta ve hatta palavraları incelemeleri gerekir mi gerekmez mi? Sorunun cevabı, hiç kuşkusuz, onlara kalmıştır fakat, ilginçtir ki, uygulamada bile aynı görüşte ve "teknik"te olmadıkları ortaya çıkıyor.

Örneğin, Tarot ile ilgili kapsamlı bir kitap yayınlamış olan Kiraz ikilisine göre Tarot herhangi bir yer ve saatte açılamıyor, ilkin falına bırakılması istenen kişinin horoskopuna bakıp uygun günü tespit etmek gerekiyor. Tarot okuma seansları, bir süre rahatlatıcı meditasyon ve kontemplasyon uygulandıktan sonra, gece vakti yapılıyor. İlkin 1,5 saatlik bir konuşma yapılıyor derken mumlar ve tütsüler yakılıyor, masaya siyah ipekler seriliyor ve gerçek seans başlıyor. Bunun bir de sabah faslı vardır, ev hazırlanıyor, uzman kendini hazırlıyor, giysiler seçiliyor vb.

Öte yandan televizyon ekranındaki uygulamaya baktığımızda her şey çok sade, aksesuarlar yok (teknik araçları saymazsanız) mumlar ve tütsüler yok, uzun hazırlıklar yok. Uygulamanın bir de üçüncü şekli vardır, 900 900'lü şekli ki, en kolay ve basiti gibi görülüyor.

Gizemleri ve gizli diye bilinen sanatları serbest piyasaya sürdünüz mü, medyalarda bir "oyun" haline getirdiniz mi, bu tür karşıtlık ve tersliklerden kaçınmak olanaksız oluyor. Çünkü her "Pazar" ve her "medya" kendi

şartlarını getiriyor. Getirmekle de yetinmiyor, size empoze ediyor, ya bu deveyi güdersin ya bu diyardan gidersin türünden.

İmkânlarımızın, beğenilerimizin ve ilgi alanlarımızın kapsamına giren her şeyi bu ara geleceğe yönelik kuşku ve arzularımızı tüketmeye fazlasıyla alıştık, tüketime dayalı bir uygarlığın (şayet uygarlık bu ise!) içinde yaşadığımızdan. Dolayısıyla her şeyin tüketime açılmasına, pazara girmesine hiç şaşmamamız gerekiyor (zaten şaştığımız da yok) İstek olduğu sürece bu isteği karşılamaya, gerektiğinde bu isteği dürtüp abartmaya eğilimli olanlar çıkacaktır ve hatta, sistemin değişmez ve kaçınılmaz kuralları içinde, çıkmaları zorunludur. Gizem diye bilinenlerin bir kısmı, dünyanın her yerinde, artık tüketime açıktır, konfeksiyon şeklinde ucuza (ya da pahalıya!) sunulmaktadır. Bir bakıma böylesi belki de daha iyidir, insanların meraklarını karşılamak, kuşku ve endişelerini rahatlatmak, metafiziksel bir hizmet vermek açısından. Ancak hiç unutulmamalı ki, gizem dünyası (ona gizli bilimler deyin, gizli sanatlar deyin, batıl inançlar, çağ dışı düşünceler deyin, dilediğiniz gibi tanımlayın) bir buzdağı gibidir, azı görünen çoğu görünmeyen.

x-font-ttf

YEDİNCİ BÖLÜM - GİZEMLER VE YORUMLAR

Bugünün İstanbul'u dünün İstanbul'u değildir, yarının İstanbul'u bugünün İstanbul'u olmayacağı gibi. Kentler değişir, büyür, evrimleşir fakat eski izlerini taşımayı sürdürür, yaşlanan bir insanın yüzündeki kırışıklıklar gibi.

Anadolu, üzerinden geçen topraklarında filizlenen veya yerleşen bunca uygarlıkların bir potası, bir kabı ve aynası olduğu gibi İstanbul kenti de, yüzyılları katlayan tarihi boyunca, gelmiş geçmişlerin izlerini kendi bünyesinde katmerleştirmiştir. Fetih öncesi bir uzun dönemdir, mitologyaya kadar uzanan ve mitologyayı kapsayan; Fetih sonrası Osmanlı İstanbul'u yeni bir çağın başlangıcını müjdeleyen yaşlanmayan bir anıttır ve Cumhuriyet sonrası İstanbul da, günümüze gelinceye kadar, çağdaşlaşma yokuşunu adım adım kateden, "metropolis" olmaya yüz tutan, çarpık imgeler sergileyen kendine özgür bir "olay"dır.

Her kent kendi iç gizemini oluşturuyor ve her kent, eskiden içinde yaşayanların bırakmış oldukları dayanıklı, somut izleriyle görüntüsünü kuruyor. Bu görüntünün, bu imge kurgusunun derinliklerine indiğimizde kat kat boyalarla süslü maskenin arkasında gizlenen, gizlenmeye çalışan yüzü

keşfettiğimizde bir başka boyutun kapıları açılıyor paralel bir dünyaya girercesine.

İnsan belleğinde tüm yaşantısının anılarını, ister yüzeye çıksınlar, ister çıkmasınlar, toplayıp sakladığı gibi, bunları zaman zaman kullandığı gibi her mekân ve mekânlar toplamı, onu doldurmuş olan, onu kullanmış olan güçlerin, duyguların, arzu ve hırsların, düş ve hayallerin, bilgi ve bilgeliklerin izlerini depoluyor. Ve nasıl ki belleğimiz, günün birinde, yitirmiş, unutulmuş sandığımız bir olayı, bir anıyı kafamızda ve yüreğimizde, tüm çarpıcılığı ile diriltiyorsa mekânlar da, benzer bir süreç içinde, depoladıkları izleri, anıları ve tecrübeleri açığa vuruyorlar.

Bir ev, bir oda içinde birikmiş olan olumlu ya da olumsuz güçleri ortaya çıkardığında "tekinsiz" sayılıyor, bir kocaman kent ise bunu yaptığında ilkin pek dikkat çekmiyor, hatta belki de hiç dikkat çekmiyor fakat yer alan olaylar dizisi o kentin "çok özel" tarihine ve boyutuna kaydediliyor.

İstanbul'un destansal tarihi, yaklaşık olarak, M.Ö. 660 yılında başlıyor Kral Bizans'ın adını taşıyan ilk Bizans ile ve bu ilk Bizans kısa süre içinde, önemli bir ticaret merkezi oluyor.

Bizans'tan İranlılar geçiyor, Ispartalılar, Makedonyalılar, Galyalılar tarafından kuşatılıyor, M.S. 193-196 yıllarında Roma'lılar tarafından kuşatıldığı gibi.

Roma İmparatorluğu'nun başkenti oluyor Bizans, Constantin ile, kiliselerin, Hera, Hecate ve Apollo Tapınakları'nın iç içe yükseldiği karmaşık bir başkent. Sonra da Doğu Roma İmparatorluğu iken Bizans İmparatorluğu oluyor.

Ayaklanmaların, toplu katliamların, istilaların adeta birbirini izlediği bir başkenttir Bizans, görkemli ve kanlı. Aynı zamanda Batı'dan gelen göçmenlere açık bir başkent. Galata'da Venedik'liler ve Cenevizli'ler yerleşiyor ve 1162'de Pisali'lar, Sirkeci taraflarında bulunan bir Ceneviz'li mahallesine saldırıp toplu bir katliama girişiyorlar.

1203'te kent Haçlılar tarafından talan ediliyor, 1304'te Venedik'lilerin saldırısına uğruyor ve bu İstanbul'un fethine kadar devam ediyor.

Tarihsel izleri, gelenekleri karışık insan, ırk, inanç ve inanış kalabalığı ile İstanbul kendine özgü, benzeri olmayan bir mozaik oluşturuyor, kimliğinin kökenlerini bu mozaikin içinden çıkartıyor.

Bu denli maceralı geçmişi olan bir İstanbul gizemler yaratmasın da kim yaratsın?

“Merkez” sözcüğünü kullandık bu şehr-i İstanbul için ve “Merkez” derken de “Gizemler Merkezi” demek istedik, gizemleri olan, gizemleri saklayan ve gizemleri yaratan.

Bir insanın geçmişi genlerinde taşıdığı geçmişler dahil olmak üzere nasıl ki, o insanın kimliğini oluşturup yönlendiriyorsa aynı süreç, değişik bir boyut içinde, kentler için de geçerlidir. Ancak her kent için değil.

İstanbul’un bir “Merkez” olması, konumundan, geçmişinden, kimliğinden ve işlevinden de kaynaklanıyor. İstanbul, çünkü her zaman bir geçiş noktası, bir birleşme noktası, bir sentez unsuru olmuştur. Ve de bir kültür merkezi Bugün de öyledir, Batı için halen Doğu’nun başlangıcı, Doğu için de Batı’nın kapısıdır. İstanbul’un çok özel kimliği de bu ikiliğinden kaynaklanmaktadır.

Önceki bölümlerde İstanbul’u ziyaret eden, İstanbul’dan geçen ve İstanbul’da konaklayan birçok kişiyi, birçok gizem ustalarını, örgüt kurucularını, gizem araştırmacılarını gördük ve kendimize bunlarla ilgili sorular sorduk, bazen de son derece basit, olağan cevaplar verdik, vermeye çalıştık. Ve, bilindiği gibi, bazen oldukça karışık gibi görülen soru ve soruların çözümü basit, son derece mantıksal, olağan cevaplara bağlıdır.

“Merkez” işlevini gören her mekân, kapsamı ne olursa olsun, çekici bir güce sahiptir, bir mıknatıs gibi işler. Aynı zamanda bu merkez bir depolama noktasıdır, değişik kaynaklardan tarihsel bir süreç içinde edinen bilgilerin, kültürlerin kat kat toplandıkları bir ardiye, bir arşiv. Ya da yaşayan ve somut bir bellek.

Böyle bir yaklaşım içinde Bizans, Batı’yı depoladıysa Fetih sonrası İstanbul’u da Doğu’yu depoladı ve Tanzimat’tan başlamak üzere Doğu ile Batı’yı.

İstanbul, kendi kimliği içinde, kendine özgü bir bilgi sentezini bir araya getirdiyse (ki, hiç kuşkusuz getirmiştir) bu tür bir sentezi oluşturmak yolunda olanlar için bir “temel kaynak” yönlendirici bir nokta, ufukta beliren aydınlatıcı bir “fener” görevini de görmüştür.

Batı’dan gelen gizem tutkunu ya da öğreti sahibi gizemci İstanbul’da Doğu’nun gizem, bilim ve bilgeliğini aradığı gibi Doğu’dan gelip Batı’ya dönen ve durakladığı İstanbul’da iki ayrı kaynağı karşılaştırarak elde ettiği bilgileri ölçer, bilançosunu çıkarır ve uygulama yöntemlerini saptamaya koyulur.

Çemberlitaş’ın altında bulunduğu sanılan geçitlerin Agarta’ya kadar ulaşıp ulaşmadığını bilmiyoruz ama İstanbul’un, yüzyıllar boyunca, biriktirdiği güçler her yöne yayıldığına inanıyoruz.

İstanbul gizemleri derken aşırıya kaçtığımızı düşünenler olacaktır. Bu satırları, bu sayfaları okuduklarında bir “gizem zorlaması”na bel bağladığımızı söyleyeceklerdir. Eleştiriye her zaman açığız (eski bir eleştirmen olduğumuzdan), yanlışlıklarımızı kabul etmeye de ancak, kanımızca, her şey belirli bir mantık çerçevesi içinde gelişiyor, örnekleri, izleri ve olayları ile. Hem biz, burada, bir varsayımın üzerinde duruyoruz ve bunu bir “sohbet” varsayımı değil de bir “araştırma” varsayımı olarak görüyoruz.

Bugün bilimin kabul ettiği, hatta Strasbourg ve Meudon gibi üniversitelerde, birçok jeofizik merkezlerinde araştırılan ve “tellurizm” (Topraktan, yerden güç almak) adını taşıyan bir olay vardır, eskilerin tehlikeli saydıkları, bilgisini gizli tuttukları.

Öteden beri, özellikle ABD ve Rusya gibi ülkelerde, dünyanın oluşturduğu güç “çizgileri” (ya da yeryüzünün sinir sistemi)nin toplumlar üzerindeki etkileri araştırılıyor, bu güçlerin merkezleştirdiği noktalar üzerinde duruluyor.

“Tellurizm”in yeryüzü kabuğunu harekete geçirdiği, depremlere neden olduğu bugün bir gerçek olarak kabul ediliyor. Simyacılar için bu güç yeryüzünün “görünmeyen” gücüydü, antik inanışlarda ise “cehennem ateşi” veya “cehennemin ateş nehirleri” diye adlandırılıyordu. Geleneksel bilgilere

göre ilkel insan, taş devri insanı bu gücü hissediyor, merkezlerini belirleyebiliyordu ancak evrimleşen insan, başka duyarlılıkları gibi, bu duyarlılığı da yitirdi. Eskilerin bu merkezlerde inşa ettikleri tapınaklar (Haliç'te yerleşen Keltler'in Fransa'nın Bretagne bölgesindeki Carnac gibi) sonradan terk edildi, yıkıntıları kaldı.

"Tellurizm" yeryüzünün doğurduğu elektro-manyetik bir güçtür, mekânları ve o mekânlardaki insan topluluklarını etkileyen, doğal enerji merkezlerini yaratan.

Yoksa İstanbul bu tür bir merkez mi, yoksa öyle miydi bir zamanlar?

Jeofizik uzmanı olmadığımız için, bu tür doğal ve jeofiziksel olayların toplum bilincini ne gibi etkilediklerini belirlemek amacımız sayılmadığından bu sorunun yanıtını uzmanlara bırakıyoruz ve bunu bir ihtimal sayıyoruz, varsayımımızın bir parçası olarak.

Batı ile Doğu'nun bir buluşma noktası olarak gördüğümüz kentimizde, her iki yöne açılan bir kapı görevini gören İstanbul'da değişik kökenli, bazen çatışan bazense birbirlerini tamamlayan gelenekler, inanışlar ve kültür birikimleri işlevlerini ve etkinliklerini sürdürüyor.

Kimi insan için tek yol şifa veren, güç ve inanç kazandıran kutsal dualardır, kimi için de ilkel sayabileceğimiz uygulamalardır. Doktordan ve doktorun tıp bilgisinden sonuç alamayan ya da doktordan ve tıptan, çeşitli nedenlerden dolayı, çekinen geleneksel koca karı dediğimiz ilaçlara ve şifa yöntemlerine başvuruyor; sevgilisi ile bozuşan, sevgilisinden kuşkulanan, sürdürmekte olduğu ilişkinin geleceğini merak eden bir fal aracına veya bir falcıya umut bağlıyor. O da yeterli görünmediği hallerde de muskalara, tılsımlara ve büyüsel işlemlere kayıyor.

Bu tür bir ihtiyaçta ibadet yerleri de, ayrım gözetmeksizin ve değişik inançlardan olan kişiler tarafından, bir başvuru odağı oluyor. Yatırlara, evliyaların, şeyhlerin ve dedelerin mezarlarına adakta bulunulduğu gibi, Hıristiyan ayazmaların şifalı sularına da başvurulur. Sonra, hayat arkadaşını arayan veya bulmak isteyen, en basitinden, bir kiliseye girer, iki mum alır, yapıştırır yoksa yan yana diker ve yakar.

Bu koca İstanbul'da üfürükçüye veya bakıcıya gidenler olduğu gibi büyü uzmanı veya Şeytan Çıkaran, Cin Çıkaran papaza gidenler, adakta bulunmak için inançları ne olursa olsun Büyük Ada'nın tepesindeki Ermiş Yorgi'ye kadar çıkanlar da vardır. Ancak, karıştırmayalım, büyü başka dua ise bambaşka bir şeydir her ne kadar kimi insanlar, aynı sonucu çıkarabilmek için, ikisine de ayırım yapmaksızın başvuruyorlarsa da.

Her türlü fala bakanlar, fal konusunda uzmanlaşanlar geniş bir izleyici, müşteri kalabalığını topluyorlar. Resmen büyü yapan hiç yoktur büyücülük yasak olduğundan oysa, ihtiyaç doğduğunda, kim kime nasıl ve nereden gideceğini sorup öğrenebiliyor.

Geleceğin kuşkusunu taşıyan herkes ki herkes geleceğin kuşkusunu doğal olarak taşıyor bu kuşkuyu giderebilecek, hafifletebilecek, bir umut verebilecek birini arıyor. Arayıp bulduğunda da, yararlı olacağına, olabileceğine inanıyor. Ola ki, bu tür işlemlere inanmıyorsa bile gündelik gazetelerinin yıldız falına bakanlar gibi "ne olur ne olmaz" deyip deniyor, değilse bir çeşit sosyete oyununu sayıyor.

Gizemde, tekrar edelim, her şey her şeye bağlıdır, inanış ve inançlarda da öyledir ve çaresizliğe, umutsuzluğa, endişeye kapılan insan her yere başvurur, her tarafa saldırır. Mantıklı davranmak, aydınlatılmış olmak temel şart ise bile olayların doğurduğu, yüze çıkardığı aynı derecede temel duygular daha baskın çıkıyor.

Bir yerden sonra ne kültürel donatım, ne de parasal imkânlar yeterli görünüyor.: iş olsun diye, gülümseyerek, "kesinlikle inanmıyorum," diyerek gazetesinin o günkü fal sütununa bakan aydın, tümden evrimleşmiş kişi ile borsadaki durumunun geleceğini öğrenmek arzu ve umudu ile fal açtıran, yıldız bilimcisine danışan üst derecedeki yönetici veya holding sahibi arasında hiç fark yoktur. Aynı şekilde sevgilisinin sadakat, bağlılık derecesini öğrenmek amacı ile bakıcıya (yeni adı ile "medyum"a) vizite ödeyen genç kadınla Tarot'dan bir öneri, bir işaret bekleyen genç kız arasında da hiç fark yoktur. Yoktur çünkü, hepsinde, kalıtımsal, genetik ruhbilimsel içgüdüler harekete geçiyor.

Bu çeşit örnek ve uygulamaların karşısında bir gizem sömürüsünden söz etmek son derece doğaldır. Doğaldır çünkü ne her başvuran bilinçlidir, ne her uygulayan. İyi de, bu bağlam içinde, gizemin suçu nedir? Gizli bilimlerin, bilgilerin ve sanatların suçu nedir?

Bilginin, aracın, tekniğin hiçbir zaman suçu yoktur, suçlu olmak ya da olmamak gibi bir ayırım, bir değerlendirme özünde bulunmadığından. Suç diye bir olay varsa, sömürü varsa, bilinçli ya da bilinçsiz yanlış kullanılma ve yönlendirme varsa bunların sorumlusu araç değil, yöntem, sanat ve teknik değil, bunları kullanandır.

"Gizemin tüccarları" demiştik yine de, bu gizemli kentin insanları olan, bizler bu denli şikâyet etmemeliyiz (şayet şikâyet ediyorsak!) çünkü ister Batı ister Doğu ile bir kıyaslama yapmaya kalktığımızda İstanbul'daki "gizem tüccarları"nın medyaları kullansınlar veya kullanmasınlar, çok azınlıkta kaldıklarını, yurt dışındaki keskince profesyonelleşmiş benzerleri ile aynı düzeyde olmadıklarını görmüş oluruz, aynı katılığı sergilemedikleri gibi.

Gizemlere gösterilen saygıdan mı kaynaklanıyor bu tutum, henüz tümü ile oturmamış, şekillendirilmemiş hatta gerçek bir profesyonel, meslekî düzene girmemiş bir eylem çizgisinden mi? Yoksa, her şeye rağmen, bazı konuların toplumumuzda korudukları "gizlilik"ten?

Bakıcılık denen olayı inkâr edecek değiliz, durugörünün, parapsikolojinin kapsamına giren, çokça denetilmiş örnekleri olan bir olaydır. Nedir ki, bu yeteneğini bir mesleğe dönüştüren, sürekli olarak "performans" göstermek zorunda kalan bakıcı, yetenekleri ne kadar özgün olsa bile, bir noktadan sonra dozu artırmak, abartmak ve gerektiğinde uydurmak zorunluluğu ile karşılaşır. Bakıcı "bakıyor" ve görüyor, belirli şekilleri yorumluyor, çözüyor (Tarot kartlarını okuyan kimsenin simgeleri, simge arası bağlantıları, bilinçaltında şekilleşen çağrışımları, ruhsal imgeleri yorumladığı gibi) ve ona başvuran kişiye, müşterisine, görüp hissettiklerini aktarıyor. Bunu yaparak da deneylerinden kaynaklanan bir ruhbilimsel donatımdan da yararlanıyor. Değilse de o kişi hakkında daha önceden edindiği bilgilerden.

Ortada bir “gizem ticareti” veya bir “gizem sömürüsü” var oluyorsa durum o kadar ciddi değildir. En azından henüz değildir, televizyonlardaki programlara, telefon hatlarına (ki bunların “reçeteleri”ni Amerika’dan almışız) ve talk-showlara tarafsızca baktığımızda. Eninde sonunda bu 15 milyonluk İstanbul’da gizemin çeşitleri bolsa bile, bunlara başvuranların sayısı artıyorsa bile gizemsel konularda uzmanlaşanlar, kendilerini öyle tanıtanların sayısı halen ve istek göz önünde tutulursa oldukça kısıtlıdır. İsteğin artması halinde bu sayı kendiliğinden artacaktır ancak, birçok konularda olduğu gibi, bir “gizem furyası”nı geçirmekteysek bu furya da, içerdiği tüm “in olmalar”la birlikte, gelip geçen başkaca furyalar gibi tükenecektir ya da başka furyalara yer verecektir (örneğin, komplo teorileri furyası).

Bir de gizli sanatlarla uğraşan oysa bunun tanıtımını yapmayanlar, ortaya çıkmaktan pek hoşlanmayanlar var ki, bunlar zaten “bilinmeyenler”dir, “bilinmeyen” olmayı ve öyle kalmayı yeğleyenler.

Durum genelde pek “vahim” olmadığına göre işin ve işlerin tadını bozmadan yolumuza devam edelim özelden genele geçerek ve içinde yaşadığımız, bozulan, karışan İstanbul’a yakışık gördüğümüz bazı nitelikleri, özellikleri unutmadan.

Daha önce de belirtmiştik: Batı’dan gelen veya Doğu’dan dönen gizem araştırmacısı İstanbul’da sahip olduğu dişrek veya içrek bilgiye, edindiği gizli öğretiye katacak, eklenecek şeyler arıyor, hatta aranması gerekiyor gizli sanatların önerdiği evrenselliğe varabilmek ve ola ki, bazı açıklarını kapatabilmek için. Gizemciliğin çeşitli türleri, ekolleri ve teknikleri var oluyorsa da temel kökeni birdir, bir yerden fışkırıp yayılıyor, geçtiği veya yerleştiği yerlerden bir şeyler kapıyor ve yoluna devam ediyor.

Gizemcilik tarihinde tüm yollar ilkin Orta Asya’dan çıkıyor, bir kol Uzakdoğu’ya uzanıyor diğer kolu ise, sanki kaçınılmaz bir şekilde, Mısır’a varıyor oradan da Ortadoğu, Arap Yarımadası, Anadolu yolu ile Batı’ya.

Gizemciliğin kesin yolunu ve kesin coğrafyasını çizmek, çizebilmek bugün bile pek kolay değildir, fakat hangi “güzergâhı” izlerseniz izleyin er

veya geç Anadolu’ya oradan da İstanbul’a varmış olursunuz. Bu bir zorlama veya bir abartı değildir, “güzergâh”ın getirdiği bir kaçınılmazlıktır.

Sibirya’dan, Turan’dan, Şamanlar’dan yola çıkıp gizem Moğolistan yolu ile Çin’e ve Japonya’ya varıyor; Tibet’ten Hindistan’’ geçiyor. Aynı kökenden hareket ederek İskandinavya’ya ulaşıyor, Eskimolarla Amerika kıtasına gelip yerleşiyor; Babil’e vardığında da üç kola ayrılıp Mısır, Arabistan ve Roma-Yunanistan’a doğru yol alıyor.

Tüm kıtalara yayılan gizemcilik ve kollarını oluşturan sihir (magic) ve büyücülük (sorcery) böylece evrensel bir inançsal toplumsal ruhbilimsel olaya dönüşürler.

İlk ve ilkel inanış ve inançlara, ilk büyük uygarlıkların dinlerine bağlı kalan, temellerini oluşturup kendi temel ve geleneklerini kuran gizemcilik Doğu’dan Batı’ya geçtiğinde karşısına Hıristiyanlığı buluyor. Ortadoğu’da ise İslam’la karşı karşıya kalıyor. Nedir ki, her büyük tek Tanrılı din sihiri ve özellikle büyüyü yasaklıyorsa da gizemciliğin özüne ve düşünsel-inançsal yapısına pek bir zarar getiremiyor, gizemse her dönemde uzlaşmacı olmayı iyi biliyor.

Getirmesine de neden kalmıyor çünkü, sihirin ve büyünün, falcılığın ve bakıcılığın dışında kalan, gerçek gizemsel arayış “mistik” (tasavvufi) bir arayıştır insanla Tanrının, mikrokozmos (Küçük Dünyanın) ile makrokozmos’un (Büyük Dünyanın) bir araya gelişinin, iç içe kaynayışının arayışıdır, dünyasal küçük hesaplarının, duygusal çatışmalarının ve parasal endişelerin, siyasal tedirginliklerinin çok ötesinde.

Ancak bunu da göz ardı etmemek gerekiyor: Magus ya da sihirbaz doğanın ve doğa üstünün güçlerine sahip olmak, gizlerini çözüp, belirli teknikler ve ayinsel modeller, ritüeller yoluyla kullanmak isteyen kişidir. Amacı bir Tanrı ya da bir yarı-Tanrı olmak değildir, Tanrıya yaklaşmaktır, evrensel gücün bir parçası olmaktır. Böyle bir amaca varabilmenin yolları değişiktir, zordur, kıtadan kıtaya, inançtan inanca çeşitlemeler içerir. Nedir ki, özüne baktığımızda amaç aynıdır; maddesel dünyanın zincirlerinden, yükümlülüklerinden kurtulup tek evrensel öze ulaşmak ve bu özün içinde erimektir.

İstanbul’un her çeşidinden gizemlerini araştırdığımızda olumlu olanla olumsuz olanı, gerçek olanı ile yapay olanı, doğru olanla olmayanı ayırt etmeye çalıştığımızda karşımıza sandığımızdan daha da geniş, karmaşık bir malzeme çıkar. Ve bu malzeme sadece izlerden, kalıntılardan, işaretler ve inanışlardan giderek uygulamalardan oluşmuyor; yüzyıllar boyunca İstanbul’un ilk ve sonraki mekânlarında aynı potanın içinde eriyen, üst üste gelen, “stratus”lar, yüzeyler oluşturan bir magma haline gelen bir özden meydana geliyor.

İstanbul’un bir “göç” odağı olması çağdaş bir problem değildir; göç, çünkü potayı belirleyen en açık ve görünebilir olaydır, kentin tarih öncesine uzanan ve bu kentin mozaikini şekillendiren bir problemdir.

Bizans kapılarını Latinlere açıyor, Fetihten sonra Fatih Sultan Mehmet kentin nüfusunu artırmak için, Belgrat’tan, Kırım’dan, Kafkasya’dan göçmenler getirtiyor.

Ve İspanya’dan sığınan Yahudilerle (1492) İstanbul Kabalacılar’a kollarını açıyor, Bizanslı simyacıların kaçışından sonra.

Etkenler, karışımlar ve değişimler! Hâl böyleyken simyacı Nicolas Flamel’in yaşamını değiştiren destansal bir el yazmasının, geleneksel olarak İstanbul çıkışlı olmasına, öyle gösterilmesine hiç şaşmamak gerekiyor.

“Kentsel Gizem,” yani bir kentin, İstanbul gibi bir mega kentin (başka bir yorumla, bir kent-kasaba-köy birikiminin) içerdiği ve doğurduğu gizemler ile kendi iç gizemi, anlamındaki deyimi kullandığımızda muhakkak ki bunun, bu “olay”ın, ayrıntılarına ve ayırımlarına varmamız gerekiyor, potayı oluşturan değişik ve farklı unsurları saptayıp bunları bir tüme bağlamak açısından.

Aksaray’ın ya da Ayasofya’nın içerdiği gizemlerle Anadolu kökenli gecekondu ortamlarının taşıdığı gizemler arasında, inanış ve uygulama, köken ve işlev açısından farklar vardır ve örneğin, yüzyıllık tarihini göz önünde tuttuğumuzda bugün kimilerinin “nostaljik” saydığı dünse “kozmopolit” bir kimlik taşıyan bir Beyoğlu’nda ne tür gizemlerin gizlendiğini kim araştırmıştır ki?

Oysa ki, Batı'dan gelenlerin uğrağı ve mekânı paşa konakları ile birlikte, hiç kuşkusuz Galata-Pera hattındadır, eski Pera'nın sonraki Beyoğlu'nun özel "malikâneleri"nde ve gizemcileri kabul eden elçiliklerinde.

Modası geçmek bilmeyen, özentiler yaratıp bunları besleyen nostaljiye hiç bulaşmaksızın gerilere dönüp bazı daha genel kavramlara dikkatimizi verelim.

Tekrardan yarar çıkar: bir kentin gizemi, esrarlı taşıyan ve sihirlerden oluşan bir "şarj," bir "iç güç" taşıdığını kabul edeceksek en azından bunu bir "araştırma varsayımı" olarak göreceksek inandırıcı olan, olabilen örnekler dizip varsayımı somutlaştırma yoluna gitmeliyiz.

Bir kentin her bölgesi ayrı bir kimlik ve nitelik, ayrı bir "hava" taşır, ister geçmişinden kalan izler, ister sonradan gelen ve öncekilere katılan (ya da öncekileri örten, silen) katkılarla. Problemi sadece bir "yedi tepe" perspektifi içinde değerlendirmek hiç yeterli değildir, çünkü "tepe" deyip "tepecikler"i unutmamak gerekiyor. Bu, genel hatları ile, sadece gizem araştırmacısını değil de, insanbilimciyi ve folklorcuyu, halk bilimcisini ilgilendirir inanışlara dayandığı için.

Önceki iki bölümde tanıtmaya ve izlemeye çalıştığımız o Batı'dan gelenlerin taradıkları bölgeleri bilmiyoruz. Bilmiş olsaydık bu varsayıma dayanan arayışımız önemli ipuçları kazanmış olurdu. Yine de bir genellemenin boyutları içinde, İstanbul'da aradıkları, ola ki arayıp buldukları "şey" gitgide belirleniyor.

Denecek ki, bu sayfalarda Batı'dan gelenlere fazlasıyla önem verdik ancak, kanımızca bunlar da İstanbul'un bazı gizemlerini araştırıyordu ve bu açıdan onlara baktığımızda, birer "anahtar" kimlik ve işlevini de kazanabilirler, taşıyabilirler.

Bazı bağlantılara girerek özetlemeye çalışalım:

-Nicolas Flamel, Bursa'daki derviş olabilir ya da olmayabilir fakat simyacı Flamel'in, sanatının kökenlerini aramak için, İstanbul'a, Bursa'ya gelmiş olması (resmi ölüm tarihinden sonra bile) son derece doğal sayılmalı. Flamel simyanın amaçlarından biri olan "Felsefeciler Taşı"nın sayesinde hem altın yapmayı, hem de ölümsüzlüğe (değilse de çok uzun bir

yaşama) ulaşmayı başarmıştır ancak bu çok araştıran, çok öğrenen ve sonradan çok gezen kişi simyanın kökenlerinin İslam bilimcilerine bağlı olduğunu kuşkusuz bilmekteydi. Hatta ve hatta simyadaki tinsel ve mistik (tasavvufi) çizgisinin Al Gazali'nin, tümden tinsel olan, "mutluluk simyası"na yakın olduğu bilincindeydi belki.

Nicolas Flamel'in hayat çizgisini değiştiren, İstanbul'da bulunduğu söylenen Yahudi Abraham Avram'ın el yazmasından birçok kez söz ettiysek de içeriğine hiç değinmedik. Değinmemiz belki de bizlere bazı ipucu verebilecektir.

Yazılış olarak tarihi 1458 diye verilen metinde önerilen teknik, İngiliz araştırmacısı Francis King'e göre, Hintliler'in yoğa (Bhakta-Yoga, Tapınma Yogası) uygulamasına yakındır. Şöyle ki:

Altı ay süren bir inzivaya çekilen "magus" (sihirbaz) bu zaman içinde bir "yeniden doğuş"tan geçer ve metindeki tanımlama ile, "Kutsal ve Koruyucu Meleğinin bilincine ve sohbetine" ulaşır. Harfi harfine alındığında "magus"un Koruyucu Meleği ile olan tanışması ve ilişkisi bir dostluk çerçevesi içinde oluşur. Simgesel olarak değerlendirildiğinde bu tanışma mistik (tasavvufi) bir süreçtir, "Alt ve üst kimliğin birleşmesi"dir veya "Nesnelle öznelin birleşmesi" ya da "Evrensel Bilinç"e ulaşmaktır.

İnzivadan ve Koruyucu Melekle buluşmadan sonra kişi (magus) Abra Melin'in dörtgenleri kullanmaya başlayabilir. Örneğin, aşağıda çıkarılan, ilki "büyük bir defineyi bulmak," ikincisi ise "dolu yağdırtmak" için, dörtgenler üzerinde çalışabilir.

1) SEGİLAH

ERALİPA

G Keldanlılarda

İLENLİ Segilah=Hazine

L

A

H

2) CANAMAL

AMADAMA

NADADAM İbranicede
ADANADA ChNML=Dolu
MADADAN
AMADAMA
LAMANAC

(Golden Dawn) “Altın Şafak” örgütünden Mac Gregor Mathers’e göre metindeki bazı dörtgenler tehlikeli bir doğaya sahiptirler ve ortada bıraktıklarında duyarlı kişileri, çocukları ve hatta hayvanları etkileyip obsesiyonlara (saplantılara) yol açabilirler.

Evrensel Bilinç’ten yola çıkıp defineciliğe ya da doluya varmak pek yakışık görünmezse bile Abra Melin’in kitabı pratik formülleri bir yana, başka boyutlara da açılan bir metin olarak bilinmektedir, özellikle Nicolas Flamel’e tahmin edilemeyen bir servetle birlikte ölümsüzlüğü (değilse, çok uzun bir hayat) kazandırdığına bakılırsa.

Kitabın ilk sayfasındaki yazıya göre yazarı Abraham Avram’dır ya da İbrahim. Bir prens, bir Haham, bir yıldız bilimci ve bir felsefeci. Başından beri kitabın rahip ya da yazar (yazıcı) olmayanlara yasak olduğu belirtildiği gibi buna aldırış etmeyenlere yönelik lanetler de sıralanmaktadır. Ancak Nicolas Flamel’in ve ondan sonra metni kullananların - ki bunların arasında “Altın Şafak”çılardan Aleister Crowley’i de katabiliriz - üzerinde durdukları, çözdükleri veya çözmeye çalıştıkları diyagramlarda, simgelerde yaşam ve ölümün gizleri, doğanın ve bilgeliğin gizleri açıklandığı kabul edilen bir noktadır, bir gerçektir.

Bu tür gerçeklerin sahibi Flamel’in, el yazmasının ortaya çıktığı söylenen, İstanbul ve Türkiye ile ilgilenmesi hatta “kaynaklara” bir dönüş yapması kadar olağan bir şey düşünülemez.

Bursa’daki dervişin Paul Lucas’a söylediklerini Hatırlayalım: Kusursuzluğa erişebilmek amacı ile dünyayı dolaşan yedi dost, her yirmi yılda bir seçtikleri bir kentte bir araya gelen yedi dost ve bunlardan, kimya, simya ve Kabala konularında uzman, Flamel’in sahte bir cenazeyi nasıl hazırladığını ayrıntılı şekilde anlatan bir bilge...

Kabala derken de aklımıza bir başka İstanbul yolcusu geliyor: Truva araştırmacısı İspanyol din adamı ve uzman Kabalacı Raymondo Lulle!

Kabala en kısa bir tanımlamayla, Kutsal Kitabı, Eski Ahit'i açıklayan, bir paralellik kuran Yahudi inancının en önemli "mistik" (tasavvufi) metnidir, Tanrı, insan ve evreni ele alan, Kutsal Kitabın gizli yorumunu veren, Kabala'sız bir Yahudi topluluğu düşünülemeyeceğine göre, Kabala'yı oluşturan iki kitabın yani "Sepher Jetzira" (Yaradılış Kitabı) ile "Zohar" (Parlaklık, Işık)ın ister 1492'deki göçle, ister çok daha önceden, İstanbul'a gelmesi doğaldır. Kaldı ki Fatih'in korumacılığından yararlanan, İspanya'da 1391, 1481 ve 1492 yıllarında Engizisyon'un kanlı gazabına uğrayan, Yahudi toplulukları İstanbul'dan başka Roma, Cremona, Mantova, Padova ve Firenze gibi İtalyan kentlerine sığındıklarında Kabala ile ilgili çalışmalarına yeni bir hız vermeye başlıyorlar.

Ve unutmayalım ki, Yahudi toplumları ve gizemcileri bir yana, Kabala'ya başvurmayan, danışmayan, gizem öğretilerine katmayan Batılı uzman ya da örgüt yoktur, dinsel inancı ne olursa olsun.

Kabala'dan başka bir konuya geçelim, her şey her şeye bağlıdır diye çizgimizi izleyerek, her şeyi her şeyle bile bile karıştırarak.

İstanbul yolcularından "ölümsüz" Saint-Germain'in, Cagliostro'nun ve Casanova'nın, bilindiği kadarıyla, Doğu gizemciliğiyle pek bir bağlantıları yoktu, Cagliostro'nun Mısır'dan etkilenerek kurduğu loca için oluşturduğu ritüel, geleneksel ayin şekli bir yana. Ancak üçünü, gizemci olmalarından başka, bağlayan bir nokta vardır: örgüt adamı olmaları, Gül-Haç olmaları.

Gül-Haç (Rose-Croix; Rosicrucian; Rosa-Croce) örgütü ülkemizin gizem araştırmacıları ve uzmanlarınca sanki yeni ya da kısa denilebilecek bir süre önce keşfedilmiş bir örgüttür (tespitedebildiğimiz kadarıyla Gül-Haç'tan söz eden üç kaynak "Bilinmeyen" ansiklopedisi, Sarıkaya'nın "Türkiye Gizemleri" ve hazırladığımız "Uzaydan Geldiler"dir, artı bir "yeni keşif" olarak yakın bir zamanda çıkan araştırmalar) Oysa ki, yukarıda sıralanan (en azından) üç kişinin, üç gizemcinin İstanbul'a gösterdikleri ilgi örgütün, yaklaşık olarak, iki belki de üç yüzyıl önce kentimizde "operatif" (faal) olduğunu gösteren bir kanıt olarak sayılmalıdır.

Türkiye’de, gizemcilikle ilgilenen ve uğraşan çevrelerde Gül-Haç denildiğinde akla gelen ilk (ve, bildiğimiz kadarıyla, tek) kişi Metin Kiraz’dır. Kiraz, çünkü, basında ve yayınlarda bu örgütün bir üyesi olduğunu belirtmiştir.

Gül-Haç, bugünkü uygulamasıyla, gizli bir örgüt değildir, çeşitli ülkelerde kuruluşları olan herkese açık ve açık bir öğretide bulunan, belirli bir ücret karşılığında üye kabul eden, tanıtmaya önem veren bir çeşit cemiyettir.

Başka nedir bu Gül-Haç örgütü veya cemiyeti, üyelerine ne gibi yararlar sağlıyor ve en önemlisi, amacı nedir?

“Rose Croix (Gül-Haç)ın öğretisi mistik olması nedeniyle doğal olarak Uzakdoğu mistisizmi, sufizm gibi Doğulu mistik örgütlerle aynı paralelde,” diye açıklıyor Metin Kiraz. “Örgüt olarak bunlarla bir ilgisinin olduğunu sanmıyorum. Ama öğretileri çok farklı değil, Batı’da Rose Croix (Gül-Haç) kaynaklı bir başak gizemli kuruluş da, Golden Dawn (Altın Şafak)

(Gül-Haç) mistik, okült, parapsikolojik, bilimsel, ahlâki, felsefi ve benzeri öğretilere yer veriyor. Bunları açıklamam mümkün değil. Ayrıca, açıklamaya yetkim de yok. Zaten açıklamalar, öğretinin içinde bulunmayan biri için anlamsız olabilir.”

1970’lerde Gül-Haç örgütüne giren Metin Kiraz’ın yukarıdaki açıklamalarına bazı, daha ayrıntılı, bilgiler ekleyelim ve ilk elden, örgütün Fransa’daki merkezi tarafından başvuranlara gönderdiği tanıtma broşürüne bir göz atalım.

Fransa’daki merkezi Le Neubourg’daki Omonville Şatosu’nda bulunan, kendini “dinsel ve tarikatlarla ilgisi olmayan, uluslar arası geleneksel ve felsefi bir eylem” olarak sunan AMORC yani “Antik ve Mistik Gül-Haç Tarikatı” (Ancien et Mystique Ordre des Rose-Croix)nin 1986 baskı tarihini taşıyan ve bize 1990 yılında ulaştırılan 36 sayfalık, “Yaşamın Hakimiyeti” başlıklı kitapçıkta ilk önce örgütün bazı çok ünlü üyeleri tanıtılmaktadır. Örneğin, Alman felsefeci ve matematikçisi Gottfried Leibniz (1646-1716), İngiliz felsefecisi Francis Bacon (1561-1626), çağdaş felsefenin başlatıcısı Fransız Rene Descartes (1596-1650) Amerikalı devlet adamı, yazar ve

bilim adamı Benjamin Franklin (1706-1790), Fransız bestecisi Claude Debussy (1862-1918) ve ünlü şarkıcı “minik serçe” Edith Piaf (1915-1963) gibi.

Broşürün birinci bölümünde, özetle, “var olmanın gizemi” ele alınıyor, “yaşam yolu,” “neden bu dünyadayız?” “yazgı tüm hareketlerimizi yönetiyor mu?,” “bir yaşam planı,” “içimizdeki yaratıcı güçler” gibi arabaşlıklarla.

İkinci bölümün başlığı “Buluşlar”dır ve “bilgelik okulları” “odunluğun altındaki ışık,” “deneyler,” “sezgi” gibi konuları içermektedir.

Gül-Haç örgütünün geleneği ise, M.Ö. 1350 yılından ve Firavun 5’nci Amenhotep’ten başlamak üzere, üçüncü bölümde özetlenmektedir. Ardından 1610 tarihli “Gül-Haç Kardeşliği’nin Ünü” (Fama Fraternitatis Rosea Crucis) ve 1615 tarihli “Gül-Haç Kardeşliğinin İtirafnamesi” (Confessio R.C. Fraternitatis) adlı “klasik” bildirilerden söz edip AMORC’un bir din ya da bir tarikat olmadığı, kâr gütmediği, siyaset yapmadığı vurgulanmaktadır.

Dördüncü bölüm Gül-Haçlar’ın kazandırdığı yararları belirtmektedir: yaşamı yeniden şekillendirmek, içimizdeki güçleri harekete geçirmek vb. gibi.

Ve öğreti konuları arasında:

-Titreşimler ve etkileri,

-Evrensel birleşim yoluyla önsezi,

-Zamanın ve uzayın gizleri,

-”Ben”liğin gelişimi,

-Mistik (tasavvufi) yasaların ilkeleri,

-Antik simgelerin gerçek anlamı,

-Evrensel bilinç ve evrensel bilinçle iletişim,

-Doğu üstatlarının öğretileri,

-Yeniden oluşum, sağlık, yaşamın uzatılması.

-Renkler, düşünce radyasyonları, ses ve ışık üzerinde deneyler vb.

Broşürü aldığımız tarihte AMORC’un Fransız örgütüne üye olma ücreti toplam 920 Fransız frankıydı ve ilginçtir ki, üye namzetlerinden ne lise, ne

de yüksek öğrenim sahibi olmaları gibi bir şart aranmıyordu çünkü, tanıtma broşüründe yazıldığı gibi, “bir gazeteyi okuyup anlayabilen kişi derslerimizin içeriğini ve basit şekilde sunulan temel gerçekleri anlayabilir ve yararlanabilir.”

Bu da üye namzetlerinin kültür düzeyi konusunda bir ölçü olsa gerek!

Çağdaş Gül-Haç örgütü AMORC’un San Jose (California) merkezi tarafından yayınlanan, örgütün ilk imparatoru (!) H. Spencer Lewis tarafından hazırlanıp 1918-1972 yılları arasında 22 baskı yapan (Maçka Camisi’nin önünde tezgâh kuran bir eski kitap satıcısından edindiğimiz) “Gül-Haç Elkitabı” (Rosicrucian manual) kuruluş hakkında geniş bilgi veren bir kaynaktır.

Aile ve iş yaşamıyla ilgili Gül-Haç yöntemleri; İsa’nın gizli öğretileri; örgütün tam tarihi; kullanılan eski işaretler; Pasifik Okyanusunun kayıp kıtası Lemuria; Keops Ehramı’nın simgesel kehanetleri; başarılan evrensel görev; eski Mısır’dan kalma veraset ve benzer konularda yayın yapmış olan ABD’deki AMORC’un Yüce Büyük Locası’nın el kitabında aşağıdaki bilgiler verilmektedir, özet olarak:

-AMORC ve teşkilâtı,

-Çağdaş bir simyacı ve laboratuvarı

-Örgütün büyük locasının yönetmenliğinden bölümler,

-Üyeler için genel bilgiler

-Mistik simgeler ve anlamları,

-Öğreti yöntemleri,

-Haç işaretinin evrimi,

-Yüce Beyaz Loca,

-Gül-Haçlar’ın yaşam yasası vb.

Bol resimli olan yayında aşağıdaki çizimler de ilginç bir malzeme içermekteler:

-Tapınağın ve locanın plânı,

-AMORC’un mühürleri,

-Mısır simgeleri,

-Gizeh’teki büyük ehram,

-Kabala öğretisinin plânı,

-Faust'un beş köşeli yıldızı,

-Hz. Süleyman'ın mühürü,

-Pratik Gül-Haç simgeleri,

-AMORC'un abc'si,

-Simgesel sayılar vb.

Konumuz ve konumuza dahil ettiğimiz kişilerle bağlantılı olarak bizi, doğrudan doğruya, ilgilendiren Gül-Haç'ın çağdaş kuruluşu ve her başvurana açık öğretisi değilse de yukarda, özet olarak, gözden geçirdiğimiz iki kaynağın genellemede yararlı olabileceklerini düşündük. Ancak, eskiye döndüğümüzde, göz önünde tutmamız gereken bir nokta vardır. Fransız araştırmacısı Jean Louis Bernard'ın belirttiği gibi gerçek Gül-Haç'lar örgütten olan oysa bağımsızlıklarını koruyan, gerçek kimliklerini gizleyenler veya kendilerine (Saint-Germain gibi) değişik kimlikler uygulayanlardı.

Oldukça karanlık ve geçmişe dönük bir ortamda hareket ettiğimizden bir aydınlığa kavuşabilmemiz imkânsız olabilir. Yine de, Gül-Haçlar'ın Türkiye'de ve İstanbul'da neler aradıklarını tahmin etmeye kalkışmadan önce örgütün "geleneksel" tarihine bir göz atalım.

Örgütün geleneksel oysa bilinen, açıklanan herhangi bir eski kaynak ve belgeden yeri olmayan tarihine göre ilk çıkış Mısır gösteriliyorsa da Gül-Haç'ın ilk izlerine 1597'de rastlıyoruz. O yıl adı belli olmayan bir simyacı, Avrupa'nın bazı ülkelerini gezip, amacı simya üzerinde çalışmalar olan bir cemiyeti kurmaya çalışıyor. 1614'te, Almanya'nın Cassel kentinde, "Dünyanın genel reformu" adlı çalışma ve eki olan "Kardeşliğin Ünü" yayınlanıyor ve örgütün tarihi ilk kez açıklanıyor, kurucusu olduğu söylenilen 14'ncü yüzyıl Alman soylusu Christian (Hıristiyan) Rosenkreuz (Gül-Haç)ten söz ediliyor.

1378'de bu destansal Rosenkreuz, Yunancayı ve Latinceyi öğrenmek üzere, bir keşişle birlikte, Kıbrıs'a ve Kudüs'e geçiyor. Keşiş Kudüs'te vefat edince 16 yaşındaki Rosenkreuz, Arabistan'a gidiyor ve adı "Damcar"

olan bir kentte oranın bilgeleri ile temas kuruyor, aydınlanıyor ve aldığı bilgilere dayanarak öğretisinin temellerini atıyor.

İspanya'da da bulunan Alman soylusu 150 yaşındayken, gizli örgütünü kurduktan ve etrafına birçok öğrenciyi topladıktan sonra, ülkesinde ölüyor. 1604'te mezarını açan bir Gül-Haç içinde gizemli yazıtlar ve altın harflerle yazılmış bir kitabı buluyor. Öyle der örgütün geleneksel tarihi.

16'ncı yüzyıldan bugüne kadar Gül-Haç örgütü çeşitli safhalardan geçiyor, zaman zaman Protestanların zaman zaman Katoliklerin etkisini altında kalıyor, 1785'te ise Avusturya'da yasaklanıyor.

Bazı Batılı araştırmacılarına göre, Gül-Haç örgütü Seyyid Abdülkadir Geylani'nin "Kadirilik" tarikatı ile bazı benzerlikler göstermektedir. Yine Batılı olan başkaca gizem tarihçilerinin yorumuna bakılırsa Gül-Haç'ın temelinde tasavvuf yatmaktadır.

"Simyacılara göre haçın anlamı ışıktır" der Arkon Daraul dolayısıyla Gül-Haç'ın anlamı Gül'ün ışığı da olabilir. Şayet bu böyleyse Abdülkadir Geylani'yi izleyen aydınlatılmışların Arap öğretisiyle ilginç bir paralellikleri ortaya çıkabilir. Geylani'nin 12'nci yüzyılda Bağdat'ta kurmuş olduğu pratik tasavvuf yolunun adı "Gül'ün Yolu" (sebil-el ward) idi. Fakat Gül-Haç'ların 'inisiyasyon' törenleri ve başkaca noktalar (tinsel simyanın dışında) Gül'ün Yolu'nu izleyenlerin öğretisi ile pek uymuyor."

Orta Çağ'ın "Gül-Haçlar"ı Arşimed'in aynaları ile uğraşır, Bacon'un robotları ile ilgilenir, sönmeyen ateş ve sonsuz devingenlikle, aritmetikle, doğanın müziği ve uyumu ile geometri ve kehanetlerle meşgul olurlardı.

1622 yılında Paris'in duvarlarına asılan ve Gül-Haç kardeşlerinin Büyük Koleji'nin imzasını taşıyan "manifestosu"na kısaca baktığımızda ne gibi vaatlerle karşılaşıyoruz?

Kardeşlerin, yanlışlardan ve ölümden insanları kurtarmak amacıyla bulundukları ülkelerin dillerini konuşabilmek, aç ve susuz kalmamak, yaşlanmamak, doğanın tüm gizlerini açıklayan kitabın bilgilerinden yararlanmak.

Ancak sadece merak yüzünden Gül-Haçlar'la temas etmek isteyenler onları hiçbir zaman göremeyeceklerdir. Buna karşın kardeşliğe üye olanlar

verilen sözlerin nasıl yerine getirildiğini göreceklerdir.

Gizemin araştırmacıları ve tarihçileri, özellikle batıda, Haçlı Seferlerinden ve Tapınak Şövalyeleri ile Batini Hasan Sabah arasındaki ilişkilerden başlamak üzere, İslâmi öğretilerinin, İslâm gizemciliğinin Batı'daki örgütleri, kuramları ne kadar etkilediklerini araştırdılar ve araştırıyorlar. Siyasal platformda ve inançsal uygulamada sanki karşı karşıya gelip çatışan Müslüman Doğu ile Hıristiyan Batı ortak noktalarını her iki tarafın "mistik" (tasavvufçu) çizgisinde buluyor. Fransız Rene Alleau'nun vurguladığı gibi, işin özü tarihsel olaylarda veya yazılı kaynaklarda değil de "mistik" gizemciliğinin, örgütsel ve gizli gizemciliğinin, tinsel hayatını kutsal bir geleneğe bağlarken, kullandığı simgelerde, strüktürlerde ve ayin şekillerindedir.

Bu bağlamda, ilk Gül-Haç örgütünü Kadirilik etkilemiş olabilir, Gurdjieff tasavvufun ağırlığını hissetmiş olabilir ve paralellikler aradığımızda, "mistik" ya da evrenbilimsel gizemci düşüncesinde, İhvanu's-Safa okulunun Risaleler'ine kadar varabiliriz en azından konusal olarak.

Fakat, sorumuza dönerek, İstanbul'a gelen, İstanbul'dan geçen her batılı gizemci (ister "üstat," ister araştırmacı), Gül-Haç olsun ya da Theosophe olsun, eksikliğini duyduğu, bilgisine eklemek istediği İslâmi bir düşüncenin peşinde midir?

Doktor Faust'un, bir "astral," bedensiz yolculuğunda İstanbul'dan geçtiğini daha önce gördük. Benzer bir yolculuğun bir başka örneği ise 18'nci yüzyıl şeyhlerinden Mehmet Karagöz'ün yaşam öyküsünde karşımıza çıkıyor, bir çeşit Doğulu Batılı "magus," gizemci karşılaştırması olarak.

Mehmet Karagöz'den söz eden bir kaynak Arkon Daraul'un "Cadılar ve Büyücüler" (Witches and Sorcerers, 1965) adlı kitabıdır ve bu kaynağa göre:

-Mehmet Karagöz 17'nci yüzyılda Tataristan'da dünyaya geliyor, babası bir şamandır. Türkçe konuşan genç Mehmet, Buhara'da, Semerkant'ta, Kaşgar'da bulunuyor, bir bilginin benimseyebileceği, bağlanabileceği bir öğretinin arayışı içindedir. Yıllarca Doğu'yu gezer Karagöz, sayısız

bilginler, bilgeler ve gizemciler ile tanışır, Hindistan'a kadar uzanır fakat aradığını bulamaz, özellikle Hindistan'da sergilenen oyunlara kanmaz.

1760'lardan sonra Karagöz mekân olarak Arnavutluk'u seçer, oraya yerleşir ve orada bir hekim, bir bilge olarak ünlenir, etrafına öğrenciler toplar.

Mehmet Karagöz'ün İstanbul'a bedenen gelip gelmediğini açıklamıyor yazar-araştırmacı Daraul fakat ilginç bir olayı naklediyor: Karagöz'le görüşmek isteyen Sultan (Sultan'ın adı verilmiyor oysa, büyük bir ihtimalle, 3'ncü Mustafa olabilir) ona bir elçi gönderiyor. Karagöz ise, konuyu elçi ile konuşmaktansa, üç saat boyunca odasına çekiliyor ve çıktığında elçiye "Mesele halledildi, Sultanla şahsen görüştüm," der.

Şaşkınlığa kapılan elçi İstanbul'a döndüğünde ve Sultana Mehmet Karagöz'ün bir sahtekâr olduğunu söylemeye hazırlandığında Padişah kendisine Karagöz'le yüz yüze konuştuğunu bildirir.

Kesin bir cevap vermek imkânsız ise de gözden geçirdiğimiz örneklerin bazıları (Gurdjieff, Baron Sebottendorf) ve dış davranışları, "dünyasal" faaliyetleri ne olursa olsun, Gül-Haç üçlüsü (Saint-Germain, Cagliostro, Casanova) ile simyacılardan Nicolas Flamel için öyle olması gerekiyor.

Ya diğerleri, ya "Theosophie"nin kurucusu Madame Helena Petrovna Blavatsky?

İlginçtir ki, Doğu ve Uzakdoğu gizemleri ile çok yakından ilgilenen, Hint ve Budist öğretilerinin etkisi altında kalmış olan Helen Petrovna bir "İslâm Bilinci"ne varmış gibi görünmüyor. Tanrıbilgelik öğretisinin açıklandığı "Tanrıbilgeliğin Anahtarı" (La Clef de la Theosophie, Paris baskısı 1895) adlı çalışmasında Blavatsky, köken ve kaynaklarından söz ettiğinden, Neo-Eflatuncu Ammonius Saccas'ı, Budizm'i, Hintlilerin Vedantalarını, Babil'deki Hahamları, Fitagoras ve Konfüçyüs'ü, Plotinus ve İsa'yı, Kutsal Kitabı ve Kabala'yı, sayıyorsa da İslâma ait hiçbir kaynağı dahil etmiyor. Blavatsky'nin kurduğu felsefi-inançsal akımının başucu kitaplarından sayılan Fransız Edouard Schure'nin "Büyük İnisiyeler" (les Grands İnities, 1926) ise Krişna, Rama, Musa, Eflatun, Phytagoras, Orpheus, Hermes ve

İsa’yı içermekle yetiniyor (o kadar ki Türkçeye çevrildiğinde Hazreti Muhammed sonradan eklenmiştir)

Gizemci, gizem kurucusu ve gizem araştırmacısı malzemesini dilediği ve kendi düşüncesine en yakın gördüğü kaynaktan alır. Bu özgür bir yöntemdir, kendi gizini içinde taşıyan bir yöntem. Kimi belirli bir geleneğe bağlı kalır. (Mısır, Eski Ahit, Buda’nın yazıtları, Yeni Ahit vb) kimi de, daha doğru bir yolu seçerek, Yahudi-Hıristiyan çizgisi ile yetinmeyerek İslâmı da inceler, yorumlar, etkisini hisseder. Tıpkı cetvelini tutmaya çalıştığımız çoğu İstanbul ziyaretçilerinin yaptıkları gibi.

x-font-ttf

SEKİZİNCİ BÖLÜM - İSTANBUL BÜYÜLERİ

Bir kentin gizemsel, sihirli panoramasını çizmeye kalktığımızda ve gizli diye bilinen oysa ortada açık açık pazarlanan bilim ve sanatlarına değindiğimizde “büyü”den ve “büyü”lerden de söz etmemiz gerekiyor çünkü “büyü” gizemin kaçınılmaz ve ayrılmaz bir parçasıdır. Ve sihirle uğraşan sihirbazın, “maji”yi uygulayan “magus”un alanıdır. niyetleri, nedenleri ve sonuçları ne olursa olsun.

İyi de nedir bu “büyü?”

“İyi veya kötü bir sonuç almak için tabiat öğelerini, yasalarını etkilemek ve olayların olağan düzenlerini değiştirmek için girişilen işlemlerin topuna birden büyü diyoruz,” diye açıklıyor Pertev Naili Boratav. “Bu anlamı ile kelimenin kavramı genişlemiş oluyor; deyim Fransızcadaki “magie” kelimesinin bilim dilindeki kullanılışını karşılıyor. Halk dilindeki büyü daha dar bir alanda kalan işlemler için kullanılır. Bir kimseyi sevdiğinden soğutmak, düşmanı hasta düşürmek veya öldürmek için yapılan “kötü büyü” bir kişide karısına karşı sevgi uyandırmak ya da evine bağlılık sağlamak için yapılan “olumlu” büyük (muhabbet tılsımı) gibi.”

Çağdaş gizem araştırmacılarımızdan kimisi maji ile büyü arasında kesin bir ayrım ve değerlendirmeden yanadır. Konunun uzmanlarından Kemal Menemencioğlu, örneğin, ayrımı bu şekilde açıklamaktadır:

“Büyü ile maji aynı şey değildir. Tek ortak noktaları, ikisinin de geleneksel kaynaktan gelmesi. Majide esas, bilinçli davranmaktır. Bu bilinç, çevredeki kanunları iyi bilmeye ve ruhsal tekâmülü öne almaya dayanır. Büyücülükte ise alt seviyede varlıkları kullanarak, menfaate yönelik işler yapmaktır. Fizik ötesi aracılığıyla yapılan gayrimeşru işlemlerin çoğu ağır bir bedel karşılığı ile yapıldığı ve büyücünün korunmasız olduğu bir anda egemen olmaya çalıştığı varlıkların geri tepeceği söylenir. Bu tip uğraşta olanların feci sonlarını zaman zaman duyuyoruz.”

Böyle bir yoruma göre “maji” üstün bir uğraşıdır (ki, kuşkusuz, öyledir), “büyü” ise ilkel, halk tipi ve tehlikelidir. Temelde bir yorum ve kavram karışıklığı oluşuyorsa da, bu kanımızca, Türkçe’de kullandığımız bazı karşılıklardan kaynaklanıyor. Örneğin; “Kara Büyü” veya “Ak Büyü” dediğimizde bunun İngilizce ve Fransızca karşılığı “Blac Magic - Magie Noire” ile “White Magic - Magie Blanche” oluyor ki, burada, “maji”yi bu bağlam içinde “büyü” diye çeviriyoruz. Yine İngilizce ve Fransızca dillerinde kullanılan, “magus” ile basit ya da “kötü niyetli” büyücüyü ayırt etmeye yarayan, sözcükler var olmaktadır. “Sorcery/ Sorcellerie,” “Sorcerer-Sorcier (veya Warlock),” “Witch-Sorciere” gibi. Ayrım, böylece ilk baştan kullanılan sözcükten ve ona bağlanılan anlamdan çıkıyor. Bir “kademe” sözkonusu olduğundan da üst kademede “magus”u “maji” sihir ile uğraşan sihirbazı, bir sonraki kademede ise “Sorcerer”ı büyücüyü bulmuş oluruz.

Sihirle uğraşan sihirbaz hiç kuşkusuz ki, büyüsel işlemlerle de uğraşacaktır, kuramların ve öğretilerin uygulamasına geçecektir ve basit ve ilkel olandan en karmaşık ve tinsel olana kadar. Ve bunda, genelde, ahlaksal ayırım ve değerlendirmeler gözetmeksizin çünkü, bilindiği gibi, suç araçta aranılmaz kullananda aranılır. Sihirde büyü de böyledir, tarafsız bir sanat ve bir tekniktir, öyle olması gerekiyor ve kullanım alanına göre olumlu veya olumsuz olur, sayılır.

“Çoktanrıcı dinlerde olduğu gibi, tektanrıcı dinlerde de büyünün varlığına, etkisine inanılır,” der İsmet Zeki Eyüboğlu. “İslam dini, büyüyü, büyücülüğü suç sayar, yasaklar. İslam anlayışına göre, büyü yapmak,

Tanrının işine karışmak, onun buyruklarının yolunu değiştirmeye çalışmak demektir. Bundan dolayı büyü yapmak, din bakımından suç işlemektir. Bundandır İslam dinini çok iyi bilenlerin büyüden kaçışı, büyü yapıp yaptırmayışı."

Eski Ahit'te, Peygamberler Tarihi'nde Hz. Musa da büyüyü yasaklamakta, büyücülere karşı savaş açmaktadır ancak aynı Hz.Musa, Mısır'dayken, sihirbaz ve büyücü Firavun'la karşı karşıya geldiğinde mücadelesinde "mucizeler" yaratıyor. Birinin yaptığı "büyü" diğerinin yaptığı ise "mucize"dir, öyle sayılıp değerlendirilmektedir, "nüans" farkları ile.

İnsanoğlu yasak olana karşı eğilimlidir, en azından bir karşı koyma eylemi olarak. Cahil insan, kendi dininin buyruklarını bilmeyen insan ise büyüsel işlemlere bayvurmaya ve bunlara umut bağlamaya daha da eğilimlidir, özelikle buhranlı, olaylı, sıkışık dönemlerinde ve aklına herhangi başka bir çare gelmediğinde.

Burada "İstanbul büyüleri" dediğmizde ve bu "büyü" konusunu daha kapsamlı "gizemler" konusuna dahil ettiğimizde amacımız nedir, ne olabilir? İstanbul'a tümden özgü büyüsel işlemlerden, büyüde bir İstanbul geleneğinden söz edebilmemiz olası mı?

Baştan belirtelim ki, geniş anlamda, bir İstanbul geleneğinden söz edebilmemiz pek mümkün değildir çünkü, bir genellemeye gittiğimizde, büyüsel inanış, büyüsel işlem katıksızca bölgesel olabiliyorsa da sadece kentsel olabilmesi zordur. Kentsel olabilmesinin öyle sayılabilmesinin tek olasılığı belirli bir kentin hudutları içinde yer alması, o kentte bu tür işlem ve uygulamalarında bulunanlar tarafından yine aynı kentte olan başkalarına veya başkalarının isteği üzere yapılmasıdır. Kaldı ki, bir insan, töre, inanış ve inanç mozaikinden oluşan İstanbul gibi bir kocaman kentte kesin ayırımlar her zaman yanıltıcı ve sakıncalı olabilir.

Bu yüzdendir ki, amacımız İstanbul gibi bir kentin içinde halka dönük, halkın "tüketimi"ne sunulan büyüsel inanış ve uygulamalara değinmektir, bunların kaynak ve örneklerini, benzerlerini araştırdığımızda yeniden kent dışı yollara düşmek pahasına. Hem halka dönük büyüsel işlemler

dediğimizde hiç unutmamalıyız ki, bunların meraklı tüketicisi ve izleyicisi sadece halk değildir, bilinçli sayılan bir “mutlu azınlık”da, ister “eğlenmek,” ister “aydınlanmak” için bu tür uygulamalara başvurmaktadır.

Gizemli ve kimine göre büyüleyici kent İstanbul’da, yasal olarak suç, dinsel olarak günah olsa da olmasa da, büyüsel işlemlerin yapılması dünyanın herhangi bir başka uygar kentlerinde olduğu gibi olağan, doğal ve hatta hatta gelenekseldir.

İstanbul basınında “büyücü” ilanlarına rastlanılmaz, suça kanıt teşkil edeceğinden. Ama yabancı basının gizem konularına yönelik yayınlarında neler neler çıkmaz karşımız da!

Örneğin, İstanbul (evet) Sihirbazı Zanetti, manyetizmacı, gizli bilimler uzmanı, kötü telkinlere karşı tılsım ustası (Milano); tüm çağların en eski ve güçlü tılsımı olan Adamotuna (mandragore) sahip Martha tüm duygusal, ekonomik ve sağlık sorunlarınıza çare bulur (Milano); cadılar atölyesi (Folkestone, İngiltere); pratik ve dışrek büyüler (Durhem, İngiltere); büyücülüklte başarıya erişmek (Nijerya); Kelt büyücülüğü (Hampshire, İngiltere); kara büyü, tılsım, ak büyü uzmanı Gabrielle van Zyl (Leeds, İngiltere) vb...

İstanbul’un büyücülük tarihine, büyüsel geçmişine bir göz attığımızda bir dizi uzmanlarla karşılaşırız; cin ve perilere söz geçirebilen Karagümrüklü Ejder Baba, evde kalmış kızlara kısmet bulan Kasımpaşalı Sülüklü Ali, Şifacı Eyüplü Yamalı Nuri ya da çocukluğunda periler tarafından kaçırıldığı söylenilen Beykozlu Köse Hoca gibi. Artı Osmanlı tarihinde kendine bir sayfa ayıran Ünlü Cinci Hoca.

Profesyonel büyücü, niyeti ne olursa olsun, hangi yöntemleri kullanırsa kullansın, ne gibi bir etiketi yapıştırırsa yapıştırsın kendine “afişe” olmaktan çekinir, başını her türlü belâdan kurtulmak ve takibata uğramamak için. Ancak büyünün, gizli bilim ve sanatların olumlusu (ak) nerede başlar, olumsuzu (kara) nerede biter?

“Bilinmeyen” ansiklopedisine göre 80’li yılların başında İstanbul’da:

-Fatih

-Eyüp

-Gaziosmanpaşa
-Küçükköy
-Zeytinburnu
-Haznedar
-Bakırköy
-Okmeydanı
-Şişli
-Mecidiyeköy
-Feriköy
-Küçükçekmece
-Sarıyer
-Çengelköy
-Kanlıca
-Kartal
-Yakacık
-Tuzla

gibi semtlerde, yaklaşık olarak, 300-400 kadar “üfürükçü” barınırdı, Fatma Bacı’dan Ünzile Bacı’ya, Abdurrahman Hoca’dan Fatih Hoca’ya vb, kimi şifacı olarak bilinen, kimi muskalar yazan.

Büyü, üfürükçülük, muska, tılsım değişik gibi görünen uygulamalar ise de temelleri aynıdır, gizli bilimlerin ve sanatların niyetleri değişik de olsa kapsamına girerler, çareler gibi sunulur ve çareler gibi benimsenir.

“Bir inancın dışa vuruşu, uygulanışıdır büyü,” der İsmet Zeki Eyüboğlu. “Bu yüzden, okumakla, eğitimle bağlantılıdır. Bilgi bakımından aydınlanma düzeyi ne olursa, o ölçüde başkalaşma, uygulama değişikliği görülür büyülerde.” Ve Eyüboğlu’ya göre: “İstanbul’un varlıklı yörelerinde, Şişli, Nişantaşı, Maçka kesimlerinde büyü pek görülmez.”

Ancak 70’li yılların ortalarında ifade edilen bu son görüşün pek geçerli olduğu söylenemez. Kaldı ki, o dönem için de geçerli değildi çünkü, saydığı kesimlerde, “büyücü” sayısı azınlıkta idiyse de “büyü” meraklısı, gizem meraklısı, “metafizik” meraklısı kişilerin ister varlıklı, ister orta sınıf

sayısının az olduğu pek düşünülemez. Bu işler, ilkin, fal merakı ile başlar sonra dallanır, budaklanır ve gerektiğinde, başka “yasak” yönlere kayar.

Çağdaş insanın iç çatışmaları, inançsal eksiklikleri kişiyi eninde sonunda bilinmeyene, gizli ve giderek yasak olana iter, ister inansın, ister inanmasın. Üstelik kültür düzeyine pek bakmaksızın. Kişiyi “üstün” veya “ilkel” metafiziğe, doğa ötesine iten sadece bilgisizlik, hayat şartları, çaresizlik, güvensizlik ya da töreler, tabular ve inanışlar, batıl inanışlar değildir: hırsları, ihtirasları, duyguları, duygusuzlukları ve tatminsizlikleri de katmamız gerekiyor. Böylece her çeşit gizemin, ister soylu, ister soysuz her zaman bir alıcısı var oluyor, ama meraklı ama deneyimci ama ne olur ne olmazcı.

Tümden çağdaşlaşmak, teknolojik, us’sal bir uygarlığı benimsemek, nimetlerinden yararlanmak bile, bir noktadan sonra yeterli olmuyor ve bilinmeyenlerin kapısına vurmaya başlıyoruz.

“Evet, mistik insanlarız, bilim yönetmiyor bizi ya da yönetmeye yetmiyor, gizemli güçlere sığınmak zorunda kalıyoruz. Bununla övünenler büyük bir çoğunluk oluştururlar” der Melih Cevdet Anday.

Büyücülüğün ve büyünün ne ülkesi vardır, ne de kıtası; uygulamaları, amaçları, formülleri, reçeteleri ve “renkli” malzemeleri ile tümden evrenseldir. Tarihi insanoğlunun tarihi kadar eskidir, belki daha da eski. Dünya tarihinde, uygarlık tarihinde her zaman bir yerdedir, ister arka plânda, ister ön plânda. Bir “bilinmeyen kaçınılmaz”dır adeta ve zaman olur ki metafiziksel bir furya halinde yeniden dirilip gündemde kendine bir yer edinir. Orta Çağ’da öyle oldu. 18’nci yüzyılda, 19’ncu yüzyılın ikinci yarısında, 60’lı ve 70’li yılların Batılı ülkelerinde ve 80’li, 90’lı, 2000’lı yılların Türkiyesinde.

90’lı yılların başlarında “Büyü Patlaması”nı, “Kadınca” dergisi için araştıran Oya Özdilek-Candan Aslanbay ikilisinin ifadesi ile:

“Kaşıklar birbirine ters bağlanıyor, mumdan insan suretleri çıkarılıyor, sabunlara iğneler batırılıyor, çeşitli otlar kaynatılıyor, muskalar yazdırılıyor, mezarlıklar dolaştırılıyor... Büyücüler ruhlarla, cinlerle irtibatta olduklarını söylüyorlar.”

Ya bu patlamanın nedeni?

“.......Ekonomik sorunlar, değer yargılarının değişmesi, sevgisizlik, güvensizlik ve sonuçta insanların kendilerini çaresiz hissederek doğaüstü ya da bilinmeyen güçlere sığınmaları.”

Ve bu durumda her şey “büyü” oluyor, her uygulama ve “icraat” büyüsel, gizemlerle uğraşan her kişi bir “büyücü.”

Batı’daki, hatta Uzakdoğu’daki gelmiş geçmiş örneklere baktığımızda hiç şaşmamak gerekiyor, aksine durumu olağan ve doğal ve de ilginç kabul ederek.

Gizem evrensel ise ve belirli dönemlerde, toplumsal-ekonomik buhranlarda patlıyorsa ülkemizdeki, kentimizdeki belirtileri, yansımaları bu ışığın altında değerlendirilmeli.

Anadolu insanı, kültürden kültüre, büyü meraklısıdır, büyüsüz bir yaşamı nerdeyse düşünemez. İslâm ve İslâm öncesi Anadolu bir başka büyüler ortamıdır, her kaynaktan gelip yerleşen değişen, kaynaşan inanışlarla. Sonradan bir geçiş yolu olan Anadolu’dan ve de Trakya’dan büyü gelir İstanbul’a yerleşir, Bizans’a yerleştiği gibi. Yerleştiğinde de dağılır, kırsal alandan geleni aşar kent soylulara giderek “seçkin” diye bilinen kesite varır.

Bundan belki de, ilk başta, en çok şaşıran kentin kenar mahallesinde “icraatını” sürdüren büyücü ya da falcıdır, yeni, alışık olmadığı “düzeyli” bir müşteri ile karşılaştığında. Şaşkınlık varsa böyle bir olay geçicidir çünkü profesyonel ve deneyimli bakıcı önemli olanın karşısına geçip medet bekleyenin görünüşü değil de içi olduğunu bilir. Başı örtülü olsun ya da en son moda markalı bir “jeans” giymiş olsun temelde pek bir fark yoktur ve bu yüzdendir ki, bakıcı büyücü tekniğinde, malzemesinde hatta bilgisinde bir değişiklik yapmak zorunda olmuyor. Bir kaçınılmaz noktada düzeyler birleşiyor ve tanımladığında “ilkel” olan “otantik” oluyor, “otantik” olunca da sanki bir başka görünüm kazanıyor.

Dönem böylece bakıcıyı, büyücüyü yüceltmiş oluyor, sanki onsuz olamıyormuş gibi, en son çare veya tek çare oymuş gibi, sanki bir büyüden hayır gelecekse bunun hayırı sadece bir kişiden (çok konuşulan, çok

müşterisi olan, medyalarda kendine bir yer edinmiş, zamanla yazarlığa bile soyunan) gelecekmiş gibi.

Düşünce şekli ve uygulama büyüsel inanışları çağdaşlaşmaktan ve yüceltmekten çok başvuranları - ama farkına varsınlar, ama varmasınlar - Orta Çağlar'a yanaşır bir karanlığa itiyor.

Sorun, sonuçta, bir ilim-bilim- sanat değildir; bu ilim-bilim-sanatın, bu "bilinmeyen" oysa kullanılan tuttuğu yol ve gördüğü "ilkel" ilgidir.

Ak büyü, olumlu büyü, amacı "iyi" olan büyü ne için yapılır?

Çeşitleri adeta sayısızdır; ailesinden kopan erkekleri ya da kadınları doğru yola getirmek için; sevgi kazanmak için; uzakta olan birinin dönüşünü hızlandırmak için; murad için; kötü, kara bir büyüyü bozmak için vb.

Bunlardaki niyet "iyi"dir, öyle görünür, öyle gösterilir ancak, sonuçta, uygulanan işlem daima bir zorlamadır, bir kişinin başka bir kişiye yönelik duygularını baskı altında tutmak, zor kullanarak yönlendirmektir. Ve biri için olumlu görünen durum, büyünün hedefi olan başka birinin açısından olumsuz hale gelebilir, getirilebilir büyü "tuttuğunda."

Kara Büyünün, olumsuz ve "kötü" büyünün çeşitleri de bir o kadar hatta daha çok çeşitlidir çünkü Kara Büyünün amacı duygusal değil de maddidir, tümden dünyasaldır, hırslara, arzulara, içimizdeki kara güçlere, isteklere bağlıdır. Kara Büyü, örneğin, bir kimseyi konuşamaz hale getirmek, dilini bağlamak için yapılır; birinin erkekliğini bağlamak, bir düşmanı zararsız hale sokmak, ortadan kaldırmak, birinden intikam almak, itibarını sarsmak, zedelemek için yapılır. Haksız kazançlar edinmek, yasak aşklar yaşayabilmek için de Kara Büyüye başvurulur ya da kırsal bölgelerde, komşunun hasatını bozmak, hayvanlarını öldürtmek, yangın çıkarmak için.

Büyüsel işlemlerin bir yanı yarar zarar ikilemi üzerinde kurulduğu gibi bir başka yanıysa, muska, tılsım, boncuk gibi araçları kullanarak, korumaya, bir çeşit metafizik garantiye yöneliktir.

İstanbul'da kullanılan, kullanılmış olan, çeşitli kaynaklardan edinilen, kimi Anadolu kökenli, kimi Trakya çıkışlı kimi de Anadolu yoluyla Ortadoğu'dan veya Uzakdoğu'dan gelme bazı büyü formül ve tekniklerine

bir göz atmak, bunları Batı kaynaklı olarak gösterilen (ancak ortak bir geleneksel bilgiden çıkan) benzerleri ile karşılaştırmak çizmeyi amaçladığımız bu kentsel gizem panoramasına, kanımızca ilginç bir malzeme katacaktır. Ve malzeme derken ilk önce büyülerde kullanılan, kullanıldığı söylenen enva-i çeşit malzemelere bakalım.

Büyü yapmak için neler kullanılmıyor ki? Ekmek kullanılır, biber kullanılır, üzüm kullanılır; saç, tırnak, giysi, özel eşyalar; kan, tükürük, idrar, dışkı, meni; otlar, bitkiler, ağaç kabukları ve her renkten (kara, kızıl, sarı) toprak; kurşun, mum, kil; çöpler; süprüntüler; pamuk, bez parçaları, iplik; üflenmiş, okunmuş su; heykelcikler, bebekler, resimler; kesici aletler; kuşlar, kediler köpekler, horozlar, tavuklar, kurbağalar, böcekler ve yılanlar; kafatasları ve kemikler, mezar ve mezarlıklardan alınan toprak; değerli taşlar; adamotu (mandragore); kilitler ve anahtarlar ve çiviler; tavşan derisi; yumurtalar ve mumlar; şişeler, boncuklar, musluklar, kapılar ve kapaklar, makaslar ve maşalar, tabancalar ve tüfekler; nallar; pirinç, helva ve muşmula; salyangoz kabuğu ve domuz derisi ve domuz kılı ve daha neler neler.

Londra, Paris, New York ve Los Angeles gibi kentlerde olmuş olsaydık yukarda saydığımız (ve saymadığımız) büyüsel malzemeleri edinebilmek için yapacağımız tek şey bu tür “malları” satan uzman bir dükkâna başvurmak ya da kredi kartımızı da kullanarak posta servisinden yararlanmak olurdu, değilse Internet’ten.. Üstelik geniş, çok daha geniş bir çeşitten dilediğimizi seçerek.

Örneğin, otlar ve bitkiler (akasyadan kaktüse ve biberden maydanoza) reçineler, kokular (amber, yasemin, manolya, gül vb) boyalar, sular (gül suyu, portakal çiçeği suyu), yağlar (havuç, sarmısak, lavanta, limon, zeytin, kara biber, çam yağları), tütsüler (cücelerin, peri kızlarının, semenderelerin, denizkızların, ruhların tütsüleri), mumlar, heykelcikler ve benzerleri.

Büyü örnekleri konusunda nereden başlanır ve nereye kadar gidilir? Kaldı ki, bu konulara meraklı olanlar ve bu konuları izleyenler bilir, büyü örneklerini veren kitaplar, derlememler, folklorik araştırmalar piyasada sanıldığı kadar az değildir.

Sorun burada, okura bir büyü yapma imkânını tanımak değildir, hiç kuşkusuz. Sorun ve amaç “büyücülük ve büyü” konusuna örnekler getirmek, sonradan bazı temel karşılaştırmalara gitmek derken bir yoruma varmaktır, uzmanların görüşlerine de gerekli yeri ayırarak.

En iyisi örneklere ve tekniklere geçelim, çeşitli kaynaklara başvurarak (Eyüboğlu, Boratav, Yesari ve başkaları)

Çalışmamıza bir muhabbet büyüsü ile başlayalım:

“Üç Arnavut biberi alınır. Her biberin içindeki tohumların her birine Tebbet Suresi okunup üflenir sonra tohumlar biberin içine doldurulur. Kıvılcımı küle gömülür. Bunu yapan, ocağın duvarına sağ elini vurarak, “Elimi vurdum duvara / Duvar oldu üç para / Birinden in çıktı / Birinden cin çıktı / Birinden İsmail Peri çıktı / İni yolladım ine / Cini yolladım Çine / İsmail Peri’yi yolladım filana (burada etkilenmek istenen kişinin adı söylenecek) / Durmadan, dinlenmeden bana gele / dedikten sonra arkasına bakmadan yatağına gire.” (Boratav)

Oldukça “naif,” saf olan, bir tekerleme havası içinde gelişen, büyünün bozulmaması için “arkaya bakmamak” yasağını getiren ve malzeme olarak, üç biberle bir ocaktaki kıvılcımlı külleri kullanan bu büyüden sonra “bağlamak” ve “soğutmak” amacında olan üç kara büyü örneğini sıralayalım.

Dil bağlamak için

Hiç kullanılmamış bir asma kilit üzerine, yedi kere üç ihlâs, bir fatihadan sonra, “Ey Yüce Tanrı.. Görgül, ya Subhân yalıgagil, ya Rahman Elhümdülillah ile bağladım, Külhüvallâhi ile kilitledim... Binbir adı Allah, medet ya ilâhi, bin derde kilit vurdum, perkittim; Muhammedül Mustafa’nın mührin üzerine urdum” diye okuya. Bir ağır taş altına koyup bastıra... (Yesari)

Güveyi bağlamak için

Bir irice çiviye güveyin adı yedi defa okunarak üflenecek, çivi tahtaya ağaca veyahut da bir kuru kütüğe mıhlanacak, mıhlanırken Ya Settar (üç kere), Ya Cebbar (üç kere) ismi şerifleri tekrarlandıktan sonra şu dua okunacak: Ya Hafız, bu çivi mıhlandığı yerde oldukça ben falancayı

bağlamış oluyorum, dizindeki dermanı, gönlündeki muradı kabzediyorum. Ya Kahhar, himmet eyle, kerem eyle, yardım eyle.

Çiviyi mıhlarken kullanılan alet, güveyin bağlı olduğu müddetçe hiçbir şekilde kullanılmayacak (A. Yesari)

Soğutmak için

Elli dirhem tereyağı alınır, bir gece mezarlıkta bırakılır. Bu yağ, sabahın erken saatinde mezarlıktan alınır, birbirinden ayrılması istenen kimselere yedirilir. O kimseler birbirinden soğur. (A. Yesari)

Ve yukarıdaki güvey bağlama büyüsüne eşit olarak bir kız bağlama büyüsü.

Tavuk Kanadı

Lekesiz beyaz tavuktan, biri sağdan biri soldan olmak üzere, iki küçük telek koparılır. Teleklerin üzerine, kara is mürekkebiyle, bağlanmak istenen kızın adı yazılır. Sonra telekler üzerine getirilip bağlanır. Kırk bir kez kızın adı söylenip güvey evine doğru üflenir. Yetmiş “Elham,” kırk bir “Kulhuvallah” okunduktan sonra, telekler bir kırmızı beze sarılarak bağlanır. Üç kez üzerine tükürülür. Kırk kez:

Hayr min Allah

Şerr min Allah

Ya habibullah

Seyide selam

Temmete temmet

Ya Resul himmetx

Sedde ha sedde ha

Allah Allah Allah

Okunup kızın evine doğru üflenir. Telekler, gerdekten bir gece önce, kızın evinin kapısının eşiğinin altına saklanır. (Eyüboğlu)

İlk verdiğimiz örnek “naif” görünse de sonraki örneklerde hem kullanılan malzemelerin çeşidi çoğalıyor, hem de işlemler okunan dualarla birlikte daha karmaşık, daha ayrıntılı ve ulaşılmak istenen amaçla daha çok bağlantılı oluyorlar. Kaldı ki, genelde ve temelde, büyüsel işlem gerek simgesel gerekse somut benzerlikler üzerine kurulmuştur; dili bağlamak

için, konuşmanın akışını durdurmak için kullanılan kilit; güveyi bağlamaktaki çivi, kız bağlamaktaki lekesiz beyaz tavuk gibi malzemelerin doğurduğu çağrışımlar apaçıktır.

Bu tür işlemlere, bu “kendin pişir kendin ye” tarzındaki halk tipi büyülere ve büyü anlayışına “naif,” saf ya da ilkel desek bile yine de en çok rağbet görendir, en çok tüketilendir. Öyle olması son derece doğaldır çünkü pratiktir, somut amaçları vardır ve işlenişindeki unsurlar, yapana ve yaptırana, istenilen, beklenilen sonucu (simgeler ve çağrışımlarla) açık seçik imgelerle görüntülemektedirler.

Bir zamanlar kendini profesyonel büyücü olarak tanıtan Bülent Kısa “basit” büyü dendiğinde, örneğin, “Sabun Büyüsü”nin tarifini vermektedir.

“Bir sabunun üstüne istediğiniz kişinin ve annesinin ismini yazar, gece yarısı bir kuyunun başına oturursunuz, 41 defa Yasin okur, her okuyun ardından üfleyerek sabunun üstüne bir iğne batırırsınız, sonra sabunu kuyuya atarsınız. Sabun eridikçe ismini yazdığınız kişi de erir ve iğneler sabundan kurtulunca ölür. Aynı şeyin koyun kalbine iğne batırarak yapıp onu sıcak küle gömerseniz, istediğiniz kişi size âşık olur,” der Kısa.

Sabun Büyüsü de uygunluklar büyücülüğünün başka bir örneğidir, sabunun erimesiyle eriyen vücut, sıcak küllerin sıcaklığını duyan, âşık olan kız gibi. ve de kaçınılmaz iğneler!.

Yukarıda da bir bağlanma (erkek bağlanma) örneğini verdiğimize göre şimdi de onu çözecek bir karşıt büyü aktaralım:

“Aşağıda yazılı vefk, bir kâğıda aktarılacak, büyülenmiş kimsenin içeceği suya bakılacak, sonra bu su kendisine içirilecek. Yine bir kâğıda Ayetelkürsî ve bir başka kâğıda da Bakara Suresinin hitamındaki Amener Resulü Ayeti Kerimesinden başlayıp, hitamına kadar, harfleri birer birer kelime şeklinde yazılacak. Ayetelkürsî sağ kola, Amener Resulü de sol kola bağlanacak. Bunu müteakip, bağlı olan kimse üretim organını hiç kullanılmamış yeni bir baltanın deliğinden geçirip, idrarını yapacak. O kimse, cümle büyüden halâs olacak.”

Birini bağlamak, cinsel gücünü kesmek kara büyüden sayılıyorsa onu yeniden cinselliğine kavuşturacak bir başka büyü de “ak” türden sayılması

doğaldır ve “ak” olduğundan dualara başvurmaktadır. Kaldı ki, büyünün ve büyücünün, dua yoluyla, bir “üst” güce başvurması, Tanrıya ve şeytana yakarması, kutsal sayılan metinler kullanması, ilkel topluluklardan başlamak üzere, büyücülük olayının sürecindedir çünkü, Bronislaw Malionowski’nin vurguladığı gibi, .”.......din, insanı büyü düzeyinden kaldırıyor.”

Din insanı büyü düzeyinden kaldırsa da insan, yine de, inancını inanışlarında kullanmaktan çekinmiyor, olguları bir araya getirerek ve karşılaştırarak.

Kuramları incelemeden önce verdiğimiz büyü örneklerine, bir karşılaştırma olarak, değişik kıta ve ülkelerde, değişik kültürlerde kullanılan birkaç çeşitlemeyi ekleyelim.

Sevgilinin aşkını kazanmak için (Malezya)

Vücudunuz kadar uzun bir değnekle kendi gölgenizi dövün, bulunduğunuz mekânda tütsü yakın ve aşağıdaki duayı yedi kez okuyun, her defasında gölgenizi elinizdeki değnekle döverek. Bunu güneş batımında, gece yarısında ve şafakta tekrarlayın ve yatarken, beyaz bir çarşafla örtünün.

Ey Karanlık İrupi,
Kraliçenin bana gelmesine izin ver
Şayet (sevgilinin adı) uyanıksa
Onu sars ve salla, uyanmasını temin et,
Soluğunu al, ruhunu al ve buraya getir
Sol tarafıma bırak
Kalkmak istemiyorsa
Sağ ayağının başparmağını kap
Ve kendi yataktan kalkıncaya kadar tut
Ve onu bana getirmek için tüm gücünü kullan,
Bunu yapmazsan Tanrıya karşı gelmiş olursun

Bir sevgilinin ilgisini çekmek, onu kaybetmemek için; (Romani büyüsü)

Ağzınıza bir tutam ot alıp ilkin doğuya sonra da batıya dönerek aşağıdakilerini tekrarlayın:

Güneş yükselince
Sevgilim yanımda olacak!
Güneş batınca
Ben onun yanında olacağım!

Basit büyü dendiğinde, bir olası, bundan daha basitini bulmak zor olsa gerek. Nedir ki, önemli olan, bir büyünün malzemesi ve uygulaması ile basit olup olmaması değildir, önemli olan etkinliğidir. Mısır'dan ve Firavunların döneminden kalma, bir kadının sevgisini kazanmaya yönelik büyü yöntemi de basittir.

"Tuz, peynir ve un alın, iyice karıştırın, odasının bir köşesine koyun. Sizi görünceye kadar huzur bulmayacaktır."

Mısır'dan Hindistan'a geçtiğimizde bir kadının hamile kalmasını sağlamak için yapılan bir büyü örneğinin de çok basit olduğunu görürüz.

"Çiğ bir yumurtanın kabuğunu iki ucundan delin. Koca bir uçtan üfler, yumurtanın içi eşinin ağzı için de boşalır, kadın bunu yutar. Bu işlemden geçen kadın da hamile kalır.

Basitliği bir yana uygulamanın tümünün cinsel birleşmeyi ayrıntılı olarak simgelediği ve dolayısıyla, uygunluklar yöntemi gereğince, gücünü ve etkinliğini bu simgesel benzetmeden aldığı ortadadır.

Şifaya yönelik büyülere baktığımızda işte ünlü gizemci Yüce Albertus'un (Albertus Magnus, 13'ncü yüzyıl) ateşi düşürmek için önerdiği ve bir Cuma günü, saat 8 ile 9 arasında, bir kâğıda yazılıp hastanın boynuna takılacak büyüsel bir formül

HBRHCHTHBRH
HBRHCHTHBR
HBRHCHTHB
HBRHCHTH
HBRHCHT
HBRHCH
HBRH
HBR
HB

H

Temel konumuz olan İstanbul'dan, İstanbul'un büyücülerinden, İstanbul'da uygulanan büyüsel işlemlerden bir hayli uzaklaştık. Ancak, "gizli bilim ve sanatlar"ın evrenselliği göz önünde tutulunca kaynakları karıştırmak, karşılaştırmak her zaman yararlı olabilir en azından bir "evrensellik" olayını, örnekleri ile kanıtlamak açısından.

Daha önceki bölümlerin birinde "voodoo" tarzı bir uygulamadan söz etmiştik, bir aşk büyüsü, bir kara büyü olarak. Bundan hareket ederek büyü yöntemlerinin, kıtadan kıtaya ve ülkeden ülkeye geçip, her kültürde nasıl yerleştiğini bu vesileyle görmüş oluruz.

Büyünün yapıldığı yer Nişantaşı-Maçka arası, büyünün yerel öğreti yeri Taksim civarı, işlemin temel kaynağı ise Afrika'dan çıkma, ilkin Mısır'da sonradan adeta "ulusal" bir nitelik kazanarak Haiti ve Güney Amerika'da Brezilya'da yaygınlaşan bir kaynak.

Avrupa'daki "eski" uygulamalarını araştırdığımızda karşımıza, "literatür" olarak, İngiliz Reginald Scoott'un 1655'ten kalma, Londro basımlı "Büyücülüğün Keşfi" (THe Discoverie of Witchcraft) adlı kitabı çıkıyor. Scott bir rakip veya bir düşmanı ortadan kaldırmak için aşağıdaki büyüyü öneriyor.

"Zarar vermek veya öldürmek istediğiniz kişiye benzer bir heykelciği yeni ve el değmemiş mumdan yapın; sağ koltuk altına bir kırlangıç kuşunun kalbini, sol koltuk altına da ciğerini yerleştirin. El değmemiş bir iplikle heykelciği boynundan asın ve yine el değmemiş bir iğneyi acı vermek istediğiniz yere batırın, heykelciğin alnına zarar vermek istediğiniz kişinin adını, kaburgalarına da bu sözleri yazın: "Allif, casyl, zaze, hit, mel, meltat" sonra da heykelciği bir yere gömün."

"Voodoo" büyüsü ve "Sabun büyüsü" görüldüğü gibi, benzer bir çizgide buluşuyorlar.

Mumla yapılan büyüler için Orta Çağ'ın ünlü gizemcilerinden Paracelsus adı ile tanınan Theophrastus Bombast von Hohenheim, "Ruhun Özü" (De Ente Spiritum) adlı kitabında şu açıklamada bulunur.

“Şayet birine karşı kin duyuyor ve ona kötülük yapmak istiyorsam, başarı sağlayabilmem için bu aracı, bir yardımcı kullanmam, yani bir cisimden yararlanmam gerekir; ancak böylelikle iradem, bedenimi hareketine ihtiyaç göstermeden bir kılıç darbesiyle büyü yapılan kimsenin gövdesini delebilir, onu yaralayabilir... Bunu yapabilmek için çok güçlü bir istek yeterlidir. İrade gücümü bir noktada topladığım, bir kişiye yönelttiğim zaman, onun ruhsal güçlerini, mumdan yapılmış modeline aktarabilir, iradesini yok eder, emrim altına alırım, istersem sakatlayabilirim. İstek ve telkinin, tıpta da ne kadar önemli bir yeri olduğunu kabul etmek gerekir; insan kendi kendini etkileyerek, benliğinde rahatsızlık, sıkıntı hali yaratabilir ve varsaydığı bütün rahatsızlıkları bünyesinde de hisseder... Büyü nedeniyle meydana gelen hastalıklarda ise, irade zayıflar, yüksek ateş, bitkinlik, şiddetli baş ağrısı gibi haller baş gösterir ve doktorların teşhis edemediği, tıbbın içinden çıkamayıp çaresiz kaldığı bu hastalıklar sırasında, büyülenen kimse, ne olduğunu anlamadığı birtakım korkunç hayaller, kâbuslar görür..”

Gizem uzmanı kadar 16’ncı yüzyılın tıp uzmanı da sayılan Paracelsus büyüsel işlemlere inanmakla birlikte “istek” ve “telkin” faktörlerini göz ardı etmiyor, büyüsel işlemin kurbanı olan ya da büyüsel işlemlerin etkisine inananın geçirdiği, geçirebileceği ruhsal ve psikosomatik (ruhsal-bedensel) şokları, sarsıntıları da hesaba katmaktadır.

Bir Orta Çağ gizemcisinin, Haitili bir “voodoo” büyücüsünün yöntemleri dünyanın dört bir bucağından kopmuş başka ve benzer uygulamalarla birlikte bugün çağ atlamakla meşgul olan, bir alanda çağdaşlaşma örneklerini gösteren ve bir başka alanda yerinde saymayı sürdüren İstanbul’da yeniden karşımıza çıkıyor, bir Doğu-Batı karmaşası içinde.

Her çağ, uygarlık, kültür ve toplumda gizemli, gizli bilim ve sanatların karşısında iki “engel” dikiliyor, yasalarla dinsel inançlar, daha ileri giderek dinsel tabularl. Ve her çağ, uygarlık, kültür ve toplumda gizemle uğraşanın sorunu bir “davranış” sorunudur, bir “çizgi,” “yol” ve “boyut” sorunudur. Gizem, çünkü bir, çok kez tekrarladığımız gibi bir ilgi alanı, bir araştırma konusu, bir merak konusu olabildiği gibi bir saplantı ya da bir sömürü aracı da olabiliyor. Üstelik çok rahat ve kolay bir şekilde.

“Büyü diye bir şey yok,” diyor bu konuyu Türkiye çapında araştırmış ve derlemiş olan İsmet Zeki Eyüboğlu. “Yalnız insan buna aşırı derecede inanmışsa, kendine büyü yapıldığı inancına kapılmışsa, bu duyulmuşsa, yeterince de aydınlanmamışsa, birtakım tinsel sarsıntılar geçirir. Büyünün yalnızca psikolojik etkisi var. Yoksa aydın, büyüye inanmayan bir insan için büyü etkili değil.”

Mantıksal olarak öyledir oysa ortada kalan, dolaşan, yayılan bir “inanış” hatta bir “inanç” varken, bunun hem müşterisi, hem de satıcısı hazırken olayı salt mantığa dayanarak veya bilimsel deneylerden geçirerek, denetleyerek açıklayabilmek pek olası olmuyor, özellikle kültürel bir sağlam temelden yoksun toplum, topluluk ve kişilerde.

Bilim büyüyü, gizemin “ilim” ve sanatlarını reddediyorsa bile son aşamada ve deneysel olarak henüz açıklayamadığı olaylarda, örneklerde belki de bir uzlaşma anlamında, araya kimi çevrelerde halen bir yan bilim sayılan parapsikoloji giriyor. Parapsikoloji, çünkü gizem denen şeyi daha doğal boyutlarda bir olabilirlik perspektifi içinde değerlendirmeye ve çözmeye çalışıyor. Ve hep “güç, güç” dendiğinde, bu gücün dıştan değil de içten gelme olabileceği ihtimali üzerinde durabiliyor, duruyor.

Büyüyü ve gizemci bilgisini reddetmekle hiçbir şeyi sonuçlandırmış olmuyoruz, pek az kimseyi de ikna etmiş oluyoruz. Bu da bir başka gerçektir, acı bile olsa.

Sorular konunun uzmanlarına, uzman geçinenlere sorulduğunda yorumlar iyiden iyiye çarpışıyor ve herkes kendi çizgisine uygun şekilde cevaplar veriyor.

“Doğaüstü güçler denen tanımlanamamış bazı tesirler vardır,” diye kabul ediyor astrolog (yıldızbilimci) Haluk Akçam. Ama, bu güçleri kullanabilen kaç kişi var acaba şu dünyada! Basının da, halkı bu alanda yanlış yönlendirdiğini kabul etmeliyiz. Dergilerde boy gösteren bir sürü şarlatan, kimi eline plastikten bir kurukafa sıkıştırıp sırıtarak şeytanla işbirliği yaptığını, kimi de geceleri cinleri başına toplayıp önüne geleni çarptığını ilan ederek bedavadan reklâm sağlıyor. Bunlar, cahil kişilerin sırtından para

kazanarak yaşayan parazitlerdir. Aynı zamanda, kandırdıkları kişilere yalan yanlış bir sürü zırvalığı telkin ederek, toplumun ruh sağlığını bozuyorlar.”

Akçam ki gizemin ağırlığını yıldızbilime vermektedir çalışmalarında tanımlanamamış bazı tesirleri, etkileri yani doğaüstü güçleri kabul ettiğinde bunların kullanım olasılıklarını sorgulamakta ve haklı olarak, “gizem tüccarlarına” saldırmaktadır.

Doğa diyoruz ve doğaüstü diyoruz, birini yüzyıllardan bilimsel olarak araştırıyoruz, kurallarını, işlenişini saptıyoruz, diğerini ise bir hayli “muğlak” ve “geniş” bir çerçevenin içine kapatıyoruz. Ya da doğal dediğimiz, bildiğimiz, denediğimiz, kimi sürekliliği olan, kimi deney halinde tekrarlanabilen olaylardır. Doğaüstücü kategoriye soktuklarımız ise “açıklanamayan” ve “bilinmeyen” türden olaylardır.

Gizem ve gizemin arkasında sürüklediği her şey işte bu “açıklanamayan”ı, bu “bilinmeyen” doldurmaktadır.

Orta Çağ’da yaşamadığımız için bugün büyücülere tolerans gösterilmektedir yeter ki, yasal olarak hizmetleri karşılığında ücret almasınlar. İyi de bugünün dünyasında ve bugünün İstanbul’unda karşılıksız hizmet nerede görülmüştür, piyasada kaç tane özveri sahibi Don Kişot kalmıştır bu hızlı köşeyi dönme ortamında? Herhalde ücret değilse de, gizemli hizmetin karşılığı başka şekilde de karşılanabilir, hediyeler, armağanlar, hibeler ve destekleyici yardımlarla.

“Ülkemizde, günümüzde ve de her şeye rağmen büyü, büyücülük ve büyücüler vardır,” diye yazıyordu 1979’da Afif Yesari. “Polisin, haklarında sık sık koğuşturma açtığı Madam V.P., Nişantaşlı N.S., G.K., Kadıköylü A.E., Edirnekapılı F.Y., Aksaraylı M.Ü. yerli büyücülerden sadece birkaçıdır.

Büyüye inanç duyanların çok sayıda oluşları, büyücülerin işlerini rahatça yürütüp, kolaylıkla ele geçmemelerinin başlıca nedenidir.

Kentin tüm bölgelerine yayılan büyücüler, fal bakar, nefes eder, muska, tılsım yazar, büyü yapar, büyü bozarlar. Kara Büyü pek uygulanmaz ya da ender olarak uygulanır.

Bu arada, çeşitli büyü kitapları, Kudur ve Kadeh duaları, Çevirgel Duası gibi risaleler de yayınlanmakta, çoğu el altından, gizlice satılan bu büyü kitaplarında, arap harfleriyle yazılmış vıfklar (büyü), muska örnekleri, dualar bulunmaktadır. Bu türden bir kitap olan Seyit Süleyman Efendi'nin "Kenz-ül Esrâr'ı ise tamamen eski harflerle basılmıştır."

İki ciltlik bir "Cinsel Büyüler" derlemesini hazırlayan İsmet Zeki Eyüboğlu da aslen Akçaabat'lı (Trabzon) olup sonradan (70'li yıllarda) İstanbul'da Fatih'te yerleşen ve makas büyüleri ile ünlenen Horovili Muhammed Hoca'dan, yine Fatih'te oturan Bayburtlu H. Hoca'dan söz eder.

70'li ve 90'li yılları gerilerde bıraktık ancak büyü halen büyüdür, her ne kadar çağdaş kentsel gizemcilerimiz büyücü adından ürküp kendine daha "metafiziksel" adlar yakıştırıyorlarsa bile.

Büyü, gördüğümüz gibi, geleneksel şekillere ve malzemelere dayanan, ürünü olduğu kültürün ve inançsal temellerin imgelerini yansıtan, karmaşıktan basite giden bir olaydır. Bu olayın boyutları içinde, İstanbul'da yüzyıllardan beri çok tutulan, üfürükçülüğün ve şifacılığın yeri nendir? Ya da başka bir deyimle, bunlar bizi gizeme mi yoksa parapsikolojiye mi götürürler?

Ak ve iyi niyetli, olumlu sayılan şekli ile kullanıldığında büyü şifacı, koruyucu bir nitelik de taşıyabiliyor: hastalıklardan korur, iyileştirir, sakatlıkları önler, tedavi eder.

Mustafa İloğlu'nun, kendi yayını olan, 8 ciltlik kapsamında ve bir kısmını Lübnan'da edindiği İslam kaynaklarından derlediği "Gizli İlimler Hazinesi"nde dualara dayalı şifacı uygulamalarının arasında, örneğin, ruhsal hastalık ve sıkıntıları gideren formüller, burun kanamalarını ve nezleyi geçirmek için çareler, sara, sarılık, çarpılma ve benzerlerine karşı vefkler ve yazarın ifadesiyle, "halen tıbben tedavisi imkânsız olan bazı ruhi ve her nevi hastalıkların tedavisi için" derlenen ayet ve dualar yer almaktadır.

İloğlu'nun niyeti, böylece tüm bu kimi gizli, kimi inançsal ama pek bilinmeyen bilgileri açıklayıp ihtiyaç duyanları (ve bunları kendi başlarına

uygulayanları) “profesyonel”lerin sömürüsünden kurtarmak oluyor, kendi bir söyleşide açıkladığı gibi.

Sadece bir araştırma kaynağı olarak ele alındığında ve sadece bu yönü ile değerlendirildiğinde “Gizli İlimler Hazinesi” gerek folklor açısından gerekse bir İslâm yalnızca gizemleri ansiklopedisi açısından, az rastlanabilen bir çalışma niteliğini korumaktadır. Ve bu yönü ile Batı ile Doğu’nun geleneksel gizemlerini karşılaştırmalı bir şekilde incelemek isteyenlere ilginç bilgiler vermektedir.

Çalışmasının ilk cildinde İloğlu, dua ve inanç üzerinde durduktan sonra, ayrıntılı olarak ele aldığı konu yıldızbilimin (astrolojinin) olması açıklayıcıdır. İloğlu, çünkü sonradan dizeceği bilgilerin temeli olarak burçları ve yıldızbilimsel uygunlukları yerleştiriyor ve bunları, tüm gizem geleneğinde olduğu gibi, ayinsel (rituel) şekillerden ayırmaksızın. Ruh ve cin çağırmalarındaysa bu tarz uygulamalarda başarının sırrının medyumluk duyarlılığına bağlı olduğunu eklemeden edemiyor.

Manevi ve ruhsal hastalıkların tedavisinden tahta kurularını yok etme yöntemlerine kadar işlevi olan dualar ve ayetler dizen, sihirbazların sihirlerini bozmak, kuraklık ve kıtlıktan kurtulmak, yarım ve bütün baş ağrılarını tedavi etmek için büyüler öneren bu “Gizli İlimler Hazinesi” sonuçta, aracıları ortadan kaldırıp, meraklı kişiyi gizemsel inançsal işlemle karşı karşıya tek başına bırakmaktadır.

Yeni bir yöntem değildir bu; yüzyıllar boyunca Batı kaynaklarının önerdikleri metinlere baktığımızda, ister Orta Çağ’dan kalma ister son derece çağdaş ve kimi radyo, kimi de televizyon programlarında açıklanmış uygulamaları gözden geçirdiğimizde tıpatıp benzer çalışmalarla karşılaşırız.

Paul Huson’un, Davit Conway’ın, Dolores Achcroft Nowicki’nin yakın tarihli “elkitapları”nda ve “pratik” kurs ya da rehber niteliğindeki çalışmalarında temelde buluşan bilgi ve uygulamalar buluruz. Ve bunların arasında:

Hazırlık dönemi; falcılık; âşıklar için iksir ve büyüler; karşıt sihir ve korunma; öç alma ve saldırı; örgüt kurma yöntemleri; gezegenlerin saatleri; sihir ve büyüde kullanılan terimler sözlüğü; sihirsel işlemlerde kullanılacak

tapınağın hazırlanması; büyüde gerekli nesneler; pentagram ayinleri; niyetler ve uyumsallıkları; beden dışı yolculuk; Kabala'dan, Mısır'dan muska ve tılsımlar, lânetler; cinler ve şeytanlar vb

Her toplum ve çağda büyüsel işlemler, renkleri ne olursa olsun, ya bir "uzman"a başvurarak uygulanır ya da kişinin becerikliliğine bırakılır. Ve her toplum ve çağda "kendin hazırla, kendin yap" yöntemi, zaman zaman kişiyi zorlarsa bile, kendine güvenen meraklılar tarafından çok daha ilginç ve hiç kuşkusuz heyecanlı sayılır.

Dualar her zaman kullanılır, şu farkla ki Batı gizemciliğinde bu dualar kutsal kitaplara dayanılarak okunmaz. Kullanılan dualar ya bir "eski geleneğin" ürünü olarak bilinir ya da belirli veriler içermek şartıyla uygun kaynaklardan derlenip uyarlanır.

Bir ruh ya da cin çağırmak için "Gizli İlimler Hazinesi"ne göre üç İhlâs ve bir Fatiha okuduktan sonra uygulamaya başlanır (İloğlu'nun uygulaması ise kahve fincanı ya da bakalit kapak kullanışı ile oluşturulan basit bir "Ouija Board" tan başka bir şey değildir). Batılı bir kaynağın önerdiği geleneksel bir ruh çağırma ise - medyumsuz ve büyüsel bir yöntem olarak - ilkin, ölüleri uyandırarak çok güçlü bir formül olarak bilinen, "Alay Fortission Fortissio Allynson Roa" sözcükleri tekrarlanır, ruhun geri gitmesi için "Omgroma Epin Savoc, Satony, Degony, Eparigon, Galiganon, Zogogen, Ferstigon" (ilaç adlarını andıran!)" gibi güçlere seslenilir.

Uygulamalara "dua" ve "dua"yı andıran çağrı şekilleri girince de olumsuz bir anlam da taşıyan "büyü" sözcüğünün olumsuz yanı büyük bir ölçüde arındırılmış olur.

Bu bağlamda "okuyup üflemek" anlamına gelen "üfürüğün" kullanıldığı "üfürükçülük"te, Boratav'ın değerlendirmesi ile, "hastalığın sağalması isteniyorsa duaların, dileklerin etkisini hastanın vücuduna yaymak için, tabiatüstü zararlı varlıkların kötülüklerinden korunmak söz konusu ise, çevreye, etraftaki eşyaya, bu varlıkları ürkütecek sözleri eriştirmek için yapılan işlemdir."

"Üfürükçü deyimi, günümüzde bu türlü akıl ve bilim-dışı eylemlerle cahil insanları aldatan ve sömüren kişiler için kullanılır, kötüleyici bir

anlam kazanmıştır.”

Nefesi güçlü olan üfürükçü ki uygulamalarından ve hedeflerinden “şifacı” kimliğini de kazanmış oluyor, salt bizim toplumumuza özgü bir kişi değildir. Benzer uygulamaları, benzer inanışları, dualara dayanan işlemleri, eski uygarlıklarda ve ilkel topluluklarda olduğu gibi, Batı’nın birçok ülkelerinde (Fransa, İngiltere, İtalya, Almanya) ve bu ülkelerin kırsal alanlarında, az gelişmiş bölgelerinde rahatlıkla bulabiliriz.

Nedir ki, şifacı ile üfürükçü arasında kesin bir ayrımın olması gerekiyor, çünkü birincisi manyetik ya da “tellürik” bir güç kullanarak salt elleri ile acıyı dindirir ya da geçirir, ikincisiyse, hastanın, şikâyet eden kişinin, fiziği, fizyolojisi üzerinde etkili olabilmesi için, dualarla birlikte, somut, gerektiğinde nesnelere dayanan çarelere başvurur.

Dolayısıyla şifacıyı parapsikolojik olayların kapsamına aldığımızda üfürükçüyü bu kapsamın dışında tutmak zorunda oluruz.

Şifacılık konusunu ilginç bir araştırmada inceleyen Fransız tıp adamı Dr. Albert Leprince şifiacıları, her toplum ve örneklere uyan, aşağıdaki beş kategoriye ayırıyor:

1. Halkın saflığını sömüren ve sık sık mahkemelik olan sahte şifacılar

2. Şifacılığa yönelen, ilkin bir teşhisle yetinen sonra da çareler, ilaçlar öneren durugörü sahipleri;

3. Yan bilimsel bir nitelik taşıyan, gerçek bir ruhsal güce sahip olan manyetizmacılar;

4. Kendilerini dinsel bir inanca bağlayan, dualara başvuran ve “mucizeler” yarattıklarını iddia edenler;

5. Vardıkları sonuçları ne fiziğin, ne de metafiziğin açıklayamadığı gerçek şifacılar.

Kime yönelik olursa olsun duanın her çeşidi gizemsel işlemlerin ayrılmaz bir parçasıdır ve her ne kadar tek Tanrılı büyük dinler büyünün her çeşidini, olumlu diye bilineni dahil olmak üzere, yasak ediyorlarsa da işlemde Tanrıya yönelik bir dua dahil edildiğinde mesele kendiliğinden değişir.

Yasal olarak büyü yasaktır ancak, anlatıyor Bülent Kısa. “Büyü karşılığında para almak yasaktır. Dolandırıcılığa giriyor. Ben para alıyorum

diye itiraf etsem de önemli değil. Beni para alırken tespit edip yakalamaları lazım. Ben sansasyon olsun diye büyü yaptığımı söylüyor da olabilirim. Ben sadece yıldızfalı çıkaran, astrolojiyle ilgilenen bir adamım da diyebilirim"

Bilindiği gibi önemli olan yasa değildir, yasayı atlatma yollarıdır. Veya, bir İtalyan atasözünün ifadesiyle, "Yasa çıktı, çaresini bulalım."

Aynı durum dinsel yasaklar için de geçerlidir ve dinsel yasakları atlatmanın çarelerinden biri de dinsel formları, duaları (ister gerçek, ister uydurma) büyüsel işlemin içine katmak, bunları işlemin özü olarak göstermektır belirlenemeyen ya da belirtilmek istenmeyen bir güce yönelik yakarmayı Tanrıya, Allah'a yöneltmektir.

Batı'nın genelde ve dinsel yasaklamalarının etkisi altında kendi inancının dışına itmeye çalıştığı (oysa Kutsal Kitaplarda örneklerini çokça bulduğu) gizemciliği İslâm bilgin ve bilgeleri tarafından belirgin bir güç olarak kabul edilip İbn-i Haldun'da, örneğin, büyü "katıksız sihir" ve "tılsımlar" olarak ikiye ayrılarak karşımıza çıkmaktadır. Ve İbn-i Haldun'daki katıksız sihir sihirbazın, hiçbir yardımcıya başvurmaksızın, kendisinden çıkan bir güçtür; bugünkü tanımlarımızla bir "duyumötesi olay"dır, bir psi faktörü.

Yukardaki ayrıma göre de "tılsım," tüm diğer büyüsel işlemlerin içinde, başlı başına bir sihirli alanı oluşmaktadır.

1974'ten kalma bir araştırmasında (Nazar, Nazarlık ve ilgili büyüsel işlemler) İsmail Çelik, İstanbul'un Hisarüstü'nde, o dönemin parası ile, 600-700 liralık kırmızı mürekkep kullanarak nazar ve başka çeşit muskalar yazan ve Giresun'un bir köyünden gelme olan Veli Baldede'den söz etmektedir. Veli Baldede ya da Veli Şeyh eskilerden sayılabilecek bir İstanbul muskacısı ise de bugün de muskalara, nazar boncuklarına ve tılsımlara rağbet sürüyor.

Batı gizemciliği tılsımları "talismans" olarak biliyor ve kullanıyor. "Talisman" sözcüğü ise Yunancadan gelmedir ve "telesma" (Dinsal ayın)dan türetilmiştir. Ancak tılsım, muska ya da nazarlık insan tarihi kadar eski inanış ve uygulamaların örnekleridir, her kültür ve kıtada karşımıza çıkmaktadır.

“Muska, Arapçada “yazılı şey” anlamına gelen nusha kelimesinin halk ağzında bozulmuş biçimidir,” diye açıklar Boratav. “Hastalıkları sağaltma ya da düşmandan gelebilecek kötülükler, görünmez kazalar vb gibi herhangi bir zararı önleme ile üstte taşınan yazılı kâğıda denir. Nazarlık, bir yönüyle, yani kötü gözlerin ve kıskançlık duygularının sebep olabileceği hastalıklardan, sakatlıklardan koruyucu niteliğiyle, muskanın işini görür. Ama, adından da anlaşılacağı üzere, onun asıl görevi kötü gözlerden korumadır.

Tılsım, anlamı bulanıkça bir kelimedir. Tılsım define gibi gizli şeyler bulmayı, kapalı yerleri, örneğin saray, mağara kapılarını açmayı sağlayan ve ancak ehlinin bildiği sözleri ya da kullandığı araçları gösterir.”

Tılsım, muska, nazarlık... büyüsel işlemlerde koruyucu bir nitelik ve işlev taşıyan kimi yazılı, kimi çizimli, kimi kumaş, kâğıt ya da deriden yapılmış, kimi kazılmış. Taşıdıkları simgesel şekiller güçlü bir etkendir, dört köşeli bir tılsım uyumsuzluk yaratır, yuvarlak bir tılsım ise olumlu ruhların yardımını sağlar.

Bu koruma nesnelerinde, özellikle antik uygarlık ve inanışlardan kalma olanlarda, yıldızbilimsel (astrolojik) değer, anlam ve simgeler ön plândadır; koruyucu veya aktif güç bunlarla sağlanır. Buna karşın büyük dinlerin, tek Tanrılı dinlerin ürünü olanlarda Kur’an-ı Kerim’de, Tevrat’tan ya da başkaca dinsel metinlerden alınan sözcükler, işaretler, adlar (kutsal adlar) ve özellikle dualar kullanılır.

Ancak... bu tür uygulamalarda kutsal metinler kullanmak din tarafından yasak değil midir? Öyledir ve İslamda bu yasaklar birçok hadiste açıkça ifade edilmiştir (Ebû Hüreyre, İbn-i Mes’ud); belirli surelerde (113,114) ise büyücülüğün, cinciliğin kaçınılması gereken kötülükler olduğu söylenmiştir.

Yine de tüm bunlar ne yanlış uygulamayı, ne sömürüyü, ne de yönlendirilmiş bilgiyi engellemiyor çünkü, her alanda olduğu gibi bir “arz talep” yasası işliyor, sürekli olarak.

Ya yatırlardan, türbelerden beklenen medet, onlara bağlanan umutlar ve etraflarında oluşan efsaneler?

Büyüsel uygulamalara pek benzemiyorsa da bunlar da bir “başka” büyüselliğin halk tarafından benimsenen belirtileridir.

İnanç, hiç kuşkusuz bir güçtür; inanç derler; dağları bile yerlerinden kımıldatır. Ve inanç, batıl inanışlara karışınca, onlarla karıştırılınca, kendi dinsel buyruklarını bile göz ardı eder.

Sarıyer’e Telli Baba’ya, Eyüp’teki Dilek Baba’ya, Şehzadebaşı’ndaki Helvacı Baba’ya vb gidenler hep iyi niyet ve inançla giderler oysa İstanbul Müftülüğü’nün, eskiden kalma uyarısına dikkat ettikleri olmuyor mu?

“Türbelerde mum yakmak, bez bağlamak, dilek taşları yapıştırmak, para atmak, kurban kesmek ve doğrudan doğruya ölüden dilekte bulunmak dinimizce yasaktır ve günahtır,” der bu, hatırlatma şeklindeki uyarı, ancak inanışın inançtan baskın çıktığı da oluyor.

* * *

İstanbul büyüleri dendiğinde, genelde İstanbul kökenli ya da gerek Trakya’dan gerekse Anadolu’dan gelen ve kentsel büyü yöntem ve şekilleriyle kaynaşan büyüler anlaşılır. Ancak büyü gibi geleneksel kaynaklara dayalı uygulamalarda unutulmaması gereken bir nokta vardır: İstanbul’da, kentin tarihi boyunca, işlem konusu olan büyülerde değişik kökenler ve inanışlar yatmaktadır. Bunların en büyük kısmı İslam gizemciliğine ait ise de (İloğlu, örneğin, derlemesinde Arap kaynaklarına ağırlık vermektedir) bir kısmı İstanbul’un İslâm öncesi, Fetih öncesi döneminden kalma olduğu gibi bir başka kısmı da, diğerlerine eklenerek, değişik göçlerden ve İstanbul’un din, dil, ırk, inanış mozaikini oluşturmuş olan etkenlerden gelmedir.

Bu bağlamda, yerel ve kentsel olan azınlıktan bir büyücü (Yahudi, Rum, Ermeni vb) uygulamalarında zaman zaman kendi gelenek ve kültüründen kalma bilgi ve malzemeyi de katmaktadır. Belirli dönemlerde yer alan içten veya dıştan gelme göçleri de hesaba katarak (bu ara fallara, gizemlere ve ruhçuluğa son derece meraklı olan 20’li yılların Beyaz Rusları da unutmaksızın) ortaya son derece bileşimli, neredeyse “kozmopolit” bir olay çıkmaktadır.

* * *

Deniz cinleri Padişahının halen Kız Kulesi'nin açıklarında konaklayıp konaklamadığını bilmiyoruz. (Ancak cinlerin, son dönemde, üniversite kantinlerinde bile gündeme geldiklerini biliyoruz!) ancak cinlerin, denizlerin, karaların ve göklerin, adları ne olursa olsun (Albastı, Koncolos, Karakoncolos, Albız, Çarşamba Karısı, Kara-Kura, Kancalar, İbrik Kalfa, Al-Karısı, Rüküş Hanım vb) İstanbul'u bugün mekân tuttuklarını bilmeyen yoktur. Üstelik bu cinler de, çağdaşlaşıp, cismen değilse de ismen basın organlarının başlıklarında, magazin araştırmalarında ve özel televizyonlarının "talk-showlar"ında boy göstermektedirler.

Birçok ünlü Cinci Hoca'yı tarihine katmış olan İstanbul'umuzda cinlerin "pop" ya da "in" olmalarına, sık sık gündeme gelmelerine, genç nesil arasında "ilgi" konusu olmalarına hiç şaşmamak gerekiyor çünkü, ister dinsel inançtan kaynaklansın, ister folklorik inanış gibi kabul edilsin, nereye bakarsanız bakın cinsiz gizemcilik yoktur ve de düşünülemez, ne Doğu'da, yakın Doğu'da, Uzakdoğu'da ya da Batı'da.

Cin her kaynakta, esrarlı bir varlıktır, kimilerine göre görünen, kimilerine görünmeyen. Cinler ile temasta olanlar (olduklarını söyleyenler), cinleri davet edebilenler (edebildiklerini iddia edenler) çağırabilenler (çağırdıklarını ileri sürenler) bu varlıkların huylarını ve onlardan nasıl yararlanacaklarını çok iyi bilirler (bildiklerini ifade ederler)

"Cin" sözcüğünün Latince "genius"tan Arapçaya oradan da Türkçeye geçtiği söylenir. Sözcüğün dilbilimsel kökeni bir yana Romalılar, Yunanlılar, Araplar ve Türkler de cinlere inandılar ve her çağ, kültür ve uygarlığın sihirbaz ve büyücüleri cinlerle her zaman iyi anlaştılar.

Cinler, cinler tarafından çarpılanlar, cinleri iyi bilenler, erkek cinler, çocuk cinler, kıskanç cinler, öç alan cinler, yardımsever cinler, şakacı cinler, tecavüz eden cinler, cinlere bilerek veya bilmeyerek zarar verenler (ve cezalarını çekenler) ve diğerleri. Uzayıp giden, sonu gelmeyen bir olay ve inanış dizisi.

Kur’an-ı Kerim’de “dumansız ateş”ten yaratılan bu varlıklar, dinsel inançlardan ve onlardan kaynaklanan, onlardan önce bile var olan halk inanışlarının etkisi ile, masal ve efsanelerin dışına taşıp nerdeyse İstanbul’un günlük ve çağdaş yaşamına iyiden iyiye yerleştiler bir çeşit “dönüş” kaydedercesine ve gizemin gündeminde eski yerlerini kaparcasına.

Yerleşmekle de yetinmediler, var oluşlarını kanıtlayabilmek ya da hatırlattırmak için onlara inanan veya inanmayanlara, eski, orta ve yeni nesilden olanlara, geleneklere bağlı olan ve olmayanlara, cahillere ve kültür sahibi kişilere, memurlara, ev hanımlarına ve mevki sahibi kadınlara “musallat” oldular, görünmeden ancak kendilerini hissettirerek.

Kırsal alanlardan, folklorun sayfalarından, masallardan, Dede Korkut ve 1001 gecelerden çıkıp İstanbul’a göç ettiler başkaca göç edenlerle birlikte. Ya da yüzyıllardan beri konakladıkları bu büyük kente yeniden bir “çıkış” yaptılar, büyük kentin artan problemleri ve bu kentin sorunlu sakinleri ile orantılı olarak artarak.

Cinleri herkes göremez, görenler oluyorsa da bu görmeler toplu halde olmuyor, tek bir kişi görse bile birkaç kişi bir arada görmez. Cinler daha çok hissedilir, algılanır, duyumsanır.

“Cinler maddeye kayıtlı olmadığından kendilerini insandan çok üstün görüyor,” der araştırmacı yazar ve konunun uzmanı Ahmet Hulusi. “İnsanlarla oynayıp eğlenmek, onları istedikleri gibi gütmek en büyük zevkleri.”

Cinlerin istedikleri zaman bedensel olarak göründükleri, hatta cinsel ilişkide bile bulundukları söyleniyor. Ancak, Hulusi, “bu gerçek bir birleşme değildir bir beyinsel tatmin, bir boşalmadır,” diye açıklıyor.

İyi de bedensiz varlıkla, ister kadın ister erkek, cinsel birleşme nasıl olur, nasıl gerçekleşebilir? Kötü niyetli bir cin kadınlara nasıl bir “cinsel taciz”de bulunabilir?

Soruların, inanışlara bağlı, “geleneksel” bir cevabı vardır, bir de antitez olarak mantıksal bilimsel yaklaşımlar. Aslında inanışla mantığı bağdaştırma deneylerini Orta Çağ’da da bulabilmemiz olası ise, Batı kaynaklarını

karıştırdığımızda, biz şimdilik Orta Çağı ve Batıyı bir yana bırakıp İstanbul'umuzun cinlerine dönelim.

İslâmda ve diğer tek Tanrılı dinlerde (Yahudilik ve Hıristiyanlık) meleklere, şeytanlara ve cinlere inanılır. Melekler iyi varlıklar, Tanrısal ve kutsal varlıklar, şeytanlar kötü varlıklar, cinler ise değişken varlıklardır.

Tüm geleneksel inanışlarda, ilk inanışlardan başlamak üzere ve mitologyalarda cinler "ilkel" varlıklar olarak tanımlanırlar. Bunlar sihirbazın, büyücünün ve de "magus"un en yakın yardımcıları olabiliyorlar, oluyorlar. Kökeni ve kültür düzeyi ne olursa olsun gizemcilik, bu açıdan, cinler olmadan yapamıyor ve yapamadığı için onları, yüzyıldan yüzyıla açıklamaya gayret ediyor.

Bizim "cin" dediğimize antik çağ bilgisi, Yunanca bir sözcükten hareket ederek "daimon-daemon" (tanrı, cin) ya da basit ve olumsuz bir anlamda, "demon" der.

Mısırlılar için cin kişinin ikiziydi, Yunanlılar için paralel bir "ben" (İstanbul'lu Hasan Poyraz Hoca'ya göre cinler âlemi tümden paralel bir evrendir). Sokrates'in cininden söz edilir, onu yöneten, ikinci kişiliğini oluşturan ve onunla konuşan. Önceki bölümlerden bildiğimiz "ölümsüz" Saint - Germain Kontunun cininden de söz edilir, ona unutulan, yitirilen bilimleri öğreten, simya ve kimya formüllerini açıklayan. Hatta ve hatta Napolyon'un bile bir cine sahip olduğu söyleniyor onu başarıdan başarıya götüren.

Ya Napolyon'un son dönemindeki başarısızlıkları ve çöküşü? Onlar da cin onu terk ettikten sonra oluvermişler!

Sokrates, Saint-Germain ve Napolyon "tarihsel" örneklerdir ve de (biri hariç) kentimizden bir hayli uzaklarda kalmış. İstanbul'un gizemsel gündeminde olan cin uzmanlarına, cinlerle temas kurabilenlere (kendi ifadelerine göre) geçmek, basında yayınlanan bazı açıklamalardan yararlanmak ise bizi konunun tam merkezine yerleştirecektir.

Sekiz tane cini olduğunu söyleyen "medyum" Mehmet Memiş cinleri için şöyle diyor:

“O kadar güzeller ki, o kadar yakışıklılar ki... Saat on iki olunca gelirler... Gece hep onlarla birlikteyiz. Sabah ezanına kadar...Onlarla dua yaparız, bilgi alırım, yazarım, çizerim, tesbih çekeriz... Siz onları göremezsiniz. İnsanların gözünde perde vardır, ama cinler insanları görür. Cin bugün insanlarla evlenebilir... Benim dişi cinim benimle evlenmek istiyor. Normal bir kadınla ne yaşanıyorsa, onunla da yaşayabilirim...”

Cinlerle evlilik konusunda deneyimli olan, Keto adı ile bilinen, Hacı Aydoğan ise durumunu şu şekilde açıklıyor:

“Üç çeşit cin var. birisi Rahmaniler, bunlar iyi cinler. Şeytaniler var, bunlar da kötü olanlar. Bir de Cindarlar var ki, hem iyilik hem kötülük yapıyorlar. Benimkiler Rahmani, iyi oldukları için insanlara yardımcı olmaya zorluyorlar beni. Benim karım da Rahmani... İki de oğlum var, cin karımdan., biri altı yaşında, diğeri üç aylık..”

Bedensiz varlıklarla evlilik, cinsel ilişki ve bunun sonucu olan çocuklar...

Ahmet Hulusi duruma nesnel olarak yaklaştığında böylesine bir teşhise varıyor:

“Cinsel ilişki bizim anladığımız manada birleşme değildir. Beyinde bir noktayı etkileyerek kişide bir tatmin meydana getiriyorlar. Bu şekilde kişi gerçekten onlarla temas kurduğu hissine kapılıyor, bu varlıkların etkileriyle boşalmaya uğruyor. Fizik anlamda bir şey yok yani. Bir tür halüsinasyon.”

Aslında bu durumda “halüsinasyon” (sanrı) bile aşırı geliyor çünkü, sonuçta, cinsel bir düşün dürtüleri ile gerçekleşen bir boşalmadan başka bir şey değildir anlatılan olay ve bunda, bunun açıklamasında veya motivasyonunda cinden başka neden düşünmemek bir hayli zorlamalıdır.

Ahmet Hulusi’ye kulak vereceksek bir kadın cinle yapıldığı söylenen evlilikten çocuklar nasıl doğar?

Tek bir kişinin anlattığı bir “olay” örnek teşkil edemiyorsa bile bu kişinin öne sürdükleri, çok gerilere gittiğimizde, bizleri bu tür durumlara ve bu durumların ortaya attığı “sorunlar”ın cevabını inanışlara bağlı kalmak şartı ile vermiş oluyor.

İslâmın cin inanışından Orta Çağ Hıristiyanlığına, paralellik gösteren, melek-şeytan-cin inanışına bir geçiş yapmamız gerekiyor, 1486 yılından

kalma bir kitaba dayanarak.

Engizisyon boyunca bir el kitabı olarak kullanılan, 550 sayfada soru-cevap şeklinde Heinrich Kramer ve James Sprenger adlı iki Alman din adamı tarafından hazırlanan "Büyücülerin Çekici" (Malleus Maleficarum), kötü niyetli cinlerle büyücü kadınların, cadıların cinsel ilişkilerine eğildiğinde, Orta Çağlar'a özgü bir inanç ve mantık çerçevesi içinde, bu türden cevap ve sonuçları sıralamaktadır:

Kötü ve şeytana hizmet eden cinler cinsel ilişkide bulunduklarında birer aracı olarak hareket etmekteler, çünkü yaptıkları bir insanın (erkeğin) menisini çekip bir başka insana (kadına) aktarmaktır. Nedir ki, bu tür cinlerin bir kadını hamile bırakmaları imkânsızdır, çünkü bunlar (Hıristiyan inançlarına göre) ruh taşımazlar. Dolayısıyla ruh ve bedenden oluşan bir canlıya hayat veremezler. Ancak unutulmamalı ki, Tanrının yarattığı bu varlıklar ister cin, ister şeytan olsunlar, onların altında olan her şeyi denetleyebilirler ve bu yüzden, şeytanlıklar peşinde olan cinler bir erkeğin menisini çekip, kendilerine aitmiş gibi, bir kadına aktarabilirler. Üstelik, ermiş Avgustinus'un da belirttiği gibi, bu tür kötü cinler bir erkeğe kadın, bir kadına da erkek olarak görünebilirler.

Bu örneği vermekteki amacımız cinlerin, her büyük dinde ve her kültürde, bir sorun teşkil ettiklerini ve bu sorunun, çağdan çağa, ne tür bir "literatür"e yol açtığını özetle göstermektedir. Ancak, Doğu'dan Batı'ya, cin sorunu sadece cinselliğe yönelen bir sorun olmaktan çok uzaktır. Çünkü cin, huyu ne olursa olsun, her çeşit gizemciliğinin vazgeçemediği bir unsurdur, ister adı cin olsun, daeomon olsun ya da sadece "varlık."

Folklor açısından kendi cinlerimizi incelediğimizde bunların da şekilden şekle geçtiklerini görürüz. Cinler kara kedi veya kara köpek şeklinde görünürler, oğlak, eşek, tavşan, tavuk, horoz, kuzu, yılan vb şekillere de bürünebilirler. Ufacık olurlar ya da kocaman, ince ya da şişman, güzel, çirken, sevimli, korkutucu, hoş kokulu veya tiksindirici. Hatta ve hatta birer cansız nesneye de dönüşebilirler.!

En çok sorun çıkaran kötü ruhlu, kötü niyetli cinler oluyor, olaylar yaratan, insanlara sataşan, insanları çarpan, sevgilileri ayıran, kocaların

başlarını çelen, kadınları aldatan, eşyaların yerini değiştiren, nesneleri gizleyen. Bir cinin marifetleri ile bir “vurucu ruh”un, bir “poltergeist”in marifetlerini birbirinden ayırabilmek, bu yüzden, bazen çok zor oluyor.

Cinlerden oluşan ve cinleri barındıran paralel bir evren ilginç bir kavramsa cinleri “enerji”ye benzetmek, bir “enerji insanı” kuramına oturtmak bir o kadar ilginçtir. Nedir ki, bilimsel açıdan tüm bunlar (ki tüm bunlar, aslında, kentimizde öne sürülen görüşler olduğundan kentsel gizemlerimizin ayrı bir alanını meydana getirmekteler) imkânsız ve olasılıkların dışında kalıyor. Bu konularda tartışmalar uzayıp gider ve varılan veya önerilen sonuç her zaman “inançsal” bir sonuç oluyor, ister “gizli” bilimlere bağlansın, ister dinsel inanışlara.

Gizem dünyası, eski inanışlara, insan kadar eski geleneklere, mitolojik ve folklorik malzemeye dayanarak, her zaman cinlere başvurur. Kimi bu bağlılığını inandığı ve uyguladığı, izlediği dine bağlar, kimi dinsel inanışları kendine göre yorumlar ve kullanır (büyüde olduğu gibi) çizgiyi aşmak pahasına. Biri tüm bunları kendi sorunlarını çözebilmek amacı ile, kanıt ve cevap olarak öne sürerken diğerleri ise pazarlar, bir “hizmet” olarak. Kaldı ki, gizemin her alanı arz ve talep kurallarına uymak zorunluluğuna sokar kendini.

Bugünün İstanbul’unda dirilen ve yeniden, oysa daha “değişik” çevrelere ve daha “değişik” tanıtımlarla uzanan, “popüler” hale gelen cinlerin her çeşidi gizemciliğin kaçınılmaz varlıklarıdır. Hem cinler olmazsa, onlardan yardım görmezse büyücünün ve bakıcının durumu ne olur?

Bu sayfalar boyunca, elimizden geldiği kadarıyla, kentimizin barındırdığı hatta yarattığı birçok gizem ve inanışları gözden geçirmeye çalıştığımızda er veya geç “cin” konusuna da değinmemiz kaçınılmazdı.

Ahmet Rasim’in deyimi ile “Sultan İbrahim zamanının en nâmdar aktörü Cinci Hoca denen herif”i ve benzerlerini görmüş, tanımış, bu İstanbul’da sorun büyücülerin cinleri değil de en marifetli cincinin bile bastıramadığı başkaca cinlerdir, ister birer “varlık” gibi, ister birer “insan” gibi görünsünler.”

Yine de inanışlar ve gelenekler - ama dinsel inançlara dayansınlar ama hurafelere - son derece dayanıklı olduklarından, bilgisizlik ve çaresizlikle beslendiklerinden ve gizemli ya da gizemle karışan durum ve olaylar her zaman merak uyandırdıklarından, İstanbul'un cinleri de, geçmişleri de çağdaş görünümleriyle, bu kentin folklorik manzarasının bir parçası olarak anımsanacaklar.

İstanbul Müftüsü Selahattin Kaya'nın dediği gibi; "Bazı insanlar cinlerle doğrudan ilişkiye girebilirler. Bunun ne kendilerine, ne de başkalarına yararı vardır. Bunların en büyük başarıları kendileri hakkında yaptıkları propagandalar, abartmalı sözler ve telkinlerle muhataplarını etki altına almaları."

BİR SON DEYİŞ GİBİ

İçinde yaşadığımız bugünün İstanbul'unda gizliliklerini yitirmiş gibi görünen her tür gizem, sihir, büyü ve fal açık bir piyasada sunuluyor. Gizli gibi bilinen bilimler, ilimler, sanatlar, bilgiler ve gelenekler şaşırtıcı ve düşündürücü bir değişime uğradıkları gibi icraatçıları cam ekranlardan hizmet veriyorlar, uzmanları gazete sütunlarında veya telefon hatlarında medetler, öneriler ve umutlar dağıtıyorlar. "Kitch" dekorlarda, rengârenk dumanlar ve yanıp sönen ışıklarla donatılmış platolarda "ilginç" konular tartışılıyor, tartışılınca da alan dedikodusuna ve ücret örneklemesine kayılıyor. Bu ara konuşmacının ilgi ve uzmancılık konusu ne ise (yıldızbilim, falcılık) o yüceltiliyor, bilimsellik kazanıyor ister bir yan bilim ise (yıldızbilim), ister bir inanış yöntemi (fal).

Dışarıdan örnekler alınarak (ancak dışardan gelen her şeye olumlu diye bakmak huyumuzdan ne zaman vazgeçeceğiz?) her konunun bir çağdaşlaşma, açılma, şeffaflaşma etiketi altında çeşitli erken, taklit ve özentili özlemlere kapılarak soysuzlaştırıldığı bir ortam ve dönemde gizemlerin "serbest piyasa"sı da ancak bu kadar olabiliyor. Ve gizem diye

bilinenler yaygınlaşa yaygınlaşa kimliklerini ve özelliklerini yitirdikleri gibi guruplaşa guruplaşa özlerinde hiç var olmayan (özleri çünkü zamansız ve evrenseldir) “çağdaş” ve “moda” sayılan bir uçukluk kazanmaktadırlar.

Ancak bu şehr-i İstanbul ne denli sarsılmaz ve gerçek kimliğini, gerçek değerlerini (her şeye ve herkese rağmen) korumasını bilen, gerektiğinde bunları tevazu içinde gizleyen bir “merkez” kent ise gizem de, bu “merkez”in dahilinde, kendi gerçeklerini aramayı ve düşünmeyi sürdürüyor.

Bu arayışların safhaları görkemli değiller, çok sıfırlı sayılara dayanmazlar; bu arayışların yöntemleri ve uygulamaları dünyasal sayılmazlar, insanın toplumdaki konumunu, mal varlığını ve karşı cins ile ilişkilerini hedeflemezler ancak, bir temel olarak, kişinin iç dünyasına seslenirler, bu iç dünyayı şekillendirmeye çalışırlar.

İstanbul’un gerçek gizleri ve gizemleri falcılar, büyücüler, bakıcılar ve cinciler mi?

Hiç değil. Bu sayfalarda onlara da bir pay tanıdıysak bunların da, geniş anlamda, gizemsel olduklarındandır, kentimizin çağdaş toplumunda ve bu çağdaşlaşmaya katkıları olan medyalarda güncellik kazandıklarından hatta, neredeyse, Batılı olmanın örnekleri gibi sunulduklarından.

İstanbul’un görülen ve görülmeyen gizemlerini salt gizemsel inanış ve geleneklerinde aramamak gerekiyor: İstanbul gibi bir kentin olaylar, çatışmalar, çalkalanmalar, aşamalarla dolu yaşamı geçmişinden ve geleceğinden kaynaklanan yankılar ve çağrışımlarla ve bu tür yaşam çizgisinin, mitosları ve efsaneleri ile birlikte, içerdiği her türlü sihir ve gizem zaten etrafımızı sarıyor, gözlerimizin önünde ve ellerimizin altında duruyor. Görmesini, bakmasını bilen görür ve bakar, aramasını bilen arar ve bulur. İstanbul’un, geçmiş dönemlerde, bir arayışın, bir bilgi ve gelenek sentezinin odak noktası olduğunu belirli örnekleri ile öneki bölümlerde ve o bölümlerdeki kavram ve kuramlarla sergilemeye, bazı ipuçlarını vermeye çalıştık. Ancak her şey olası olduğundan ve her şey birbirine, inandığımız gibi, bağlı ve bağlantılı olduğundan belki de İstanbul gizemleri geçmişleri, bugünü ve yarını ile saydıklarımızın, saymaya çalıştıklarımızın çok ötesindedirler ve o ötelerde kaldılar. Galiba, bir süre daha o ötelerde

kalacaklardır. Her insan yüzünde, yüzünün çizgilerinde, kırışıklıklarında, gözlerinde parlayan ışıklarda kendi iç gizemini ifade ettiği gibi, her kent geçmişinden kalan açık veya kapalı izlerinde, mekânlarında, yarattığı düşünsel-inançsal-toplumsal "güç"te, "şarj"da oluşmuş, oluşmakta ve oluşacak olan sır ve sihrini taşımakta ve açıklamaktadır. Bu bir tümdür, en ince ayrıntısına kadar tümü kapsayan, tümün doğurduğu bir süreçtir, bir oluşumdur.

Mitoslar, efsaneler, inanışlar, izler, mekânlar, binalar, surlar, kuleler, sütunlar ve insanlar. Gelenler, gidenler ve kalanlar. Bunlardır İstanbul'un gizemleri, bunlardan kaynaklanır ve şekillenir İstanbul'un gizli yüzü ve İstanbul'a da başka şekilde bakamayız, ister kabul edelim, ister baş sallayıp gelip geçelim.

SON

x-font-ttf

KAYNAKÇA

Hans von Aiberg Arz’dan Arş’a Sonsuzluk Kulesi cilt 1, Kitsan, İstanubl 1987

René Alliau Les Societes Secretes (Gizli Cemiyetler) Le Livre de Poche, 1969

Georges Barbarin Les destins occultes de l’humanitée Cycles historiques (İnsanlığın Gizemli Yazgıları-Tarihsel Dönemler) Libraire Astra, Paris 1946

Jacques Bergier Les Livres Maudits J’Ai Lu, Paris 1971, Türkçesi: Lanetli Kitaplar, çev. Vedat Gülşen Üretürk, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul 1981

Jean-Louis BERNARD Les archives de l’insolite (Alışılmamışlığın Arşivleri) Ed.du Dauphin, Paris 1971

Helena P. BLAVATSKY La clef de la Theosophie (Tanrıbilgeliğin Anahtarı), Pbl.de la Societe Theosophique, Paris 1895

Pertev Naili BORATAV 100 Soruda Türk Folkloru, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973

Pertev Naili BORATAV Zaman zaman içinde, Remzi Kitabevi, İstanbul 1958

Jean-Louis BRAU Les inites d’Occident (Batılı İniyseler),MA Editions, Paris 1986

Louis CHARPENTIER Les mystéres Templiers (Tapınakçıların Sırları) Lafont, Paris 1967

Robert CHARROUX Le livre du Mystérieux Inconnu (Esrarlı Binmeyenin Kitabı), Lafont, Paris 1969

Arkon DARAUL Secret Societies (Gizli Cemiyetler), Frederik Muller, Londra 1966

Arkon DARAUL Witches and Sorceres (Cadılar ve Büyücüler), Tandem Pres, Londra 1969.

Edmondo DE AMICIS Costantinopoli (İstanbul) Fratelli Treves, Milano 1931 (2 cilt)

Alphonse DE LAMARTINE Osmanlı Tarihi, çev. Serhat Bayram, Sabah Gazetesi Yayınları, İstanbul 1991

Hans DERNSCHWAM İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü, Çev. Prof. Yaşar Önen, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987

Feridun DİRİMTEKİN Byzance, Constantinople, İstanbul, Ses valeurs, Ses problemes (Bizans, Kostantinopolis, İstanbul-Değerleri, Sorunları), Turing Otomobil Kulübü, İstanbul 1976

François REBADEAU DUMAS Histoire de la magie (Sihir Tarihi), Ed. Pierre Belfond, Paris 1970

Mircea ELIADE Myths, dreams and mysteries (Mitoslar, Düşler ve Esrarlar), Collins, Londra 1968

Guy ENDORE The werewolf of Paris (Paris'li Kurt Adam), Sphere Boks, Londra 1974

Eric ERICSON The world, the flesh, the devil (Dünya, Beden, Şeytan), New English Library, Londra 1981

İsmet Zeki EYÜBOĞLU Anadolu İnançları, Koza Yayınları, İstanbul 1974

İsmet Zeki EYÜBOĞLU Cinsel Büyüler, Seçme Kitaplar, İstanbul 1975 (2 cilt)

Werner GERSON Le Nazizme, societe secrete (Gizli Örgüt Nazizm), J'Ai Lu, Paris 1969

Peter HAINING The Dracula Scrapbook (Dracula'nın Not Defteri) New English Library, Londra 1976

Joseph Von HAMMER Osmanlı Tarihi, çev, Mehmet Ata, özet. Prof. Dr. Abdülkadir Karahan, Milliyet Yayınları, İstanbul 1966

Erik Jan Hanussen La notte dei Maghi (Sihirbazların Gecesi), Edizioni Mediterranee, Roma 1989

Serge HUTİN L'Alchimie (Simya), Presses Universitaires de France, Paris 1967

J.K. HUYSMANS Over there / La Bas (Orada) Sphere Boks, Londra 1974

Mustafa İLOĞLU Gizli İlimler Hazinesi, Kendi Yayını, İstanbul 1980 (8 cilt)

Francis KING Ritual Magic (Ayinsel Sihir), New English Library, Londra 1972

Francis KING Magic, the Western Tradition (Sihir, Batı Geleneği), Thames and Hudson, Londra 197

F. KING İsabel SUTHERLAND The rebirth of Magic (Sihirin Yeniden Doğuşu), Corgi, Londra 1982

Heinrich KRAMER-James SPRENGER Malleus Maleficarum (Büyücülerin Çekici), Arrow Boks, Londra 1971

Şemsettin KUTLU Bu Şehr-i İstanbul ki, Milliyet Yayınları, İstanbul 1972

Anton Szandor LAVEY THe Satanic Bible (Şeytanın Kutsal Kitabı), Avon Boks, New York, 1971

Eliphas LEVY Transcendental Magic (Dogmes et rituels de la haute magie), (Deneyüstü Sihir / Yüce Sihirin Doğmaları ve Ayınsal Şekilleri), Rider, Londra 1972

Maurice MAGRE The return of the Magi (Sihirbazların Dönüşü), Sphere Boks, Londra 1975

Ernest MAMBOURY Byzance, Constantinople, Istanbul Guide touristique (Bizans, Kostantinopolis, İstanbul-Turizm rehberi), Millî Neşriyat Yurdu, İstanbul 1934

Pericle Maruzzi Il Vangelo di Cagliostro (Cagliostro'nun İncil'i), Athanor, Roma 1993

Raphael MEDRANO Dictionnaire des sciences occultes (Gizemli bilimler Sözlüğü), De Vecchi, Paris 1986

Marianne MONESTIER Gizli Kadın Cemiyetleri, çev. Matilda Sakar, Okat Yayınevi, İstanbul 1966

Jean MOURA, Paul LOUVET St. Germain, le Rose-Croix immortel (St. Germain, Ölümsüz Gül-Haç) Gallimard, Paris 1934

Seyyid Hüseyin NASR İslam Kozmoloji Öğretilerine Giriş, İnsan Yayınları, İstanbul 1985

Ferdinand OSSENDOWSKY Betes, hommes et Dieux (Hayvanlar, İnsanlar ve Tanrılar), J'Ai Lu, Paris 1970, Türkçesi: Nasuhi Baydar, Akba Kitabevi, İstanbul 1943

Sedat Veyis ÖRNEK 100 Soruda İlkellerde Din, Büyü, Sanat, Efsane, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1971

Kathryn PAULSEN The complete book of magic and witchcraft (Sihir ve Büyünün Eksiksiz Kitabı), New American Library, New York 1980

Louis PAUWELS Monsieur Gurdijieff, Ed.du Seuil, Paris 1954

Louis PAUWELS, Jacques BERGİER Le matin des magiciens (Sihirbazların Sabahı), Gallimard, Paris 1960, Türkçesi: Evrenin Sahipleri, çev. Nihal Önol, Altın Kitaplar, İstanbul 1974

Trevor RAVENSCROFT La lance du destin (Yazgının Mızrağı), J'Ai Lu, Paris 1973

Haluk Egemen SARIKAYA Türkiye Gizemleri, Bilim Araştırma Merkezi, İstanbul 1980

Edouard SCHURE Les grands inities (Büyük İnisiyeler) Libraire Academique Perin, Paris 1960, Ruh ve Madde Yayınları, İstanbul, 1990

Giovanni SCOGNAMILLO Uzaydan Geldiler, Koza Yayınları, İstanbul 1974

Giovanni SCOGNAMILLO Geleceğinizin Anahtarları, Koza Yayınları, İstanbul 1974

İdris SHAH La magie orientale (Doğu Büyüsü) Payot, Paris 1957. Türkçesi, çev. Osman Yener, Süreç yayıncılık, İstanbul 1987

Mehmet SEYDA Tarihimizde Gariplikler, Milliyet Yayınları, İstanbul 1973

Gürol SÖZEN Bin Çeşit İstanbul ve Boğaziçi Yalıları, Ak Yayınları, İstanbul 1989

F. Sherwood TAYLOR The Alchemists (Simyacılar) Granada Publishing, St. Albans 1976

M.Von TIETZ Türkiye 1833, çev. Bedriye Şanda, İstanbul Kitaplığı İstanbul

Julien TONDRIAU L'Occultisme (Gizemcilik) Ed. Gerard, Verviers 1964

Murat URAZ Türk Mitolojisi, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul 1967

Ziya UYGUR Tarih Boyunca Devrimler, İhtilaller ve Siyonizm, İhya Yayınları, İstanbul 1976

Roland VILLENEUVE Loups-garous et Vampires (Kurt Adamlar ve Vampirler) J'Ai Lu, Paris 1970

Afif YESARİ Büyü ve Büyücülük, Göl Yayınları, İstanbul 1975

YAZILAR

Haşim Akman, Mustafa Akkerman, Şebnem Kandır, Nazan Ergülen Cinlerin Varlığı Tartışılıyor, Tempo, Sayı 30, 21.7.1991

Haluk Akşam Fal. Bravo, Ekim 1982 - özel eki

Aytunç Altındal Vatikan-Fener ve Bir Gizli Örgüt. Milliyet, 27/6/3/7/1992

Melih Cevdet Anday Büyü ve Bilimsel Yasalar. Cumhuriyet, 11.9.1992

Osman Balcıgil Şeytanla Oynaşanlar, Hürriyet 1/1-7/1/1989

İsmail Çelik Nazar, Nazarlık ve İlgili Büyüsel İşlemler, Boğaziçi üniversitesi Halkbilimi Yıllığı, BUFK, İstanbul 1974

Nazan Ergülen Kehanetlerin Resimli Dili. Tempo, Sayı 34, 18.8.1991

A.Kayaoğlu Aksaray'ın Altında Saray Bulduk. Hürriyet, 20.5.1972

A. Kayaoğlu M. Türker Yeraltı Sarayında Halk Define arıyor. Hürriyet, 29.5.1972

Sevin Okyay Kudüs Yerine İstanbul'a Gelen Şaşkın Bir Haçlı, Şehir, sayı 7, Eylül 1987

Jorg Sabelliou Gurdjieff. Abstracta (Roma), Sayı 1. 1986

Oya Özdilek, Candan Aslanbay Türkiye'de Büyü Patlaması, Kadınca, Ekim 1991

Levent Tayla Türkiye'de Kara Büyü, Nokta, sayı 49, 13.12.1987

Bilgi Türkiçin Çocuk oyunları ve Tekerlemeler. Boğaziçi Üniversitesi Halk bilimi Yıllığı, İstanbul 1974

Bilinmeyenin Çağrısı-Büyünün gücü. Nokta, 17.9.1989

ANSİKLOPEDİLER

BİLİNMEYEN: (10 Cilt) Karacan Yayınları, İstanbul

??

??

??

??

1